
ئۆمەر ئابدۇللا ئەرقۇت
گۈلنىسا
ئىچىمىقى قىيىن
ئىلكىنجى قىسىم
شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى





ئۆمەر ئابدۇللا ئەرقۇت

گۈلنىڭ ئىپتىدائى قىسمى

(رومان)

ئىككىنچى قىسىم

شىنجاڭ ياشلار ئۆسمۈلەر نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى: **ئابلىكىم ھەسەن**
مەسئۇل كوررېكتورى: **دىلىيار تۇرسۇن**
مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: **مۇراددىل ئابىت**

گۈلنىڭ ئېچىلمىقى قىيىن

(رومان)

(2 ـ قىسىم)

ئاپتورى: **ئۆمەر ئابدۇللا ئەرقۇت**

*

شىنجاڭ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى شىمالىي بېيجىڭ يولى 29 ـ نومۇر، پ: 830012)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ جىنبەن باسما چەكلىك شىركىتىدە بېسىلدى
ئۆلچىمى: 1230 × 880 م م، 32 كەسلەم، باسما تاۋىقى: 11.25
2012 ـ يىلى 6 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2012 ـ يىلى 6 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
ISBN 978-7-5371-9857-8
سانى: 1-3000
ئومۇمىي باھاسى: 60.00 يۈەن

بېسىلىشتا، تۈپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئەۋەتىڭ، تېگىشىپ بېرىمىز

مۇندەرىجە

ئىككىنچى قىسىم

ئون بىرىنچى باب گۈل ۋە تىكەن 409
ئون ئىككىنچى باب خەير، گۈلپەرى 450
ئون ئۈچىنچى باب تۈرمۇش داۋانلىرىدا 521
ئون تۆتىنچى باب چىن ھېسسىيات، ئەمما 585
ئون بەشىنچى باب ھاياتلىق گۈلگە ئوخشايدۇ 614
ئون ئالتىنچى باب يېگىت بېشى ئېگىلدى 663
ئون يەتتىنچى باب گۈل پەسلى 707

ئون بىرىنچى باب

گۈل ۋە تىكەن

قاياقتىن ھېسسىياتلارنىڭ سېھرىي كۈچىدە شەھەر ئەللەيلىنىپ، تۇيا ـ تۇيمايلا يەنە بىر يىل ئۆتۈپ كەتتى. شۇنداق قىلىپ 2002 ـ يىلنىڭ تۇنجى كۈنىمۇ يېتىپ كەلدى.

ئەتىگەنلىك ناشتىنى تەييارلاپ قويغان سائادەت ئالىم بىلەن رابىيەنى نەچچە رەت چاقىرغان بولسىمۇ، كېچىچە يېڭى يىلنى تەبرىكلەش زىياپىتىگە قاتناشقان ئۈ ئىككىسى ھېچ ئورنىدىن تۇراي دېمەيۋاتاتتى. سائادەت بولسا ئاخشام ئۆزى ئولتۇرغان ئولتۇرۇشتا پىشۇرغان مەسلىھەتى بويىچە ئۇلارغا بىر گەپنى دېيىشكە كۆڭلى تېنەۋاتاتتى.

سائادەت قايتا ـ قايتا چاقىرىۋەرگەچكە ئۇلار ئاخىرى سائەت توققۇزلار بىلەن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. چارچاش ۋە ئۇيقۇسى قانماسلىق سەۋەبىدىن ئۇلار زورغا ناشتا قىلىشتى.

ئۇيقۇسى ئاستا ـ ئاستا ئېچىلغان ئالىم سائەتكە قاراپ سەل تېنەپ قالدى. ئۈ چوكىسىنى قويۇپ چېچىنى

يۇيۇپ، كىيىمىنى يەڭگۈشلەپ سىرتقا مېڭىشقا تەمشەلدى. يېڭى يىل ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئورۇمچىدىن پەرھاتمۇ كەلگەن بولغاچقا، ئۇلار بۇگۈن سائەت ئونلار بىلەن يەنە كۆرۈشۈپ ئاخشامقى ئولتۇرۇشنى داۋاملاشتۇرماقچى بولغانىدى.

ــ يەنە ئالدىراپ نەگە؟ ــ سورىدى سائادەت.

ــ پەرھاتنى ئۇزىتىپ قويماقچى بولغانىدۇق، ــ دېدى ئالىم ئىشىكىگە مېڭىپ.

ــ توختا، ساڭا دەيدىغان مۇھىم ئىش بار، ــ دېدى سائادەت جىددىي تەلەپپۇزدا. بۇنىڭ بىلەن ئالىم توختاشقا مەجبۇر بولدى. رابىيە ھەيران بولۇپ بېشىنى كۆتۈردى.

ــ ئولتۇر، ــ دەپ بۇيرۇدى سائادەت ئالىمنى. ئالىم بېرىپ ئاپىسىنىڭ ئۇدۇلىدىكى ئورۇندۇقتا ئولتۇردى.

ــ ئىشتاتىڭ ھەل بولۇپ خىزمىتىڭدىنمۇ خاتىرجەم بولدۇڭ، ــ دېدى سائادەت خۇددى بىر مۇرەككەپ سۆھبەتنى باشلىماقچى بولغاندەك ئالدىرىماي سۆزلەپ، ــ يېشىڭلارمۇ بىر يەرگە باردى. ئەمدى تۇرمۇش ئىشىڭلارنى ئويلاشمىساڭلار بولمايدۇ. بۇ ھەقتە مەن بۇرۇن رابىيەگىمۇ ئېيتقان.

بۇنى ئاڭلىغان رابىيەنىڭ كۆڭلى بىرنەرسىنى تۇيغاندەك بولۇپ چوكىسىنى ئاستا قويدى.

ــ ئالىم، ئاتاڭ بىلەن ئىككىمىز ئۇزۇندىن بۇيان سېنىڭ تۇرمۇش ئىشىڭنى ئويلىشىپ كېلىۋاتىمىز. مانا

ئەمدى پۈرسەتمۇ كەلدى. شۇڭا سېنىڭ تۇرمۇش ئىشىڭنى چىڭ تۇتمىساق بولمايدۇ.

ــ نېمىگە ئالدىرايسىلەر، ــ دېدى ئالىم بۇ تېمىدىكى سۆھبەتتىن ئۆزىنى ئەپقېچىپ، ــ مېنىڭ ئويلاپ قويغان يېرىم بار.

سائادەت ئۇنىڭغا ھەيران بولۇپ قارىدى، ئاندىن بېشىنى چايقىدى:

ــ بىزنىڭمۇ ئويلاپ قويغان يېرىمىز بار.

ــ بولدىلا، ئاپا، ــ دېدى ئالىم ئورنىدىن تۇرۇپ، ــ بۇ كۈندىمۇ شۇ گەپنى دەپ يۈرەمسەن.

ــ ئولتۇر! ــ قاتتىق ئاۋازدا بۇيرۇدى سائادەت. ئاپىسىنىڭ بۇنداق ئاچچىقىنى كەمدىن ــ كەم كۆرىدىغان ئالىم يەنە ئولتۇرۇشقا مەجبۇر بولدى.

ــ ئاتاڭ ئىككىمىز بۇ ھەقتە شۇنچە ۋاقىتتىن بۇيان باش قاتۇرۇپ، كۆپ ئويلىشىپ، ئەمدى بىر قارارغا كەلگەن تۇرساق، سەن ھېچنېمىنى ئاڭلاپ باقمايلا ئۇنداق ــ مۇنداق دېسەڭ قانداق بولىدۇ؟ بىز يەنىلا ساڭا ياخشى بولسۇن دەۋاتىمىزغۇ. شۇنچە ئېغىرىڭنى كۆتۈرۈپ كېلىۋاتقان يەردە ئەمدى كېلىپ ساڭا يامان بولىدىغان ئىشنى سايە قىلمىمىزمۇ؟ بىز ھەممىمىزگە ئوبدان بولىدىغان ئىشنىڭ كويىدا يۈرسەك، سەن قوپۇپ گېپىمىزنى چورتلا قايرىۋەتسەڭ بۇ قانداق بولغىنى ئەمدى؟

ــ ئاپا، سىلەرنىڭ كۆڭلۈڭلەرنى چۈشىنىمەن، ــ دېدى ئالىم يېلىنىش تەلەپپۇزىدا، ــ سىلەر ئەلۋەتتە

تۇرمۇشۇمنىڭ ياخشى بولۇشىنى ئويلايسىلەر. مەن بۇنى بىلىمەن، لېكىن... ــ ئالىم بىردەم تۇرۇۋەتكەندىن كېيىن ئويلىغىنىنى پوسۇققىدە دەۋەتتى، ــ لېكىن ماڭا لايىق ئادەمنى ئۆزۈم تاللىشىم كېرەك ــ تە.

ــ بىزمىچۇ، ساڭا تازا لايىق كېلىدىغىنىنى تاللايمىز دەۋاتىمىز.

ــ ئاپا، بۇنداق دەپ تۇرۇۋالساڭ قانداق بولىدۇ؟ ھازىرقى تۇرمۇشنى بىلمەيدىغاندەك گەپ قىلىسەنغۇ؟

ــ بىز كۆڭۈل تۇرمۇشمۇ ئۇ؟ سىلەر «كۆڭۈل، كۆڭۈل» دەپ كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرىپ تۇتامى يوق ئىشلارنى قىلىسىلەر. ئاخىرى بېرىپ چوڭلارغا بىرمۇنچە ئاۋارىچىلىك تاپقان. بۇ گەپلىرىم ساڭا ھازىر بىئەپ بىلىنگەن بىلەن كېيىن «ئاپام توغرا دەپتىكەن» دەپ قالىسەن.

رابىيە بۇ سۆھبەتنىڭ نەتىجىسى قانداق بولىدىكىن، دەپ جىددىيلىشىپ ئولتۇراتتى.

ــ ئاپا، بىز ۋەدىلىشىپ بولغان. ئەمدى بولغاندا سىلەرنىڭ گېپىڭلەرگە كىرىپ... ئاپا، بولدى، ئەمدى بۇ توغرۇلۇق گەپ قىلىشمايلى. ۋاقتى كەلگەندە مەن ئۆزۈم ئېيتىمەن.

ــ «ۋاقتى كەلگەندە» دەپ... ۋاقتى كەلگەندە بىزنى كۆزىنى مۆلدۈرلىتىپ ئولتۇرسۇن دەمسەن؟ گەپ بولسا ئالدىنئالا دېيىشۋالايلى.

ــ ئاپا، مەن ئۇ قىزنىڭ كۆڭلىگە ئازار بېرىشنى خالىمايمەن.

رابىيە ئاكىسسىنىڭ بۇ گەپىدىن سۆيۈندى ھەم ئاكىسسىنىڭ ھەقىقەتەن ئۆزگەرگەنلىكىنى بىلدى. بۇرۇن قانداق ئالىم ئىدى ـ ھە ئۇ!؟ ھېلى بىر قىزنىڭ كەينىدىن «چىرايلىقكەن» دەپ چاپسا، ھېلى بىر قىزنى «ئوماقكەن» كەينىدىن يۈگۈرەيتتى، ئارقىدىنلا يەنە بىر قىزنى «بەك مودا ئىكەن» دەپ ئۇ قىز بىلەن تونۇشۇشنىڭ كويىغا چۈشەتتى. شۇنداق قىلىپ بەزىدە ئىككى قىزغا تەڭ قانات سۆرەيتتى. بەزىدە ئوتتۇرىغا چۈشۈپ قالغان رابىيە ئاكىسسىنىڭ ئۈجمە كۆڭۈللۈكى تۈپەيلى بەزى قىزلارنىڭ ئالدىدا نومۇستىن بېشىنى كۆتۈرەلمەي قالغانىدى. مانا ئەمدى ئۇ ئاپىسىنىڭ ئالدىدا ھەقىقىي يىگىتلەردەك گەپ قىلىۋاتىدۇ.

سائادەت ئالىمنىڭ قاتتىقلىقىنى كۆرۈپ ھەقىقەتەن ئاچچىقلاندى، لېكىن ئۇ ئۆزىنى بېسىۋالدى:

ــ ياپىر، سەن كەپسىزنى مۇشۇنداق گەپ قىلىدىغان قىلىۋەتكەن كىم قىز ئۇ؟

ــ ساڭا دېگىنىم بىلەنمۇ سەن بەربىر تونۇمايسەن.

ــ ھە، بوپتۇ. ئۇ قىز نېمە ئىش قىلىدۇ؟

ئالىم بەزى ئىشلارغا پەرۋا قىلىپ كەتمەيدىغان كوچا يىگىتلىرىگە خاس تەلەپپۇز بىلەن ئۇدۇللا ئېيتتى:

ــ ئۆتكەن يىل ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتكۈزۈپ ھازىر بىكار. ئالدىمىزدا خىزمەت تاپماقچى.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان رابىيە «ئاپىلا!» دەپ قالدى. دېگەندەك، بۇ گەپنى ئاڭلىغان سائادەت ھەيرانلىقتا

ئولتۇرۇپلا قالدى. ئارقىدىن ئۇ ئۆزىنى بېسىۋېلىشقا تىرىشىپ سورىدى:

ــ ئائىلىسىچۇ؟

رابىيە ئالدىرىماسلىق توغرۇلۇق شۇنچە ئىشارەت قىلسىمۇ ئالىم دەۋەردى:

ــ ئاتىسى تۇغۇپ كەتكەن، ئاپىسى باغ ــ ئورمان باشقارمىسىدا ئىشلەيدۇ.

ــ توۋا!ــ دەپ ياقىسىنى تۇتتى سائادەت. ئۇ ئالىمغا چەكچىيىپ قاراپلا قالغانىدى.

ــ ئاپا، ئۇنداق بولغان بىلەن گۈلپەرى ناھايىتى ئىقتىدارلىق قىز،ــ دېدى رابىيە كەيپىياتىنى تەڭشەش ئۈچۈن.

ئەمما، سائادەت ئۇنىڭ سۆزىگە پەرۋا قىلمىدى.

ــ ئالىم، سەن... سەن... سەن زادى نېمىنى ئويلاپ بۇ گەپنى دەۋاتقانسەن؟ــ سائادەت ئەلەمىلىك كۈلدى،ــ ماقۇل، ئۇ قىز نەدىن خىزمەت تاپىدۇ؟

ــ مەن ياردەم قىلمەن. بولمىسا سىلەر بارغۇ؟

ــ ئالىم!ــ سائادەت ئۆزىنى تۇتالماي ۋارقىرىۋەتتى،ــ مەن ساڭا دەپ قويايى، بۇ گەپنى ئاتاڭ ئاڭلايدىغان بولسا... بىزنى ئايىساڭ بولمامدۇ؟

ئالىم بېشىنى تۆۋەن سالدى. ئاچچىقتىن سائادەتنىڭ لەۋلىرى تىترەپ كەتكەنىدى.

ــ سەن شۇنداقمۇ قىزنى تاپامسەن؟ــ دېدى ئۇ،ــ نېمىشقا ئەتراپلىق ئويلاپ باقمايسەن؟ نېمىشقا كاللاڭنى ئىشلەتمەيسەن؟ سەن نېمىشقا ئىشلارنى چۈشەنمەيسەن؟

ــ چۈشەنمەيدىغان ئىشمۇ بولامدۇ؟ــ دېدى جەھلى قاتقان ئالىممۇ،ــ سەن ئۇلارنى بىزگە ماس كەلمەيدۇ دەۋاتسەنغۇ.

ــ مانا بىلىپ تۇرۇپ نېمىشقا خۇپسەنلىك بىلەن ئىش قىلىسەن؟

ــ ئۇلارنىڭ ئائىلىسى بىزگە ماس كەلمىگەن بىلەن قىز ماس كەلسىلا بولمىدىمۇ؟

ــ ئالىم! مېنى تېرىكتۈرمە!ــ سائادەت ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى،ــ بۇنىڭ دەپ تۇرغان گېپىنى! بىز نېمە خىياللار بىلەن يۈرىمىز؟ «ھە» دەپ قويۇپ بەرسەك تاپقان يېرىنى ئۇنىڭ. يا خىزمىتى يوق، ئائىلىسىنىڭ ھالى بولسا شۇ... مەن قۇدام دەپ شۇلارنى سۆرەپ يۈرسەم... ۋاي ئۆلەي... قېنى بىر قول - ئىلكىدە بار باي ئائىلە بولغان بولسىمغۇ...

ئاپىسىنىڭ ئاخىرقى گېپى بىلەن رابىيەنىڭ كۆڭلى «ۋاللىدە» يورۇپ كەتكەندەك بولدى ۋە يېنىك تىنىپ قويدى. بايا تىندىن بېرى ئۇ ئاكىسى ئۈچۈن غەم يەپ ئولتۇرغان بىلەن ئۆزى ھەققىدىكى ئەندىشە يۈرىكىنى بېسىپ تۇرغانىدى.

ــ ئاپا، خەقنى بىرنېمە دەپ كەتمە، مەنمۇ ئاددىي بىر شوپۇرغۇ.

رابىيە ئاكىسىغا ھەيرانلا قالدى: شۇ تاپتا رابىيەنىڭ نەزىرىدە ئاكىسى باشقىچىلا بىر ئادەمگە ئايلىنىپ قالغانىدى. خىلىغىچە قاپىقىنى تۇرۇپ تۇرۇپ كەتكەن سائادەت:

ــ ئالىم، سەن تولا مېنىڭ ئاغزىمنى ئاچما!ــ دېدى

ئېغىر تىنىپ، ــ بۇ گەپ ئاتاڭنىڭ قۇلىقىغا يەتمىسۇن. ئۇقزاتىن بۇيان ئاتاڭ ئىككىمىز مۇشۇ ئىشنى ئويلاپ كېلىۋاتىمىز. بىز جىق كېڭىشىپ ئاخىرى بىرلىككە كەلدۇق.

ئەمما، ئالىم جىممىدە ئولتۇرۇۋەردى. رابىيە ئاپىسىنىڭ گېپىگە قىزىقىپ قالدى.

ــ سەن تولا نېرى ـ بېرى دېمەي ئۇ قىز بىلەن كۆرۈشۈپ باق. بىزمۇ ساڭا بوش يەردىن تاپمىدۇق. تۇتسا سېپى، ئاتىسا ئېتى بار ئادەملەر. ئۇ قىزنىڭ ئاتىسى تاللىق يېزىسىنىڭ باشلىقى، ئۆزىمىزمۇ ئۇلار بىلەن ياخشى ئاغىنىدارچىلىق قىلىشىمىز. قارا، مۇشۇنداق ئائىلە بىزگە ماس كېلىدۇ.

ئالىمنىڭ تۇرقىدىن بۇلارغا قىزىقمىغاندەك ئىدى.

ــ قىزنى كۆرۈپ باق، ئۇنداق ئېسىل قىز شەھەردە بىر، ھە، راست، رابىيە، ــ سائادەت رابىيەگە بۇرۇلدى، ــ سەن بىلىسەن، ئۇ سىلەرنىڭ ئىدارىدىكى شېرىنگۈل.

ــ نېمە! ــ رابىيە ھەيرانلا قالدى، ــ بىزنىڭ شېرىنگۈلما؟ شىنجاڭ سەنئەت ئىنستىتۇتىنى پۈتكۈزۈپ كەلگەن ئۇسسۇلچى قىز، ئۇسسۇلنى كارامەت كاتتا ئۇينايدۇ. ئۇ ئاجايىپ چىرايلىق قىز. «كۈمۈش لېنتا» دېگەن داڭلىق شىركەتنىڭ ئوبراز ژەكىلى. شۇلارنىڭ ئىككى ئېلانىغا چىققان.

ھەيرانلا قالغان رابىيە ژالاقلاپلا كەتتى. ئاندىن يادىغا نېمىدۇر كەلگەندەك بولۇپ پەسكويغا چۈشتى. ئويلىمىغان

يەردىن ئالمىنىڭ چىرايىدا قىزىقىش ئالامەتلىرى پەيدا بولۇۋىدى، رابىيەنىڭ يۈرىكى تىترەپ كەتتى. شۇ تاپتا: «ئەگەر ئاكام شەرىنگۈل بىلەن... ئۇ چاغدا گۈلپەرى ئەركىن ئادەمگە ئايلانسا، ئۆمەرجان...» دېگەن ۋەھىمىلىك ئوي رابىيەنىڭ ئۈستىگە شىددەت بىلەن باستۇرۇپ كەلگەنىدى. شۇڭا ئۇ بايا دېگەنلىرىگە پۇشايمان قىلىپ قالدى.

رابىيەنىڭ گەپلىرى بىلەن سائادەتنىڭ چىرايىدا غالىبلىق ئىپادىسى پەيدا بولدى:

— ھازىر بىز چوڭلار مەسلىھەتنى پىشۇرۇپ بولدۇق. ئالىم، ئالدى بىلەن سەن شەرىنگۈل بىلەن كۆرۈشۈپ باق، ئاندىن بىرنېمە دېگىن.

— بولدى، كۆرۈشەي، ئاپا، — دېدى ئالىم بوش ئاۋازدا. سائادەت ئالىمنىڭ تەلەپپۇزىدىكى ئۆزگىرىشنى سەزدى ۋە مىيىقىدا كۈلدى:

— ئۇنداق بولسا رابىيە باشلاپ چىقسا كۆرۈپ باق. ئاتا ـ ئانىسى شەرىنگۈلگە ھازىرچە ئۇقتۇرمايدىغان بولغان. رابىيە، سىز چاندۇرماي ئورۇنلاشتۇرۇڭ. قالغان ئىشقا ئاتىڭىز بىلەن ئىككىمىز بار.

رابىيە مەيۈس ھالدا بېشىنى لىڭشىتتى. ئۇ ئاكىسىنىڭ تۇرقىدىن شۇنى پەرەز قىلىپ بولدىكى، ئاكىسىدىكى بايىقى ئىپادىلەر ۋاقىتلىقلا ئىكەن. مانا چىرايلىق قىزنىڭ گېپى چىقىۋىدى، بىردىنلا ئەسلىگە قايتتى، بايىقى كەسكىنلىكىدىن ئەسەرمۇ قالمىدى.

ئالىم: «كۆرۈپ باقسام كۆرۈپ باقتىم، لېكىن نېمىلا بولغان بىلەن گۈلپەرىدىن ھەرگىز ۋاز كەچمەيمەن» دەپ ئويلاپ ئۆيدىن چىقتى.

شېرىنگۈل سەۋەبلىك ئۆز ئىشىدىن ۋايىم يەپ قالغان رابىيە ئاكىسىنىڭ كەينىدىن چىقىپ ئىككى ئېغىز قاتتىق گەپ قىلماقچى بولدى ـ يۇ، لېكىن: «ئۆمەرجان بىلەن شۇنداق ياخشى ئۆتۈۋاتساق، ئۇنىڭ ئۈستىگە دوستلار، ھەتتا گۈلپەرىمۇ ئۇقۇپ بولغان تۇرسا، ئۆمەرجان ئۇنداق قىلىپ يۈرمەس... ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇنى شېرىنگۈل بىلەن كۆرۈشۈشتىن توسۇسام ئاپام بىلىپ قالسا مېنىڭ ئىشمغىمۇ چاتاق سالمىسۇن» دەپ ئويلاپ بولدى قىلدى. شۇنداقتىمۇ، رابىيەنىڭ سۆيگۈگە تەلپۈنۈپ تۇرغان يۈرىكىگە دەرد ـ ئەلەم سايە تاشلىغاندەك بولدى.

ئاردىدىن ئىككى كۈن ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۆمەرنىڭ ئۆزىنى ئىزدىمەسلىكى رابىيەنىڭ ئىچىگە جىن سېلىپ قويدى. دەسلەپتە ئۇ: «بەلكىم ئۆمەرجاننىڭ سودا ئىشى ئالدىراش بولۇپ كەتكەندۇ؟ بولۇپمۇ يېڭى يىل كەلگەن مۇشۇنداق كۈنلەردە رېستورانلار بەك بىسىق بولۇپ كېتىدۇ» دەپ بەزلەپ باققان بولسىمۇ، لېكىن بۇ بەزلەشلەر ئۇنىڭ كۆڭلىنى تىندۇرالمىدى. شۇنىڭ بىلەن رابىيەنىڭ ئىچى تىتىلداپ پەقەت ئولتۇرالمىدى. خۇددى شۇ تاپتا مەلۇم بىر مۇدھىش كۈچ ئۆمەرنى ئۇنىڭدىن بارغانچە يىراقلىتىپ كېتىپ بارغاندەك بىلىنىپ بەك

خاتىرجەمسىزلىنىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆمەرگە چاقىرغۇ قىلدى. سەل ئۆتۈپ تېلېفون قايتتى.

— ۋەي، ئۆمەرجان، قانداق ئەھۋالىڭىز؟ تېلېفون قىلايمۇ دېمەيسىز؟ يوقلا بولۇپ كەتتىڭىزغۇ؟...

— تىنچلىقمۇ، رابىيە؟ مەن شۇ تاپتا بىر سودىگەر بىلەن ھەمكارلىشىپ سودا قىلىشىنىڭ پىلانىنى تۈزۈۋاتاتتىم. ئىشىم تۈگىگەندە ئايرىم تېلېفون قىلاي. سەل تۇرۇپ كۆرۈشەيلى ـ ھە. خوش ئەمىسە.

تېلېفون ئۈزۈلدى.

رابىيە تۇرۇپكىنى تۇتقانچە تۇرۇپ قالدى. ئۆمەرنىڭ سۆزىنى ئويلاپ كۆڭلى ئەمىن تاپقاندەك بولدى. چۈنكى، رابىيە نەچچە كۈندىن بۇيان يېڭىشەھەردىكى بىر تېرە سودىگىرىنىڭ ئۇنى ئىزدەۋاتقانلىقىنى بىلەتتى. ئۆمەر ئۇنىڭ بىلەن ھەمكارلىشىپ سودا قىلىش ئىشىدا ئىككىلىنىپ قالغان بولغاچقا، رابىيەگىمۇ مەسلىھەت سالغانىدى. بۇ كىچىك ئىش بولمىغاچقا ئۆزئارا كېلىشىپ بولغۇچە ۋاقىت كېتىدىغانلىقى ئېنىق. شۇڭا، رابىيە ئۆمەرنىڭ بايىقى گېپىگە ئىشەنىدى ۋە: «ئۆمەرجان سەل تۇرۇپ ماڭا تېلېفون قىلىدۇ. بىز كۆرۈشىمىز. مانا ھەممە ئىشىمىز شۇنچە ئېنىق تۇرسا، يەنە نېمىدىن ئەندىشە قىلاي» دەپ خۇشال بولدى.

※ ※ ※

قىش كۈنى بولغاچقا باغچىنىڭ ئالدى چۆلدەرەپ

قالغاندى. باغچىنىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئالدى بوش بولۇپ، ئالمىنىڭ ماشىنىسى توختىتىلغاندى.

ــ بايا ئۆمەرجانغا گەپنى ئېنىق قىلىپ، ئەمدى رېستورانداً ناخشا ئېيتمايدىغان بولۇپ يېنىپ كەلدىم، ــ دېدى گۈلپەرى.

ــ نېمانچە سوزۇۋەتتىڭىز بۇ ئىشنى؟ ــ دېدى ئالىم نارازى بولغاندەك، ــ سىز بۇ ئىشقا قوشۇلغىلىمۇ نېكەم. «مۇقىم بىر خىزمەت تاپىدىغان بولدۇم» دېسىڭىزلا بولىدىغان ئىشقۇ ئۇ؟

گۈلپەرى ئالمىنىڭ خاپا بولۇپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭ بىلىكىگە ئېسىلدى:

ــ خاپا بولماڭە، ئالىم. شۇ تاپتا ئۆمەرجان باشقا بىر چوڭ سودىنىڭ كويىدا پالاقلاپ يۈرىدۇ. رېستورانغا قارايدىغانغا ۋاقتى يوق. شۇنداق تۇرسا مەن جىددىي پەيتتە كېتىمەن دېسەم، ئۇنىڭ مۇڭاپىق ناخشىچى تېپىشىغا چولىسى تېگەمدۇ؟ ئۆزىڭىز بىلىسىز، ئۆمەرجانمۇ ئەينى ۋاقىتتا بىزگە ياخشىلىق قىلغان. ئەمدى ئالدىراپ ـ تېنەپ ئۇنى قىينىچىلىققا قويساق...

ــ سىز ئۇنچىلىك باش قاتۇرمىسىڭىزمۇ ئۆزى بىر ئامال قىلار ئىدىغۇ؟ ئامالى كۆپ ئۇنىڭ.

ــ شۇنداق بولسىمۇ، بىزدىن نېمە كېتەتتى، ئالىم، ئۆيدە بىكار تۇرغاندىن بىرنەچچە ۋاقىت ئارتۇق ناخشا ئېيتىپ قويدۇم شۇ. ئۆمەرجانغا رەھمەت ئېيتىپ قويغىنىمىز بولسۇن.

ــ ياق، ئۇنداق دېگىنىڭىز بىلەن...

ــ بولدىلا، ئالىم، ئۆمەرجانغا ياردەم قىلغىنىمىز ئەمەلىيەتتە ئۆزىمىزگە ياردەم قىلغىنىمىزغۇ!

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئالىم رابىيەنى يادىغا ئېلىپ جىم بولدى، ئەمما گۈلپەرى بولسا خۇددى ئۆزى بىلەن ئۆمەرجان ئوتتۇرىسىدىكى سۆھبەتتىن ئالىم خەۋەر تېپىپ قېلىپ مۇشۇنداق سوراقلاۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى.

گۈلپەرى ھېلىقى ۋاقىتتىن ــ ئالىم بىلەن ئىككىسى گۈلپەرنىڭ رېستورانىدا ناخشا ئېيتىشىدىن توختاش توغرۇلۇق دېيىشكەندىن بېرنەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئۆمەرجاننىڭ ئىشخانىسىغا كىردى.

ــ ئۆمەرجان، مەن ئەمدى رېستورانىدا ناخشا ئېيتىشتىن توختاپ قالايمىكىن، دەيمەن.

ئۆمەر ئەجەبلەندى:

ــ نېمىشقا؟ سىزگە بىرەر ئىش بولدىمۇ؟

ــ ياق.

ــ ئەمىسە نېمىشقا توختاپ قالماقچى بولدىڭىز؟ بىزدىن رازى بولمىغان يەرلىرىڭىز بارمۇ؟

ــ ئۇنداق ئىش يوق، ئۆمەرجان. مەن پەقەت بىرەر ئىدارىدە ئىشلەپ باقاي دېگەن.

ــ مېنىڭچە، سىزنىڭ بىرەر ئىدارىگە ئورۇنلىشىشىڭىز تامامەن مۇمكىن،ــ دېدى ئۆمەر ئويلىنىپ،ــ لېكىن سىز رېستورانىدا ئۆز ئىقتىدارىڭىزنى شۇنداق ياخشى جارى قىلدۇرۇۋاتىسىزغۇ؟

ــ كەچ كۈندۈزگە ئوخشاشمايدىكەن. ئادەم كۈندۈزگە ئادەتلىنىپ قالمىغان ئوخشايدۇ. شۇڭا ھەر كەچلىكى ئىشلەۋەرسە ئادەم چارچاپ قالمىكەن.

ــ ئۇنداق بولسا ھەپتىدە ئىككى ئاخشام دەم ئېلىپ، بەش كۈن ناخشا ئېيتىلمايدۇ.

ــ رەھمەت، ئۆمەرجان.

ــ ئۇنداق بولسا ئۇچ ئاخشام دەم ئېلىلمايدۇ.

ــ مۇنداق ئويلىماڭ، ئۆمەرجان، مەن مۇھىت ئالماشتۇرۇپ باقاي دېگەن.

ــ مەن چۈشەندىم، ــ دېدى ئۆمەر ئۈھ تارتىپ، ــ ئۇنداقتا قاچان توختاي دەيسىز؟

ــ مۇمكىن بولسا بۈگۈندىن باشلاپ...

بۇنى ئاڭلىغان ئۆمەر خېلىغىچە جىمىپ كەتتى.

ــ گۈلپەرى، سىز مېنىڭ كۆڭلۈمنى چۈشەنمەيدىغان يەردە ئەمەس. مۇشۇ كۈنلەردە كۆڭلۈم بەك پاراكەندە. رابىيە بىلەن يۈرۈۋاتقىنىم بىلەن بۇ ئىش ماڭا خۇشاللىق ئەمەس، بەلكى بېسىم بولۇۋاتىدۇ. مەن رابىيەنى رەت قىلالمايمەن. ئەمدى ئويلاپ باقسام توغرا قىلغانەكەنمۇ قىلمەن، خاتا قىلغانەكەنمۇ قىلمەن...

ــ ئۇنداق دېمەڭ، ئۆمەرجان، رابىيە بىلەن ئوبدان ئۆتۈڭ. ئۇ شۇنداق ياخشى قىز.

ــ ئەمما، گۈلپەرى، سىز ئاللىقاچان بىلىپ بولدىڭىز. گېپىمنى ئاڭلاپ بېقىڭ: سىزنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى سىز بىلىسىز. مەن رابىيە بىلەن كۈنبويى بىللە يۈرگەنگە قارىغاندا، سىزنى رېستورانىدا

كۈنده بىر قېتىم كۆرۈۋالسام كۆڭلۈم توق بولۇپ قالىدۇ.

گۈلپەرنىڭ بۇ ھەقتە سۆزلەشكۈسى كەلمىدى:

ــ ئۆمەرجان، بۇ ھەقتە سۆزلەشمەيلى. سىز رابىيەنى قەدىرلەڭ.

ــ قەدىرلەشنى قەدىرلەيمەن، لېكىن قانچىلىك قەدىرلىگەن بىلەن مۇھەببەت باشقا نەرسە ئىكەن. گۈلپەرى، بىر ــ بىرىمىزنىڭ ھۆرمىتىنى قىلىپ ئۆتۈپ كەلدۇق. سىزدىن ئۆتۈنۈشۈم: سىز يەنە بىر مەزگىل ئىشلەپ بەرگەن بولسىڭىز. مەن باشقا بىر سودىنىمۇ قىلىپ باقاي دېگەن، شۇ سودىغا خاتىرجەم كىرىشۈالغان بولسام. ئەگەر سىز كېتىپ قالسىڭىز زېھنىم چېچىلىپ كېتىشى مۇمكىن. مەن سىزگە ھەرگىز ئاۋارىچىلىك سالمايمەن. پەقەت كۈنده سىزنى كۆرۈپ، ئاۋازىڭىزنى ئاڭلاپ تۇرساملا بولدى.

ئۆمەرنىڭ مەقسىتىنىڭ سودا ئەمەس، بەلكى ئۆزىنى كۆرۈپ تۇرىدىغان ۋاقىتنى ئۇزارتىش ئىكەنلىكىنى سەزگەن گۈلپەرى سەل ئىككىلىنىپ قالدى:

ــ بۇنىڭدا قانداق بولار؟

ــ خاتىرجەم بولۇڭ، مەن ئۆزۈمنى توختىتىۋېلىپ ئىشلىرىمنى ئورۇنلاشتۇرۇۋالسام سىزنى چىرايلىق ئۇزىتىپ قويىمەن، ئاندىن رابىيە بىلەن توي قىلىپ باشقا كەلگەننى كۆرەرمەن.

ئۆمەرنىڭ تەلەپپۇزىدىكى ئۇمىدسىزلىكنى سەزگەن گۈلپەرنىڭ يۈرىكى جىغىلداپ كەتتى. ئەمەلىيەتتە،

ئۆمەرنىڭ گەپلىرىدىن گۈلپەرىگە بولغان كۆڭۈل تارتىشىشى ئېنىق ئىپادىلىنىپ تۇراتتى. گۈلپەرى شۇنى چۈشۈپ ھېس قىلىپ يەتتىكى، ئۆمەرنىڭ ھازىرقى دېلىغۇل ۋاقتىدا گۈلپەرى پەش قېقىپ كېتىدىغان بولسا ئۆمەر بەلكىم ئۇمىدسىزلىك، ئازاب، مەھرۇملۇق دەستىدىن تۈگىشىپ كېتىشى، باشقا تۇرمۇش ھەلەكچىلىكلىرىگە ئانچە قىزىقمايدىغان بولۇپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى.

ئەزەلدىن ئۆمەرنى قانداقتۇر بىر نۇقتىدىن يۈكسەك ئورۇنغا قويۇپ كەلگەن، ھەتتا شۇ نائېنىق نۇقتىدىن بىرنەچچە قېتىم ئالمىنى ئۈنىڭ بىلەن سېلىشتۇرۇپ غەلىتە تۇيغۇ ئىچىدە قالغان گۈلپەرى ئۆزىمۇ تۇيمىغان ھالدا بېشىنى لىڭشىتتى. شۇ ۋاقىتتا ئۇ ئۆمەردىكى مەمنۇنلۇقتا، مۇھەببەتكە تولغان كۆزىنى كۆرۈپ يۈرىكى پۇلاڭلاپ كەتتى.

شۇ كۆزنىڭ سېھرىدىن گۈلپەرى رېستورانىدا يەنە بىر مەزگىل تۇرۇۋەتتى ۋە بۇ سۆھبەتنى ئالمىدىن يوشۇردى. شۇنداقلا شۇ كۆزنىڭ سېھرى تۇيەيلى ئالمىغا تۇنجى قېتىم يالغان ئېيتتى.

ــ بوپتۇ، نېمىلا بولسا بۇ ئىشنى تۈگىتىۋالغىنىڭىز ياخشى بوپتۇ.

بۇنىڭدىن كۆڭلى خاتىرجەم بولغان گۈلپەرى ئىككىلىنىپرەك سورىدى:

ــ سىزچۇ، خىزمەت ئۇقۇشۇپ باقتىڭىزمۇ؟

ئالىم شۇ ھامان ئاپىسىنىڭ شېرىنگۈل توغرۇلۇق

دېگەن گەپلىرىنى ئېسىگە ئېلىپ تىلى ئېغىرلىغاندەك بولدى:

ــ پەيتىنى ساقلاۋاتىمەن. ئەگەر پەيتى كەلسە بىردەمدىلا ئوڭشۇۋېتىمەن. ئاتام شەھەر باشلىقى تۇرۇپ شۇنچىلىك ئىشنى قىلالمىسا... سىز ھېلىقى مەركەزدە ئوقۇغاچ تۇرۇڭ. بولۇپمۇ كومپيۇتېر دېگەننى ئوبدان ئۆگىنىڭ.

ــ ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز، نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان ئۇ ـ بۇ ئىشلارنى باھانداپ تەربىيەلەش مەركىزىگە ئىزچىل بارالمىدىم. ئەمدى باشقا ئىشىممۇ بولمىغاندىكىن، كۆپرەك ئۆگىنىپ بۇرۇنقى بوش كەتكەن ۋاقىتلارنىڭ ئورنىنى تولدۇرمىسام بولمايدۇ.

شۇ ۋاقىتتا ئالمىنىڭ چاقىرغۇسى سايرىدى.

ــ رابىيە ئىكەن،ــ دېدى ئالىم ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇپ،ــ «جىددىي ئىش بار» دەپتۇ. نېمە ئىشى بارىكىن؟ تېلېفون قايتۇرۇپ باقاي. ئالدىمىزدا تېلېفونخانا بارەك قىلىۋىدى.

ئۇ ماشىنىسىنى بىر دۇكانىنىڭ ئالدىدا توختىتىپ چۈشۈپ كەتتى. گۈلپەرىنىڭ خىيالىغا ئۆمەر كىرىۋالدى. ئۇلار ئانچە كۆپ ئارىلاشمايۋاتقىلا ئۆمەر ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قاپتۇ. گۈلپەرىچۇ؟ «لەززەت تورتخانىسى»دا تۇنجى قېتىم يالغۇز سىرداشقىلا ئۆمەرگە نىسبەتەن يېقىنلىق تۇيغۇسى پەيدا بولدى. ئىنسانىنىڭ ھېس ـ تۇيغۇسى نېمىدېگەن قىزىق ـ ھە؟!

ئازدىن كېيىن قايتىپ چىققان ئالىم:

ــ رابىيە «گۈلباغ يېزىسىدىكى بىر ساۋاقدىشىمنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ قوي. مۇھىم ئىشىم بار» دەۋاتىدۇ، ــ دېدى يالغان ئېيتىپ.

ــ ئۇنداق بولسا بېرىۋېرىڭ. مەن ئۆيگە قايتاي.

ــ بىللە بارايلى.

ــ بولدى، بېرىپ ماتېرىياللارنى تەييارلاپ چۈشتىن كېيىن تەربىيەلەش مەركىزىگە باراي.

ــ بولىدۇ، ئەمىسە مەن سىزنى ئۆيىڭىزگە ئاپىرىپ قويايي.

ئالىم تۆت كوچا دوقمۇشىغا بارغاندا رابىيە بىر دوستى بىلەن ساقلاپ تۇرغانىكەن.

رابىيەلەر ماشىنىغا چىققاندا ئالىم كەينىگە بۇرۇلۇپ سىڭلىسىنىڭ دوستىغا سالام قىلدى، ئەمما ھاڭ ــ تاڭ قالدى. ئۇ قىز شۇنچىلىك چىرايلىق ئىدى. كۆزلىرى خۇمارلىق، تېرىسى سۈزۈك، چېچىنىڭ پاسونى يۈز كېپتىگە شۇنداق ماسلاشقان، كىيىملىرى ئېسىل ۋە يارىشىملىق، پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن قىزلارغا خاس خۇش ھىد كېلىپ تۇرىدۇ. ئالىم بۇنداق چىرايلىق قىزنى كۆز ئالدىمدا پەيدا بولىدۇ، دەپ پەقەت ئويلىمىغان ئىدى. «قارىغاندا، بۇ قىز ئۇرۇمچىدىن كەلگەن ئوخشايدۇ. ئادەم بالىسى مۇنداقمۇ چىرايلىق بولامدۇ؟ بۇنداق قىزنىڭ يىگىتى تازا پەخىرلىنىپ يۈرىدىغاندۇ ــ ھە؟» دەپ ئويلاپ كەتتى ئالىم. شۇنىڭ بىلەن ئالىمنىڭ خىيالى بۆلۈندى. ئۇ گۈلباغ يېزىسىغا كېتىۋېتىپ ماشىنىنى ئادىتىگە خىلاپ ھالدا ئاستا ھەيدىدى ھەمدە يول بويى ئارقىنى

كۆرسەتمىدىغان ئەينەكىكە قاراپ قىزنىڭ ھۆسن ـ جامالىغا قاراپ ماڭدى. ئەمما، قېرىشقاندەك رابىيە ئۇ قىز بىلەن پىچىرلىشىپ دېگۈدەك ئۆز گېپىنى قىلىشىپ ماڭدى، ئالىمغا تونۇشتۇرۇپ قويماي دېمىدى. بۇنىڭدىن ئالىمنىڭ ئاچچىقى كەلدى. ئۇنىڭغىچە ئۇلار بارار جايىغا يېتىپ كەلدى.

قىزلار ماشىنىدىن چۈشتى. ئالىمنىڭ كۆزىدىن ئوت چىقىرىۋەتكەن، ھۆسن ـ جامالدا كامالىغا يەتكەن ئۇ پەرى تاتلىق زۇۋانى بىلەن:

ـ رەھمەت سىزگە، ئالىمجان، ـ دەپ ئالىمنىڭ دىمىقىدا خۇش پۇرىقىنى قالدۇرۇپ ماشىنىنىڭ دېرىزىسىدىن نېرى كەتتى. ئۆزىنىڭ ئىسمىنى ئاتىغىنىدىن ئالىم يايراپ كەتتى. «ئۇ قىز ئىسمىنى قانداق بىلىدىغاندۇ؟ يا يىگىتلەرنىڭ بېشى بولۇپ يۈرگىنىمنى بىلەمدىغاندۇ؟ ئەستا، بۇ قىز زادى كىمدۇ؟» ئالىم شۇنداق جىلە بولۇپ تۇرغاندا رابىيە قىيا ئوچۇق تۇرغان دېرىزىنىڭ يېنىغا كەلدى. ئۇنى كۆرۈپ ئالىمنىڭ جۇدۇنى ئۆرلىدى. شۇنىڭ بىلەن ئالىم سىڭلىسىغا ئىككى ئېغىز قاتتىق گەپ قىلاي دەپ تەمشىلىۋىدى، رابىيە سىرلىق كۈلدى ۋە:

ـ ئاپام دېگەن شېرىنگۈل شۇ، ـ دەپ قويۇپ دوستىنىڭ يېنىغا كەتتى. ئالىم بوينىنى تولغاپ نېرىدا بىر خىل لاتايەت بىلەن ئۆزىگە قاراپ تۇرغان شېرىنگۈلگە دىققىتىنى يىغىپ قارىدى.

ئىككى قىز قىشنىڭ سوغۇقىدا دۇگدىيىپ قالغانىدەك

تۇرغان يوغان بىر تۇپ ئۇجمە دەرىخى بار ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئالىم بولسا ئۇلارنىڭ كەينىدىن قاراپ تۇرۇپلا قالدى. بولۇپمۇ شېرىنگۈلنىڭ ھۆسن ـ جامالى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن كەتمىدى. ئالىم ماشىنىسىنى چەتكىرەك توختاتتى. ئۇ خىيالغا پېتىپ قالدى. بىر تال تاماكا ئېلىپ لېۋىگە قىستۇرغىنىچە ئوت يېقىشنى ئۇنتۇپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ناز بىلەن كۈلۈپ تۇرغان بىر چىراي ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا جىلۋىلىنىشكە باشلىدى. ئالىم بېشىنى سىلكىۋېتىپ تاماكىسىغا ئوت تۇتاشتۇردى. «بۇ شېرىنگۈل دېگەن قىزنى بۇرۇن ئەجەب كۆرۈپ باقماپتىمەن دېسە،ــ دەپ ئويلىدى ئۇ تاماكىسىدىن قويۇق ئىس چىقىرىپ،ــ توۋا، كىچىككىنە بۇ شەھەردە ئۇنىڭ بىلەن بىرەر قېتىممۇ ئۇچرىشىپ قالمىغىنىمىز نېمىسى؟ يا مېنى شېرىنگۈل بىلەن كېچىكىپ ئۇچراشتۇرۇش تەقدىرنىڭ مېنىڭ بىلەن ئويناشقىنىمىكىن؟ شېرىنگۈل بەك چىرايلىق قىز ئىكەن. مۇشۇنداق چىرايلىق قىز بىلەن پاراڭلىشىش، مۇڭدىشىشمۇ كىشىگە ھۇزۇر. ئۇنىڭ ئاۋازىمۇ نېمانچە يېقىملىق! ئۇسسۇلنى قانچىلىك چىرايلىق ئويناردى ـ ھە!؟...» چاقىرغۇسى سايراپ ئۇنىڭ خىيالى بۆلۈندى. ئۇ چاقىرغۇسىغا قاراپ چۆچۈپ كەتتى. چۈنكى، چاقىرغۇ قىلغان كىشى گۈلپەرى ئىدى!

ئالىم خۇددى يامان خىيالى ئاشكارىلىنىپ قالغاندەك ئالاق ـ جالاق بولۇپ ئەتراپقا قارىدى. بۇ ئەتراپتا بىرەرمۇ دۇكان كۆرۈنمەيتتى. شۇنىڭ بىلەن ئالدىراپ

قالغان ئالىم ماشىنىسىنى قوزغىدى. ئالىمدىكى ھودۇقۇش بېسىلمايۋاتاتتى. ئۇ نېمىشقا شۇنداق خىياللارنى قىلىپ كەتكەنلىكىگە ھەيران قالدى. «مەن نېمە بولدۇم؟ نېمە ئۈچۈن خىياللارنى قىلىپ يۈرىمەن؟ ــ دەپ كۈلگۈسى كەلدى ئالىمنىڭ، ــ مەن گۈلپەرى بىلەن ئىككىمىزگە يۈز كېلەلمەيدىغان خىياللارنى قىلسام بولمايدۇ. ھازىر ئۇ مېنىڭ تەلىپىم بويىچە رېستورانىدىنمۇ يالتايدى. ئەمدى خاتىرجەم كومپيۇتېر ئۆگەنگەچ خىزمەتكە چۈشۈشنى كۈتمىسە بولمايدۇ. مەنمۇ ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ ئۈنۈڭ ئىشىنى ھەل قىلمىسام بولمايدۇ. ئىشىمىز مۇشۇنداق جىددىي تۇرسا، مەن بۇ يەردە باشقا بىرەيلەننىڭ خىيالىنى قىلىپ ئولتۇرىمەنغۇ؟ ئالىم، ئۆزۈڭنى تۇتۇۋال، سەن ئەينى ۋاقىتتا گۈلپەرىگە ئېرىشكۈچە ئۆزۈڭگە قانداق ۋەدە بەرگەن؟ بولدى، باشقا ھەممە نەرسىنى ئۇنتۇغىن، سېنىڭ بەختىڭ گۈلپەرى بىلەن بىللە!» ئالىم شەھەرگە بۇرۇلىدىغان دوقمۇشتىكى دۇكاننىڭ ئالدىغا كېلىپ ماشىنىسىنى توختاتتى. ئۈنۈڭدا شۇ تاپتا بىر خىل قايتماس قەتئىيلىك ئويغانغانىدى.

ئالىم گۈلپەرنىڭ ئۆيىنىڭ تېلېفون نومۇرىنى باستى:

ــ ۋەي، گۈلپەرىمۇ؟ ئۆيدىكىلەر تىنچلىقتۇ؟

ــ ئالىم، بىر ئىش بىلەن سىزگە تېلېفون قىلغان. مەن ئەينى ۋاقىتتا ئاپامغا خېلى كۆپ خىزمەت ئىشلەپ

رېستورانغا بارغان. ئەمدى توختاپ قالغىنىمنى قانداق چۈشەندۈرەرمەن؟

ــ «مۇقىم خىزمەت قىلسام بولغۇدەك، خىزمەتمۇ چىقىپ قالىدىغاندەك تۇرىدۇ» دەك. ئاپىكىز خاتىرجەم بولۇپ تۇرسۇن.

ــ ئەستا، ئاپام «نېمانچە ئالدىرايسىز؟ خىزمەت ئىشى ھەل بولغاندا يالتايسىكىزمۇ بولىدىغۇ؟» دېسە، نېمە دەيمەن؟

ــ خەنزۇ تىلى بىلەن كومپيۇتېرنى پىششىق ئۆگەنمىسەم بولمىغۇدەك، شۇڭا زېھنىمنى شۇلارنى ئۆگىنىشكە قارىتىمەن، دېمەمسىز.

ــ ئاپام مېنىڭ كۈندۈزى تەربىيەلەش مەركىزىگە بېرىۋاتقانلىقىمنى بىلىدىغان تۇرسا.

ــ ياۋاللا، گۈلپەرى، رېستورانغا قايتىپ بېرىڭ بولمىسا.

ــ ئالىم، نېمە دېگىنىكىز بۇ؟ مەن رېستورانغا قايتىپ باراي دېگىنىم يوق. ئاپامغا چۈشەندۈرۈشۈمگە ياردەم قىلىڭ، دەۋاتىمەن.

ــ ياخشى ئىشلار ئۇچۇن بەزىدە يالغان ئېيتىسىكىزمۇ بولۇۋېرىدۇ، «كۈندۈزى بېسىپ ئۆگەنسەم، ئاخشىمى ناخشا ئېيتسام بەك چارچاپ كېتىدىكەنمەن» دېسىكىز مېنىكچە بۇ بەك ئورۇنلۇق گەپ.

ــ شۇنداق دېسەمغۇ بولاتتى...

ــ يەنە مىكى ــ مىكى دەيسىزغۇ؟ شۇنداق گەپلەر بىلەن ئاپىكىزنى خاتىرجەم قىلىپ تۇرۇڭ. ئۇنىكىغىچە

خىزمەتچىلىرى ھەل قىلىمىز، ئارقىدىنلا تويىمىزنىڭ تەييارلىقىغا چۈشىمىز، ئۇنچىغىچە ئاپىچىز ئېغىز ئاچالمايلا قالىدۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان گۈلپەرنىڭ چىرايىغا خۇشلۇق ئالامەتلىرى تېپىپ چىقتى. بىراق، ئۇ بۇرۇن تەسەۋۋۇر قىلغاندىكىدەك، يەنى «ئالىم توي قىلىشنى ئوتتۇرىغا قويسا قاتتىق ھاياجانلىنىپ كېتىمەن، ئاغزىمغا گەپمۇ كەلمەي قالىدۇ، خىجىللىقتىن يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولىمەن» دېگەندەك ھال ئۇنىڭدا پەيدا بولمىدى. پەقەت ئۇ ئادەتتىكىچە خۇشاللا بولالىدى. يا بۇ گەپ ھاياجانلىق، رەسمىي سورۇندا ئەمەس، پاراڭلىشىش جەريانىدا، يەنە كېلىپ تېلېفوندا دېيىلگەنلىكى ئۈچۈن شۇنداقمىكىن؟

— ئاپىچىزغا ئامال بار چىرايلىق چۈشەندۈرۈڭ.

— سىز ئاپامنى بىلمەيسىز، ئالىم، ئاپام بەك ئەنسىرىگەك، بىر ئىشلارنى چۈشىنىپ بىلۈۋالمىغۇچە، ئىدىيەسىدىن ئۆتكۈزمىگۈچە خاتىرجەم بولالمايدۇ. شۇڭا مەن ئىككىمىزنىڭ ئىشىنى ۋە پىلانىنى ئاپامغا ئېيتايمىكىن دەيمەن.

گۈلپەرى پالان دېگۈچە پۈستان دەپ پىلىموتتەك سۆزلەۋاتقان ئالىمنىڭ بۇ گەپنى ئاڭلاپ تىلى تۇتۇلۇپلا قالدى. ئۇ: «گۈلپەرى بۇ گەپنى ئۆزىدىن بۇرۇن ئالدىراپ دەيدۇ» دەپ پەقەت ئويلىمىغان ئىدى. ئۇ بىر نەرسە دېمەكچى بولدى - يۇ، لېكىن بىرنەرسە گېپىنى سىقىۋېلىپ ئۇنى سۆزلىگىلى قويمىدى.

ــ بولامدۇ، ئالىم؟ بىز بەربىر توي قىلمىغان بولغاندىكىن.

ئالىم خۇددى بۇ سوئالغا جاۋاب بەرسە مەلۇم نەرسىدىن ئايرىلىپ قالمىغاندەك ھودۇقتى. بۇرۇن ئۇ گۈلپەرنى تېزرەك توي قىلىشقا ئالدىرىتىشنى ئويلاپلا كەلگەنىدى. بۇ ھەقتە گۈلپەرى ئاكتىپلىق بىلەن ئېغىز ئېچىۋاتسا، قېنى ئەمدى ئۇنىڭدىكى ئۇ تىنىتىش؟

نېمىشقىدۇر ئالمىنىڭ گۈلپەرى بىلەن بولۇۋاتقان بۇ سۆھبەتنى تېزرەك ئاخىرلاشتۇرغۇسى كەلدى:

ــ گۈلپەرى، گېپىڭىز ئورۇنلۇق، لېكىن بۇ دېگەن ناھايىتى مۇھىم ھەم چوڭ ئىش. شۇڭا تېلېفوندا قارار قىلىشمايلى ھەم ئالدىراپ بىر قارارغا كەلمەيلى. ئوبدانراق پاراڭلىشىپ، ئەتراپلىق ئويلىشىپ ئېپىدە بىر ئىش قىلمايمىزمۇ؟

ــ ھېچنېمە بولماس...

ــ مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم، گۈلپەرى، سىز ئاپىڭىزغا ئۇ ئىشنى دېگەن ئىكەنسىز، مەنمۇ ئۆيدىكىلەرگە دېيىشىم كېرەك. ئىككىمىز ھازىر ئۆز ئادەم، ئوتتۇرىدىكى ئىشنى بىلىسىز. مېنىڭ بۇ ئىشنى ئۆيدىكىلەرگە دېيىشىم ئۈچۈن يەنە ئازراق ۋاقىت كېتىدۇ. بۇ جەھەتتە مېنى چۈشىنىسىز، گۈلپەرى. قالغان گەپنى كۆرۈشكەندە ياخشىراق دېيىشەيلى، بولامدۇ؟

گۈلپەرى بۇ گەپكە تازا قوشۇلغۇسى يوقتەك ماقۇللۇق بىلدۈردى:

ــ بولىدۇ، ئۇنداق بولسا تېزرەك بولارسىز.
ــ ماقۇل.
ئالىم تۇرۇپكىنى بۇرۇنقىغا قارىغاندا ئىتتىك قويۇۋەتتى. دۇكاندار ئالىم بەرگەن پۇلنى پارچىلىغىچە ئالىم خىيالغا چۆكۈپ تۇرۇپ قالدى. ئۆزىدە كۈچىيىۋاتقان چۈشىنىكسىز تۇيغۇلار تۇپەيلى ئىچىنى تىڭشاپ قالدى. دۇكاندار پارچە پۇلنى ئېلىپ كەلدى. ئالىم:
ــ قايتۇرمايۋ تۇرۇڭ، ــ دەۋەتتى ۋە تۇرۇپكىنى قولىغا ئېلىپ بىر نومۇرغا چاقىرغۇ قىلدى. ئۇ تېلېفونىنى ساقلاپ بىتاقەت بولدى ۋە بىرئاز ۋاقىت ئۆتۈۋىدى، «نېمە قىلىۋاتىدۇ بۇ رابىيە؟» دەپ تاماكا تۇتاشتۇردى، ئەمما تاماكىسىنى ئىككى شوراپ تاماكىنى بىمەززە ھېس قىلىپ يەرگە تاشلىدى. شۇ چاغدا ئۇنىڭ چاقىرغۇسى سايرىدى. ئۇ چاقىرغۇسىغا قاراپ سېلىم «كۈچۈك» ئىكەنلىكىنى بىلدى. ئۇ دەرھال تېلېفون قايتۇردى.
ــ ئاداش، سەمىلەر كېلىپتۇ، ــ دېدى سېلىم تەمكىن بىر تەلەپپۇزدا، ــ ئۇلار قومۇلغا بىر تاشنى ساتقىلى ئېلىپ مېڭىپتىكەن. بىز بىلەن كۆرۈشكەچ مېڭىش ئۈچۈن توختاپتۇ.
ئالىم گەپنىڭ مەنىسىنى دەرھال چۈشەندى.
ــ بولىدۇ، مەن ھازىرلا باراي.
ــ ئالىم، سىلەرنىڭ ئۇ نېمەڭلار ھازىر قىسلاپ كېتىپتۇ. كۆپرەك ئېلىۋالمسەن ــ يە؟

ئالىم سېلىمنىڭ «كۆپرەك پۇل ئالغاچ كەل» دېگەن گېپىنى دەرھال چۈشەندى، ئەمما ئۇنىڭدىن خۇش بولدى.

سەمىلەرنىڭ ئىسمىنى ئاڭلاپ ئالىمنىڭ تومۇرلىرىدا بىرنەرسە قىمىرلاشقا باشلىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ سىڭلىسىنىڭ تېلېفون قايتۇرمىغىنىغا تېخىمۇ تاقەتسىزلەندى ۋە بانكىغا ئامانەت قويغان پۇلى بىلەن ئاغىنىلىرىگە ئارىيەتكە بېرىپ تۇرغان پۇللىرىنىڭ ھېسابىنى ئېلىشقا باشلىدى.

ئۇغۇ دائىم شۇنداق: سەمىلەر كەلگەندە ياكى ئۇ سەمىلەرنىڭ يېنىغا ئۇرۇمچىگە چىققاندا مۇشۇنداق ئويلايتتى. ئۆزىدىن قەرز ئېلىۋالغىلى ئۆزاق بولۇپ كەتكەن ئاغىنىلىرىگە قاتتىق گەپ قىلىپ پۇلنى سۈيلەشنى ئويلايتتى.

ئالىم ھېلىقى چاغدا ئۇرۇمچىدە سەمىلەر بىلەن يېڭىدىن تونۇشقاندا «ئەركەكلەرنىڭ ئەركىكى»، «يىگىتلەرنىڭ بېشى» بولۇشتەك پەخىرلىك ئورنى سەۋەبلىك خىروئىننى مەردانىلىق بىلەن بىر قېتىم چەككەن بولدى. ئەمما، ئويلىمىغان يەردىن «ئەركەكلەرنىڭ ئەركىكى» قىلمىدىغان بۇ ئوقەت سېلىم «كۆچۈك»كە «ياراشمىغان» بىلەن، ئالىمغا «يارىشىپ» قالدى. شۇنىڭدىن باشلاپ ئالىم ئۇرۇمچىگە چىقىپ سەمىلەر بىلەن كۆرۈشكەندە ياكى سەمىلەر كەلگەندە، قومۇلغا ماڭغاندا، جەنۇبىي شىنجاڭغا يول ئالغاندا ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپ تۇردى، ئۇلپەتلىشىپ تۇردى، دوستانىلىقلىرىنى ئىپادىلىشىپ تۇردى،

مەردانىلىقلىرىنى بىلدۇرۇشۇپ تۇردى. شۇلارنىڭ نەتىجىسىدە مانا ئەمدى ئالىم بۇرۇنقىدەك ئارىلاپ ـ ئارىلاپ چېكىشىنىڭ ئورنىغا ئىزدەپ يۈرۈپ ياكى مەقسەتلىك ھالدا ئۇرۇمچىگە چىقىپ چېكىدىغان بولدى. ئالدىنقى ئايدىن باشلاپ بولسا پۈلغا چېكىدىغان بولدى. شۇندىلا ئۇ بۇ ئوقەتنىڭ يانچۇقنى قۇرۇقدايدىغانلىقىنى بىلدى. ئەمما نېمە ئامال؟ خۇمار تۇتقاندىكى ئازابى ئۇنى قىينايتتى، ھۇزۇرى ئۇنى يەنە چىللايتتى. كىچىكىدىن راھەت ـ پاراغەت ئىچىدە چوڭ بولغان، جاپا ـ مۇشەققەت، قىينىچىلىق دېگەننى كۆرۈپ باقمىغان ئالىم خىروئىننىڭ دەسلەپكى ئاجىز خۇمارىنىڭ قىينىشىغمۇ بەرداشلىق بېرەلمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ يانچۇقىدىكى پۇللار سەمىلەر تەرەپكە ئاستا ـ ئاستا ئېقىشقا باشلىدى. شۇ جەريانداا ئالىم سەمىلەرنىڭ تاش سودىسىنىلا ئەمەس، بەلكى ئۇ «سودا»نىمۇ قىلىدىغانلىقىنى بىلدى، ئەمما بۇنى بىلگىنىدە ئالىم كېچىككەن ئىدى. پۇلغۇ ئۇنىڭ بوينىنى قىسىندۇرالمىدى. ئالىم مائاشنى تولۇق ئالىدۇ، كادىر ئىشتاتلىق شوپۇر بولغاچقا مائاشى يۇقىرى، دىرېكتور نېمىنى ئويلايدۇ، ئۇنىڭغا پات ـ پاتلا مۇكاپات پۇلى بېرىپ تۇرىدۇ. يەپ ـ ئىچىشى، ئويىنىشى، كىيىشى بىكاردىن، شەھەردىكى بىر رېستوران، بىرنەچچە كاتتا تېز تاماقخانىلارغا كىرىپ يەيدىغانىنى يەپ، ئالىدىغانىنى ئېلىپ كېتىۋېرىدۇ، ئۇنى پاختا سودىگەرلىرى قوغلاپ يۈرۈپ تۆلەپ قويىدۇ ياكى بەزىدە دىرېكتورنىڭ «ئۇكام

ئالىمجان، ئاغىنىلىرىڭىز كۆپ، قېينىلىپ قالمىغانسىز، ھېساباتلىرىڭىز بولسا ئەكېلىڭ» دېگەن گېپى بىلەن ئۇ ھېساباتلارنۇ تۇگەپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ يۈرىكىنى تېخىمۇ تۇم قىلغان يېرى، ئۇنى دىرېكتور ئەتىۋارلاۋاتقان بولغاچقىمۇ، شۇنداقلا ئۇ مۇئاۋىن شەھەر باشلىقىنىڭ ئوغلى بولغاچقىمۇ، ئۇنىڭ گېپى ھەرقايسى پاختا زاۋۇتلارغا دىرېكتورنىڭ بۇيرۇقىدەكلا ئۆتىدۇ. شۇڭا ئۇنىڭ كەينىدە تۇتاملاپ پۇل كۆتۈرۈپ يۈرىدىغان پاختا، چىگىت سودىگەرلىرى جىق. بىرلىرى ئېلىش ئۈچۈن، بىرلىرى سېتىش ئۈچۈن. ئىشقىلىپ، ئۇ ئىككى ئېغىز گەپ قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ سودىسى پۈتىدۇ، ھېلىقى تۇتام ـ تۇتام پۇللار ئۇنىڭ يانچۇقىغا كىرىپ تۇرىدۇ. شۇنداق قىلىپ يۈرۈپ ئۇنىڭ بانكىدىكى پۇلى ئاتمىش مىڭ يۈەنگە بېرىپ قالدى. تېخى ھازىرغىچە ئۇنداق پۇلنىڭ كىرىشى پەقەت ئاستىلاپ قالغىنى يوق، شۇڭا ئۇ پۇلدىن خاتىرجەم.

چاتاق يېرى، ئۇ پۇلنى كۆتۈرۈپ چىققان ھامان خىروئىننى ئالىدىغان يەر تاپالماي ئاۋارە ئىدى. سەمىلەر بولسا ھەر قېتىمدا ئاز ـ ئازدىن بېرىپ ئۇنى يەنە ئۇرۇمچىگە ماڭدۇراتتى. بۇنىڭدىن ئۇ جىلە بولاتتى. ساتىدىغان يەرنى ئىزدەپ باقماي دېسە، بىرەر چاتاق چىقىشىدىن قورقاتتى. شۇڭا، بايا سېلىمنىڭ دېگەن گېپى ئۇنىڭغا خۇشياقماندى.

ئالىم ئەمدى ماڭماي دەپ تۇرۇشىغا تېلېفون كەلدى.

ــ نېمە تېلېفون قايتۇرمايسەن؟ ــ دېدى ئالىم ئامال بار خاپا بولغانلىقىنى بىلىندۈرمەسلىك ئۈچۈن.

ــ خەقنىڭ ئۆيىدە ئېپىنى تېپىپ تېلېفون قايتۇرسام تېلېفون ئالدىراش ئىكەن. ھە، نېمە ئىش؟

ــ قايتىدىغان چېغىڭلاردا سىلەرنى ئالغىلى كېلەيمۇ؟ ــ ئالمىنىڭ كۆز ئالدىغا شېرىنگۈلنىڭ تاتلىق جىلمىيىپ تۇرغان چىرايى كېلىۋېلىپ ئۇنىڭ ئاۋازى مۇلايىملاشتى.

ــ ئۇنداقتا ئەھۋالغا قاراپ چاقىرغۇ قىلىمىز.

ــ چوقۇم چاقىرغۇ قىل جۇمۇ.

ــ بولىدۇ.

خۇشال بولۇپ كەتكەن ئالىم سەمىلەرنىڭ يېنىغا ماڭدى.

※ ※ ※

تۇرۇپكىنى قويغان گۈلپەرى ئويلىنىپ ئولتۇرۇپ قالدى. بايا ئۇ ئالىم بىلەن ئۆزىنىڭ ئىشىنى ئاپىسىغا دېيىشنى ئويلىغاندا، ئۇنىڭدا ئاجايىپ قىزغىن بىر ھال پەيدا بولغانىدى. ئۇ بۇ خىيالىدىن ھەم خىجىل بولۇپ، ھەم تاتلىق ھېسقا چۆمۈلۈپ ھاياجاندا ئالمىغا چاقىرغۇ قىلدى. ئەمما، ئۇنىڭ قىزغىنلىقى ئالمىنىڭ بىر ئېغىز سۆزى بىلەن پەسكويغا چۈشتى. دەسلەپتە ئۇنىڭ ئالمىغا ئاچچىقى كەلدى. كېيىن ئويلاپ باقسا ئالمىنىڭ سۆزىنىڭ ئورۇنلۇق يېرى بار. شۇڭا گۈلپەرى: «ئالمىمۇ

توغرا ئېيتمدۇ، كىچىك بىر ئىشنى باھانە قىلىپلا ئۆمۈرلۈك ئىشمىزنى ئالدىراپلا ئاپامغا دېسەم قانداق بولىدۇ؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە مەنمۇ بايا قىزىپ كېتىپ نېرى - بېرىسىنى تازا ياخشى ئويلاشماپتىمەن. تۇزۇك خىزمەتىنىڭ پېشىنى تۇتماي تۇرۇپ تۇينىڭ گېپىنى قىلسام ئاپام قانداق ئويلاپ قالار؟ ئۇنداقتا مەن ئاپامنىڭ نەزىرىدە توي قىلىشقا ئالدىراپ كەتكەن قىز بولۇپ قالمايمەنمۇ؟ تاس قاپتىمەن تازا سەت ئىشتىن بىرنى قىلغىلى. يەنىلا ئالىم ئەتراپلىق ئويلايدىكەن. مېنىڭ سەتلىشىپ قالماسلىقىم ئۈچۈن گەپنى ئەگىتىپ شۇنچە گەپلەرنى قىلىپتۇ - دە. ئۇ مېنى ھەقىقەتەن ئايايدىكەن. خۇدايىم مېنىڭ غېمىمنى يەپ ئالمىغا ئۇچراشتۇرۇپ قويۇپتۇ» دەپ ئويلاپ يېنىك بولۇپ قالدى ۋە تاشقىرىقى ئۆيگە چىقتى.

ئۇ ئۆيدە خەلچەم بىلەن گۈلنۇر قىزغىن پاراڭلىغا چۈشكەن بولۇپ، شۇ تاپتا گۈلنۇر ئۆزىنىڭ ئوقۇشى توغرىسىدا پاراڭلىشىۋاتاتتى.

گۈلنۇر تەجرىبە ئوتتۇرا مەكتەپكە ئوقۇشقا بارغاندىن كېيىن بەك ئېچىلىپ كەتتى: زېھنى ئۆتكۈرلەشتى، تېخىمۇ تىرىشىپ ئۆگىنىدىغان بولدى، يېشى چوڭايغاچقا يېڭى، ئېسىل، مودا كىيىملەرنىڭ جېدىلىنى قىلىپ، ئۇلارنىڭ بېشىنى ئاغرىتىشنىڭ ئورنىغا پۇتۇن دىققىتى بىلەن ئۆگىنىشكە بېرىلدى. ئەتىسى ئەتىگەن شىنجاڭ ۋاقتى سائەت ئالتىدە مەكتەپكە كەتسە، چۈشلۈكى كېلىدۇ، كەچلىكى بولسا يەنە مەكتەپكە بېرىپ كەچلىك

ئۆگىنىشكە قاتنىشىدۇ. ھەتتا شەنبە، يەكشەنبە كۈنلىرىمۇ ئوقۇيدۇ. ئۇ مانا مۇشۇنداق جىددىيچىلىك ئىچىدە ئوقۇۋاتقان بولسىمۇ بىر ئازمۇ ۋايسىمايدۇ. ھە دەپ ئۇ مەكتەپتىكى ئوقۇش، ئۆگىنىشنىڭ كۆڭۈللۈكلۈكىنى، ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۆگىنىشتىكى رىقابىتىنى، ئوقۇتۇش شارائىتىنىڭ ياخشىلىقىنى، ئوقۇتقۇچىلارنىڭ بىلىملىك ئىكەنلىكىنى، جاپاكەشلىكىنى تىنماي سۆزلەيدۇ.

گۈلنۇر يەنە سۆزلىمەكچى بولدى ـ يۇ، سائەتكە قاراپ ئورنىدىن تۇردى:

ـ مەن ماڭاي. بۈگۈن چۈشتىن كېيىن دەرستىن بۇرۇن سىنىپ مەسئۇلىمىز تەشكىللىگەن خەنزۇ تىلىدا ماقالە يېزىش كۇرۇژىكىغا تىزىملىماقچى. سىلەرگە پاراڭ قىلىپ بېرىمەن، دەپ تاس قاپتىمەن كېچىكىپ قالغىلى.

گۈلنۇر مېڭىپ كەتتى.

ـ گۈلنۇر مۇشۇنداقلا ئۆگىنىدىغان بولسا ئىچكىرىدىكى داڭلىق مەكتەپلەرگە چوقۇم ئۆتىدۇ، ـ دېدى گۈلپەرى سىڭلىسىدىن سۆيۈنۈپ.

ـ شۇنداق بولسۇن، ئىلاھىم! ـ دېدى خەلچەم رازىمەنلىك بىلەن.

گۈلپەرى ئاپىسىنىڭ خۇشال، روھىنىڭ ئۇستۇنلۇكىنى كۆرۈپ، رېستوراندىن يالتايغان ئىشىنى دېيىشنىڭ مۇڭاپىق پەيتى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى. كەينىگە سۈرۈپ ئامالنىڭ يوقىدا دېگەندىن، بالدۇرراق دېسە بەلكىم ئاپىسىمۇ، ئۇنىڭ ئىشى ھەققىدە ئويلانغاچ

تۇرار. ئۇنغىچە ئالمىنىڭ دېگىنى بويىچە ئۆزىنىڭ تۇرمۇش ئىشىنى دېسە...

— ئاپا، — دېدى گۈلپەرى چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتۈشكە تىرىشىپ، — سىزگە دېمەيلا بىر ئىشنى قىلىپ قويدۇم.

— نېمە ئىشنى، قىزىم؟ — ھەيران بولدى خەلچەم.

— مەن رېستورانداً ناخشا ئېيتىشتىن يالتىيىپ قالدىم.

— ھوي، نېمىشقا ئەمدى؟ — خەلچەم تېخىمۇ ھەيران قالدى. گەپ بۇ يەرگە كەلگەندە گۈلپەرى ئويلىنىپ ئولتۇرمىدى.

— ئاپا، مەن كۆپ ئويلاندىم. مەن ئۇ يەردە قاچانغۇچە ناخشا ئېيتالايمەن؟ رېستوراننىڭ كېيىنكى تەرەققىياتى نەگە بارىدۇ؟ شۇڭا مەن رېستورانداً ناخشا ئېيتىشنى قوشۇمچە قىلسام بولغۇدەك. ھازىر دۆلەت جەمئىيەتتىن ئاشكارا ئىمتىھان ئېلىپ مەمۇر ۋە كەسپىي خادىم قوبۇل قىلىۋاتىدۇ. شۇڭا مەن خەنزۇ تىلى بىلەن كومپيۇتېر ئۆگىنىشنى كۈچەيتىش بىلەن بىللە ئۆزلۈكۈمدىن ئۆگىنىپ ئالىي مەكتەپ دىپلومى ئالاي دەۋاتىمەن.

گۈلپەرى ئاپىسىدا ئىشەنچ پەيدا قىلاي دېدىمۇ، ئۆزىنىڭ ئوي، پىلانلىرىنىڭ ھەممىسىنى دەۋەتتى. خەلچەم ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ ھاڭۋېقىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئاندىن:

— بۇنداق جىق ئىشقا يېتىشەلەمسىز، قىزىم؟ — دەپ سورىدى.

— ئەمدى قاتتىق تىرىشمەن، — دېدى گۈلپەرى قەتئىيلىك بىلەن، — ئۆزلۈكۈمدىن ئۆگىنىپ ئىمتىھان بەرسەم بەك قولايلىق ئىكەن، چۈنكى ئۇنىڭدا ھەممە دەرسنى ئۆگىنىدىغان ئىش يوق. بىر پەننى ئۆگەنسەملا بولىدۇ. شۇ بىر پەننىڭ تارماقلىرىغا ئىمتىھان بېرىدىغان بولغاچقا ئانچە ئېغىرمۇ كەلمەيدۇ.

— ئۇ گېپىڭىزمىغۇ ئورۇنلۇق.

— ھەر كۈنى چۈشتىن بۇرۇن تەربىيەلەش مەركىزىگە بېرىپ خەنزۇ تىلى بىلەن كومپيۇتېر ئۆگىنىپ، قالغان ۋاقىتتا ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىش ئىمتىھانىغا تەييارلىق قىلسام...

— بوپتۇ، قىزىم، ئۆزىڭىزگە ئېغىر كېلىپ قالمىسىلا ئۆگىنىڭ.

— لېكىن، ئاپا، ئىشلىرىمنى ئىزىغا سېلىۋالغاندىن كېيىن يەنە رېستورانغا قايتىپ ناخشا ئېيتىپ تۇرۇش خىيالىم بار. چۈنكى، مەن قاچانلا بولسا ئىقتىدارىمغا تايىنىپ پۇل تاپمىسام بولمايدۇ.

بۇنى ئاڭلىغان خەلچەم كۆزىگە ياش ئالدى:

— رەھمەت، قىزىم...

شۇنىڭ بىلەن گۈلپەرى ئۇزۇندىن بۇيان تاشلىنىپ قالغان دەرسلىك ماتېرىياللىرىنى رەتلەشكە باشلىدى، ئاندىن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن تىل ـ ئەدەبىياتقا ئائىت ماتېرىياللىرىنى ئايرىۋالدى. ئۇ ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىپ ئىمتىھان بېرىشكە ئۈيغۇر تىل ـ ئەدەبىيات كەسپىنى تاللىغانىدى.

※ ※ ※

ئالىم سەمىلەرنىڭ يېنىدىن خۇشال ھالدا چىقتى. دەرۋەقە، بۇ قېتىم سەمىلەر ئۇنىڭغا «دوستلۇقنى يەتكۈزۈپ» ئۇ نەرسىدىن خېلى كۆپ ئەكەلگەنىدى.

ئالىم ماشىنىسىنى ئۇيغۇر تېبابەت شىپاخانىسىنىڭ ئالدىغا ئەكېلىپ توختاتتى. ئۇ ھەرقانچە ئويلىماي دېسىمۇ، ئىچىدىن چىقىۋاتقان ئۇندەش ئۇنى رابىيەنىڭ چاقىرغۇسىنى ساقلاشقا دەۋەت قىلىۋاتاتتى.

ئۇ ئەمدى بىر تال تاماكا چىقىرىپ تۇرۇۋۇندى، چاقىرغۇسى سايرىدى. ئۇ «رابىيەدىن كەلدى» دەپ جەزملەشتۇرۇپ، خۇشاللىق بىلەن چاقىرغۇسىغا قارىدى، ئەمما ئۇ رابىيە ئەمەس ئىدى.

ئۇ بۇنىڭدىن قاپىقىنى تۇرگەن بولسىمۇ، لېكىن دەرھال شىپاخانا دەرۋازىسىنىڭ ئالدىدىكى دۇكانغا ماڭدى. چۈنكى، چاقىرغۇ قىلغان كىشى تۇرسۇن «كۇچا» دەپ ئاتىلىدىغان چىگىت سودىگىرى ئىدى. ئوتتۇرا بوي، يېشى تېخى قىرىققا بارمىغان، كۆزى سېرىق كەلگەن بۇ يىگىت ئۇنىڭ يېقىن چۆپىقىتى بولۇپ، ئۇلار بىر - بىرىنى يۆلىشەتتى. شۇڭىمۇ ئۇ ھە دەپ ئالىمنى ئىزدەپ تۇراتتى، مەركىزىي بازارنىڭ كەينىدىكى خېلى چوڭ، زامانىۋى جۇۋازخانىسىغا چىگىتلەر كۆڭۈلدىكىدەك باھادا ئۇزۇلمەي توشۇلۇپ تۇراتتى.

ئالىم تېلېفون قايتۇردى.

ــ ۋەي، ئالىمجانمۇ؟ قانداق ئەھۋالىڭلار؟
ــ ياخشى، سىلىنىڭچۇ؟
ــ سىلىنىڭ سايىلىرىدە ياخشى كېتىپ بارىمىز. ھازىر ئازراق ۋاقىتلىرى بولسا سىلىگە بېرىدىغان كىچىككىنە نەرسە بار ئىدى. كېلەلەمىلا؟
ــ بولىدۇ، باراي، نەدە سىلى؟
ــ «ئاق تىلەك مېھمانخانىسى»دا.
ئالىم بىرەمدىلا بەخت يولىدىكى «ئاق تىلەك مېھمانخانىسى»غا باردى ۋە تۇرسۇن «كۇچا» دائىم تۇرۇۋاتقان ياتاققا كىردى.
تۇرسۇن «كۇچا» ئۇنى قىزغىن قارشى ئالدى.
ــ ئالدىراش ئوخشىمامىلا؟ــ سورىدى تۇرسۇن «كۇچا».
ــ ھەئە. ھازىرمۇ بىر ئىشقا ئالدىراپ تۇرىمەن.
ــ ئۇنداق بولسا سىلىنى تۇتماي،ــ تۇرسۇن «كۇچا» شۇنداق دەپ «موتورولا» ماركىلىق يان تېلېفون ساندۇقىنى ئۇنىڭغا سۇندى،ــ بۇ ئاددىي بولسىمۇ سىلىگە كۆڭلۈم. سىلى دېگەن يۇز ـ ئابرۇيلۇق ئادەم. تېلېفون قىلىمەن، دەپ دۇكانلاردا يۈرسىلە بولمايدۇ. مۇنداق تېلېفونلار سىلىنىڭ سالاپەتلىرىگە يارىشىدۇ.
ئالىم يان تېلېفوننى قولىغا ئالدى. كىچىك، قاپقىقى بار، قارا رەڭلىك بۇ تېلېفون ھەقىقەتەن چىرايلىق ئىدى. دىرېكتورنىڭ چېيدودەك چوڭلۇقتىكى يان تېلېفونىغا قارىغاندا بۇ يان تېلېفون چىرايلىق ۋە قولاي ئىدى. ئالىمنىڭ پۈلى كۆپەيگەندىن كېيىن مۇشۇنداق يان

تېلېفوندىن بىرنى ئېلىشنى شۇنچە ئارزۇ قىلىپ كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن پۇلنى چۆنتەكىدىن چىقىرىشقا چىدىمايى كېلىۋاتقان ئىدى. تەييارغا ھەييار بولۇپ ئۆگىنىپ قالغان ئادەمگە يېنىدىن تېيىن چىقىرىشمۇ ئېغىر كېلىدىغان بولۇپ قالىدىكەن.

ــ شۇنچە ئېسىل سوۋغات بىلەن مېنى خىجىل قىلىپ قويدىڭىز جۇمۇڭ، ــ دەپ قويدى ئالىم.

ــ ئالىمجان، ئەپلىشىپ قېلىۋىدى، كارتىسىنىمۇ بېجىرىپ قويغانىدىم.

بۇنى ئاڭلىغان ئالىمنىڭ چىرايىغا كۈلكە يۈگۈردى:

ــ رەھمەت، بۇنىڭ ھەشقاللاسىنى قاچانمۇ قايتۇرۇپ بولارمەن ئەمدى؟

ــ بۇ نېمە دېگەنلىرى؟ يۈزىمىزنى قىلىپ مۇشۇ تېلېفوننى ئىشلەتسىلە، شۇنىڭ ئۆزى بىزگە كۇپايە.

ــ شۇنداقتىمۇ مەن بۇنى ئۇنتۇپ قالمايمەن. خوش، مەن بىرئاز ئالدىراشتىم. مەن ماڭاي.

ــ خوش، ئالىمجان.

ئالىم غەربىي ئايلانما يولنىڭ دوقمۇشىغا كەلگەندە ماشىنىنى توختىتىپ، تېلېفوننى قولىغا ئېلىپ، ئۆرۈپ ــ چۆرۈپ كۆرۈشكە باشلىدى، ئاندىن سىناپ باققۇسى كېلىپ، شىركەتنىڭ ئىشخانىسىغا تېلېفون قىلدى. تېلېفون ئۇلاندى. قارشى تەرەپ تۇرۇپكىنى ئېلىپ «ۋەي» دېۋىدى، ئالىم تېلېفونىنى دەرھال ئۇزۇۋەتتى. ئۇنىڭ چىرايىدا مەمنۇنلۇق كۈلكىسى جىلۋىلەندى.

ئالىم دەرھال رابىيەگە چاقىرغۇ قىلدى. تېلېفون قايتتى.

رابىيە ئاۋازىنى ياساپ «ۋەي» دېۋىدى، ئالىم:
ــ قاچان ماڭىسىلەر؟ ــ دەپ سورىدى.
ــ ۋاي، سەنمىدىڭ؟ كىمنىڭ يان تېلېفونى بۇ؟
ــ مېنىڭ.
ــ قاچان ئالدىڭ؟
ــ بايا.
ــ قانچە پۇلغا؟
ــ ۋاي ــ ۋۇي، بۇ گەپنى قوي، دېگىنە، قاچان ماڭىسىلەر؟
بۇ سوئال بىلەن رابىيەنىڭ ئاۋازى تۆۋەنلەپ كەتتى:
ــ ھېلى ماڭماقچى.
ــ ئەمسە نېمىشقا چاقىرغۇ قىلمايسەن؟
ئەمدى رابىيە خۇشياقمىغاندەك ئېيتتى:
ــ ئەمدى قىلاي دەپ تۇرغان.
ــ ھازىر باراي.
ئالىم رابىيەدىكى گاڭگىراشتىن خەۋەرسىز بولغاچقا: «نېمە مېنىڭدىن قېچىپ يۈرىدۇ بۇ؟» دەپ غودۇڭشىپ قويۇپ ماشىنىسىنى ئورنىدىن قوزغىدى. يول بويىدا سىگنالىسىنىڭ يېنىدا تۇرغان شېرىنگۈلنى كۆرۈش بىلەن ئالىمدىكى خاپىلىق تۇمانلىرى تارقىلىپ كەتتى. شېرىنگۈل ئالىمغا قاراپ تاتلىق كۈلۈپ قويۇپ ماشىنىغا چىقتى.
ــ بىردەمدە نەدىن تاپتىڭ ئۇ يان تېلېفونىنى؟ ــ دېدى رابىيە، ــ ئەكېلە، كۆرۈپ باقاي.
ئالىم تەمكىن ھالدا يان تېلېفونىنى رابىيەگە سۇندى.

ئىككى قىز يان تېلېفونىنى قىزىقىپ كۆردى.

ــ بەك چىرايلىق تېلېفون ئىكەن، ــ دېدى شېرىنگۈل تۇنجى قېتىم رەسمىي ئېچىپ. بۇنىڭدىن ئالىمنىڭ كۆڭلى كۆتۈرۈلدى.

ــ قىممەتتۇ ــ هە؟ ــ دېدى رابىيە ئالىمغا گۇمان بىلەن قاراپ، ــ ئاتام ئېلىپ بەردىمۇ؟

ــ ئاتام نەچچە كۈندىن بۇيان ئۇرۇمچىدە يىغىندا تۇرسا، ــ دېدى ئالىم ئۆزىنى سالماق تۇتۇشقا تىرىشىپ، ــ ئۆزۈم ئالدىم.

ــ بىرەر يەرگە تېلېفون قىلىپ بۇ يېڭى تېلېفونىنى سىناپ باقايلى، ــ دېدى رابىيە، ــ نەگە ئۇرساق بولار؟ ئاپامغا ئۇرۇپ باقايمىكىن ــ يە؟ هە، راست، ئاكا، ئۈزۈن يوللۇق تېلېفون قىلسا پۇل جىق كېتەمدۇ؟

ــ بۇنى سورىغۇچە تېلېفون ئۇرىدىغان ئىشىڭ بولسا ئۇرۇۋەرمەمسەن.

ــ شېرىنگۈل، بايىقى چاقىرغۇنى مۇشۇ تېلېفوندا قايتۇرىڭە بولمىسا.

ــ ياق، بولدى، ــ دېدى شېرىنگۈل خىجىل بولۇپ، ــ سەل تۇرۇپ قايتۇرسامۇ بولىدۇ.

ــ ئۇرۇۋېرىڭ، ــ دېدى ئالىم. رابىيە يان تېلېفونىنى شېرىنگۈلگە تۇتقۇزۇپ قويدى. شېرىنگۈل نومۇرلارنى ئېھتىيات بىلەن باستى، ئاندىن ئالىمدىن سورىدى:

ــ يېشىل كۇنۇپكىسىنى باسمەمنمۇ؟

ــ هەئە.

شېرىنگۈلنىڭ تېلېفونى ئۇلاندى:

— ۋەي، نىياز رېژىسسورمۇ، قانداق ئەھۋالىڭىز؟ ئۆزۈممۇ ياخشى كېتىپ بارىمەن. نېمە ئىشتى؟ ھە، بەك ياخشى بوپتۇ. بولىدۇ، كېيىنكى جۈمە ئۇرۇمچىگە چىقاي. رەھمەت سىزگە!

— نېمە ئىش ئىكەن؟ بەك خۇشال بولۇپ كەتتىڭىزغۇ؟ — سورىدى رابىيە.

— شىنجاڭ تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىنىڭ رېژىسسورى نىياز ئاكاش ئىكەن. نورۇزلۇق ئەدەبىيات - سەنئەت كېچىلىكى قىلماقچى ئىكەن. ماڭا بىر ئۇسسۇل نومۇرى بېرىپتۇ. كېيىنكى ھەپتە نومۇرنى كۆرگىلى چىقىدىكەنمەن.

— ۋاھ، نېمىدېگەن ياخشى.

— مۇبارەك بولسۇن! — دېدى ئالىم.

— مەنمۇ بىللە چىقايچۇ، ئاكا، بىزنى ئۇرۇمچىگە ئاپىرە.

— بولىدۇ.

— بولدى، رەھمەت، ئالىمجاننى ئاۋارە قىلمايلى.

— چاتاق يوق.

ئۇلار شۇ پاراڭ بىلەن شەھەرگە كەلدى.

— شېرىنگۈل، ئۆيىڭىزگە ئاپىرىپ قويىمەنمۇ؟

— بولىدۇ.

— ئۆيىڭىز نەدە؟

— ئوت ئۆچۈرۈش ئەترىتىنىڭ يېنىدىكى بىر ئۆينى ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇرۇپتىمەن.

ئالىم ماشىنىنى ئۆمەكنىڭ ئالدىغا ئەكېلىپ توختاتتى:

ـ گۇاڭمىڭ گۈرۈھى ئۆي سالمىز، دەپ يولنى بۇزۇۋەتتى. سەن مۇشۇ يەردە چۈشۈپ قال. مەن شېرىنگۈلنى ئاپىرىپ قويايى.

بۇ گەپ بىلەن رابىيەنىڭ بايىقى قىزغىنلىقى تۈگەپ ئوماق چىرايىغا غەم بۇلۇتلىرى سايە تاشلىدى. خۇددى ئەندىشىلىك ئىشى يادىغا يېتىپ قالغاندەك سالپايغان ھالدا ماشىنىنىڭ ئىشىكىنى ئاچتى.

ـ خوش، رابىيە.

ـ خوش.

ـ بۈگۈن سىزنى تازا ئاۋارە قىلىۋەتتۇق ـ ھە، ئالىمجان؟ ـ دېدى شېرىنگۈل ماشىنىدىن چۈشۈشكە تەمشىلىپ.

ـ ئۇنداق دېمەڭ، ـ دېدى ئالىم گەپدانلىق قىلىپ، ـ سىزدەك كاتتا ئۈسسۇلچىغا خىزمەت قىلىش مەن ئۈچۈن شەرەپ.

ـ ئۇنداق دەپ مېنى خىجىل قىلماڭ. سىزگە رەھمەت!

ـ بۇنىڭدىن كېيىن مېنى لازىم قىلىدىغان ئىشىڭىز بولسا تارتىنماي دەۋېرىڭ.

بۇ گەپتىن شېرىنگۈل ۋىلىقلاپ كۈلۈپ كەتتى:

ـ قىزىق گەپ قىلىدىكەنسىز. مانا، ئىش بولسا بىۋاستە ئىزدەيدىغانغا يان تېلېفون نومۇرىڭىزنىمۇ بىلىۋالدىم.

ـ شېرىنگۈل، چوقۇم تېلېفون قىلىڭ، ئىزدەپ تۇرۇڭ.

ــ تولا ئىزدىسەم زېرىكىپ قالمىسۇن لا بولدىغۇ.
ــ قېنى، ئىزدەپ سىناپ باقمامسىز؟
ــ دەپ قويدۇم، ــ دېدى شېرىنگۈل دوق قىلغاندەك، ــ نەدە قىز بالا يىگىتلەرنى باشتا ئىزدىگەن بار.
ئالىم دەرھال ھەربىيچە سالام بەردى:
ــ خوپ، باشلىق! چۈشەندىم!
شېرىنگۈل يەنە كۈلۈپ كەتتى.
ــ ئالىمجان، پۈرسەت بولسا كۆرۈشەرمىز.
شېرىنگۈل كوچىغا كىرىپ كەتتى. ئالىم ئېچىكىنى سىلىغىنىچە ئولتۇرۇپ قالدى. «قىزىق ئىش بولدى دېسە بۇگۈن. دېگەنبىلەن شېرىنگۈل يېقىشلىق، ئادەمنىڭ ئىچىنى كۆيدۈرگۈدەك قىز ئىكەن. ئۇنىڭ كۈلۈشىلا بىر پارچە ئوت ئىكەن، ئوت!» دېگەنلەرنى ئويلىدى. ئاندىن گۈلپەرنى ئېسىگە ئالدى ۋە پەسكويغا چۈشتى: «گۈلپەرنىڭ خىزمەت ئىشىنى قانداق قىلىش كېرەك؟ كىمگە دەپ باقسام بولار؟ ھەي، ئەمدى كىمنىڭ ئالدىدا چىراي سارغايتىپ يۈرەرمەن؟ ئەستا... بولدىلا، بولمىغان يەرگە كەلگەندە بىرەر زاۋۇتقا ئەكېرىپ قويارمەن. ئاندىن پەيتىنى تېپىپ ئىشچى ئىشتاتىدىن بىرنى ھەل قىلارمىز...»
ئۆزىنى بىردىنلا ئېغىرلىشىپ كەتكەندەك ھېس قىلغان ئالىم ماشىنىسىنى تولىمۇ تەستە ئورنىدىن قوزغىدى.

ئون ئىككىنچى باب

خەير، گۈلپەرى

ئۆمەر ئاخىرى رابىيە بىلەن توي قىلىش قارارىغا كەلگەنىدى. نىكاھ ئىشىدا ھازىر ئۇنىڭغا بۇنىڭدىن مۇڭاپىق يول يوق ئىدى. بىر بولسا مۇھەببەت، نىكاھ دېگەنلەرنى يادىدىن پۈتۈنلەي چىقىرىپ تاشلاپ ئەس ـ يادىنى سودىسىغا قارىتىشى كېرەك ئىدى. لېكىن، ئۆمەر بۇنى ئانچە مۇڭاپىق تاپمىدى. ئۇ ئانچە ـ مۇنچە ئوقەتكە كىرىشىپ قولى پۇل كۆرۈڭدى، ئاتىسى ئۇنى توي قىلىشقا قىستىدى. بىراق، ئۆمەر تېخىمۇ ھاللىنىش ئۈچۈن ئاتىسىنىڭ تەلىپىنى تۇرلۈك سەۋەبلەر بىلەن كەينىگە سۈرۈڭدى، ئۇچ يىل بۇرۇن ئاتىسى ئۇنىڭ تويىنى كۆرەلمەي ئارمان بىلەن ئۇ دۇنياغا كېتىپ قالدى. مانا، ئاپىسىنىڭ يېشىمۇ بىر يەرگە باردى. ئايرىم قالغانلىرىدا ئاپىسىمۇ ئۇنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ تۇرۇپ ئىككى تەلىپىنى قايتا ـ قايتا جېكىلەيدۇ: بىرى، ھەج تاۋاپ قىلىش؛ يەنە بىرى، ئۇنىڭ توي قىلىشى. ئۇنىڭ ئىقتىسادىي شارائىتى يار بېرىڭدى، ئاپىسىنى سەئۇدى ئەرەبىستانغا يول سېلىشقا تەييارلىنىپ قويدى. خۇدايىم

تەنچ - ئامانلىق بەرسە، ئاپىسىنى ئوڭۇشلۇق ھەج سەپىرىگە يولغا سالسا، ئاپىسى 3 - ئايىنىڭ 6 - كۈنىدىكى ئۈلۈغ قۇربان ھېيىت كۈنى ھەج تاۋاپ يوسۇنلىرىنى لايىقىدا ئادا قىلىپ قايتىپ كېلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۆمەرنىڭ زىممىسىدىكى بىر قەرزى ئادا بولىدۇ. لېكىن، نىكاھ ئىشى دېگەنگە پۇل بولغانغىلا بولمىغان ئىش ئەمەس ئىكەن.

رابىيەنىڭ گېپىگە ۋە ئەمەلىي ئەھۋالدىن قارىغاندا، ئالىم بىلەن گۈلپەرى توي قىلمىدىكەن. شۇنداق تۇرسا، ئۆمەر ئەمدى رابىيەنى قولدىن چىقىرىپ قويسا بەك ئەپسۇسلىنارلىق ئىش بولمامدۇ؟ شۇڭا ئۇ ئاخشام رابىيە بىلەن ئۇزاق سۆزلىشىپ، ئۆمەرنىڭ ئاپىسى ھەج سەپىرىدىن قايتىپ كەلسىلا كىچىك چايغا كىرىشكە بىرلىككە كېلىشتى.

شۇ تاپتا ئۆمەر ئىشخانىسىدا شۇ خىيال بىلەن ئولتۇراتتى: «توي ئىشىمۇ بىر ھېسابتا پۈتكەن بولدى. شۇڭا ئەمدى مەن ئۇ ئىشنى قويۇپ، ئالدىمدىكى سودا ئىشىمغا بەكرەك باش قاتۇراي. بۇ سوممىسى بەك چوڭ ئىش ئىكەن. بىرەر چاتىقى چىقماس - ھە؟ پايدىسىغۇ تازا بار ئىكەن. ئون - يىگىرمە كۈنلىك ئىچىدە رېستورانلىك يېرىم يىللىق پايدىسىنى ئالمىدىكەنمەن. بىرەر پايدىسى بولمىسا ھاجىكام بۇ ئىشقا كىرىشمەس ئىدى، مېنىمۇ دالالەت قىلماس ئىدى. ھاجىكام ئىشەنچلىك ئادەم، سودىغىمۇ پىشقان، ئاسانلىقچە زىيانغا دەسسىمەيدۇ. لېكىن سودا دېگەننى بىرنەرسە دەپ

بولمايدۇ ـ ده. ئۇنىڭ ئۇستىگە بىرەر ئىش بولۇپ قالسا بۇ ئاز پۇلنىڭ گېپى ئەمەس... يا رېستورانىدىن كىرىۋاتقان پۇلغا شۇكۇر قىلىپ، قۇلىقىم تىنچ يۇرەيمىكىن؟...»

ئۆتكەن يىل يىل ئاخىرىسىدا ئۆمەرگە بىر كوي چۈشتى، بىر ۋەسۋەسە يېپىشتى. يېڭىشەھەر رايونىدا ھامۇت ھاجىم دەيدىغان بىر سودىگەر بار ئىدى. ئۇ ئاساسلىقى ئاتا مىراس جۇۋاز ماڭدۇرۇۋاتقان كىشى بولۇپ، شۇ ھۇنەرنىڭ خاسىيىتىدىن روناق تاپقان، كېيىن قوشۇمچە تېرە سودىسى قىلىپمۇ قولى خېلى كۆپ پۇل كۆرگەن كىشى ئىدى. نەچچە يىل بۇرۇن ئايالى بىلەن ئىككىسى ھەج تاۋاپ قىلىپ كېلىپ، كىشىلەرنىڭ ھۆرمەت نەزىرىدىكى مۆتىۋەر سودىگەرگە ئايلانغانىدى.

شۇ مۆتىۋەر كىشى ــ ھامۇت ھاجىم يېڭى يىل كېلەي دېگەن كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇنىڭ ئۆيىدە پەيدا بولدى.

ــ ئۇكام ئۆمەرجان، ــ دېدى ئۇ كىشى سىلىق، ۋەزمىن ئاھاڭدا سۆزلەپ، ــ ياخشى بىر سودىنىڭ ئېپى بولۇپ قېلىۋىدى، ئۆزۈم يېتىشىدىغانغا كۆزۈم يەتمەي، بىرەرسىنى يانداشتۇرۇۋالاي دېگەنىدىم. يادىمغا سىز يەتتىڭىز. شۇنىڭ بىلەن يېنىڭىزغا كېلىشىم.

ئۆمەر ھامۇت ھاجىمنى ئوبدان بىلەتتى. ئۇ كىشىنىڭ سودا يولىنىڭ ئوچۇقلۇقىغا ھەۋەس قىلاتتى. شۇڭا مۇشۇنداق بىر تەلەيلىك، ئامەتلىك ئادەمنىڭ ئۇنى ئىزدەپ كېلىشى ئۇنى سۆيۈندۈرۇۋەتتى.

ــ نېمە سودا ئىدى؟ ــ سورىدى ئۆمەر خۇشاللىق بىلەن.

ـ ئۇرۇمچىدە شۇكۇر ھاجىم ئىسىملىك بىر سودىگەر تونۇشۇم بولىدىغان، ئۇ كىشى بىلەن ھەج سەپىرىدە قەشقەر تاموزنىسىدا تونۇشۇپ قالغانىدىم. پاراڭچى، چىقىشقاق ئادەم ئىدى. تاموزنىدىن ئۆتۈپ ئايرىلغانچە مەككە ـ مۇككەررەمدىمۇ ئۇچراتمىدىم. شۇ كىشى ئۆتكەن يىلى مېنى ئىزدەپ كېلىپ، ئۆزىنىڭ ئىچكىرىدىكى بىر تېرە سودىگىرى بىلەن تونۇشۇپ قالغانلىقىنى، شۇ سودىگەرنىڭ ھازىر ئۇرۇمچىدە ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭغا جىددىي تېرە لازىملىقىنى، ئەگەر تېرە بۇ يەردە ئەرزان بولسا مەن بىللە ئېلىپ ئۇ لاۋبەنگە ساتقۇسى بارلىقىنى ئېيتتى. ئەلۋەتتە، بۇ يەر بىلەن ئۇرۇمچىنىڭ تېرە باھاسىدا پەرق بار ـ دە. شۇنىڭ بىلەن كېلىشتۇق.

ئۆمەر: «يەنىلا ئىشنى چوڭ تۇتقان ئادەمگە سودىنىڭ ئوبدىنى ئۇچرايدىكەن» دەپ ئويلىدى.

ـ شۇ كۈنىلا شۇكۇر ھاجىم ماڭا يۈز مىڭ يۈەن پۇل بېرىپ، قالغىنىنى يېنىمدىن چىقىرىشىمنى، تېز تۇتۇش قىلىشىمنى، تېرە يىغىلىپ بولغاندا خەۋەر قىلىشىمنى ئېيتىپ كېتىپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن ناھايىتى تېزلا تېرىلەرنى يىغىپ خەۋەر قىلدىم. لاۋبەن كېلىپ پۇلنى ساناپ تېرىلەرنى ئېلىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن بەش ـ ئون كۈندىلا قولۇم ئوبدانلا پۇل كۆرۈپ قالدى.

ئۆمەر ھامۇت ھاجىمنىڭ شۇنچە پۇللۇق سودىنى ئەپلىك پۈتكۈزگىنىگە يەنە ھەۋەس قىلدى.

ھامۇت ھاجىم سۆزىنى داۋام قىلدى:

ـــ شۇكۇر هاجىم نەچچە كۈن بۇرۇن يەنە كەپتۇ. ئۇ: «هاجىم، مەن كۆپ تىڭتىڭلاپ بىزدىن تېرە ئالغان لاۋبەنلەرنىڭ تېرىلەرنى نەگە ئاپىرىدىغانلىقىنى بىلمۇدۇم. شاڭخەيگە ئاپىرىدىكەن، بىزنىڭ تېرىلەرنى تۆۋەندىن يىغىپ ئۇلارغا ساتقىنىمىز ئۇلارنىڭ قولىغا نۇرغۇن پۇلنى تۇتقۇزغىنىمىز ئىكەن. ئۇنىڭدىن كۆرە، يىغىپ، تەييار قىلىپ قويغان تېرىنى ئۆزىمىزلا شاڭخەيگە يۆتكىمەيمىزمۇ؟ يۇرەكلىرىنى توق تۇتسىلا، بىرەر مىليونلۇق تېرە يۆتكەپ باقايلى» دەپ ئۈچ يۈز مىڭ كوينى ئالدىمغا قويدى. قالغىنىنى مەن تەييارلايدىكەنمەن.

چوڭ سودا بىلەن چوڭ سومملىق پۇلنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ئۆمەرنىڭ يۈرىكى تىترەپ كەتتى ۋە: «هاجىم بۇ گەپلەرنى ماڭا دەپ نېمە قىلىدىغاندۇ؟» دەپ ئويلىنىپ قالدى، لېكىن ئەدەپ يۈزىسىدىن جىم ئولتۇردى.

ـــ سىز بىلمەيسىز، ئۇكام، مەن يېڭىياچە بىر جۇڭازخانا قۇرۇش ئۈچۈن ئىش باشلاپ قويغانىدىم. ئۇنىڭغا نۇرغۇن ئىقتىساد كېتىدىكەن، شۇڭا شۇكۇر هاجىم دېگەن ئۇنچە جىق پۇلنى چىقىرالمايدىكەنمەن، لېكىن قاراپ باقسام بۇ سودىنىڭ پايدىسى ئوبدانلا. شۇڭا بۇ سودىدىن مېھرىمنى ئۈزەلمىدىم. ئەمما زە، پۇل كەملىك قىلغۇدەك. شۇنىڭ بىلەن ئۇيان ـ بۇيان ئويلاپ يەنە بىر شېرىك تېپىشنى ئويلاندىم. ئوبدان دەڭسەپ باقسام بۇ كاتتا ئىشقا سىز لايىق ئىكەنسىز.

گەپنىڭ ئاخىرىنىڭ مۇنداق چىقىدىغانلىقىنى پەقەت

كۈتمىگەن ئۆمەر جايىدا ئولتۇرۇپلا قالدى. ھامۇت ھاجىملاردەك سودىدا پىشقان، يول تاپقان، قول ـ ئىلكىدە بار كىشىلەر بىلەن شېرىكلىشىپ سودا قىلىش سودا يولىدا تەمتىلەپ كېتىۋاتقان ئۆمەر ئۈچۈن بىر ئامەت! ئۆمەردە بۇ خۇشلۇق بولغان بىلەن يەنە قانداقتۇر دېلىغۇلۇق سەۋەبىدىن بۇ خۇشلۇقى زور بېسىمغا ئۇچراۋاتقاندەك بولدى.

ــ مۇشۇ ئىشقا تاۋۇز قانداق، ئۈكام؟ــ ھامۇت ھاجىم ئۇنىڭ ئالدىدا مۆتىۋەرلەرگە خاس سالاپەت ۋە سەممىيلىك بىلەن جاۋاب كۈتۈپ ئولتۇراتتى.

ــ ئەمدى مەن... بۇ ئىشنىڭ ئېچى ـ جېپىنى ئۇقمىسام دەيمىنا؟

ــ ئۈكام، سودا دېگەننى مەجبۇرلاپ قىلمىغان ئىش ئەمەس،ــ دېدى ھامۇت ھاجىم ئالدىرىماي سۆزلەپ،ــ سىز يېشىڭىزنىڭ كىچىكلىكىگە باقماي يېڭى، چوڭ ئىشلارنى قىلىۋاتىسىز. سىزدە مۇشۇ زامانىڭ ياشلىرىغا ئوخشاشمايدىغان تەۋەككۈلچىلىكمۇ بار ئىكەن. بۇ تەرەپلىرىڭىز مېنىڭ ياش ۋاقتىلىرىمغا ئوخشايدىكەن. شۇڭا مەن بۇ ئىشتا سىزنى دالالەت قىلىۋاتىمەن.

ــ مەن بىر ئويلىنىپ باقسام.

ــ ئەلۋەتتە، ياخشى ئويلىنىڭ. بايا دېدىم، سودا دېگەندە بىر بولسا ئىشەنچ بولۇشى كېرەك. بىر بولسا «يا بايدىن چىقارمەن، يا سايرامدىن» دەيدىغان قورقماس ئىدىيە بولۇشى كېرەك.

ـــ سىلىچە، مەن قانداق قىلسام بولار؟ ـــ ئۆمەر ئېھتىيات بىلەن سورىدى.

ـــ بۇ تەرىپىگە بىرنېمە دېيەلمەيمەن، مەن پەقەت سىزگە تەكلىپ بېرىپ باقاي دەپ كەلدىم. قاتنىشىش ـــ قاتناشماسلىق ئۆز ئىختىيارىڭىزدا. ئەگەر خالىسىڭىز ئۇچ يۈز مىڭ يۈەننى تەييار قىلىڭ، مەنمۇ تەييار قىلىمەن.

ـــ بۇ سودا قاچان بولار؟

ـــ قۇربان ھېيتتىن كېيىن بولۇپ قالار، شۇڭا پۇلنى شۇ چاغقىچە تەييار قىلىسىڭىز بولىدۇ، لېكىن ئالدى بىلەن ئوبدان ئويلىنىڭ، ئۆزىڭىزنى دەڭسەڭ، ئاندىن ماڭا جاۋاب بېرىڭ. بىرلىككە كېلىپ بولساق ئىشىمىزنى جىم ـ جىملا قىلىۋېرىمىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ داۋراڭ سالىدىغانمۇ ئىش ئەمەس.

ـــ بولىدۇ، ھاجىكا، مەن نەچچە كۈنگىچە جاۋابىنى بېرىمەن.

ـــ خوش، ئۆكام، تېزرەك تۇتارسىز، ناۋادا ئەپلەشمىگۈدەك يېرى بولسا ۋاقتىدا ئۇچۇر بېرىۋەتسىڭىز، مەن باشقا بىر ئامال قىلارمەن. لېكىن ئېسىڭىزدە تۇتۇڭ، ئۆكام، مەن يېنىڭىزغا سىزگە ئىشىنىپ كەلدىم، شۇڭا بۇ ئىشنى قىلىڭ ياكى قىلماڭ، ئېغىزىڭىزنى چىڭ تۇتۇڭ.

ھامۇت ھاجىم سالاپەت بىلەن مېڭىپ قورۇدىن چىقىپ كەتتى.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۆمەر بۇ ئىش ئۈستىدە كۆپ باش

قاتۇردى. پۇلنىڭ ئىشىدىن ئانچە غەم قىلىپ كەتمىدى. رېستوران قەرزىنى ئۈدۈللۇق قايتۇرۇپ ماڭغاندىن باشقا يەنە بىر ئاز پۇلمۇ ئېشىنچا بولغانىدى. ئۇ رېستورانىنى ئاچقۇچە قەرز بەرگەن بانكىغا بېرىۋىدى، ئۇلار چەكلىك مۇددەت ئىچىدە قايتۇرۇش شەرتى ئاستىدا يەنە قەرز پۇل بېرىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

شۇڭا ھازىر ئۇنىڭ بېشى قېتىۋاتقىنى بۇ سودىنىڭ ئوڭۇشلۇق بولۇش دەرىجىسى، كاپالىتى ئىدى. باشتا دېگەندەك ھامۇت ھاجىم ئىشەنچلىك. ئەمما، قارشى تەرەپچۇ؟ شۇكۇر ھاجىممۇ ئىشەنچلىكتۇ؟ لېكىن سودىنىڭ زىيانغا مېڭىش ـ ماڭماسلىقى، بىخەتەر بولۇش ـ بولماسلىقى ئىشەنچلىكمۇ؟ ئەنە، ھامۇت ھاجىممۇ سودا يولى بويىچە گەپ قىلىپ ئىختىيارنى ئۆزىگە قويۇپ بەردى... ئۆمەر مۇشۇنداق دېلىغۇللۇق ئىچىدە بىر كۈن قەتئىيەتكە كەلسە، ئەتىسى قوپۇپ قورقۇپ يېنىۋېلىپ، چۈشتىن بۇرۇن «زىيان بولسا ئۈنچىلىك بولۇپ كەتمەس، تېخى مۇشۇنىڭ بىلەن چوڭ سودىنىڭ ئېيىگە كىرىۋالمەنمۇ تېخى» دەپ چۈشتىن كېيىنلىكى ھاجىمنىڭ ھۇزۇرىغا بېرىشنى كۆڭلىگە پۈككەن بولسا، چۈشتىن كېيىن يېرىم يولدا: «ياكى ئورنىغا كەلمەيدىغان زىيان بولۇپ كېتەرمۇ ـ يە؟» دەپ قورقۇپ كەينىگە يانىتتى.

مۇشۇنداق ۋاقىتتا رابىيە «ئاكاملار تۇيىنى تېزلا قىلىۋېتىدىغان ئوخشايدۇ» دەپ ئۆزلىرىنىڭ تۇيىنىڭ گېپىنى قىلىپ ئۇنىڭ بېشىنى تازا ئاغرىتتى. ھېلىمۇ

تەلىيىگە ئۇنىڭ ئاپىسى ھەج سەپىرى قىلىدىغان بولۇپ قاپتۇ. بولمىسا بۇ رابىيە ئۇنى نېمە كويلارغا سالىدىكىنىتاڭ؟ ئاخشام ئۇنىڭ بىلەن كىچىك چاينىڭ پىلانىدا بىرلىككە كېلىشىپ، توي ئىشىنى ئازراق بولسىمۇ كاللىسىدىن نېرى قىلىپ، بۇ سودىنى قىلىپ بېقىش تەرىپىدىن چىقىپ ئويلىنىشقا باشلىدى. ھاجىمغا جاۋاب بېرىدىغان ۋاقىت قىستاپ قالغان بولغاچقا، ۋاقتىدا بىر قارارغا كەلمىسە بولمايتتى. ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇنداق ئىككى تايىن بولۇپ ئولتۇرۇۋەرسە ھاجىمنى ئويغا سېلىپ قويۇشىمۇ مۇمكىن. چۈنكى، پىشقان سودىگەرلەر، چوڭ سودا قىلىدىغانلار ئازراق زىياننىڭ كۆزىگە قاراپ قالىدىغانلارنى ياقتۇرۇپمۇ كەتمەيتتى. ئەنە ھاجىمنىڭ ئۇنى شۇنىڭغا رىغبەتلەندۈرۈپ، «سىزمۇ مېنىڭ كىچىك ۋاقتىمدىكىگە ئوخشاش چوڭ سودىلارنى قىلىدىكەنسىز، قورقماي تەۋەككۈل قىلالايدىكەنسىز» دەۋاتامدۇ!

شۇ ئويلار بىلەن كۆڭلىنى توختاتقان ئۆمەر مەبلەغلىرىنى ھېسابلاپ بېقىش ئۈچۈن ئەمدىلا قولىغا قەلەم ئېلىۋىدى، ئىشخانىنىڭ ئىشىكى بىسوراق ئېچىلىپ بارات كىرىپ كەلدى.

ــ ۋاي، قانداق ئەھۋالىڭ، ئاداش؟ــ بارات قىزغىنلىق بىلەن قولىنى سۇندى. ئۆمەر دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ كۆرۈشتى. ئۇ ئۆزىدىكى ئېغىر غەمنى، ئويىنى يوشۇراي دەپمۇ يوشۇرالمىدى. بارات بىرلا قاراپ ئۇنىڭ ھالىنى بىلىۋالدى.

ــ نېمە بولدۇڭ، ئۆمەر؟ غەمگە چۆكۈپلا قاپسەنغۇ؟
ــ ھېچنېمە بولمىدى،ــ دېدى ئۆمەر كۈلۈشكە تىرىشىپ.
ــ «ھېچنېمە بولمىدى» دېگىنىڭ بىلەن چىرايىڭدىن ھەممە نېمە مانا مەن دەپ چىقىپلا تۇرسا.
ــ ئادەم بەزىدە خىيالغا چۆكۈپمۇ قالىدىكەن.
ــ ھەرقاچان تېخىمۇ كۆپ پۇل تېپىشنىڭ كويىغا چۈشكەنسەن؟ پۇلنىڭ كويى يامان.
ئەمما، ئۆمەر باراتنىڭ بۇ گېپىگە ئىپادە بىلدۈرمەي ئىشىككە ماڭدى:
ــ ساڭا قىزىق چاي ئەكېرىسۇن.
ــ بولدى، بولدى،ــ بارات ئۇنى توختاتتى،ــ مەن يېنىڭغا كىچىككىنە بىر ئىش بىلەن كەلگەنىدىم. بىر دەمدىلا ماڭىمەن.
ئۆمەر جايىدا ئولتۇردى ۋە سورىدى:
ــ نېمە ئىشتى، ئاداش؟
ــ مۇنداق ئىش،ــ دېدى بارات ئاۋازىغا جىددىي تۇس بېرىپ،ــ بىر تونۇشۇم بار ئىدى. ئۇلار ئۇرۇمچىگە خىزمىتىنى يۆتكەپ چىقىپ كەتمەكچى بولغانىكەن. ئۇلارنىڭ ئۆچ مو ئۈزۈملۈكى بار ئىدى. ئۇرۇمچىگە كەتسە ئۈزۈملۈككە ئىشلەش ئەپسىز بولىدىكەن. شۇڭا ئۇلار ئۈزۈملۈكنى كۆتۈرە بېرىۋەتمەكچى ئىكەن. ئاداش، مەن ئۇلارنىڭ ئۈزۈملۈكىنى ياخشى بىلىمەن. ئوبدانلا مېۋىگە كىرىپ قالغان ئۈزۈملۈك ئىدى، شۇڭا شۇ يەرنى ئۆزۈملا كۆتۈرە ئالاي دېدىم.

ئاغزى تاتلىق، مۇناسىۋەتكە ماھىر بۇ باراتنىڭ مۇقىم خىزمىتى بولمىسىمۇ، ئۇششاق ـ چۈششەك ئىشلارنىڭ ئېچى ـ جېچىنى قىلىپ يۈرۈپ بىر ئوبدان ياشاپ كېتىۋاتقىنىغا ئۆمەر قايىل ئىدى. شۇڭا ئۇ باراتنىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلاپ خۇش بولدى:

ــ ياخشى قىپسەن، ئاداش. يەر دېگەن ئىشلىگەن ئادەمنى يەرگە قاراتمايدۇ. چاققانلىقىڭ يەنە ئەسقېتىپتۇ. سەن بۇنچىلىك ئىشلارغا يېتىشىپ كېتەلەيسەن. ئاغىنىلەر ئىچىدە سېنىڭ مۇشۇ يېرىڭ ھېچكىمنىڭكىگە ئوخشاشمايدۇ. مۇشۇنداق مېڭىۋېرىدىغان بولساڭ، ئەتە ـ ئۆگۈن چوڭ ئىشلارنى تەۋرىتىۋېتىشىڭ تۇرغانلا گەپ.

لېكىن، باراتنىڭ بۇنىڭ بىلەن پەخىرلەنگۈسى كەلمىگەنلىكى چىقىپ تۇراتتى. ئۇ ئۆمەرنىڭ گېپىگە «ھە» دەپ بېشىنى لىڭشىتقىنى بىلەن بىر گەپنى دېيىشكە تەمشىلىپ تۇراتتى.

ــ يەرگە ئىشلەپ باقماپتىكەنمەن، كۆرۈپ باقاي دېدىم.

ــ ۋاي، بارات، ئاز ئۆتمەي بۇ ئىشنىمۇ بوزەك قىلىۋالىسەن. ھە، ئۇ ئىشقا توختام يېزىشتىڭلارمۇ؟

شۇنچە قىزغىن سۆزلەۋاتقان بارات بىردىنلا پەسكويغا چۈشتى.

ــ شۇنىڭغا كەلدىم ئاداش، ــ دېدى بارات، ــ بىر تۇمەن كويدەك پۇل كېمىيىپ قالغانىدى. ئاغىنىلەرنى بىر قۇر خىيال قىلىپ، ئۇلارنى ئاۋارە قىلماي دەپ ئۇدۇللا سېنىڭ يېنىڭغا كېلىشىم. شۇڭا ماڭا بىر تۇمەن كوي يارىدەم قىلىپ تۇرغان بولساڭ.

بۇ گەپ بىلەن ئۆمەرنىڭ بېشىدا چاقماق چاققاندەك بولدى. شۇڭا دەرھال بىرنېمە دېيەلمەي بىرپەس جىم تۇرۇپ قالدى.

— ئۇزۇم پىشقۇچە ساقلاتمايمەن. ئون - يىگىرمە كۈندىن كېيىن ناھىيەدىكى مەكتەپلەرگە ئۆتكۈزگەن پارتا - ئورۇندۇقلارنىڭ پۇلى كېلىدۇ. شۇ ۋاقىتتا قايتۇرۇۋېتىمەن.

«دوستۇم، سېنى قايتۇرالمايدۇ، دەپ ئەنسىرەۋاتقىنىم يوق.» ئۆمەر شۇنى ئويىدىن ئۆتكۈزۈپ تەڭقىسلىقتا قالدى. چۈنكى، بىزگە مەلۇم بولغىنىدەك ئۇ ھازىر مەبلەغكە جىددىي ئېھتىياجلىق ئىدى. رېستورانىنىڭ سودىسى ياخشى بولغىنى بىلەن ھەر ئايدا بانكىغا بىرمۇنچە قەرز قايتۇرۇۋاتىدۇ، رېستورانىنىڭ بېزەكلىرىنى تولۇقلاشنى پىلان قىلىۋاتىدۇ. مۇھىمى، ئۇ ھامۇت ھاجىمغا ماقۇللۇق بېرىشكە ئاران كۆڭلىنى توختاتتى. ئۇنىڭغا مەبلەغ تەييارلاش كېرەك. گەرچە بانكا يەنە قەرز بېرىشكە ئۇنىغان بىلەن قاچان بېرىدۇ؟ قانچىلىك بېرىدۇ؟ بۇ ئېنىق ئەمەس. ئەگەر قەرز رەسمىيەتى ۋاقتىدا بېجىرىلىپ تۈگىمىسە ئۆمەرمۇ باشقىلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ چىراي سارغايتىشى كېرەك. ناۋادا بانكا تەرەپ ئۆمەر دېگەن سوممىدا قەرز بېرەلمەي قالسا، كەم يېرىنى يەنە ئۆمەر تولۇقلىمىسا بولمايدۇ. شۇڭا باراتنىڭ ئىشىدا ئۇنىڭ بېشى قاتتى. بېرەي دېسە بايىقى قىينچىلىق، بەرمەي دېسە ئاغىنىسى ئۇنىڭغا ئىشەنچ باغلاپ ئالدىدا ئولتۇرۇپتۇ.

خېلىغىچە ئۆمەردىن سادا بولمىغاندىن كېيىن بارات تاماكا چىقىرىپ ئۇن ـ تىنسىز چېكىشكە باشلىدى. باراتنىڭ ئۇمىدسىزلىنىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن ئۆمەر سەۋەب كۆرسىتىپ قاراپ تۇرسا بولمايدىغانلىقىنى بىلدى.

ــ بارات، بايا دېگىنىڭ توغرا، ئاداش. مەن پۇلنىڭ كويىدا غەمگە پېتىپ ئولتۇرغانىدىم. لېكىن رېستوران غېمى ئەمەس. مەن ئالدىمىزدا بىرەيلەن بىلەن شېرىكلىشىپ چوڭ بىر سودا قىلىشنىڭ پىلانى بىلەن يۈرۈۋاتقانىدىم. ئۇنىڭغا نۇرغۇن ئىقتىساد كېتىدىكەن. قولۇمدىكى پۇل ئۇنىڭغا يەتمەيدىكەن. شۇڭا مەنمۇ بىر ئامالىنى قىلاي، دەپ ئولتۇرۇپتىمەن.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ بارات تاماكىسىنىڭ سۈزگۈچىنى چىشلىدى.

ــ لېكىن، شۇنداق دەپ سەن بىر ئىش قىلىمەن دېسەڭ قاراپ تۇرسام بولمايدۇ، ــ ئۆمەر تارتمىنى ئېچىپ يۇز كويلۇق پۇل بىلەن قاتلانغان ئۈچ قاتلاق پۇل ئالدى، ــ سەن مېنىڭ جىددىي ئەھۋالىمغا ئۇدۇل كېلىپ قالدىڭ، بۇنىڭدىن بۇرۇن بولغان بولسا ياكى قىلماقچى بولغان سودامنىڭ ئاخىرى چىققان بولسا چاتاق يوق ئىدى. شۇڭا خاپا بولما، ئاداش. ئاز بولسىمۇ بۇ ئۈچ مىڭ كوينى ئېلىپ تۇر، بىراق ئالدىراپ قايتۇرىمەن دېمەي، ئىشلىرىڭنى خاتىرجەم قىلىۋەر.

تاماكىسىنىڭ سۈزگۈچىنى چىشلەپ ئۇزۇۋېتەي دەپ قالغان بارات ئۇستىلىق بىلەن چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتتى:

— رەھمەت، ئاداش، مۇشۇ كۈنلەردە بەزىلەرنىڭ قولىدىن ئۇچ يۈز كويمۇ چىقمايدىغان بولۇپ كەتتى، ھېلىمۇ رەھمەت، سودا ئۆڭۈشلۈق بولسۇن، ئەمىسە مەن ماڭاي، ئاداش.

بارات پۈلنى ئېلىپ ئورنىدىن قوپتى.

— ھوي، سەن يات ئادەمدەك ئىشىكنى دەپ بولۇپلا ماڭامسەن؟ توختا. ئەمدى سەن ماڭا مېھمان، ئاغىنىلەرنى چاقىرساڭ بىرەر دەم ئولتۇرايلى، مەنمۇ زېرىكىپ قالدىم.

— رەھمەت، ئاداش. ئۈزۈملۈكنى قولۇمغا ئېلىۋالسام شۇنىڭ تەبرىكىگە مەن چاي بېرەي. شۇ چاغدا ئولتۇرايلى.

— ئۇنداق بولسا، چاقىرىشنى ئۇنتۇپ قالما.

— بولىدۇ.

بارات چىقىپ كەتتى. ئۇمەر خېلىدىن بۇيان ئاغىنىلىرىگە پۇل قەرز بېرىپ تۇرۇۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن باراتنىڭ ئۇنىڭ ئالدىغا تۇنجى قېتىم كېلىشى ئىدى. شۇڭا ئۇمەر دەسلەپتە ئۇنىڭ دېگىنىدەك يارىدەم قىلالمىغىنىغا سەل ئەپسۇسلاندى. كېيىن: «ماڭىمۇ نېمە ئامال؟ ئۇنىڭغا ئەمەلىي ئەھۋالنى چۈشەندۈردۇم. شۇڭا ئۇمۇ ئۇنچە بەك خاتا ئويلاپ كەتمەس. بۇ سودا تۈگىگەندىن كېيىن ئۇنىڭغا چوڭراق بىر يارىدەم قىلىپ كۆڭلىنى ئېلىۋالارمەن، چۈنكى ئۇنى كېيىن چوڭ ئىشلارنى قىلمايدۇ دېگىلى بولمايدۇ. شۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭغا تېخىمۇ كۆپ ئىقتىساد لازىم بولىدۇ» دەپ ئويلاپ ئۆزىگە تەسەللى بەردى.

شۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭ چاقىرغۇسى سايرىدى. ئۇ رابىيە ئىدى. نېمىشقىكىن، رابىيە بىلەن كۆرۈشۈشنى ئويلىسا ياكى رابىيەدىن تېلېفون كەلسە ئۆمەردە بىر خىل قورقۇنچ پەيدا بولاتتى. بۇنداق چاغدا ئۆمەر دەرھال تېلېفون قىلمىسا رابىيەنىڭ ئاچچىقى كېلىدىغانلىقىنى بىلىپ بولغان بولغاچقا دەرھال تېلېفون قىلدى.

ــ ئۆمەرجان، نەدە؟

ــ رېستوراندا.

ــ بەك ئالدىراشمۇ؟

ــ ياخشى.

ــ چىقالامسىز؟

ــ نېمە ئىش؟

ــ ئاكامنىڭ ئىشىنى ئۇقتىڭىزمۇ؟

رابىيەنىڭ بۇ گېپى بىلەن خۇددى ئالىم بىلەن گۈلپەرنىڭ توي خەۋىرى بولىدىغاندەك ئۆمەرنىڭ يۈرىكى «جىغىدە» قىلىپ قالدى. ئۆمەر ئۆزىدىكى بۇ غەلىتە سېزىمگە ھەيران قالدى. شۇڭا ئۇ ئۆزىنى بېسۋېلىشقا تىرىشىپ ئېھتىيات بىلەن سورىدى:

ــ ئاكىڭىزغا نېمە ئىش بوپتۇ؟

ــ نەچچە كۈن بۇرۇن ئاكام بىر يان تېلېفون ئالدى.

ئۆمەرنىڭ يۈرىكىنىڭ سوقۇشى نورمالىلاشقاندەك بولدى.

ــ مۇبارەك بولسۇن!ــ دېدى ئۇ.

ــ مەن سىزنى مۇبارەكلەك دېمىدىم،ــ دېدى رابىيە نارازى بولۇپ،ــ بۇگۈن ئولتۇرۇپ ئويلاپ باقسام،

سىزمۇ يان تېلېفون ئالسىڭىز بولغۇدەك. قانداق دېدىم، ئۆمەرجان؟ سىز دېگەن شەھەر ىمىزدىكى كاتتا رېستورانچى، نامىڭىز خەقنىڭ ئاغزىدا، يۇرۇش - تۇرۇشىڭىز خەقنىڭ نەزىرىدە. شۇنداق تۇرسا، سىزدە يان تېلېفون بولمىسا قەتئىي بولمىغۇدەك. مەن سىزگە بۇرۇنلا دېگەنغۇ، نام - ئابرۇيىڭىزغا يارىشا سالاپىتىڭىز بىلەن يۈرمىسىڭىز بولمايدۇ. چاققان چىقىڭ، مەن ھازىر شەھەرلىك باسما زاۋۇتىنىڭ يېنىدىكى يان تېلېفون ساتىدىغان دۇكاندا. ھازىرلا مېڭىڭ.

رابىيەنىڭ دەسلەپكى مەسلىھەت يوسۇنىدىكى گېپى ئاخىرى بېرىپ بۇيرۇقتا ئايلىنىپ كەتتى.

قانداق ئىشكىن، ئۆمەر ئۆزىدىكى بىر خىل پاسسىپ بولغان قورقۇچ پىسخىكىسى تۇپەيلى تۇرمۇشتا رابىيەنىڭ سىزغان سىزىقى بويىچە مېڭىشقا مەجبۇر بولاتتى. شۇ سەۋەبتىنمۇ بۇنىڭدىن دېمى سىقىلىپ، بېسىم ھېس قىلغان ئۆمەرنىڭ بەزىدە ئۇنىڭ بىلەن قارشىلاشقۇسى كېلەتتى، لېكىن يەنە ئامالسىزلىق ھېس قىلاتتى. ئىككىسى رەسمىي ئارىلىشىپ توي قىلىدىغىنى ئېنىق بولغاندىن كېيىن رابىيە: «تاشقى كۆرۈنۈشۈڭىزگە ئەھمىيەت بەرمەيدىكەنسىز، نېمە سىزنىڭ كىيگەن كىيىملىرىڭىز؟» دەپ قاقشاپ يۇرۇپ ئۆمەرنى قىممەت باھالىق كىيىم كىيىشكە ئادەتلەندۇردى. «سىزدەك بىر لاۋبەن موتوسىكلىت مىنىپ يۈرسە ئادەمنىڭ نومۇسى كېلىدىكەن. ھازىرچە ماشىنا بولمىغاندىكىن، يا پىيادە مېڭىڭ، يا تاكسى بىلەن مېڭىڭ» دەپ يۇرۇپ ئۆمەرنى

موتوسىكلىت مىنمەس قىلدى. ئەمما، بۇنداق مەجبۇرلاشلار ئاخىرى بىرىپ ئۆمەرنىڭ جەھلىنى قاتۇردى. دەرۋەقە، بىر كۈنى رابىيە ئۇنىڭ چاچ پاسونىنى ئۆزگەرتىش توغرۇلۇق گەپ قىلغىنىدا، ئۆمەر قاپىقىنى تۈرۈپ بىر ئېغىز گەپ بىلەن رابىيەنىڭ سۆزىنى ئىلىك ئالمۇندى، رابىيە گاڭگىراپ قالدى ـ يۇ، قايتا بۇ ھەقتە ئېغىز ئاچالمىدى.

ــ نېمىگە ھاڭۋېقىپ قالدىڭىز؟ چاققان بولۇڭ. ئاكامنىڭكىدىن قىممەتنى ئالمىز جۇمۇڭ.

ــ ماقۇل، ھازىر باراي.

ئۆمەر بويىنىدىن باغلىنىپ سۆرەلگەندەك ئىشخانىسىدىن چىقتى.

※ ※ ※

رابىيە سەگەكلىك بىلەن ئاكىسىدىكى ئۆزگىرىشلەرنى سېزىپ يەتتى. ئاكىسىنىڭ شېرىنگۈلگە قىزىقىپ قالغانلىقىنى، بىر ھەپتىدىن بۇيان شېرىنگۈلگە چاقىرغۇ قىلىپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى، ئەمما بۇنىڭغا قانائەت قىلماي كۆرۈشكۈسى كېلىۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇردى. بۇنىڭغا قاراپ رابىيە: «ئاكامنىڭ خۇيى ئۆزگەرمىگۈدەك. ئەگەر ئاكام مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولسا كېيىنچە شېرىنگۈلنىڭ ھالىغىمۇ ۋاي. شۇڭا خۇدايىم ئاكامغا ئىنساب بەرسۇن» دەپ ئويلىدى. بىراق، ئۇنىڭ ھەقىقىي ئەندىشىسى شېرىنگۈلنىڭ كېيىنكى تەقدىرىدە ئەمەس،

بەلكى ئۆزىنىڭ كېيىنكى ئىشلىرىدا ئىدى. چۈنكى، ھازىر ئاپىسى كۆندە رابىيەنى «شېرىنگۈل بىلەن ئالمىنى قاچان ھەقىقىي كۆرۈشتۈرىسىز؟» دەپ قىستايدۇ. رابىيە بولسا «ئاكام بىلەن شېرىنگۈل كېلىشىپ قالسا گۈلپەرى بىلەن ئۆمەرجان چاتاق سالماس» دېگەن ئەندىشىدە قىينىلىدۇ. شۇڭا تۇرۇپ: «يا خىش قېلىپتىن چىقماستا شېرىنگۈل بىلەن ئاكامنىڭ ئارىسىغا سوغۇقچىلىق سېلىۋېتەيمىكىن؟» دەپمۇ ئويلايدۇ. ئارقىدىنلا بۇ ئويىدىنمۇ يانىدۇ. چۈنكى ئەگەر شۇنداق بولۇپ قېلىپ چېنىپ قالسا ئاپىسىنىڭ ئۇنىڭ ئىشىغا چاتاق كېرىۋېلىشى ئېنىق. بۇنى ئاپىسىنىڭ دارتما گەپلىرىدىن ئۇ تۈيۈپ تۇرىدۇ. قايسى كۈنى بىرەيلەننىڭ تويى توغرۇلۇق پاراڭ بولۇۋېتىپ ئاپىسى: «ھازىر چۆنتىكى قۇرۇق لاۋىلەرمۇ جىق» دەۋاتامدۇ. دېمەك، ئاپىسى ئۆمەرجان بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ئۇققان. شۇڭا رابىيە ئاكىسى بىلەن شېرىنگۈلنىڭ ئىشىنى بۇزۇشتا قاتتىق ئېھتىيات قىلمىسا بولمايدۇ. بەزىدە رابىيە ئۆمەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنىڭ تەرەققىياتىنى ئويلىشىپ: «ھازىر ئۆمەرجان گېپىمدىن چىقمايدۇ، ئىشلىرىنى ماڭا مەسلىھەت سالىدۇ، ئۆمەرجان بىلەن كۈندە دېگۈدەك بىللە بولىمىز، توي قىلىدىغانغىمۇ پۈتۈشۈپ بولدۇق. بەلكىم بىر ۋاقىلاردىكى ئىپادىسى ئۇنىڭ گۈلپەرىگە بولغان مۇناقىلا بىر قىزىقىشى بولۇشى مۇمكىن؟ ئەگەر ئاكام گۈلپەرى بىلەن توي قىلمەن دېسە، مەن ئۆمەرجاننىڭ گېپىنى قىلسام،

ئاتام بىلەن ئاپام ھەرگىز ئىككى باش ئاغرىقىنى تېپىۋېلىشنى خالىمايدۇ. شۇڭا ھەم ئاپامغا ياخشى كۆرۈنۈش، ھەم كېينىكى باش ئاغرىقىنىڭ ئالدىنى ئېلىش، شۇنداقلا دوستۇم گۈلپەرىگە ئۇۋالچىلىق قىلىپ قويماسلىقىم ئۈچۈن ئاكام بىلەن شېرىنگۈلنىڭ ئىشىنى ئۆز يولىغا قويۇپ بېرەي. ئۆمەرجاندىن ئارتۇقچە ئەندىشە قىلىپ كۆڭۈلسىزلىك تېپىۋالماي يەنە» دېگەن قارارغا كەلدى.

ــ ئاپا، شېرىنگۈل بۈگۈن كەچتە كۆرۈشىدىغانغا قوشۇلدى.

بۇنى ئاڭلىغان سائادەت كۈلدى:

ــ بۈگۈن كەچكە بېكىتتىڭىزلەرمۇ؟ ياخشى بوپتۇ. مۇشۇ ئىشنى ۋاقتىدا بىر ياقلىق قىلىۋېتەيلى. ئاكىڭىزغا قاتتىق جېكىلەڭ، بويۇن تولغاپ تۇرۇۋالمىسۇن. بولمىسا، ئۆزۈم گەپ قىلىمەن.

ــ غەم قىلماڭ، ئاپا. ئاكام ھازىر ئاكتىپ.

رابىيە مېھمانخانا ئۆيگە چىقتى.

ــ ئاكا، شېرىنگۈل بىلەن بۈگۈن كەچ سائەت ئالتىدە كۆرۈشىدىغان بولدۇڭ.

ــ نەدە؟ ــ دېدى ئالىم ئۆزىنى تەمكىن تۇتۇشقا تىرىشىپ. ئۇ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشقا تىرىشقان بىلەن ئاۋازىدىكى تىترەك ئۇنىڭ ھاياجىنىنى ئاشكارىلاپ قويدى.

ــ قىزىق گەپ بولدى، نەدە كۆرۈشىدىغىنىڭنى ئۆزۈڭ بىلمەمسەن، ــ دېدى رابىيە قوپاللىق بىلەن.

رابىيە گەرچە يۇقىرىقى قارارغا كەلگەن بولسىمۇ، يەنىلا ئۆز ئەندىشىسى تۇپەيلى شېرىنگۈل بىلەن ئاكىسىنىڭ ئىشىغا ئىچ ـ ئىچىدىن قوشۇلغۇسى يوق ئىدى.

ــ نېمە ماڭا ئۇنداق گەپ قىلىسەن؟ــ دېدى ئالىم سىڭلىسىنىڭ نارازلىقىنى چۈشىنىپ،ــ ئۆزۈڭ بىلىسەن، ئاپام مەجبۇرلاۋاتسا. «ئاپامنىڭ كۆڭلىنى» دەپ كۆرۈشۈپ قويايلى دەۋاتىمەن. كۆرۈشكەنگە بىر ئىش بولۇپ كەتمىگەندىكىن.

بۇ گەپكە رابىيە دىمىقىنى قېقىپ قويدى. شۇ چاغدا ئۇنىڭ چاقىرغۇسى سايرىدى. چاقىرغۇسىغا قارىغان رابىيەنىڭ يۈزىگە كۈلكە يۈگۈردى، چىرايى ئاپتاپتەك ئېچىلدى. شۇڭا ئۇ ئاكىسىغا يامان گەپ قىلىشنىڭ ئورنىغا تېلېفونىنىڭ يېنىغا باردى.

ــ ھەئە، ئۆيدە. بولىدۇ، مۇھىم ئىش ئىكەن، ھازىرلا باراي.

رابىيە سومكىسىنى قولىغا ئالدى.

ــ كىمگە تېلېفون قىلدىڭ؟ بەكمۇ ئۈزۈن نومۇرنى باستىڭغۇ؟

ــ ئۆمەرجان ئىكەن، يېڭىدىن يان تېلېفون ئالدى،ــ دېدى رابىيە خۇشلۇقىنى يوشۇرالماي،ــ ئۇ ئاپىسىنى ھەرھەمگە ئەۋەتمەكچى ئىدى. كېيىنكى ھەپتە جامائەتكە چاي بەرمەكچى ئىكەن. شۇنىڭ مەسلىھەتىگە چاقىرىپتۇ.

ئالىم ئارتۇق گەپ قىلماي مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى.

ئىشىك تۆۋىگە بېرىپ قالغان رابىيە: «مانا، ئۆمەرجان مۇشۇنداق چوڭ ئىشنى مەن بىلەن مەسلىھەتلىشەي

دەۋاتسا، ئۇ مەن بىلەن توي قىلماي يەنە نەگە بارماقچى؟» دەپ ئويلاپ كەينىگە بۇرۇلدى:

ــ ئاكا، ئاپام سېنى شېرىنگۈل بىلەن ياخشىراق سۆزلەشسۇن دەيدۇ.

رابىيە چىقىپ كەتتى. ئالىم سىكىلىسىنىڭ تەلەپپۇزىدىكى نارازىلىقنىڭ ئورنىغا ئالماشقان سەمىمىيلىكنى ھېس قىلىپ ھەيران قالدى.

ئالىم سائەتكە قارىدى، كۆرۈشۈش ۋاقتىغا يەنە ئىككى سائەت بار ئىدى. ئالىم تېلېۋىزور كۆرۈۋېتىپ، ئېكرانغا مودېللار چىقىۋىدى، شېرىنگۈلنىڭ گۈزەل رۇخسارىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ بىرئاز ئولتۇردى، ئەمما بىئارام بولۇشقا باشلىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ نېمە بولۇۋاتقانلىقىنى بىلىدى ۋە ئاپىسىنىڭ كىرىپ قېلىپ پاراڭلىغا تۇتۇۋېلىشىدىن ئەنسىرەپ دەرھال ئۆزىنىڭ ھۇجرىسىغا كىرىپ ئىشىكنى ئىچىدىن ئېتىۋالدى.

سائادەت يېقىنقى ۋاقىتلاردىن بۇيان: «ئىككى بالامنىڭ خىزمەت ئىشلىرىمۇ جايىدا ھەل بولدى. ئەمدى كۆڭۈلدىكىدەك يەردىن لايىق چىقسا غېمىمۇ تۈگەر» دەپ ئويلايدىغان بولۇپ قالغانىدى. شۇڭا ئۇ ئالىمنىڭ خىزمەت ئىشتاتى ھەل بولۇشى بىلەنلا تويىنىڭ كويىغا چۈشكەنىدى. ئۇ بۇ ئىشتا ئېرى بىلەن كۆپ كېڭىشىپ، ئائىلە شارائىتى ياخشى، مۇقىم خىزمىتى بار ياكى قولىدىن ئىش كېلىدىغان بولۇشنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇشقا بىرلىككە كەلدى. شۇڭا، ئالىم خىزمىتى يوق قىزنىڭ ئىشىنى تىلغا ئالغاندا سائادەتنىڭ ئەرۋاھى

ئۇچقانىدى. چۈنكى، ئۇلار باشقىلارغا چاندۇرماي ئىچىدە چوت سوقۇۋاتقىلى ئۇزاق بولغانىدى. ئەگەر ۋىلايەتتىكى ھىلىقى ئەمەلدارنىڭ قىزىنىڭ بىر كۆزى ئالىغاي بولمىغىنىدا ئىدى، ئالىمنىڭ توي ئىشى ئاللىقاچان پۈتۈپ بولاتتى، لېكىن قىزنىڭ شۇ ئەيىبى ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى غەش قىلىپ قويدى. ۋىلايەتتىكى ھىلىقى ئەمەلدارنىڭ ئۇلار بىلەن چاي ئىچىناۋاتقان خوتۇنى بۇ ئىشنى يىراقتىن ئەگىتىپ سايە قىلىۋىدى، ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ نەچچە كۈنگىچە ئۇيقۇسى كەلمىدى. ئۇلار بۇ ئىشتا راست قىينالدى. «ياق» دەيلى دېسە، ئەمەلدارلىق تاجىدىن قورقىدۇ، «ھە» دەيلى دېسە، قىزنىڭ ئەھۋالى شۇ. ئۇلار ئىككى تاشنىڭ ئارىسىدا يانجىلىپ كېتەي دېگەندە، ۋالىينىڭ قىزى ئۇرۇمچىدىكى بىرى بىلەن «كېلىشىپ» قاپتۇدەك. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قىزنىڭ خىزمىتى ئۇرۇمچىگە يۆتكىلىپ بۇ ئىش چىرايلىق بېسىقتى، لېكىن، بۇ ئىش ئىككىسىنى ئالدىرىتىپ قويدى. شۇڭا ئۇلار ئاخىر شېرىنگۈلنى تاللىدى. سائادەت دەسلەپتە شېرىنگۈلنى تىلغا ئالغاندا ئالىم ئۇنىمىۋىدى، سائادەت ئۇنى بەك زورلاپ كەتمىدى. ئېرى بىلەن دېيىشىپ ئالمىنى ئاستا ـ ئاستا كۆندۈرمەكچى بولۇشتى. بولمىسا، ئۇلار ئالمىنىڭ ھىلىقى «قەدىرلىك قىزى» بىلەن «بىرەر ئىش چىقىرىپ قويۇشىدىن» ئەندىشە قىلىپ قالغانىدى. مانا رابىيەنىڭ دېيىشىچە، ئالىم شېرىنگۈلگە خىلىلا قىزىقىپ قاپتۇ. ئىشنىڭ يۈرۈشكىنى شۇ. ئالمىنىڭ توي ئىشى چىرايلىق بىر

تەرەپ بولۇپ كەتسە، رابىيەنىڭ ئىشى ئاسان. رابىيە ئۆزىنىڭ ئىشىدىن غەم يەپ، ئاتا ـ ئانىسىدىن يوشۇرۇپ يۇرگىنى بىلەن سائادەتلەر ئۇنىڭ ئىشىدىن ئاللىقاچان خەۋەر تېپىپ بولغانىدى، ھەتتا ئېرى بىلەن ئۆمەرنى ئوبدان دەڭسەپ كۆرۈپ: «قولىدىن ئىش كېلىدىغان، چوڭ ئىگىلىك تىكلىگەن، كېيىن چوڭ ئىشلارنى تەۋرىتەلەيدىغان بالىكەن» دەپ ئۆمەرنى «تەستىقلاپ» بولغانىدى. سائادەت ئالمىنىڭ تويىنى جاھان يېڭى كۆكەرگەن ۋاقىتتىلا قىلىۋېتىشنى ئويلىشىۋاتقان بولغاچقا، ئالىم بىلەن شېرىنگۈلنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئىشنى پۈتكۈزۈشكە ئالدىراۋاتاتتى.

سائادەت سائەتكە قاراپ قويۇپ: «ئۇخلاپ قالمىغاندۇ بۇ بالا؟» دەپ ئالمىنىڭ ھۇجرىسىنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئىشىكنى چەكتى:

ــ ئالىم، ئۇخلاپ قالمىغانسەن؟

خىروئىننىڭ نەچچە مىنۇتلۇق ھۇزۇرىدىن كېيىن ئېزىلىپ ياتقان ئالىم ئاپىسىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ چاچراپ ئورنىدىن تۇردى ۋە چاقماق، مېتال قوشۇق، خىروئىن ئورالغان كىچىك بولاقچىنىڭ قەغەزلىرىنى يىغىشتۇرۇپ تارتمىغا سالدى ۋە بۇنىڭغىمۇ كۆڭلى ئەمىن تاپماي تارتمىنى كىچىك قۇلۇپى بىلەن قۇلۇپلۇۋەتتى، ئاندىن مۇزلاپ كەتكەن بىر چىنە چايىنى گۇپۇلدىتىپ ئىچىۋەتتى. ئۇنىغچە سائادەت يەنە ئىشىكنى چەكتى. ئۆزىنى توختۇالغان ئالىم بېرىپ ئىشىكنى ئاچتى.

ــ نېمە بولدۇڭ؟ ــ سورىدى سائادەت.

ـــ ئۇخلاپ قاپتىمەن، ـــ دېدى ئالىم يالغاندىن ئەسنەپ.

ـــ بۇگۈنكى ئىشنى ئۇنتۇپ قالمىغانسەن؟

بۇنى ئاڭلىغان ئالىم قەستەنگە ئۇنتۇپ قالغان قىياپەتكە كىرىۋالدى:

ـــ شۇ ئىش بار راست، كىيىمىمنى يۆتكەپلا ماڭاي.

ـــ بۇ ئىشقا سەل قارىما، ئالىم.

ـــ ھازىرلا ماڭمەن.

كوچىغا چىققان ئالىم سوغۇقتىن بىرئاز ئېسىگە كەلگەندەك بولدى. مۇرەككەپ ھېس ـ تۇيغۇلار يەنە ئۇنىڭ ئۈستىگە باستۇرۇپ كەلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ ھالىغا بەك ئاچچىقى كەلدى. ئۇنىڭ خىيالى ھەقىقەتەن چىگىچلىشىپ كەتكەندى. «نېمىشقا كېسىپ بىر قارار چىقىرالمايمەن؟ بۇ ئىشنىڭ كېسىپ قارار چىقىرىدىغان يېرىمۇ يوق... گۈلپەرى ئىككىمىزنىڭ ئىشى پۈتۈپ بولغان تۇرسا، يەنە نېمىشقا مۇنداق ئويلارغا دۇچار بولىدىغاندىمەن؟» بۇ ئوي ئۇنى دەممۇدەم قىينايتتى. شۇڭا ئۇ بېشىنى چاڭگالىلاپ: «نېمىشقا كېسىپ بىر قارار چىقىرالمايمەن؟» دەپ ئۆزىدىن تەكرار ـ تەكرار سورايتتى، ئەمما بۇ ئەقىلسىز بايقۇش «بىر قارارغا كېلەلمەسلىك»نىڭ بىرى ئۆزىنىڭ چىركىن خۇيىدىن، يەنە بىرى زەھەرنىڭ ئۇنىڭ ئەقلىنى، ئاللىقاچان داغ چۈشكەن ئىنسانىي پەزىلىتىنى چىرىتىۋاتقانلىقىدىن بولۇۋاتقانلىقىنى قانداقمۇ ئويلاپ يېتەلىسۇن؟!

ئالىم سائىتىگە قاراپ قويۇپ شېرىنگۈلگە چاقىرغۇ

قىلماقچى بولدى ۋە: «مەن پەقەت ئاپامنىڭ زورى بىلەنلا شېرىنگۈل بىلەن كۆرۈشۈپ قويايلا دەۋاتىمەن» دەپ ئۆزىنى بەزلىدى، ئاندىن يان تېلېفونىنى ئېلىپ شېرىنگۈلگە چاقىرغۇ قىلدى. بىردەمدىلا تېلېفون قايتتى.

ــ ئالمجان، قانداق ئەھۋالىڭىز؟

شېرىنگۈلنىڭ ئەركىلىگەندەك چىقىدىغان يېقىملىق ئاۋازىنى ئاڭلاش بىلەن ئالمىنىڭ كۆڭلى يايراپ كەتتى.

ــ نەگە بېرىپ تاماق يېسەك بولار؟

ــ ياخشىراق يەرگە بارايلى، ھە، راست، «خانبالىق»نىڭ ئايرىمخانىلىرى بارمىدۇ؟

شېرىنگۈلنىڭ دەۋاتقىنى شەھەردە يېڭىدىن ئېچىلغان، كاتتا بىزەلگەن «خانبالىق تېز تاماقخانىسى» بولۇپ، ھەيۋىتىگە يارىشا قىممەتچىلىك ئىدى، ئايرىمخانىسىنىڭ ئۆلچىمىنىڭ يۇقىرىلىقىچۇ تېخى! شۇڭا ئالىم ئويلىنىپ قالدى: «ئىككى ئادەمگە ئۇ يەردە نېمە بار؟ يا دوستلىرى بارمىكىن؟ ناۋادا دوستلىرى بولسا مەنمۇ دوستلىرىمدىن بىر ـ ئىككىسىنى چاقىرۋالمامدىم؟»

ــ شېرىنگۈل، ئالدى بىلەن بېرىپ قاراپ باقمامدۇق؟ دوستلىرىڭىزنى چاقىرۋالدىڭىزمۇ؟

ــ ئارىغا ئادەم قوشۇپ نېمە قىلىمىز؟ بولدى، ئىككىمىزلا.

ــ ئۇنداقتا ھازىر سىزنى ئالغىلى باراي.

ــ تېزرەك بولارسىز، ھاۋا بەك سوغۇق ئىكەن، مەن توك ئىدارىسىنىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئالدىدا.
ئالىم ئالدىراپ مېڭىپ كەتتى.

※ ※ ※

كۆڭۈللۈك پاراڭ بىلەن تاماقلانغان ئۆمەر بىلەن رابىيە قاراڭغۇ چۈشكەندە خوشلاشتى.
ــ ئۇنداق بولسا مەن ئاغىنىلەرنىڭ يېنىغا باراي، ــ دېدى ئۆمەر ماڭماقچى بولۇپ.
ــ ھاراقنى ئاز ئىچىڭ جۇمۇ! ــ دېدى رابىيە سەل بۈيرۇق ئارىلاشقان تەلەپپۇزدا. رابىيەنىڭ بۇ تەلەپپۇزى گەرچە ئۆمەرنىڭ زىتىغا تەگكەن بولسىمۇ، ئۆمەر ئۆزىنى بېسىۋېلىپ:
ــ بولىدۇ، بەلكىم بۈگۈن ئىچىدىغان ئىشىمۇ بولماس، ــ دەپ قويدى.
ئۆمەر ئاغىنىلىرى ئولتۇرغان ئايرىمخانىغا كىرگەندە ئاغىنىلىرى ئاللىقاچان بىر بوتۇلكىنى قۇرۇقداپ بولغانىدى.
ــ كەل، ئاداش، ــ دېدى باتۇر ئالدىراپ ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ــ گېپىمىز شۇنداق قىچىشىپ كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن ساڭا قىسىنىپ ئاز ـ ئازدىن ئىچىپ ئارانلا بىر بوتۇلكا ئىچتۇق.
ــ مېنى ساقلىماڭلار دېگەنغۇ، ــ دېدى ئۆمەر ئاغىنىلىرى بىلەن كۆرۈشۈۋېتىپ.

ــ سېنى ساقلىمىساق قانداق بولىدۇ؟ــ دېدى بارات ئورۇندۇقنى رەتلەپ،ــ قېنى، بىزنىڭ مەدەتچىمىزنىڭ ئورنى ھەرقاچان تۆردە. قېنى، ئورنۇڭغا ئۆت، ئاداش.

ئۆمەر ئۇلارنى تولا گەپ قىلدۇرمايلا بارات كۆرسەتكەن ئورۇنغا بېرىپ ئولتۇردى.

ــ ئاغىنىلەر،ــ دېدى ئۆمەر،ــ سىلەر پەرەز قىلغاندەك بولدى. بۇگۈن بېرىپ ئۇقۇشسام ئاپاملار يەنە ئون كۈنلەردىن كېيىن ماڭغۇدەك. شۇڭا كېيىنكى ھەپتە ئىچىدە چاي بېرىۋېتىدىغان بولدۇق.

ــ قانداق ماڭىدىغان بولدى؟

ــ ئۇرۇمچىگە بېرىپ بىرنەچچە كۈنلۈك ئۆگىنىشكە قاتنىشىپ بېيجىڭغا بارغۇدەك. شۇ يەردىن بىۋاستە ئۇچقۇدەك.

ــ بەك ياخشى بوپتۇ.

ــ ئۇرۇمچىدىنلا ئۇزاتقۇدەكمىز، بېيجىڭغىچە بېرىشىمىزغا قوشۇلمىدى. شۇڭا ئۇرۇمچىگە ماڭغۇچە ماڭا بىرقانچىڭلار ھەمراھ بولىساڭلارلا بولدى. قالغانلار ئىشىڭلارنى خاتىرجەم قىلىۋېرىڭلار.

ــ چاتاق يوق، ئاداش.

ــ ئەمدى خاتىرجەم بوپسەن، قېنى تاماق ئالە!

ــ مەن ھېلىلا تاماق يەۋالدىم.

ــ ئۇنداقتا بىر رومكا ئىچىپ قوي، قالغىنىغا زورلىمايمىز.

بارات ئىككى رومكا قويۇپ بىرىنى ئۆمەرگە بېرىپ، يەنە بىرىنى ئۆزى ئالدى:

ــ قېنى دوستىمىز ئۆمەرنىڭ چوڭ سودىسىنىڭ ئوڭۇشلۇق بولۇشى ئۈچۈن!

ــ يەنە سودا قىلىمەن دەۋاتامسەن؟

ــ ھەئە، بىر چوڭ سودىغا قوشۇلۇپ قالدىم.

ــ ئىشلىرىڭ ئۇچقۇر پويىزدەك يۈرۈشۈپ كەتتى دېگىنە، ئاغىنە،ــ دېدى باتۇر. ئۆمەر كۈلۈپلا قويدى.

ــ نېمە سودا؟ــ سورىدى ئەسەيدۇللا.

ــ ئۇنداق سورىساڭ قانداق بولىدۇ؟ــ دېدى باتۇر،ــ سودا دېگەننىڭ مەخپىيەتلىكى بولمامدۇ؟ ئىش ئۇقمايسەن ـ دە سەن. كىچىك بالىدەك ئاغزىمغا كەلدى دەپ سوراۋەرسەڭ بولامدۇ؟

ئەسەيدۇللا ئاغزىنى ئۆمەللەپ توختاپ قالدى. بۇنى كۆرگەن ئۆمەر:

ــ باتۇر، ئۇنداق دېسەڭ بولمايدۇ، ئەسەيدۇللامۇ بىر يېرىنى ئويلاپ سورىغاندۇ؟ــ دېدى.

ــ نېمىنى ئويلايدۇ؟ قىزىقىپ سورىغىنى ئۇ.

ــ ئاغىنىلەر، بىر ـ بىرىمىزنىڭ گېپىگە ھۆرمەت قىلايلى،ــ دېدى ئۆمەر نارازى بولۇپ. باتۇر قاپىقىنى تۇرگىنىچە بېشىنى لىڭشىتتى.

ــ ئاداش،ــ دېدى ئەسەيدۇللا،ــ چوڭ سودا بولغان بىلەن شېرىكلىشىدىغان ئىش ئىكەن. شۇڭا ئوبدان ئويلان، قاتتىق ئېھتىيات قىل...

ــ سەن ئۆگەتمىسەڭمۇ شۇنچە ئىش تەۋرىتىۋاتقان بىر ئادەم ئۆزى بىلمەسمۇ؟ــ دېدى ئارانلا تۇرغان باتۇر.

ــ رەھمەت، ئاداش،ــ دېدى ئۆمەر ئەسەيدۇللاغا.

ئاندىن ھەممەيلەنگە يۈزلەندى، ــ قېنى، تاماق ئالغاچ باشقا پاراڭ بولسا قىلىشايلى.

※ ※ ※

بۈگۈن شېرىنگۈل تېخىمۇ چىرايلىق كىيىنىۋالغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە تۈجۈپلەپ قىلغان گىرىمى بىلەن ئۇنىڭ گۈزەل رۇخسارى تېخىمۇ ۋاللىدە ئېچىلغانىدى. ئايرىمخانىدىكى چىراغ نۇرى ئاستىدا شېرىنگۈل ھەقىقەتەنمۇ لاتاپەتلىك بولۇپ كەتكەنىدى. شۇڭا ئالىم تاماكىسىنى تەييارلاپ چاقمىقىنى ئالغان بولسىمۇ، ئوت تۇتاشتۇرۇشنى ئۇنتۇپ ئۇنىڭغا تىكىلگىنىچە ئولتۇرۇپ قالدى.

شېرىنگۈل بىرىنچى قېتىم ئالىمنىڭ ماشىنىسىغا چىققانىدىكىگە ئوخشاشلا ئېچىلىپ ـ يېيىلىپ ئەركىن ئولتۇراتتى.

ــ مەن تاماكا ئىسى بىلەن قورساق توقلاشقا ئادەتلەنمىگەن، ــ دېدى شېرىنگۈل شىرە ئۈستىگە نازۇك بارماقلىرى بىلەن چېكىپ، ــ قورساق ئېچىپ كەتتى، ئالىمجان.

ئالىم شۇنداللا ئۆزىنىڭ ھاڭۇېقىپ ئولتۇرۇپ قالغانلىقىنى بىلىپ ھودۇقتى ۋە تاماق تىزىملىكىنى قولىغا ئالدى ۋە نورمال باھا يېزىلغان بىر بەتنى ئېچىپ كۈتكۈچىنى چاقىردى:

ــ بىزگە مۇنۇ ئۆلچەمدە بىر شىرىلىك تاماق!

كۈتكۈچى ھەيران بولغاندەك سورىدى:

ــ مېهمانلار كەلگۈچە بىرئاز ساقلامسىلەر ياكى...
ــ باشقا مېهمان يوق، ئىككىمىزلا.
كۈتكۈچى ھەيرانلىقىنى تەستە يوشۇرۇپ كەينىگە ياندى. چۈنكى، ئۇ ئىككى مېھماننىڭ بىر شىرەلىك تاماق يېگەنلىكىنى تېخى كۆرۈپ باقمىغانىدى.
ــ توختاڭ،ــ دېدى شېرىنگۈل،ــ ئىككى ئادەمگە ئۈنچىۋالا تاماق بۇيرۇتساق ئىسراپچىلىق بولمامدۇ؟
ئالىم شېرىنگۈلنىڭ بۇ گېپىگە ھەيران قالدى ۋە ئۈنى چۈشىنىكسىز ھېس قىلدى. بىر قارىسا شۇنچە چوڭچى، بىر قارىسا...
ــ تاماقنى ئۆزىمىز تاللاپ بۇيرۇتمىمىز،ــ دېدى شېرىنگۈل.
ــ لېكىن،ــ دېدى كۈتكۈچى قىز ئاستا،ــ بۇ ئايرىمخانىدا شۇ ئۆلچەمگە يەتكۈزمىسىڭىز بولمايدۇ.
بۇ گەپكە ئالىم بىرنەرسە دەي دېۋىدى، يەنە شېرىنگۈل ئېغىز ئاچتى:
ــ ئۇنىڭدىن خاتىرجەم بولۇڭ، بىز شۇ ئۆلچەمگە يەتكۈزىمىز.
ئۇلارنىڭ سالاپىتىگە قاراپ بېقىپ ئامالسىز قالغان كۈتكۈچى دەپتىرىنى ئاچتى. ئالىم بىلەن شېرىنگۈل تاماق ۋە ئالاھىدە قورۇمىلارنى بۇيرۇتتى. كەپتەر شورپىسى، ئايكۆل ئوغلىقىنىڭ گۆشى، توخۇ قوردىقى دېگەندەكلەر بىلەنلا كۈتكۈچىنىڭ چىرايى ئېچىلدى.
ــ بىرئاز پارىڭلىمىز بار، پارىڭلىمىز تۈگىگەندىن كېيىن ھاراقنىڭ گېپىنى قىلىشارمىز.

كۆتكۆچى مەمنۇنلۇق بىلەن باش لىڭشىتىپ كەينىگە ماڭدى. ئادەتتە ئاغىنىلىرىنىڭ ئالدىدا ھېچكىمدىن ھېيىقماي، پاراڭنىڭ چوڭىنى سالىدىغان ئالىم بايا تىندىن بېرى شېرىنگۈلنىڭ تارتىنىپ ئولتۇرماي بىمالال سۆزلىشى ئالدىدا تىلى تۇتۇلۇپ قالغانىدى. شۇڭا ئەمدى كۆڭلىدىكى گەپنى دېمەسە تاماق جەريانىدا ئېچىلالمايدىغانلىقى ئۈزىگە ئېنىق ئىدى.

شۇڭا ئالىم غەيرەتكە كېلىپ ئېغىز ئاچتى:

ــ شېرىنگۈل، خاپا بولمىسىڭىز، ھاراقنى ھازىرلا ئاچمىقان بولسا، بۇرۇن ھاراقنى كۆپ ئىچمەيدىغان، بۈگۈن ئىچكۈم كېلىپ قالدى،ــ ئاندىن ئالىم كۆتكۈچىگە بۇيرۇدى،ــ ئاق ھاراقتىن بىرنى ئالغاچ كىرىڭ.

ــ قانداق ھاراق ئىچىسىز؟

ئالىم ئاغزىنى ئاچاي دېۋىدى، يەنە شېرىنگۈل چاققان كەلدى:

ــ ياخشىراق ھاراق بولسا ئاچمىڭ.

ــ توقسان كويلۇق بىر ھاراق بار، شۇنى ئەكېرەيمۇ؟

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئالىم قاپىقىنى تۇردى:

ــ نېمە تولا گەپ، ئەكېرىڭ.

بۇنى كۆرگەن شېرىنگۈل رابىيەنىڭ: «ئاكام خۇشخۇي، گەپدانەك كۆرۈنگەن بىلەن مىجەزى چۈس» دېگەن گېپىنى يادىغا ئالدى ۋە پىسكىكىدە كۈلۈپ قويدى.

ئۇلار تاماقلىنىپ بولغۇچىلا ئالىم بىرنەچچە رومكا

ئىچىۋەتتى. ئەمەلىيەتتە ئالىم شېرىنگۈلدىن كۆزىنى ئالالمايى قالغان بولغاچقا، ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش ئۈچۈن مۇشۇنداق قىلىۋاتاتتى، ئەمما ئۇ ئىچكەنچە تېخىمۇ قىزىپ كەتتى ۋە شېرىنگۈل بىلەن كۆرۈشكۈچە: «مەن شېرىنگۈل بىلەن پەقەت ئاپامنىڭ كۆڭلى ئۈچۈنلا كۆرۈشۈپ قويايى دەۋاتىمەن» دېگەن خىيالىنى ئاللىقاچان ئۇنتۇپ كەتتى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا، ھېسسىياتىدا، كۆڭلىدە شېرىنگۈلدىن باشقا ھېچكىم يوق ئىدى.

ــ ئالىمجان، تاماق سىڭدۈرۈش ئۈچۈن ھەربىرىڭەت قىلساق بولاتتى،ــ دېدى شېرىنگۈل. ئاندىن سول قولى بىلەن ئاغزىنى توسۇپ ئوڭ قولىدىكى چىش كولىغۇچ بىلەن چىشىنى كولىدى. بۇ ھەربىرىڭەت بىلەن شېرىنگۈل تولىمۇ سالاپەتلىك كۆرۈنۈپ كەتتى.

ــ بولىدۇ،ــ دېدى ئالىم دەرھاللا. ئەمما بۇ يەردە قانداق ھەربىرىڭەت قىلىشنى بىلمەي: «بۇ يەردە بىرمۇنچە تاماقنى تاشلىۋېتىپ سوغۇققا بوزەك بولۇپ كوچا ئايلىنىپ يۈرمەسمىز؟» دەپ ئويلىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ جاۋاب بەرمىسە بولمايتتى:

ــ مەيدانىنى ئايلىنايلى بولمىسا.

شېرىنگۈل كۈلۈپ بېشىنى چايقىدى:

ــ سوغۇقتا سىرتتا نېمە بار؟ مۇشۇ يەردە تانسا ئويناساقلا بولىدىغۇ؟

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئالىم ئۆزىنى بارغانچە پاسسىپ ئورۇنغا چۈشۈپ قېلىۋاتقاندەك ھېس قىلىپ: «مەنمۇ تولا

ياسالمىلىق قىلماي، ئۆز مىجەزىم بويىچە كېتىۋەرسەم بولغۇدەك» دېگەن نىيەتكە كەلدى. شۇڭا ئالىم دەرھال VCD ئاپپاراتىنىڭ ئالدىغا بېرىپ بىرنەچچە لېنتىنى قولىغا ئالدى:

ــ قانداق مۇزىكىغا ئويناىمىز؟

ــ يېنىك مۇزىكا بولسۇن.

ــ مانا ھازىرلا.

يېنىك مۇزىكا ئايرىمخانىنى مۇڭغا تولدۇردى.

ــ قويۇڭە، ھەربىكەتنى باشلايلى،ــ دېدى ئالىم. شېرىنگۈل تارتىنىپ ئولتۇرمايلا كۈلۈپ ئورنىدىن تۇردى.

ئالىم شېرىنگۈلنى ئاۋايلاپ تۇتتى. قىزدىن تارقىلىۋاتقان شېرىن ھىد ئالىمنىڭ يۈرىكىنى ئوينىتىۋەتتى. ئادەمنى مەستخۇش قىلغۇچى خۇش پۇراقتا چىدىيالمىغان ئالىمنىڭ شېرىنگۈلنى سۆيگۈسى كېلىپ كەتتى. ئەگەر ئۇلار يەنە نەچچە مىنۇت مۇشۇنداق تۇرسا، ئالىم «نېمە بولسام بولاي» دەپ شېرىنگۈلنى مەھكەم قۇچاقلاپ سۆيۈۋېتىشى مۇمكىن ئىدى. ئەمما، شېرىنگۈلنىڭ ئاۋازى ئۇنىڭ بۇ ھەۋىسىگە دەخلى قىلدى.

ــ ئالىمجان،ــ دېدى شېرىنگۈل خۇمار كۆزلىرىنى ئالىمنىڭ ھەۋەستىن چاقناپ كەتكەن كۆزلىرىگە تىكىپ،ــ مېنىڭچە، كۆرۈشۈشتىكى مەقسەت ئىككىمىزگىلا ئايان بولغاندىكىن، گەپنى ئەگىتىپ ئولتۇرۇشمايلى. ھازىر ئىككىمىز بىلىمىز: چوڭلار

ئىككىمىزنى نىكاھلاپ قويساق دەۋاتىدۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئالىم چۆچۈپ كەتتى: «مۇنداقمۇ ئوچۇق گەپ قىلغان بارمۇ؟»

ئالىم بېشىنى لىڭشىتىپ جىم تۇرۇۋالدى.

ــ بەلكىم سىز بەزى گەپلەرنى دېيىشتىن قىينىلىۋاتقانسىز، ــ دېدى شېرىنگۈل يەنە ئېغىز ئېچىپ، ــ مېنىڭچە، بىز باشتىلا ئوچۇق دېيىشىۋالمىساق بولمايدۇ، بولمىسا كېيىن چاتاق چىقسا بىزلا ئەمەس، ئىككى ئائىلىمۇ ئوسال ئەھۋالدا قالىدۇ. بۇ كىچىك شەھەردە ئىككىمىزنىڭ ئائىلىسىنىڭ جەمئىيەتتىكى ئورنى سىزگە ناھايىتى ئېنىق.

شېرىنگۈل ھەممە گەپنى ئوچۇق قىلىپ رېئال نۇقتىدىن چىقىپ گەپ قىلىۋاتقان بولغاچقا، ئالىم:

ــ راست ئېيتتىڭىز، ــ دېدى ئارانلا.

ــ ئۇنداق بولسا مەن دەۋېرەي، ــ دېدى شېرىنگۈل، ــ مەن مىسىلداپ تۇرىدىغان يىگىتلەرگە ئۆچ، شۇڭا سىزنىڭ كەسكىن ئىش قىلىدىغان، كېسىپ گەپ قىلىدىغان مىجەزىڭىزنى ياقتۇرۇپ قالدىم. مەن ھەرقانداق گەپنى ئوچۇق قىلىشنى، دىتىمغا ياققىنى بويىچە ئەركىن ئىش قىلىشنى ياخشى كۆرىمەن. بۇ مىجەزىمنى ھەرھالدا بايقىغانسىز. بۇنىڭدىن قارىغاندا، مىجەزىمىز كېلىشىپ قالغۇدەك.

بۇ گەپتىن ئالىم يايراپ كەتتى. شۇڭا:

ــ مىجەزىمنى توغرا چۈشەنگىنىڭىزگە رەھمەت! ــ دېدى ئالىم ئالدىراپ.

ــ لېكىن، ــ دېدى شېرىنگۈل جايىدا توختاپ. ئۇ ئالمىنىڭ قولىنى ئىككى قولىنىڭ ئارىسىغا ئالدى، ــ لېكىن، ئالمىجان، مەن بايا دېگەندەك بىر گەپنى ئوچۇق دەي: مەن بىلىمەن، سىز بىرنەچچە قىزلار بىلەن يۈردىڭىز.

بۇنى ئاڭلىغان ئالمىنىڭ يۈزى تارتىشىپ كەتتى.

ــ تېخى گۈلپەرى ئىسىملىك بىر قىز بىلەن توي قىلىدىغانغىمۇ پۈتۈشۈپ بولدىڭىز.

بۇ گەپنى كۈتمىگەن ئالمىنىڭ يۈرىكى «جىغغىدە» قىلىپ قالدى.

ــ سىز بۇلارنى يوشۇرىمەن، دەپ ئاۋارە بولماڭ. مېنىڭ بۇلارنى دېيىشىم سىزگە خاپا بولغىنىم ئەمەس. ئۇلار بىلەن بۇرۇن قانداق يېقىن ئۆتكەن بولۇڭ، ھازىر بۇنىڭ بىلەن كارىم يوق. مەقىستىم، ئۇلارمۇ ماڭا ئوخشاش قىز بالا. ئۇلارنى قاڭغىر قاقشىتىپ مەن بىلەن توي قىلىمەن دېسىڭىز بولمايدۇ، بولمىسا، ئۇلارنىڭ ئۇۋالىغا كېتىشتىن قورقىمەن. شۇڭا ئالدى بىلەن ئۇلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىڭىزنى ياخشى بىر تەرەپ قىلىڭ، ماقۇلمۇ؟

شېرىنگۈلنىڭ كەڭ قورساقلىقى، ئەركىلەش ۋە نازدىن خۇددىنى يوقىتاي دەپ قالغان ئالىم قانداقلارچە «ماقۇل» دەۋەتكەنلىكىنى تۇيماي قالدى. بۇ چاغدا ئۇلار ئىككىسى چاپلىشىپ قالايلا دېگەن بولغاچقا، ئالىم قىزنىڭ بەدىنىدىن كېلىۋاتقان ھۇزۇرغا بەند بولۇپ كېتەي دەپ قالغانىدى.

ــ يەنە بىر ئىش، ــ دېدى شېرىنگۈل، ــ مەن سىزنىڭ ئۇ ئىشلىرىڭىزنى بىلگىنىم بىلەن، سىز مېنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئىشلىرىمنى بىلمەيسىز. مەن سەنئەت ئىنستىتۇتىدا ئوقۇۋاتقاندا ئاخىرقى يىلى ئەكبەر دېگەن گىتارچى ساۋاقدېشىم بىلەن يۈرگەنىدىم. مەكتەپ پۈتكۈزگەندە ئۇ شېنجېندا تەشكىللەنگەن بىر ئۆمەككە قاتنىشىمەن، دەپ كەتتى. بىز مۇشۇ ئىشتا كېلىشەلمەي ئايرىلىپ كەتتۇق. بۇ گەپنى سىزگە ئالدىن دەپ قويغىنىم بولسۇن. كېيىن باشقىلاردىن ئاڭلاپ قالسىڭىزمۇ ماڭا توغرا مۇئامىلە قىلىشىڭىزغا پايدىسى بار. ئەمدى ھەممە گەپ ئاشكارا بولدى. خالىسىڭىز ھازىر قارارىڭىزنى چىقارسىڭىز بولىدۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئالمىنىڭ بەدىنىدىن بىر سوغۇق ئېقىم ئايلىنىپ چىقىپ كەتتى. شېرىنگۈلنىڭ بىر يىگىت بىلەن يۈرگىنىدىن ئۇنىڭ كۆڭلى يېرىم بولدى، ئەمما يىگىتلىك ھېسلارنى تاۋلىغۇچى خۇش ھىد تارقىتىپ تۇرغان ۋۇجۇدتىكى ئوتلۇق كۆز، تەشنالىققا تولغان لەۋلەر ئۇنى كۆز ئالدىدىكى قايناق رېئاللىققا قايتۇرۇپ كەلدى: «توغرا، مەنمۇ نەچچە قىز بىلەن يۈردۇمغۇ...»

ــ مەن توغرا چۈشىنىمەن، ئىككىمىزگە نىسبەتەن بۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلار ھېساب، ــ دېدى ئالىم ۋە ئېڭىشتى. شېرىنگۈلنىڭ شۇ تاپتىكى ھالى، قىياپىتىدىن قارىغاندا ئالمىنىڭ ئويىچە مۇشۇ گەپتىن كېيىن ئىككىسىنىڭ سۆيۈشۈش ئېھتىمالى ناھايىتى

چوڭ ئىدى. شۇڭا ئالىم بۇ نازۇك بەدەننىڭ ھۇزۇرىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ شېرىنگۈلنى قۇچاقلىماقچى بولۇپ قولىنى شېرىنگۈلنىڭ قولىدىن ئاستا تارتىپ چىقاردى.

ئەمما، شۇ پەيتتە شېرىنگۈل ئۇنىڭدىن يىراقلىدى.

ــ توغرا چۈشەنگەنلىكىڭىزگە رەھمەت، ئالىمجان!ــ دېدى شېرىنگۈل شىرە تەرەپكە قاراپ مېڭىپ،ــ قىزلارنىڭ كۆيگۈچىلىكى بار يېگىت ئىكەنسىز.

ئالىم قىزنىڭ سېھىرلىك بېقىشلىرى ئالدىدا تەمتىرەپ تۇرۇپلا قالدى. ھالقىلىق پەيتتە قىزنىڭ ئەپچىللىك ۋە ئۇستىلىق بىلەن قۇچىقىدىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ كېتىشى ئالىمنىڭ ئۇنىڭغا بولغان ئىنتىلىشىنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋەتتى.

ــ كېلىڭە، ئالىمجان، ئوتتۇرىمىزدىكى گۈزەل چۈشىنىشىمىزنى چوڭقۇرلاشۇرۇش ئۈچۈن كۆتۈرەيلى،ــ دېدى شېرىنگۈل ئۆزىگە مېۋە سۇيى، ئالمىغا بولسا بىر رومكا ھاراق قۇيۇپ.

ئالىم شېرىنگۈلگە يەۋەتكۈدەك قاراپ ئۇنىڭغا يېقىنلىدى. ئۇ ھاراقنى بىر كۆتۈرۈپ ئىچىۋەتتى.

ــ ئىشقىلىپ، ئوبدان ئويلاپ بېقىڭ، گەپنىڭ ئوچۇق بولۇپ كەتكىنى ياخشى بولدى. سىز قانداق ئويلاۋاتىسىز بىلمىدىم، مەن سىزنىڭ بۇرۇنقى ئىشلىرىڭىز بىلەن كارىم يوق. چۈنكى ئۇ چاغدا بىز تونۇشمىغان ـ دە. ئەگەر ئىشىمىز پىشىپ قالسا بۇ جەھەتتە تەلىپىم بەك قاتتىق. ئەمدى گەپ سىزدە قالدى. ناۋادا ئىدىيەڭىزدىن ئۆتمىسە بىز ياخشى دوست بولۇپ قالساق بولۇۋېرىدۇ.

شۇ تاپتا ئالىمنىڭ كۆزىگە ھېچنېمە كۆرۈنمەي قالدى. ئۇنىڭغا ھازىر شېرىنگۈلگە «ھە» جاۋابىنى بەرمىسە بۇنىڭدىن كېيىن شېرىنگۈل بىلەن — بىر پەرىشتە بىلەن، شېرىن بەدەن ھۆر - پەرى بىلەن، ھۆسنىدىن نۇر بالقىيدىغان مەلىكە بىلەن قايتا مۇناسىۋەتلىشەلمەيدىغاندەك تۇيۇلدى، شۇڭا شېرىنگۈلنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭ قولىدىن تۇتتى:

— شېرىنگۈل، ئىككىمىزنىڭ ئىشىنى چوڭلارغا ئېيتايلى.

— ئالىمجان، سىزنىڭ گېپىڭىزگە ئىشەندىم. چۇنكى سىز ئالدىراپ - تېنەپ ئەمەس، جىددىي ئويلىنىپ بۇ قارارنى چىقاردىڭىز. لېكىن، ئالىمجان، بىز گەرچە قەسەم بېرىپ بۇ گەپلەرنى دېيىشمىگەن بولساقمۇ، لېكىن گېپىمىز گەپ جۇمۇڭ، بۇنىڭدىن كېيىن مەن سىزگە سادىق بولىمەن.

— شېرىنگۈل، راست گەپنى قىلسام تۇنجى كۆرۈشۈشتىلا مېنى ئۆزىڭىزگە رام قىلىۋالدىڭىز.

ئالىم شۇنداق دەپ شېرىنگۈلنى ئاستا ئۆزىگە تارتتى، ئەمما شېرىنگۈل ئاستا كەينىگە داجىدى:

— ئالىمجان، بۇ ئىشلارغا ئالدىرىمايلى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىككىمىز بۇ ئىشنى بۇرۇن كۆرۈپ باققان. ئەمدى ئىككىمىز ئۇنىڭ قەدرىنى، ھۇزۇرىنى ساقلايلى. ئىشىمىز ۋايىغا يەتكەندە ھەممە ئىش تەڭ بولسۇن.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئالىم يەنە گاڭگىراپ قالدى.

مۇشۇنداق هاياجانلىق ۋاقىتتا قىزنىڭ ئۇنداق گەپنى قىلىشى ئۇنىڭ دىلىنى غەش قىلىپ قويدى: «بۇرۇن باشقىلار بىلەن يۈرگەنلىكىمىز ھەممىمىزگە ئايان بولغاندىكىن، نېمە قىلىدۇ ئۇ گەپنى تىلغا ئېلىپ؟»

ئالىم ئامالسىز ئورنىغا بېرىپ ئولتۇردى.

ــ قايتايلى، ئالىمجان، بىزنىڭ ئۆيدىكىلەر شۇ تاپتا جاۋابىمنى ساقلاپ تىتىلداپ ئولتۇرۇپتۇ. ھەرقاچان سىزنىڭ ئاپىڭىزمۇ ئىشىككە قاراپ ئولتۇرىدىغاندۇ؟ ئەتە كەچتە يەنە كۆرۈشۈپ يەنە بىر قېتىم چىڭدىشۇۋېتەيلى. ئۇنغىچە چوڭلارغا ئېنىق بىر جاۋاب بەرمەي تۇرايلى، بولامدۇ؟

ئالىم بېشىنى لىڭشىتتى.

ئۇلار كوچىغا چىقتى. سائەت ئوندىن ئاشقان، ھاۋا سوغۇق بولغاچقا سىرتتا ئادەم شالاڭ ئىدى.

ــ سىزنى ئاپىرىپ قويايلى، ــ دېدى ئالىم تاكسى توسۇشقا تەييارلىنىپ.

ــ بولدى، ھاۋا يېگەچ بىردەم پىيادە ماڭساقمىكىن، دېگەن.

ــ مەيلى ئەمىسە.

ئۇلار مېڭىپ كەتتى. ئالىم يەنە چىگىچ خىيال ئىچىدە قالدى: «بۇ زادى قانداق قىز بالا؟ قوشۇلۇپ تۇرىدۇ ـ يۇ، يەنە ئۆزىنى ئەپقاچىدۇ. گەپلىرىمۇ ئادەمنىڭ ئىشەنگۈسى كەلمىگۈدەك ئوچۇق. شۇنداقمىكىن دېسە، يەنە بىر يەرلىرى سىرلىق، چاقچاق قىلىۋاتامدىكىن دېسەم،

چۆلارنىڭمۇ گېپىنى قىلىدۇ، گېپى شۇنداق جايىدا، ئورۇنلۇق. ھەي... مۇشۇنداق بولۇۋەرسە بۇ قىز مېنى سارالىڭ قىلىپ قويىدىغان ئوخشايدۇ.»

ئالىم قىزنى ياتقىغا ئاپىرىپ قويۇپ ئۆيىگە قايتتى. ئۇ تاماكا چەككەچ پىيادە ماڭدى. ئۇ يولدىن بۇرۇلىدىغان چاغدا توختاپ قالدى، چۈنكى ئۇ ھازىر مېڭىۋاتقان يولنىڭ شەرقى تەرىپىدە گۈلپەرنىڭ ئۆيى بار ئىدى!

گۈلپەرى!

گۈلپەرنى يادىغا ئېلىش بىلەن ئالىم جايىدا تۇرۇپ قالدى: «توۋا، بايىاتىنىدىن بېرى گۈلپەرنى ئۇنتۇپلا كېتىپتىمەنغۇ؟ ئەستا، مەن نېمە قىلىۋاتىمەن ـ ھە؟ ھازىر ئۇ بۇ ئىشلاردىن بىخەۋەر تەربىيەلەش مەركىزىگە بېرىپ ئۆگىنىش بىلەن ئالدىراش يۈرىدىغاندۇ؟ ھەي... مەن خاتا قىلىۋاتىمەنمۇ قانداق؟ ئاپامىزە، بۇ گەپنى كۆتۈرۈپ چىقمىغان بولسا نېمە بولغىيتتى؟...»

※ ※ ※

شۇنداق، گۈلپەرى ئۆگىنىش بىلەن ئالدىراش ئىدى. بۇ كۈنلەردە گۈلپەرى ئالىم تېپىپ بەرمەكچى بولغان خىزمەت ۋە ئالىم بىلەن بولىدىغان تويىنىڭ ئىلھامىدا تەربىيەلەش مەركىزىدە قېتىرقىنىپ ئۆگىنىۋاتاتتى.

بۈگۈن چۈشتىن كېيىن تەربىيەلەش مەركىزىدىكى كومپيۈتېر ئۆگىنىشتىن قايتقان گۈلپەرى ئالىم بىلەن كۆرۈشمىگىلى خېلى كۈن بولۇپ قالغانلىقىنى ئويلاپ

ئۇنىڭغا تېلېفون قىلماقچى بولدى. «ئۇنىڭ ئۇستىگە، ــ دەپ ئويلىدى گۈلپەرى، ــ پات ئارىدىلا خىزمەت ئىشمىدىن خەۋىرىنى بەرمەكچى. ئۇ ئىشىم قانداق بولغاندۇ؟ يا ئالىم شۇ ئىشمدا قىينىلىپ قېلىپ، خىجىل بولۇپ مەن بىلەن كۆرۈشمەيۋاتقاندىمۇ؟ بولمىسا، ئادەتتە ئىككى كۈن كۆرمىسىلا چىدىمايتتى. ئۇنىڭغا خىزمەت ئىشمىنى بېسىم قىلىۋالماسلىق ھەققىدە ئېيتىپ قويسام بولغۇدەك.»

شۇ خىيال بىلەن گۈلپەرى ئالمىنىڭ يان تېلېفونىغا تېلېفون قىلدى. ئالىم تېلېفونىنى ئېلىپ گۈلپەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ تەمتىرەپ قالدى. خۇددى بىر ئېغىز گەپ قىلسىلا سىرى پاش بولۇپ قالىدىغاندەك تىلىنى چاينىۋالدى.

ــ ئالىم، قانداق ئەھۋالىڭىز؟

ــ ياخشى، ئۆزىڭىز چۇ؟ تەربىيەلەش مەركىزىگە بېرىۋاتامسىز؟

ــ ھەئە، كۈندە بېرىۋاتىمەن، ھازىر كومپيۇتېر مەشغۇلاتىغا قىزىقىپلا قالدىم. شۇنىڭغا دىققىتىمنى بەكرەك بېرىۋاتىمەن. ئۆزىڭىز چۇ؟ يا تېلېفون قىلايمۇ دېمەيسىز.

ئاۋازىدىن گۈلپەرنىڭ نارازى بولۇۋاتقانلىقى روشەن بىلىنىپ تۇراتتى. بۇنىڭدىن ئالمىنىڭ ئىچىگە قورقۇنچ چۈشكەندەك بولدى. شۇڭا ئۇ دەرھال ئورۇنلۇق بىر سەۋەبنى ئويلاپ تاپتى:

ــ خاپا بولماڭ، گۈلپەرى، شىركەتتە ئىسلاھات

بولماقچى، شۇنىڭ تەييارلىقى بىلەن ئالدىراش بولۇپ كەتتۇق. بۇ بەك مۇرەككەپ، ئىنچىكە ئىش ئىكەن. شۇڭا دىرېكتورلارغىمۇ پەقەت ئارامىلىق يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھېلىتىدىنلا ئۇلارنىڭ بېشىنى ئاغرىتىدىغان ئادەمنىڭ كۆپلۈكى.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان گۇلپەرنىڭ جىددىيلىكى بىرئاز بېسىلغاندەك بولدى.

ــ سىزنى كۆرگۈم كېلىپ كەتتى، كەچتە باشقا ئىشىڭىز بولمىسا كۆرۈشكەن بولساق. ئۇنىڭ ئۈستىگە نەچچە كۈندىن ئۆيدە ئولتۇرۇۋېرىپ ئىچىمۇ پۇشۇپ قاپتۇ.

ــ باشقا ئىشىمۇ يوق،ــ دېدى ئالىم. ئەمما ئارقىدىنلا بۇگۈن كەچتە شېرىنگۈل بىلەن كۆرۈشىدىغانلىقى يادىغا يېتىپ ھودۇقۇپلا كەتتى،ــ قاراڭە، سىز بىلەن كۆرۈشۈشكە ئالدىراپ كېتىپ باشلىقىنى ئايكۆل پاختا زاۋۇتىغا ئاپىرىدىغان ئىشنى ئۇنتۇپ قالغىنىمنى! بىزنىڭ باشلىقنىڭ ئۇ يەردە زاۋۇت باشلىقلىرى بىلەن كېڭىشىۋالىدىغان ئىشى بار ئوخشايدۇ. ئۇنداق ئىشتا كۆپىنچە باشلىق ماشىنىنى ئۆزى ھەيدەيدىغان. ناۋادا بۇگۈنمۇ باشلىق ئۆزى ماڭار بولۇپ قالسا سىزگە چاقىرغۇ قىلىمەن.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ گۇلپەرى مەيۇسلەندى. شۇڭا ئۇ كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا:

ــ مەيلى ئەمىسە، تېلېفونىڭىزنى كۇتىمەن،ــ دېدى. ئالىم «ئۇھ» دەۋەتتى.

ئالىم سائىتىگە قاراپ قويۇپ چېچىنى ياستىتىش ئۈچۈن ساتىراشخانىغا كىردى. ساتىراش قايچا ۋە تارغىقىنى ئەپچىل ھەركەتلەندۈرۈپ ۋە ئالماشتۇرۇپ ئىشلىتىپ ئۇنىڭ چېچىنى ياسىماقتا. ئالىم بولسا خىيالغا چۆمگەنىدى: «ھەي، ئادەم تۇرمۇشتا بەك ئالدىراپ كەتسە بولمايدىكەن. مانا گۈلپەرنىڭ كۆڭلىنى رەنجىتىپ قويىدىغان بولدۇم. لېكىن ماڭا نېمە ئامال؟ ئادەم مۇھەببەتلىشىشتە ئىككى ئادەمنىڭ مەيلىنى ئاساس قىلغان بىلەن، تويدا ساڭا ئىگىدارچىلىق قىلىدىغان ئادەم كۆپىيىپ كېتىدىكەن. مانا مەنمۇ ئاپامنىڭ زورى بىلەن ئامالسىز ھالدا مۇشۇنداق قىلاي دەۋاتىمەن. لېكىن، مەن گۈلپەرنىى رازى بولغۇدەك خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇپ گۇناھىمنى يۇيىمەن.»

ئالىم ئاشۇنداق خىيال بىلەن ئۆزىنى ئاقلىغان، ئۆزىگە تەسەللى بەرگەن بولدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ساتىراشخانىدىن يېنىكلىگەنچە چىقتى.

ئۇ شېرىنگۈلنىڭ يېنىغا بارغىنىدا، ئۇنى ماشىنىغا چىقىشقا ئىشارەت قىلدى، چۈنكى ئۇ ئالدىنقى قېتىمقى ئۇچرىشىشنى خىيال قىلىپ يەنە ئۇنى ياخشىراق بىر تېز تاماقخانىغا ئاپىرىشنى كۆڭلىگە پۈككەن ئىدى، ئەمما شېرىنگۈل دېرىزە ئەينىكىنى چۈشۈرۈشكە ئىشارەت قىلدى. ئالىم ئەينەكنى چۈشۈردى.

ــ ئالىمجان، ماشىنىڭىزنى ئاۋۇ يەرگە توختىتىپ قويسىڭىز، پىيادە ئايلانغان بولساق.

شېرىنگۈلنىڭ بۇ گېپىنى ئاڭلاپ ئالىم يەنە گاڭگىراپ

قالدى. «ياڭاللا، چۈشەنگىلى بولمايدىغانلا بىر قىز ئىكەنغۇ!»

ئالىم ماشىنىسىنى نېرىدىكى مېھمانخانىنىڭ ئالدىدا توختىتىپ قويۇپ شېرىنگۈلنىڭ قېشىغا كەلدى. ئۇلار شىمالغا بۇرۇلۇپ غەربىي ئايلانما يولغا قاراپ ماڭدى. ھاۋا سوغۇق بولغىنى بىلەن ئىككىسىگىلا ئانچە بىلىنمىدى.

ــ شېرىنگۈل، مەن كۆپ ئويلاندىم، ئاخىر سىز بىلەن توي قىلىش قارارىغا كەلدىم. بۇ گەپنى ئاپاملارغىمۇ دەپ بولدۇم.

ــ ئۇلار قوشۇلدىمۇ؟

ــ ئۇلار سىزنى كېلىن قىلىشقا مېنىڭدىنمۇ ئالدىراش دەڭە. ھە، ئۆزىڭىز چۇ؟

شېرىنگۈل خىلغىچە جىم ماڭدى. گاز شىركىتىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە توختىدى:

ــ ئالىمجان، مەن سىزگە بۇرۇنمۇ دېگەن. بىز دەسلەپتە چوڭلارنىڭ ئارزۇسى، ئورۇنلاشتۇرۇشى بويىچە ئارىلاشتۇق. كېيىن كېلىشىپ قالغاندەك بولدۇق. شۇڭا بىز ئۆز رايىمىزنى ئوبدان دەڭسىمسەك بولمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇرۇنقى تۇرمۇشىمىزنى ئۇنتۇپ يېڭى تۇرمۇشىمىزنىڭ غېمىنى قىلساق بولىدۇ.

ــ مەن بۇلارنى ئويلىنىپ بولدۇم، سىز مېنى توغرا چۈشەنگەن يەردە مەنمۇ ئەلۋەتتە سىزنى توغرا چۈشىنىمەن ــ دە.

ــ ئالىمجان، ــ دېدى شېرىنگۈل ئۇنىڭ قولىنى

تۇتۇپ، ــ ئۇنداق يېرى بولسا ھازىردىن باشلاپ سىزنىڭ پېشىڭىزنى تۇتقىنىم تۇتقان.

شېرىنگۈل گېپىنى تۇگىتىپ ئالمىنى قۇچاقلىدى. مۇشۇنىڭغا تەقەززا بولۇپ تۇرغان ئالىم شېرىنگۈلنى چىڭ قۇچاقلاپ ئۇنى سۆيۈشكە باشلىدى. بۇ سۆيۈشۈشتىن ئالىم ھەقىقەتەن ئۆزى پەرەز قىلغاندىكىدەك ئالەمچە ھۇزۇر سەزدى. تەن ھۇزۇرىنىڭ كەينىدىن سوكۇلداپ ئادەتلىنىپ قالغان، شۇنى تۇرمۇشنىڭ لەززىتى دەپ بىلىدىغان ئالىم شۇ تاپتا ھەممىنى ئۇنتۇدى...

ــ بولدى، ئالىمجان، ــ دېدى شېرىنگۈل ئالمىنىڭ قۇچىقىدىن تەستە چىقىپ، ــ قورسىقىم بەك ئېچىپ كەتتى.

ــ بولىدۇ، سىزنى نەگە ئاپىراي؟ ــ دېدى خۇشلۇقتىن ئۆزىنى باسالماي قالغان ئالىم.

شېرىنگۈل ئەتراپقا قاراپ بىر كىچىك ئاشخانىنى كۆردى:

ــ ئاۋۇ ئاشخانىغا بارايلى.

ئالىم ئۇ ئاشخانىنى كۆرۈپ بېشىنى چايقىدى:

ــ قويۇڭە، شېرىنگۈل، ئوبدانراق يەرگە بارايلى.

ــ ئوخشاشلا ئاشخانىغۇ، يۈرۈڭە.

شېرىنگۈل ئالدىدا مېڭىپ كەتتى. ئالىمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىشكە مەجبۇر بولدى ۋە: «بۇ شېرىنگۈل راستلا قىزىق ئىكەن، تاماقلىنىشتا ھېلى ئېسىلزادىلەردەك

ئىش قىلىۋاتقان، ھېلى مۇشۇنداق ئاددىي ئاشخانىلارغا كىرىمىز دەۋاتقان...»

※ ※ ※

خۇشال ھېسلارغا چۆمۈلۈپ ئۆيىگە قايتىپ كەلگەن ئالىم ھويلىنىڭ ئىشىكىنى تۈتۈپ قويۇپ، شېرىنگۈل بىلەن پۈتۈشكەنلىكىنى ئاپىسىغا دېيىشنى يادىغا ئالغاندا خۇددى بۇ ئىشلاردا بىر خاتالىق بارەك تۇيغۇغا كېلىپ قالدى، ئەمما زادى قانداق سەۋەنلىك ئۆتۈۋاتقانلىقىنى ئېنىق بىلەلمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئالىم ئىشىككە بېشىنى تىرەپ بۇ ئىشلارنى ئويلاشقا تىرىشتى. ھېسسىيات كەلكۈنى يەنە دەۋرەپ كېلىپ ئۇنى ئەقلىي يەكۈن چىقىرىشتىن مەھرۇم قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاخىرى «ئاپامغا دەپ گۈلپەرىنىڭ خىزمىتىنى ھەل قىلاي» دېگەن گەپ بىلەن يەنە ئۆزىنىڭ قىلىۋاتقىنىنىڭ توغرا ئىكەنلىكىگە ئۆزىنى ئىشەندۈرۈشكە تىرىشتى. ئالىم ئۆيگە كىرىشىگىلا تېتىلداپ ئولتۇرغان سائادەت ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى.

— قانداق بولدى؟ — دەپ ئالدىراپ سورىدى ئۇ. ئىچ - ئىچىدىن خۇشاللىق تېپىپ تۇرغان بولسىمۇ، لېكىن ئالىم ئۆزىنى تەمكىن تۇتۇشقا تىرىشتى:

— قانداق بولماقچىدى، — دېدى ئۇ، — سىلەر پىلان تۈزۈسەڭلەر سۇ كىرمەس قىلىپ تۈزۈيدىكەنسىلەر.

— گەپنى ئەگىتمەي ئۇدۇللا دېگىنە ئادەمنىڭ ئىچىنى پۈشۈرمايسەن.

ــ شۇ، پۈتۈشتۇق.
سائادەتنىڭ چىرايىغا دەررۇ كۈلكە يۈرگۈردى:
ــ مانا، نېمىدېگەن ياخشى ئىش. سىلەر ياشلارچۇ كۆز ئالدىڭلارنىلا كۆرۈسىلەر. بىز ئاتا ـ ئانىلار سىلەرگە يامان بولسۇن دەيمىزمۇ؟ ھەممە ئىشنى ئەتراپلىق ئويلىشىپ، ئىشلىرىڭلارنىڭ ئوڭ بولۇشىنىڭ يولىنى قىلىمىز. سىلەرنى تۇرمۇشتا جاپا تارتىپ قالمىسۇن دەيمىز، كۈنلىرىنى گۈلدەك ئۆتكۈزسۇن دەيمىز...
ئاپىسى سۆزلىگەنچە ئالمىنىڭ كۆز ئالدىغا گۈلپەرى كېلىۋالدى. شۇڭا ئاپىسىنىڭ سۆزى ئاخىرىغا بېرىپ ئۇنىڭ نېرۋىسىغا تەگدى.
ــ بولدى، ئاپا، ــ دېدى ئۇ پەرىشانلىق بىلەن، ــ بىزگىلا ياخشى بولسىلا بولامدۇ؟
سائادەت ئۇنىڭغا ھەيران بولۇپ قارىدى.
ــ ھە، يەنە نېمە دەردىڭ بار؟ ــ سورىدى ئۇ.
ــ ئاپا، مەن بۈرۈنلا ساڭا بىر قېتىم بىلەن ئارىلىشىۋاتقانلىقىمنى دېگەن.
ــ مەنمۇ شۇ ۋاقىتتىلا ساڭا بۇ ئىشنى تۈگەت دېگەنغۇ؟
ــ تۈگىتىشنى تۈگەتتىم. لېكىن...
ــ تۈرمۇش دېگەن شۇنداق بولىدۇ. بۇ ئىشتا تولا ئۆزۈڭنى ئەيىبلەۋەرمە. ئۇ ئىشلارنى ئۇنتۇپ كۆز ئالدىڭدىكى تۈرمۇشنىڭ غېمىنى قىل.
ــ ئۇنداق دېگىنىڭ بىلەن...

ــ بىلىۋاتىمەن، سەن ئۆزۈڭنى ئەيىبلىمەك ھېسابلاپ بىئارام بولۇۋاتىسەن. ھېسسىيات ئىشىدا شۇنداق بولىدۇ. بىرەرى بىلەن پوتۇشۇپ بولۇپمۇ توساتتىن باشقا بىرەيلەن بىلەن كېلىشىپ قالىدىغان ئىشمۇ بولۇپ قالىدۇ. ئۆزۈڭ ئويلاپ باقە، باشتا شېرىنگۈل بىلەن كۆرۈشۈشكىمۇ ئۇنىماي تۇرۇۋالدىڭ. كېيىنچۇ؟ مانا ئەمدى ئۆزۈڭ بىزنىڭ ئالدىمىزدا يۇگۈرۈپ يۈرسەن.

ــ ئاپا، ــ دېدى ئالىم قاپىقىنى تۇرۇپ، ــ مەن سەن بىلەن باشقا بىر ئىش توغرۇلۇق سۆزلەشمەكچى.

سائادەت شۇندىلا ئالىمنىڭ ئۆزى ئويلىغاندەك «ئۆزىنى ئەيىبلەش» تۇيغۇسىدا ئەمەسلىكىنى، بەلكى باشقا بىر ئىشنىڭ غېمىدە ئىكەنلىكىنى بىلدى.

ــ نېمە ئىشتى، ئوغلۇم؟

ــ ئاپا، ــ دېدى ئالىم قەتئىيلىك بىلەن، ــ مەن ھازىر گۈلپەرى بىلەن ئىككىمىزنىڭ ئىشى توغرۇلۇق پەقەت ئويلىيالمايۋاتىمەن. نېمە بولدۇمكىن، گۈلپەرى بىلەن بولغان ئىشىمىزنى ئويلىساملا كاللام گاداڭ-ماچ بولۇپ كېتىدۇ. بولدى، بۇ گەپنى قويايلى. ئاپا، مەن گۈلپەرى ئۈچۈن بىرەر ئىش قىلىپ بەرمىسەم پەقەت خاتىرجەم بولالمايدىغان ئوخشايمەن.

بۇ گەپكە سائادەت ھەيران قالدى:

ــ بۇ نېمە دېگىنىڭ؟

ــ ئۇنىڭ بىلەن توي قىلىدىغانغا پوتۇشۇپ بولغان. شۇنىڭ يۈزىنى قىلىپ بولسىمۇ ئۇنىڭغا بىرەر ئىش قىلىپ بەرمىسەم بولمايدۇ.

— بۇنداق قىلىپ ئۆزۈڭنى قىيناپ نېمە قىلىسەن؟

— ئۇنداق دېمە، ئاپا، بولمىسا مەن ئۇنىڭ ئالدىدا گۇناھكار بولۇپ قالىمەن.

— سەن ئۇ قىزنى... بوزەك قىلىپ قويمىغانسەن؟

— بۇنى سورىما، ئاپا.

بۇنى ئاڭلىغان سائادەت ئالمىنى ئېچىدە «ئەقىلسىز» دەپ تىللاپ چىرايىنى تۇردى ۋە:

— ئۇنىڭغا نېمە ئىش قىلىپ بەرگۈڭ بار؟ — دەپ سورىدى.

— ئۇنى بىرەر خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇپ قويساق ئوبدان بولاتتى.

سائادەت بېشىنى چايقىدى:

— ھازىر قانداق جاھان؟ سېنىڭ ئىشىڭنى ئاران بىر تەرەپ قىلدۇق. ئوقۇمىغان بىر ئادەمگە ئىشتات ھەل قىلىپ خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇش... بۇنداق ئىشلارنى ھازىر خىيال قىلغىلىمۇ بولمايدۇ.

— مەنمۇ سىلەرنىڭ گېپىڭلەرگە كىرىپ شېرىنگۈل بىلەن توي قىلىمەن دەۋاتىمەن. ئەگەر شېرىنگۈل بىلەن كۆرۈشمىگەن بولسام بۇنداق ئىشمۇ بولمايتتى. شۇڭا سىلەرمۇ مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلاڭلار. ئاتامغا دېگىن، نېمىلا بولسا بىر ئامالىنى قىلسۇن.

ئوغلىدىكى كەسكىنلىكنى كۆرگەن سائادەت: «ئۇنىڭ گېپىگە باھانە كۆرسەتسەك ئىشنى بۇزغۇدەك. ئاتىسىغا دەپ تىرىشىپ باقارمىز. لېكىن... ھەي، بۇگۈنكى كۈندە نەدىمۇ ئۇنداق ئوڭاي ئىش بولسۇن. بوپتۇ، ھازىرچە

ماقۇل دەپ تۇرۇپ تويىنى قىلىۋالمايمىزمۇ؟» دەپ ئويلاپ چىرايىغا زورغا كۈلكە يۈگۈرتتى:

ــ بولىدۇ، مەن ئاتاڭغا دەپ باقاي.

ئالىم ئالدىراپ ئورنىدىن تۇردى:

ــ ئۇنداق بولسا، ئەتىدىن باشلاپ توي ئىشىغا ماڭمىز جۇمۇ.

ــ مەيلى.

ئالىم شۇنداق دەپ ئالدىراپ ھۇجرىسىغا ماڭدى ۋە ئىشىكنى «جاڭگىدە» يېپىپ ئىچىدىن ئىلىۋالدى.

«نېمىگە بۇنچىۋالا دوق قىلىدۇ؟ بۇنچە ئالىيجانىاب بولۇپ نېمە كەپتۇ» دەپ ئويلىغان سائادەت دوستىغا ــ قۇدىسىغا تېلېفون قىلىش ئۈچۈن تەييارلاندى.

ئالىم ئىشىكنى ئىچىدىن تاقاپ ئۆينىڭ بىر بۇلۇڭىغا تىقىلدى ۋە سايمانلىرىنى چىقىرىپ تۇتۇن ھۇزۇرىغا تەييارلاندى...

شىركەتتە ھازىر تۇگىمەس يىغىن، تالاش ـ تارتىش باشلىنىپ كەتكەن بولغاچقا سىرتقا ماڭىدىغان ئىشمۇ كۆپ ئەمەس ئىدى. شۇڭا ئۇ شىركەت ئىشخانىسىغا كىرىپ شېرىنگۈلگە تېلېفون قىلىش بىلەن كۈن ئۆتكۈزەتتى. بۇگۈنمۇ شۇنداق بولدى. شىركەتنىڭ يىغىن زالىدا يىغىن باشلىنىشى بىلەن ئالىمنىڭمۇ تېلېفون «يىغىنى» باشلاندى.

ــ شېرىنگۈل، ئەمدى نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز؟

ــ يەنە ئۇسسۇل مەشىق قىلىۋاتىمەن. سىزچۇ؟

ــ مەنمۇ يەنە سىزگە تېلېفون قىلىۋاتىمەن.

ـ ئالىمجان، سىزنىڭ شىركەتتە تېلېفون قىلىشتىنمۇ باشقا ئىشىڭىز يوقمۇ؟
ـ مېنىڭ شىركەتتىكى ئىشىم ماشىنا ھەيدەش، تېلېفون قىلىش.
ـ يەنە كىمگە تېلېفون قىلىسىز؟
ـ پەقەت سىزگىلا.
ـ نېمىشقا؟
ـ سىزنىڭ ئاۋازىڭىزنى ئاڭلىمىسام چىدىيالمايدىكەنمەن. مۇنۇ تېلېفونلارنىڭمۇ ئىچى پۇشۇپ كېتىدىكەن.
ـ شۇنداق بولسا، تويدىن كېيىن مېنى ئۆيگە سولىۋېلىپ مېنى تولا سۆزلىتىپ گاچا قىلىپ قويماڭ يەنە.
ـ ئۇنى بىر دېمەڭ، سىزنى بىردەمۇ ئۆزۈمدىن نېرى قىلمايمەن.
ـ ۋاي، ئىككى كۈندە زېرىكەرسىز؟
ـ ھەرگىز زېرىكمەيمەن.
ـ راست زېرىكمەمسىز؟ بىزار بولمامسىز؟
ـ ياق، سىزگە قاراپ ئولتۇرۇشمۇ ماڭا زور بەخت!
ـ قاراشقۇ تۇگۈل، كېيىنچە تۇكۇرۈپ يۇرمەسىڭىزچۇ...
ـ توۋا دەڭ، ھەرگىز...
ـ ئىشەنمەيمەن.
ـ قەسەم قىلاي.
ـ بولىدۇ، يۈز كۆرۈشكەندە رەسمىي قەسەم قىلىسىز.

ــ قانداق دېسەڭىز، شۇنداق قەسەم...

شۇ چاغدا ئۇنىڭ يان تېلېفونى سايرىدى. ئۇ كەلگەن تېلېفونغا قاراپ شېرىنگۈلگە:

ــ خاپا بولماڭ، جېنىم، ئاپامدىن تېلېفون كېلىپ قالدى. سەل تۇرۇپ قايتا تېلېفون قىلاي، خوش،ــ دېدى. ئالىم تېلېفوننى ئالدى.

ــ ئالىم، ئاتاڭ گۈلپەرىنىڭ ئىشىنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇپتۇ.

بۇنى ئاڭلىغان ئالىم خۇشال بولۇپ كەتتى:

ــ نەگە ئورۇنلاشتۇرۇپتۇ؟

ــ مەكتەپكە.

ــ مەكتەپكە؟... قايسى مەكتەپكە؟

ــ مائارىپ ئىدارىسى ئىككىنچى مەۋسۈمدا يېزىلاردىكى مەكتەپلەرنىڭ ئوقۇتقۇچىلار قوشۇنىنى تولۇقلاش ئۈچۈن بىر تۈركۈم ياشلارنى ۋاقىتلىق ئوقۇتقۇچىلىققا تەكلىپ قىلماقچى ئىكەن. ئاتاڭ شۇ ساندىن بىرنى ھەل قىلىپتۇ.

ــ ۋاقىتلىق ئوقۇتقۇچى؟ نېمە ئەمدى...

ــ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇپ كەلگەن شۇنچە كۆپ ئوقۇغۇچى شۇنىڭغىمۇ ئېرىشەلمەي قاتراپ يۈرىدۇ، شۇڭا تولا غىدىڭ ـ پىدىڭ قىلما.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئالىم پەسكويغا چۈشتى.

ــ قايسى مەكتەپكە بارىدۇ؟

ــ ئەمدى قىزنىڭ ئوقۇش تارىخى شۇ بولغاچقا چەترەك مەكتەپكە بېرىپ قالىدىغان بولدى، قۇتيار يېزىسىغا...

— بوپتۇ.

— كېيىنكى ھەپتىنىڭ بىرى شەھەرلىك مائارىپ ئىدارىسىغا بېرىپ تىزىمغا ئالدۇرسۇن.

بۇنى ئاڭلىغان ئالىم يەلكىسىدىكى، ياق، يۈرىكىدىكى بىئارام قىلغۇچى غەلىتە يۇك ئېلىۋېتىلگەندەك يېنىك بولۇپ قالدى ۋە تۇرۇپكىنى تۇتقىنىچە «ئۇھ» دەپ ئولتۇرۇپ قالدى. «نېمىلا بولسا گۈلپەرىنىڭ كۆڭلى خاتىرجەم بولۇپ تۇرىدىغان بولدى. قالغان ئىشنى كېيىن كۆرمەيمىزمۇ؟» دەپ ئويلىغان ئالىم بىرنەرسىنى كۆڭلىگە پۈكتى.

※ ※ ※

ئەتىگەندىن بېرى توختىماي كىتاب كۆرگەن گۈلنۇر چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن ئارام ئالدى ۋە چۈشتىن كېيىن بولغاندا كۆپ قىسىملىق تېلېۋىزىيە تېياتىرىنى كۆرۈشنى باشلىدى. گۈلپەرى بولسا تەربىيەلەش مەركىزى چۈشتىن كېيىن ئورۇنلاشتۇرغان مۇزېيغا ئېكسكۇرسىيەگە بېرىش پائالىيىتىگە قاتناشماي ئۆيدە ئۆگىنىش قىلىۋاتاتتى.

ئەمما، بۇگۈن گۈلپەرى نېمىشقىدۇر زېھنىنى يىغالماي قالدى. كۆڭلى پاراكەندە بولغاندەك بولۇپ كۆزى كىتابتا بولغان بىلەن دىققىتى باشقا يەرگە كېتىپ قالدى. ئۇ كىتابنى تۇتقىنىچە ئەنە شۇنداق ئارامسىزلىنىپ ئولتۇرغاندا ئالىمدىن چاقىرغۇ كەلدى. بۇنى كۆرگەن

گۈلپەرى خۇش بولۇپ كەتتى. ئۇ ئالمىنى ھەقمقەتەن سېغىنغانىدى، كۆرگۈسى كەلگەنىدى، ئالمىنىڭ تاتلىق سۆيۈشلىرىنى تامشىيدىغان بولۇپ قالغانىدى، يەنە... يۈزى ۋىللىدە قىزىرىش بىلەن ۋۇجۇدىغا تەشنالىق ئوتى يامرىغان گۈلپەرى ئالدىراپ بېرىپ تېلېفون قايتۇردى.

ــ ۋەي، گۈلپەرى، قانداق ئەھۋالىڭىز؟

ئالمىنىڭ تەلەپپۇزىدىن بۇرۇنقىدەك تاتلىقلىقىنى، سېغىنىشنى، ئەركىلىتىشنى ھېس قىلالمىغان گۈلپەرنىڭ كۆڭلى يېرىم بولغاندەك بولدى.

ــ ئالىم، بارمۇسىز؟ مەن بىلەن ئەجەبمۇ كارىڭىز بولمايدىغان بولۇپ قالدى. خىيالىڭىزدا يوق يۈرسىڭىزلا بولامدۇ؟ مېنى ئەجەبمۇ جىلە قىلدىڭىز،ــ گۈلپەرى يىغلىۋەتكىلى تاسلا قالدى. ئالىم بولۇۋاتقان ئىشلارنى گۈلپەرنىڭ كۆڭلى تۇيۇۋاتقانلىقىنى بىلىپ دەرھال گەپ ياسىدى.

ــ باشقىچە ئويلاردا بولماڭ، گۈلپەرى. مەن سىزگە شۇنچە ۋەدىلەرنى بېرىپ قويۇپ بېرىنمۇ ئەمەلگە ئاشۇرماي تۇرۇپ ئالدىڭىزغا باردىغانغا خىجىل بولدۇم.

بۇ گەپ بىلەن گۈلپەرنىڭ دىلى يورۇغاندەك بولدى.

ــ ئۇنداق دەپ ئۆزىڭىزگە بېسىم قىلىۋالماڭ،ــ دېدى گۈلپەرى،ــ ماڭا سىز بولمىسىڭىز بولمايدۇ. كۆڭلۈمنى خۇش قىلىدىغان، دەردىمنى تۆكىدىغان سىزدىن باشقا ئادىمىم يوق. شۇڭا ئۇنداق ئۇزاق يوقلىپ كەتمەڭ.

ــ ماقۇل، گۈلپەرى. بۈگۈن ئازراق خۇش خەۋەر

بولۇۋىدى، سىزگە دەرھال تېلېفون قىلىشىم. سىزنىڭ ئىشىڭىز ھەل بولدى.

بۇنى ئاڭلىغان گۈلپەرى شۇنچىلىك خۇش بولۇپ كەتتىكى، ھازىرغىچە ئالمىغا بولغان رەنجىشلىرىنى كۆڭلىدىن كۆتۈرۈۋەتتى.

ــ رەھمەت، ئالىم، ــ دېدى گۈلپەرى چىن كۆڭلى بىلەن.

ــ گۈلپەرى، ئوقۇتقۇچى بولىدىغان بولدىڭىز.

ــ ئوقۇتقۇچى؟ ۋاھ، نېمىدېگەن ياخشى!

ــ لېكىن... ــ دېدى ئالىم ئاۋازىنى بوش چىقىرىپ، ــ ۋاقتىنچە يېزىغا بارىدىغان بولدىڭىز.

ــ مەيلى، ــ دېدى گۈلپەرى ئارتۇقچە ئويلانمايلا، ــ بۇ ھالىم بىلەن تاللاپ ئولتۇرىدىغانغا ھەددىمۇ؟

ئەمدىكى گەپ ناھايىتى مۇشكۈل بولغاچقا، ئالىم تولىمۇ تەستە ئېغىز ئاچتى ۋە گەپ ياساشقا مەجبۇر بولدى:

ــ ئەمدى شۇ... گۈلپەرى، قارا، ھازىرچە ۋاقىتلىق ئوقۇتقۇچى قوبۇل قىلغۇدەك، شۇڭا...

بۇ گەپنى ئاڭلىغان گۈلپەرنىڭ خۇشاللىقىغا سوغۇق سۇ سېپىلگەندەك بولۇپ سەل پەسكويغا چۈشتى، لېكىن ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى، ھازىرقى جەمئىيەت ئەھۋالىنى ئويلاپ دەرھال ئۆزىنى ئوڭشىۋالدى:

ــ كېرەك يوق، ئالىم، ھازىر ھەممىلا ئورۇنلاردا تەكلىپ بىلەن ئىشلىتىشنى يولغا قويۇۋاتسا...

ــ لېكىن، بۇ ۋاقىتلىق ئىشتەك قىلىدۇ، ــ دېدى

ئالىم بايا ئويلىۋالغىنى بويىچە، ــ ئاتامنىڭ دېيىشىچە، ئىچكى ئەھۋالدىن قارىغاندا، بۇ قېتىم ۋاقىتلىق ئوقۇتقۇچىلىققا قوبۇل قىلىنغانلاردىن بىر قىسمىنى تاللاپ ئىككى يىلدىن كېيىن رەسمىي ئىشتاتلىق ئوقۇتقۇچى قىلىدىكەن.

بۇ گەپ بىلەن گۈلپەرنىڭ چىرايى يەنە ئېچىلدى.

ــ لېكىن، ئالدىنقى شەرتى ئالىي تېخنىكوم ئوقۇش تارىخىغا ئىگە بولۇش كېرەككەن.

ــ ئالىي تېخنىكوم؟ ــ دېدى گۈلپەرى ئەلەم بىلەن.

ــ مەيۇسلەنمەڭ، ــ دېدى ئالىم، ــ سىز ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىش ئىمتىھانىغا قاتنىشىمەن دەۋاتاتتىڭىزغۇ؟ ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىش ئىمتىھانىدىكى پەنلەر ئىككى يىلغىچە تۈگەر؟

ــ تۈگەيدىكەن.

ــ مانا بولدىغۇ. ئۈمىد چوڭ دېگەن گەپ.

ــ مەن خاتىرجەم بولدۇم، ــ دېدى گۈلپەرى خۇددى ئىككى يىلدىن كېيىن ئىشلىرىنىڭ ئىزىغا چۈشىدىغانلىقى كاپالەتكە ئىگە بولغاندەك، ــ ئالىم، كەچتە كۆرۈشەيلىچۇ؟ سىزنى بەك كۆرگۈم كېلىپ كەتتى.

ــ بىر ــ ئىككى كۈنلۈك ئىش قالدى، ــ دېدى ئالىم يەنە باھانە كۆرسىتىپ، ــ خۇشاللىق ئۈچۈن كۆرۈشەيلى. دۈشەنبە كۈنى شەھەرلىك مائارىپ ئىدارىسىغا بېرىپ تىزىمغا ئالدۇرۇڭ. ئىش تۈگىگەندىن كېيىن ماڭا دەرھال خەۋەر قىلىڭ. بۇ خۇشاللىقنى تەبرىكلىمىسەك بولمايدۇ.

گۈلپەرىنىڭ كۆرۈشۈشىنى كەينىگە سۈرگىنى ئۈچۈن ئالمىدىن ئاغرىنغۇسى كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن خىزمىتىنىڭ ھەل بولغانلىق خۇشاللىقى ھەممىنى بېسىپ چۈشتى.

ئۇ خۇشاللىقىنى باسالمىغان ھالدا ئاپىسى بىلەن سىڭلىسى تېلېۋىزور كۆرۈۋاتقان ئىچكىرىكى ئۆيگە يۈگۈرگەندەك كىردى:

ــ مېنىڭ خىزمىتىم ھەل بوپتۇ، مەن ئوقۇتقۇچى بولىدىغان بولدۇم!

※ ※ ※

ئۇرۇمچى خەلقئارا ئايروپورتىدىن كۆككە كۆتۈرۈلگەن ئايروپىلان كۆز ئالدىدىن يىراقلاپ كۆك قەرىدە غايىب بولغاندىن كېيىن ئۆمەر يېنىك تىندى. پايدىلىق بولسىمۇ بىرمۇنچە ئىشلار بىراقلا ئادەمنىڭ كۆز ئالدىدا دۆۋىلىنىپ تۇرۇۋالسا ئادەمنى چارچىتىپ قويىدىكەن، يۈك بىلىنمىدىكەن. لېكىن، بىر ـ بىرلەپ ھەل بولۇشقا باشلىغاندا بولسا، ئەينى ۋاقىتتا قانچىلىك ئېغىر بىلىنگەن بولسا، شۇنىڭغا باراۋەر خۇشاللىق ئېلىپ كېلىدىكەن. مانا ئۆمەرنىڭ ئاپىسىنى ھەرەمگە يولغا سېلىش غېمى ئەينى ۋاقىتتا ئۇنى قانچىلىك قىينىغان بولسا، ھازىر ئۇ خۇشلۇققا چۆمۈلۈپ يېنىكلا بولۇپ قالدى. مانا، ئاپىسى ساق ـ سالامەت ئۇزىدى، ئەمدى ساق ـ سالامەت قايتىپ كەلسە ئۆمرىنىڭ ئاخىرغىچە ئاپىسىنىڭ

دىلى يورۇق بولىدۇ، ئۆمەردىن رازى، مىننەتدار بولۇپ ئۆتىدۇ، ئۆمەرمۇ ئۆزىدىن خۇرسەن بولىدۇ...

ئۆمەر مەمنۇنلۇق، خۇرسەنلىك ھېس - تۇيغۇسى ئىچىدە يۇرتقا قاراپ يولغا چىقتى.

«ئاپامنىڭ ئىشىدىن خاتىرجەم بولدۇم. ئەمدى ھامۇت ھاجىم بىلەن قىلىدىغان سودىنىڭ تەييارلىقىنى قىلاي. ھامۇت ھاجىم جىم يۇرگىنى بىلەن بەك تىتىلداپ كېتىۋاتىدۇ، ماڭا بىلدۇرمەيۋاتقىنى شۇ. ھاجىم ھەقىقەتەن مېنى ئويلاۋاتىدۇ. بولمىسا، بۇنداق ئوبدان سودىغا ھاجىم «ھايتلا» دەپ قويىدىغان بولسا پالاقلاپ يۇگۇرۇپ كېلىدىغانلار كۆپ بولمايزە!... مۇشۇنداق ئۇ ئىشنى - بۇ ئىشنى باھانە قىلىپ يۇرۇپ پۇرسەتنى كەتكۈزۈپ قويماي يەنە. يامان يېرى، ھاجىممۇ بۇ سودىدىن قۇرۇق قالىدىغان ئىش چىقمىسۇن. ناۋادا شۇنداق بولۇپ قالىدىغان بولسا... ياق، يۇرتقا بېرىپلا بۇ ئىشقا جىددىي تۇتۇش قىلاي... بانكىدىكىلەرمۇ پۇلنى تەييار بولۇپ قالدى دەۋاتقان...»

ئۆمەر ئاشۇنداق خىياللار بىلەن ماشىنا شامال ئېلېكتىر ئىستانسىسىغا كەلگەندىلا دىققىتىنى يول بويىدىكى غايەت زور چاقپەلەكلەرگە بۇرىدى. كۈن نۇرىدا ۋالىلداپ تۇرغان ئاق رەڭلىك چوڭ چاقپەلەكلەر كۈچلۈك شامالدا ئاستا، ئەمما ئېغىر ئايلىنىۋاتاتتى. ئادەمنىڭ ئەقىل - پاراسىتى بەزىدە ئاشۇ شامالغا ئوخشىشىپ قالىدۇ. ئەگەر ئەقىل - پاراسەتنى ئىشلىتىدىغان جاي بولمىسا شامالدەك ھەر تەرەپكە دوقۇراپ ئۆزىنى خورىتىپ

تۇگەيدۇ؛ ئەگەر ئەقىل ـ پاراسەت جايىغا ئىشلىتىلسە يەنە مۇنۇ يەردىكى شامالغا ئوخشاش چاقپەلەكتەك بىر ۋاستە بىلەنلا قۇدرەتلىك ئېنېرگىيەگە ــ غايەت زور كۈچكە ئايلىنىدۇ.

ئۆمەر ئاشۇنداق پىكىر تەلقىنلىرى بىلەن ئولتۇرۇۋاتقاندا، يان تېلېفونى سايرىدى. ئۆمەر يان تېلېفونىغا قاراپ رابىيەنىڭ ئۆيىنىڭ تېلېفون نومۇرىنى كۆردى.

ــ ۋەي، رابىيە، تىنچلىقمۇ؟

ــ ئاپىڭىز ساق ـ سالامەت مېڭىپ كەتتىمۇ؟

ــ خۇداغا شۈكۈر، سالامەت مېڭىپ كەتتى.

ــ سىز ھازىر نەدە؟

ــ مەن يول ئۈستىدە. ھازىر شامال ئېلېكتىر ئىستانسىسىغا كەلدۇق.

ــ كەچتە باشقا ئىشىڭىز بولمىسا كۆرۈشسەك بولاتتى.

ــ بولىدۇ. بېرىپلا تېلېفون قىلاي.

ئۆمەر رابىيەنىڭ نېمىگە ئالدىراۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇرۇۋاتاتتى. ئەمەلىيەتتە ئۇلارنىڭ ئىشىغا ئالدىراۋاتقان ئادەم رابىيەلا ئەمەس ئىدى. ئۆمەرنىڭ ئاپىسىمۇ نەچچە ۋاقىتتىن ئۇلارنىڭ تويىغا ئالدىراۋاتقانلىقىنى بىلدۈرۈپ تۇرغانىدى. ئاخشام بولسا بۇ ئويىنى ئۆمەرگە ئوچۇق ئېيتىپ: «بالام، مەن ھەجدىن كەلگۈچە ئىشنى پىشۇرۇپ تۇرۇڭلار. مەن ھەجدىن قايتىپ كېلىپلا بېشىڭلارنى قوشۇپ قويايلى. ئېسىڭدە تۇت، بالام، مەن شۇنداق

خاتىرجەم بولىمەن» دېگەنىدى. ئۆمرى ئاز قېلىۋاتقان ئاتا ـ ئانىلار پەرزەنتلىرىنىڭ بەختلىك ئائىلە قۇرغانلىقىنى كۆرۈشنى بەكرەك ئارمان قىلىدىغان ئوخشايدۇ.

قىزغۇچ كۈن نۇرىدا چوڭ چاقپەلەكلەر تولىمۇ ھەيۋەتلىك كۆرۈنەتتى. يىراقلىغانچە بۇ مەنزىرىنىڭ ھەيۋەتلىكلىكىگە بىر خىل گۈزەل تۈس قوشۇلاتتى. بىرھازاغىچە بۇ مەنزىرىگە قاراپ ھۇزۇرلانغان ئۆمەر ئاستا ـ ئاستا خىيالغا كەتتى:

ئاخشام ئۆمەر ياتاقتا يېتىپ جەمەتى بويىچە تۇنجى قېتىم ئايروپىلانغا ئولتۇرىدىغان ئاپىسىنىڭ ئەتىكى ئۇچۇشىغا تىنچ ـ ئامانلىق تىلەپ ياتاتتى. بىر چاغدا ياتاقنىڭ ئىشىكى چېكىلدى. ئۆمەر ئالدىراپ بېرىپ ئىشىكنى ئېچىپ ناتونۇش ئىككى كىشىنى كۆردى.

ــ ئۆمەرجان بولاملا؟ــ دەپ سورىدى ئوتتۇرا بوي، سېمىز كەلگەن، پۇزۇر كىيىنىۋالغان بىرەيلەن سالماق ئاۋاز بىلەن.

ــ مەن شۇ،ــ دېدى ئۆمەر ئۇلارنى ياتاققا باشلاپ ۋە ئۇلارغا سوئال نەزىرى بىلەن تىكىلدى.

ــ مەن ئۆتكەندە سىلىگە تېلېفون قىلغان ساۋۇت بولىمەن،ــ دېدى بايىقى كىشى،ــ ھەمكارلىشىدىغان سودا بار، دەپ...

شۇندا ئۆمەر ئېسىگە ئالدى. ئۇ ھامۇت ھاجىمنىڭ تەكلىپى ئۈستىدە ئويلىنىپ ۋە مەبلەغ غەملەشنىڭ

كويىدا يۇرگەن كۆنلەردە ئۇرۇمچىدىن بىرسى ئۆنى چېكىپ بېقىپ تېلېفون قىلغانىدى. مانا ئۇ كىشى يادىغا كېلىۋىدى، ئاۋازىمۇ تونۇش بىلىنگىلى تۇردى.

ــ ئەستا... ــ دېدى ئۆمەر خىجىل بولۇپ.

ــ سەپەر تەييارلىقلىرى پۈتۈپ قالغاندۇ؟ ــ سورىدى ساۋۇت ئۆمەرنىڭ ئۆنتۈپ قالغانلىقىغا ئانچە ئېرەن قىلماي. ئۇنىڭ يېنىدىكى تەمبەل كەلگەن كىشى بولسا قېتىۋالغان هالدا ئۆزىنى تۇتۇپ ئولتۇراتتى.

ــ تەييارلىقلار پۈتۈپ قالدى. ئەمدى ئەتىلىككە تىنچ ــ ئامان يولغا چىقالىسا...

ــ خاتىرجەم بولسىلا، ساۋابلىق ئىشنىڭ يولى ئوچۇق بولىدۇ.

ــ ئېيتقانلىرى كەلسۇن.

ــ سىلىگە تېلېفوندىمۇ ئېيتقانىدىم، مېنىڭ ئىسمىم ساۋۇت، ئۇرۇمچىدە قۇرۇق مېۋە بازىرىدا «ساۋۇتۇم» دېسە تونۇمايدىغىنى يوق. قوشۇمچە ئۇرۇمچىدە «ئوردام» دەيدىغان بىر رېستورانىنى ماڭدۇرۇپ قويدۇم.

ئۆمەر بۇ رېستورانىنىڭ داڭقىنى ئاڭلىغان بولغاچقا ساۋۇتقا هۆرمەت نەزىرى بىلەن قاراپ بېشىنى لىڭشىتتى.

ــ سىلىنىڭ ئۇرۇمچىگە كەلگەنلىكلىرىنى ئاڭلاپ ئاچىمىزنىڭ سەپىرىگە ئاقيول تىلىگەچ ئۇزاقتىن بۇيانقى بىر خىيالىمنى سىلىگە دەپ بېقىش ئۆچۈن كەلدىم.

ئۇنغىچە ئۆمەر ئۇلارغا چاي قۇيۇشقا ئۇلگۇردى.

ــ مەن سىلىنىڭ ئىشلىرىنى ئاڭلىغىلى ئۇزاق بولدى. يۈرەكلىك ئىش قىلىپلا. سودا دېگەندە يېڭىلىق بولمىسا، سودىنى يۈرەكلىك ھالدا قىلمىسا بولمايدۇ. مەن سىلىنىڭ مۇشۇ تەرەپلىرىنى ياقتۇرۇپ قالدىم، شۇڭا سىلىنى تاللىدىم.

ئۆمەر «نېمىگە تاللىغاندۇ؟» دەپ ھەيران بولدى.

ــ ئۆتكەندە تېلېفوندا دېگىلى بولمىدى. ئۇزاقتىن بۇيان سىلىنىڭ يۇرتىنىڭ قوشئۆستەڭ جىلغىسىدا بىر ئارامگاھ ئېچىشنى پىلانلاپ يۈرەتتىم. بېرىپ قارىسام ئۇ يەردە ئارامگاھ خاراكتېرىدىكى ئورۇنلار بولغان بىلەن، بەك ئاددىي ئىكەن، يەر شارائىتىدىن پايدىلانماپتۇ. پەقەت قوشئۆستەڭ جىلغىسىنىڭ سالقىنلىقىدىنلا پايدىلىنىپتۇ. شۇڭا مەن رەسمىي بىر ئارامگاھ بەرپا قىلىشنى كۆڭلۈمگە پۈكۈپ كېلىۋاتقانىدىم، لېكىن ھەمكارلىشىدىغان مۇۋاپىق ئادەم تاپالمايۈرەتتىم. كېيىن سىلىنىڭ ئىشلىرىنى ئاڭلاپ سىلىنى مۇۋاپىق كۆردۈم. پىلانىنى پىشۇرۇپ سىلىنى ئىزدەپ باراي، دەپ تۇرسام ئوبدان ئالدىمغا كېلىپ قاپلا. بۈگۈن سانجىدا ئىدىم، خەۋەرلىرىنى ئاڭلاپلا دەرھال كېلىشىم. بۈگۈنچە سىلىگە مۇشۇنچە دەپ تۇراي. بۈگۈنچە ئوبدان ئويلىشىپ باقسىلا. قالغىنىنى ئەتە ئاچىمىزنى يولغا سېلىۋەتكەندىن كېيىن بىزنىڭ رېستورانىدا تاماقلانغاچ دېيىشسەك.

ــ قارىغاندا، بۇ چوڭ ئىشتەك قىلىدۇ، ــ دېدى ئۆمەر تەمكىنلىك بىلەن، ــ ھەقىقەتەن توغرا ئويلاپلا، مەبلەغ سالسا ئادەمنىڭ ھاردۇقىنى چىقىرىدىغان ئىش ئىكەن.

ــ ئۆمەرجان ئۇكام، مەن ئويلىغاندىنمۇ چېچەن يىگىت ئىكەنلا. سىلى بىلەن ھەمكارلاشسام بولىدىغانلىقىنى بۇرۇنلا ئويلاپ يەتكەنىدىم، ھەقىقەتەن توغرا ئويلاپتىمەن.

ــ ماڭا شۇنچە ئىشەنگەنلىرىگە ۋە مېنى شۇنچە چوڭ كۆرگەنلىرىگە رەھمەت،ــ دېدى ئۆمەر،ــ لېكىن بۇ بەك چوڭ ئىش بولغاندىكىن، ئويلاشمىسام بولمايدۇ. بىرى، ئاپام ساق ـ سالامەت قايتىپ كەلسۇن؛ يەنە بىرى، مەن ئالدىمىزدا بىر چوڭ سودىغا مەبلەغ سالماقچى ئىدىم. شۇ ئىش تۈگىسۇن، ئاندىن بىر كۆڭۈللۈك ھالدا سىلى بىلەن سۆزلەشسەم.

بۇنى ئاڭلىغان ساۋۇت كۈلۈپ كەتتى:

ــ گەپلىرى ئورۇنلۇق، ئۇكام. بۇ ئىشقا ئالدىراپ تۇتۇش قىلىشقا بولمايدۇ. قىلغاندىكىن، رەسمىي قىلىمىز. سىلى ئوبدان ئويلانغاچ ئىشلىرىنى پۈتكۈزۈۋالسىلا. ئۇنغىچە مەن قەشقەر، ئاتۇش، كۇچاغا بېرىپ ئارامگاھلارنىڭ بېزىلىشىنى كۆرۈپ كېلەي. ئاڭلىسام قومۇلنىڭ راھەتباغ دېگەن يېرىدىمۇ كاتتا ئارامگاھلار ئېچىلىپتۇ. ئۇ يەرگە بېرىپ كۆرۈپ بېقىش خىيالىمۇ بار، ئاندىن يانلىرىغا بارسام باش قوشۇپ راۋرۇس بىر پىلان قىلمايمىزمۇ؟

ساۋۇت قەشقەر، ئاتۇشتىكى ئارامگاھلار ھەققىدە بىرمۇنچە سۆزلىگەندىن كېيىن خوشلىشىپ قايتتى. ئۆمەر ھاڭۇبقىپ ئولتۇرۇپ قالدى. بۇ ئىشنىڭ راست ـ يالغانلىقى ئۇنىڭ بېشىنى قايدۇرۇۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن

ئۇ بىر تەرەپتىن ئاپىسىنىڭ غېمىنى يېسە، يەنە بىر تەرەپتىن ساۋۇت دېگەن كىشىنىڭ گەپلىرىگە ئىشىنە ـ ئىشەنمەي كېچىچە ئۇخلىيالماي چىقتى. ئەتىسى ساۋۇت ئېسىل ماشىنىسى بىلەن پەيدا بولۇپ ئۆمەرلەرنى كاتتا بېزەلگەن رېستورانىغا ئاپارغاندىلا ئۆمەرنىڭ يۈرىكى توختىدى...

ــ ئۆمەرجان، توختايدىغان يەرگە كەلدۇق، چوڭ ـ كىچىك تەرەت بولسا...

شوپۇرنىڭ ئاۋازى ئۇنىڭ خىيالىنى بۆلدى. ئۆمەر بېشىنى چايقىدى. قالغانلارمۇ ئۇيقۇلۇق ھالىتى بىلەن باش چايقاشتى.

ــ ئۇنداق بولسا خوگۇل ئىچىگە كىرىپ كەتتۇق...

ئۆمەر يەنە خىيالىنى داۋام قىلدى: «سودا دېگەن قىزىق بولىدىكەن دېسە. بەزىدە ئادەم سودىنى ئىزدەپ سىرالىڭ بولاي دېگەن. بەزىدە سودا سېنى ئىزدەپ سېنى گاڭگىرىتىپ قويغان... ھامۇت ھاجىم بىلەن بولغان سودىنى توگىتىپلا ساۋۇت ئاكىنى ئىزدەي... ئۇنىڭ پىلانىنىڭ ئاساسى بار...»

ئۆمەر يۇرتقا كېلىپلا رېستورانىنى بىر يوقلىۋەتكەندىن كېيىن رابىيەگە تېلېفون قىلدى. ئۇلار بىر تېز تاماقخانىنىڭ ئايرىمخانىسىغا كىرىپ تاماقلىنىشتى. بۇگۈن تولىمۇ چىرايلىق كىيىنىۋالغان رابىيە تاماقنى يەپ بولۇپ ئۆمەرنىڭ يۈرىكىنى جىغىلدىتىپ ئۇنىڭغا ئوتلۇق كۆزلىرىنى تىكتى.

— ئۆمەرجان، — دېدى رابىيە بۇرۇنقى دادىللىقى بىلەن، — ئىشلارنى كۆڭۈلدىكىدەك يولىغا سېلىپ خاتىرجەم بولۇپ قالدىڭىز. ئەمدى ئۆزىمىزنىڭ ئىشىمىزنى ئويلىشىپ باقساق بولاتتى.

مەقسەتنى چۈشەنگەن ئۆمەر كۈلۈپ بېشىنى لىڭشىتتى. رابىيە ئەركىلىگىنىچە ئۆمەرنىڭ كەينىگە كېلىپ بوينىغا گىرە سالدى. رابىيەدىن تارقالغان شېرىن ھىد ئۆمەرنىڭ يىگىتلىك سېزىملىرىنى يايراتقۇەتتى.

— ئۆمەرجان، بىز قاچان توي قىلىمىز؟ — سورىدى رابىيە قىزىق لەۋلىرىنى ئۆمەرنىڭ قۇلىقىغا تەگكۈزۈپ. ئۆمەر رابىيەنىڭ قولىنى تۇتتى.

— راستلا ماڭا تېگەمسىز؟

— تېگىمەن!

— پۈشايمان قىلمامسىز؟

— ھەرگىز پۈشايمان قىلمايمەن!

— يەنە بىر دەي، سىلەرنىڭ ئائىلەڭلەر بىلەن بىزنىڭ ئائىلە ئوخشىمايدۇ.

— سىلەرنىڭمۇ جەمئىيەتتە تېگىشلىك يۈز ـ ئابرۇيىڭلار بار تۇرسا.

— مەن سىزدىن چوڭ.

— لېكىن، سىز تۇرمۇشتا پىشقان، بىلىدىغىنىڭىز كۆپ.

— سىز كاتتا ئىدارىدە ئىشلەيسىز، مېنىڭ بولسا مۇقىم خىزمىتىم يوق.

— قىلىۋاتقان سودا ئىشىڭىزدىنمۇ كاتتا خىزمەت نەدە بار؟

ــ ئاپىكىزنىڭ راستتىنلا باشقىچە پىكرى يوقتۇ؟

ــ خاتىرجەم بولۇڭ، مەن ئۇلارنى ئاللىقاچان قايىل قىلىپ بولغان، لېكىن سىزنىڭ ھېلىقى سودىگىز تېخى بىر تەرەپ بولمىغان تۇرسا...

ــ بولدى، ئۇ ئىشمۇ ئۆز يولىدا مېڭىۋېرىدۇ، بىزمۇ ئىشىمىزنى قىلىۋېرەيلى.

ــ ئۆمەرجان، مېنى بەك خۇش قىلىۋەتتىڭىز، ــ رابىيە شۇنداق دەپ ئۆمەرنى سۆيۈپ قويدى.

ــ ئاپام قايتىپ كەلسىلا ئىشىمىزنى جىددىي تۇتايلى، ــ دېدى ئۆمەر.

ــ شۇنداق قىلايلى، ھېلىمۇ جىق ساقلاپ كەتتۇق.

ــ بىز ئالدىرىغان بىلەن ئاكىگىزنىڭ ئىشى بىر تەرەپ بولمىسا...

ــ ئاكامنىڭ تويى قۇربان ھېيىتتىن بۇرۇن بولىدىغان بولدى.

ناھايىتى ئۇدۇل ئېيتىلغان بۇ گەپتىن ئۆمەرنىڭ يۈرىكى جىغىلداپ كەتتى، ئەمما دەرھال ئۆزىنى تۇتۇۋالدى. «خەير، گۈلپەرى، سەن بەربىر گۈل بولدۇڭ خەقلەر بېغىغا!» دېمەك، ئۇنىڭ بېغىدا پورەكلەيدىغان گۈل مۇشۇ ئىكەن. ئۆمەر رابىيەنى چىڭىدە قۇچاقلىدى.

※ ※ ※

خۇشاللىقتىن پايپېتەك بولۇپ كەتكەن سائادەت دوستلىرى بىلەن ھېلى ئۇنى دېسە، ھېلى بۇنى دەپ

ئۆينى بېشىغا كىيگەنىدى. ئۇلارنىڭ تۇرقىدىن شۇ تاپتا ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ نېمىگە تەييارلىق قىلىۋاتقانلىقىنى، نېمىگە ئالدىراۋاتقانلىقىنى ئۇنتۇپ قالغانىدەكلا ئىدى. ئۇلارنىڭ بۇ ھالىغا قاراپ ئالىمنىڭ كۈلگۈسى كەلدى. پەقەت ئاربىدىن بىرەيلەن سىرتقا چىقىپ كىرىپ:

ــ ھوي، ئېشى پىشىماسلار، قاراڭغۇ چۈشۈپتۇ، ــ دېگەنىدىن كېيىنلا چار بازارچىلاردەك ئالدىغا يېيىۋېلىشقان نەرسە ــ كېرەكلىرىنى يىغىشتۇرۇشقا باشلىدى.

ئۇلار دۇپۇرلىشىپ ئۆيدىن چىقىشتى. ئىشىك تۈۋىگە بېرىپ قالغان سائادەت كەينىگە بۇرىلىپ:

ــ بالام، بىز ماڭدۇق ئەمىسە، ــ دېدى سىرلىق قىلىپ.

ئۇلار شۇ تاپتا شېرىنگۈللەرنىڭ ئۆيىگە ماڭغان بولۇپ، «جىق ئادەمنى ئارىلاشتۇرمايلا تېز تۇتۇش قىلىپ، تېز ئاخىرلاشتۇرۇش» پىلانى بىلەن جىددىي ھۇجۇمغا ئاتلانغىنى ئىدى.

ئالىم بېشىنى لىڭشىتتى. خۇشلۇقتىن ئۆزىنى باسالماي قالغان سائادەت بىر ناخشىغا غىڭشىغىنىچە چىقىپ كەتتى. ئاربىدىن ئون مىنۇتتەك ئۆتۈپ ئالىمنىڭ يان تېلېفونى سايرىدى. تېلېفوندىن شېرىنگۈلنىڭ تاتلىق ئاۋازى ئاڭلاندى:

ــ ئالىمجان، چوڭلار يىغىلىپ بىزنىڭ غېمىمىزنى يەۋېتىپتۇ. مۇشۇنداق قۇتلۇق ۋاقىتتا بىز تۆت تامغا قاراپ ئولتۇرىمىزمۇ؟ بىزمۇ تېگىشلىك تەنتەنىسىنى قىلمايمىزمۇ؟

ئالىم دەرھاللا «ھازىرلا يېنىڭىزغا باراي» دېمەكچى بولدى ـ يۇ، ئەمما... شۇنداق، باشقا ۋاقىت بولغان بولسا ئالىم «جان» دەپ چىقاتتى. بىراق بۇگۈن چۈشتىن كېيىن تېلېفوندا گۈلپەرىگە بۇگۈن كەچتە كۆرۈشۈش توغرۇلۇق خېلى قاتتىق ۋەدە بەرگەنىدى.

ــ ئالىم، مەن ئۆگۈنلۈكە ماڭمىدىغان بولدۇم، ــ دېگەنىدى گۈلپەرى تېلېفوندا يىغلىغۇدەك بولۇپ. ئۇنىڭ ئاۋازى ھەقىقەتەن ئادەمنىڭ ئىچى سىيرىلغۇدەك چىققانىدى. بۇ ئاۋاز باغرى بارغانچە تاشتەك قېتىپ كېتىۋاتقان ئالىمنىڭمۇ دىلىنى ئېزىۋەتتى. شۇڭا ئۇ بۇگۈن كەچتە ھەممە ئىشنى قايرىپ قويۇپ گۈلپەرى بىلەن كۆرۈشۈش قارارىغا كەلدى. شۇڭا ئۇ شېرىنگۈلنىڭ كۆرۈشۈش تەكلىپىگە باھانە كۆرسىتىشكە مەجبۇر بولدى.

ــ شېرىنگۈل، ئادەتتە سىز بىلەن كۆرۈشۈپ تويىنىڭ پارىڭىنى قىلىپ يۈرگەن بىلەن، رەسمىي تويىنىڭ گېپى چىقسا ئادەمنى سۈر باسىدىكەن، شۇ تاپتا تېتىلداپ ئولتۇرۇپتىمەن.

ــ جىددىيلىشىۋېتىپسىز ـ دە، ــ شېرىنگۈل كۈلۈپ، ــ بۇ نىكاھنىڭ خاسىيىتى.

ــ شۇڭا ئىشلارنىڭ ياخشى بولۇشىنى تىلەپ ئۆيدە ئولتۇرايلىمىكىن دەيمەن.

ــ بەرىبىرغۇ چوڭلار خۇش خەۋەر ئېلىپ قايتىدۇ. بوپتۇ، ئىش يولى بىلەن بولسۇن. بۇمۇ نىكاھىمىزنىڭ ھۆرمىتى. بولىدۇ، بۇگۈنچە بىر ـ بىرىمىزنى سېغىنىپ ئۆتكۈزۈپ تۇرايلى. ئەتە كۆرۈشەيلى.

ــ بولىدۇ، ئەتە كۆرۈشەيلى.

ئالىم شېرىنگۈلنىڭ بەزى ئىشلىرىغا يەنىلا ھەيران قالدى، بەزىدە ئۇ ئالىمنى شۇنداق چىڭ تۇتۇپ كېتىدۇ، بەزىدە بولسا ھازىرقىدەك شۇنداق كەڭتاشا، ئالىمنىڭ ئىشلىرىنى، گەپلىرىنى ئانچە زىغىرلاپ ئولتۇرمايدۇ.

ئالىم سائەتكە قاراپ ئۆيدىن ئالدىراپ چىقتى.

ئۇ ئالدى بىلەن مەدەنىيەت ــ ساياھەت مەيدانىنىڭ ئاستى تەرىپىدىكى مايدا پىشۇرۇلغان يېمەكلىك ساتىدىغان يەرگە باردى. گۈلپەرى بۇنداق يېمەكلىككە بەك ئامراق ئىدى. ئالىم مايدا پىشۇرۇلغان توخۇ پاچىقى، نان، تۇخۇم قاتارلىق يېمەكلىكلەرنى ئېلىپ، دېيىشىپ قويغان مېھمانخانىغا باردى.

ئالىم بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇپ: «مەندە نېمە ئامال؟ تۇرمۇش مۇشۇنداق ئىكەن. بولمىسا، مېنىڭ گۈلپەرى بىلەن توي قىلغۇم بار ئىدى. خۇدايىم تەلىيىنى بەرسە گۈلپەرنگە ياخشى بىرسى چىقار... شۇنداق بولغاي ئىلاھىم» دەپ ئويلاپ ئولتۇرۇۋىدى، ياتاقنىڭ ئىشىكى چېكىلدى. ئالىم ېبرىپ ئىشىكنى ئاچتى.

گۈلپەرى ياتاقتا كىرگەن پېتى ئالمىغا ئېتىلىپ كېلىپ ئۇنى چىڭ قۇچاقلىۋالدى ۋە ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتى.

ــ ئالىم، سىز بەك ئەسكىكەنسىز، مېنى شۇنچە كۈنمۇ تاشلىۋېتەمسىز؟ سىزنى شۇنداق كۆرگۈم كېلىپ كەتتى. مېنى ئۇنداق قىينىمىڭ...

ئۆزىنى تۇتالماي قالغان گۈلپەرى گېپىنىڭ داۋامىنى

دەپ بولمايلا ئالمىنى ئەسەبىيلەرچە سۆيۈپ كەتتى. بۇنداق قىزغىن ھېسسىيات ئالدىدا ئالىم تەسلىم بولدى. ئۇنىڭمۇ كونا ئوتلىرى شىددەت بىلەن لاۋۇلداشقا باشلىدى. ئەسلىي ئۇ بۇگۈن گۈلپەرىگە يېقىن كەلمەسلىكنى، بۇ ئارقىلىق گۈلپەرىنىڭ ھۆرمىتى بىلەن ئايرىلىشنى نىيەت قىلغانىدى. بىراق، ئەمدى...

«گۈلپەرى بىلەن خوشلاشقىنىم بولسۇن... » شۇنى خىيالىدىن ئۆتكۈزگەن ئالىمۇ گۈلپەرىنى چىڭ قۇچاقلىدى. ھۇزۇر ـ ھالاۋەت گۈلشەنىنىڭ كېپىنىكىگە ئايلىنىپ كەتكەن ئالمىنىڭ مۇداپىئە تېمىدىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى. تاقەت قىلالمىغان ئالىم گۈلپەرىنى كارىۋاتقا ياتقۇزدى. شۇ تاپتا بەدىنى ئوت بولۇپ يانغان گۈلپەرى ئالمىنى يەۋەتكۈدەك ئەلپازدا ئىدى...

ــ مېنى بەك تاشلىۋەتتىڭىز، ئالىم، ــ دېدى گۈلپەرى ئالمىنىڭ مەيدىسىگە يۈزىنى چىڭ چاپلىغىنىچە.

ــ ئۆزىڭىزمۇ بىلمىسىز، بۇ بىر مەزگىل بەك ئالدىراش بولۇپ كەتتۇق. بۇ كارخانا ئىسلاھاتى دېگەن بەك چىڭ ئىشكەن ئەمەسمۇ؟ نۇرغۇن ئادەم ئەمچەكتىن ئايرىۋېتىلىدىغان گەپكەن. ئەمدى بۇ ئىشلارمۇ ئاخىرلىشىپ قالدى. ئەمدى سىز بىلەن بۇرۇنقىدەك كۈندە بىللە بولىمەن.

ــ ئەمدى تېخىمۇ بىللە بولالمايسىز؟

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئالىم: «گۈلپەرى شېرىنگۈل بىلەن بولغان ئىشىمىز توغرۇلۇق بىرەر گەپ ـ سۆز ئاڭلاپ قاپتىمۇ نېمە؟» دەپ ئەندىكتى ۋە:

ـــ بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟ـــ دەپ سورىدى.

ـــ مېنى قۇتىيار يېزىسىدىكى مەركىزىي مەكتەپكە بۆلۈپتۇ. ئەمدى كۈندە ئەمەس، ھەپتىدە بىر كۆرۈشەلىسەك چوڭ گەپ.

ئالىم بۇ ئىشتىن ئاللىقاچان خەۋەردار بولغان بولسىمۇ، قەستەنگە بىلمەس قىياپەتكە كىرىۋالدى.

ـــ بۇ قانداق بولغىنى، مەن ھازىرلا ئاتامغا تېلېفون قىلىمەن. شۇنچە يىراق يېزىغا بۆلۈۋەتكەن بارمۇ؟

ـــ بولدى قىلىڭ،ـــ دېدى گۈلپەري،ـــ مەن سۈرۈشتۈردۈم، بۇ قېتىم قوبۇل قىلىنغانلارنىڭ ھەممىسى يېزىغا تەقسىم قىلىنىپتۇ. باشتا بېرىپ ئىشلەپ تۇرمايمەنمۇ، ئىش دېگەن ئاستا ـ ئاستا بولغىنى ياخشى.

ـــ دېگىنىڭىزغۇ ئورۇنلۇق. بوپتۇ، باشتا بېرىپ تۇرۇڭ، كېيىنچە مەن يەنە يولىنى قىلىمەن.

ـــ مېنىڭ نەگە بېرىپ ئىشلىشىمنىڭ كارى چاغلىق. سىز مېنى ئۇنتۇپ كەتمىسىڭىزلا بولدى. مېنى ھەرگىز ئۇنتۇپ كەتمەڭ بولامدۇ، ئالىم؟

ئەگەر بۇ گەپ بۇرۇن بولغان بولسىدى، ئالىم كۆزىنى يۇمۇپلا: «سىزنى ئۇنتۇش ماڭا ئۆلۈم بىلەن تەڭ» دەۋەتكەن بولاتتى، لېكىن نېمىشقىدۇر بۇ قېتىم ئۇنداق دېيەلمىدى، باشقا گەپمۇ قىلالمىدى. پەقەت جاۋاب ئورنىغا گۈلپەرنىڭ لەۋلىرىگە سۆيدى....

ھېسسىيات كەلكۈنىنىڭ ئەقىل كېمىسىنى غەرق قىلىشى بىلەن گۈلپەرنىڭ ھاياتىدىكى مۇھىم سوئال جاۋابسىز قالدى...

ئون ئۈچىنچى باب

تۈرمۇش داۋانلىرىدا

گۈلپەرى ھەمراھى ئايقىزنىڭ نوقۇشى بىلەن كۆزىنى ئاچتى.

ــ كەلدۇقما؟

ئاپتوبۇستىن چۈشكەن گۈلپەرى ئەتراپقا ھەيرانلىق بىلەن قارىدى. يىراقتىن تاقىر تاغ كۆرۈنۈپ تۇراتتى. بۇنداق تاغ شەرق تەرەپتىمۇ بار ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاساسلىق ئۇزۇم ئۆستۈرۈلىدىغان بۇ يېزىدا ھازىر ئۇزۇم تاللىرى پۈتۈنلەي توپا ئاستىغا كۆمۈۋېتىلگەن بولغاچقا، قەبرىگە ئوخشىشىپ قالغان توپا دۆۋىلىرى يىراقلارغا سوزۇلغانىدى. شۇ سەۋەبتىن قۇتىيار يېزىسى ئادەمگە قاقاسلىقتەك تۇيغۇ بېرەتتى. دېمىسىمۇ، يوللاردىن توپا ئۆرلەپ تۇراتتى، ئېرىقلاردا نەملىكتىن ياكى ئانچىكىم مۇزدىنمۇ ئەسەر يوق.

ــ ۋاي، قانداق يەر بۇ؟ ــ دەۋەتتى گۈلپەرى.

ــ نېمىگە ھەيران قالىسەن، سەن دېگەن ھازىر يېزىدا، ــ دەپ جىملىدى ئايقىز ئۇنى.

ئۇلار ئېغىر سومكىسىنى ۋە يوتقان ـ كۆرپىسى

تېڭىلغان بوپسىنى قانداق كۆتۈرۈشنى بىلەلمەي مەكتەپ دەرۋازىسى ئالدىدا تۇرۇپ قېلىشتى. ئۇنغىچە مەكتەپتىن قايتىۋاتقان ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدىكى بىرنەچچە ئوقۇغۇچى ئۇلارغا ھەيران بولۇپ قاراشقىلى تۇردى. مىجەزى تۇرگۇن كەلگەن ئايقىز ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىرسىنى چاقىردى.

ــ بىزگە مەكتەپ مۇدىرىنىڭ ئىشخانىسىنى كۆرسىتىپ قويامسىز؟

ئۇ بالا تېڭىرقاپ تۇرۇپ قېلىۋىدى، يېنىدىكى بالا گەپكە ئارىلاشتى:

ــ شوجاڭنىڭ ئىشخانىسىنى دەۋاتىدۇ.

ــ بولىدۇ، ــ دېدى ئۇ بالا دەرھاللا.

ــ ئۇنداق بولسا، نەرسە ــ كېرەكلىرىمىزنى كۆتۈرۈشۈپ بېرىڭلار.

ــ ئۆزلە يېڭى كەلگەن مۇئەللىمىمۇ؟ــ ئويلىمىغان يەردىن ئۇ بالىمۇ تۇرگۇنلۇك بىلەن سورىدى.

ــ ھەئە، ــ دېدى ئايقىز كۈلۈپ.

ــ ئۇنداق بولسا يۈرۈڭلار، ئاغىنىلەر، ئۇلارنىڭ سومكىلىرىنى كۆتۈرەيلى، ــ دېدى ھېلىقى بالا. بالىلار شۇ گەپنىلا كۈتۈپ تۇرغاندەك ئولاش ــ چولاش كېلىپ ئۇلارنىڭ يۈك ــ تاقلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ قوللىرىنى بىكارلاپ قويۇشتى. گۈلپەرى بۇ يېزا بالىلىرىنىڭ سادداۋ، تۇز، دادىل مىجەزىنى ياقتۇرۇپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ بايا بۇ يەرنىڭ مۇھىتىدىن پەيدا بولغان دىل غەشلىكى بېسىلغاندەك بولدى.

ئۇلار مەكتەپ قوروسىغا كىرىپ قىشنىڭ سوغۇقىدا دۇگدىيىپ تۇرۇشقان دەل ـ دەرەخلەرنىڭ كۆپلۈكىگە قاراپ مەكتەپنىڭ يازدىكى يېشىللىققا تولغان گۈزەل، ئارامبەخش مەنزىرىسىنى تەسەۋۋۇر قىلىشىپ يېنىك تىنىشتى.

ئۇنغىچە بىر چېلەك كۆمۈر كۆتۈرۈۋالغان سېمىز، ئوتتۇرا بويلۇق بىر كىشى كېلىپ:

ــ سىلەر يېڭى كەلگەن مۇئەللىملەرمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ھەئە، ــ دېدى ئايقىز.

ــ مۇئەللىملەر دەرستىن كېيىن سىياسىي ئۆگىنىش قىلىۋاتىدۇ. مەكتەپ مۇدىرى ئىشخانىسىدا، يۇرۇڭلار، ــ دېدى ئۇ كىشى ۋە ئۇلارنى باشلاپ ماڭدى.

ئىشخانىدا بىر كىشى تاماكا چەككەچ بىرنەرسە يېزىۋاتاتتى. مەكتەپ مۇدىرى قىرىق ياشلاردىكى ئادەم بولۇپ، چىرايىدىن ياشلىقى چىقىپ تۇرغان بىلەن نېمىشقىدۇر بېشىنىڭ چوققىسىدىكى چېچى چۈشۈپ كەتكەنىدى. يەنە كېلىپ شۇ ئازغىنە چېچىغىمۇ ئاق كىرىپ قالغانىدى.

ــ مۇدىر، بۇ قىزلار يېڭى كەلگەن مۇئەللىملەر ئىكەن، ــ دېدى بايىقى كىشى. مەكتەپ مۇدىرى گۈلپەرىلەرگە شۇنداق بىر قاراپ قويۇپ ئۇ كىشىگە:

ــ بىلدىم، سەن چىقساڭ بولىدۇ، ــ دېدى، ئاندىن قىلىۋاتقان ئىشىنىڭ مۇھىملىقىنى بىلدۈرگۈسى كەلگەندەك ئالاھىدە تەلەپپۇز بىلەن ئېيتتى، ــ مەن

شۆبه مەكتەپكە ئوقۇتقۇچى تەقسىملەۋاتقان. بىرئاز ساقلاپ تۇرۇڭلار.

مەكتەپ مۇدىرى يېزىشىنى داۋام قىلدى. قىزلار تۇرلۈك مەسئۇلىيەتلەر يېزىلغان تاختىلار، مەكتەپ پارتىيە ياچېيكا ھەيئەتلىرىنىڭ، مەكتەپ مەمۇرىيىتىدىكى ئوقۇتقۇچىلارنىڭ رەسىملىرى چاپلانغان تاختا، مەكتەپنىڭ تەرەققىيات پىلان خەرىتىسى دېگەندەك تاختىلار بولغان ئىشخانا ئىچىگە سەپسېلىشقا، ھەتتا ۋاقىت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن بىر تاختىدىكى خەتلەرنى مەجبۇرىي ئوقۇشقا باشلىدى.

بىر چاغدا مەكتەپ مۇدىرى قەلىمنى قويدى.

ــ ئوقۇش باشلىغىلى نېكەم، مائارىپ ئىدارىسى سىلەرنى خېلى كېچىكتۈردى،ــ دېدى مەكتەپ مۇدىرى قىزلارغا سىنچىلاپ قاراۋاتقان بولسىمۇ تەبىئىي بولۇشقا تىرىشىپ،ــ شۇڭا سىلەرنىڭ ئالاقەڭلەر كەلگەن ھامان دەرسلەرگىمۇ تەقسىملەپ بولدۇق. قايسىڭلار گۇلپەرى...

گۇلپەرى ئورنىدىن قىمىرلاپ چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتتى.

ــ سىزنىڭ ئارتۇقچىلىقىڭىزنى كۆزدە تۇتۇپ سىزگە تەييارلىق سىنىپلارنىڭ مۇزىكا دەرسى بىلەن ساۋات چىقىرىش دەرسىنى ئورۇنلاشتۇردۇق. ئۇنداقتا سىز ئايقىز ـ ھە؟ سىز دارىلمۇئەللىمىنىڭ تەبىئىي پەن سىنىپىدا ئوقۇپسىز. شۇڭا سىزگە 2 ـ يىللىقتىكى ئۇچ سىنىپنىڭ ماتېماتىكا دەرسىنى ئورۇنلاشتۇردۇق. بۇ ئورۇنلاشتۇرۇشقا باشقا پىكرىڭلار يوقتۇ؟

قىزلار باش چايقاشتى.

ــ ئۇنداق بولسا ئەتىدىن باشلاپ دەرسكە رەسمىي كىرسەڭلەر بولىدۇ. ياتىقىڭلارنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغان. بايىقى كىشى مەكتەپنىڭ ئىشچىسى. ياتاقنىڭ ئىشلىرىدا شۇ كىشىنى ئىزدىسەڭلار بولىدۇ. ھازىر ياتاققا ئورۇنلىشىۋېلىڭلار. مەن زالغا چىقىپ ئىلمىي مۇدىرنى چاقىرىپ قويايى، سىلەرگە دەرس ئۆتۈش ھەققىدە بىرنەرسە دەپ بەرسۇن. سىلەرمۇ سورىۋالغۇدەك نەرسىلەر بولسا سورىۋېلىڭلار، ــ مەكتەپ مۇدىرى تولىمۇ خۇشخۇي سۆزلەپ كەتتى. ئۇ ئاخىرىدا قوشۇپ قويدى، ــ مۇھىم ئىشلار بولسا مېنى بىۋاستە ئىزدەڭلەر. ھە، ئىسمىمنى دېمەپتىمەن دېسە. ئىسمىم سىيىت شوجاڭ.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ گۇلپەرى بىلەن ئايقىز بىر ــ بىرىگە قاراپ مىيىقىدا كۇلۇپ قويدى...

ئەتىسى ئۇچىنچى سائەت دەرس گۇلپەرنىڭ دەرسى ئىدى. گۇلپەرى دەرسلىك ماتېرىياللىرىنى كۆتۈرۈپ تەمتىرەش ئىچىدە چىرايىغا كۇلكە يۇگۇرتۇشكە تىرىشىپ تولىمۇ تەستە سىنىپقا قەدەم قويدى. ئوقۇغۇچىلار دۇررىدە ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ چۇچۇك تىللىرى بىلەن «سالام، مۇئەللىم!» دەپ سالام بېرىشتى. گۇلپەرنىڭ باش لىڭشىتىشى تەسكە توختىدى.

سەبىي بالىلار تەئەججۇپلەنگىنىچە ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇرۇشاتتى. بىر چاغدا كەپسىز ئوغۇللار «يېڭى كەلگەن

ئەپەندىكەن»، «ئاچچىقى يامان ئەمەستەك قىلىدۇ» دېيىشكىلى تۇردى.

گۈلپەرى شۇ دەقىقىدە سىنىپنىڭ سەھنىگە ئوخشاشمايدىغانلىقىنى بىلدى. بولمىسا، ئۇ شۇنچە مېھمانلارنىڭ ئالدىدا قىلچە تەمتىرىمەي نۇرغۇن ناخشىلارنى ئېيتقانىدى. ئەمدى بولسا قىرىق نەچچە سەبىي بالىنىڭ ئالدىدا سەل هودۇقۇۋاتاتتى.

گۈلپەرى چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتۈپ، ئىلمىي مۇدىرنىڭ ئۆگەتكىنى بويىچە ئۆزىنى تونۇشتۇرماقچى بولدى:

ــ ساۋاقداشلار، مېنىڭ ئىسمىم گۈلپەرى، بۈگۈندىن باشلاپ سىلەرگە مۇزىكا دەرسى بېرىمەن...

شۇ ۋاقىتتا بىر ئوغۇل ئوقۇغۇچى قول كۆتۈردى ۋە گۈلپەرى رۇخسەت بەرگۈچە ئورنىدىن تۇرۇپ:

ــ ئۇنداق بولسا لويۇڭجى قېنى؟ لويۇڭجى ئەكىرمەپتىلەغۇ؟ ــ دەپ سورىدى. گۈلپەرى بۇ سوئالدىن هەيران بولۇپ قايتۇرۇپ سورىدى:

ــ لويۇڭجى... هە، ئۇنئالغۇنى نېمە قىلىسىز؟

ــ مۇزىكا دەرسى بولغاندىكىن، لويۇڭجى چېلىپ ئۇسسۇل ئويناپمايمۇ؟ ــ دېدى ئۇ ئوقۇغۇچى بېشىنى قاشلاپ.

ــ دەرستىن سىرتقى بوش ۋاقىتلاردا ئەلۋەتتە ئۇسسۇلمۇ ئويناپمىز، ــ دېدى گۈلپەرى.

ئۇ ئوقۇغۇچى چىرايىنى پۈرۈشتۇرۇپ ئولتۇرۇۋالدى، ئەمما دېرىزە تۈۋىدە ئولتۇرغان ئوقۇغۇچى ئورنىدىن قوپتى:

ــ مۇئەللىم، ئۆزلە دەرس ئۆتۈشنى بىلمەيدىكەنلا.
گۈلپەرى ھەيران بولدى:
ــ بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟
ــ مۇزىكا مۇئەللىملىرى دېگەن لويۇڭجىنى ئەكېرىپ بىزگە بېرىدۇ. بىز دەينى ئۆزىمىز قويۇپ ئۇسسۇل ئويناپمىز، بەزىدە بىلىدىغان ناخشىلارنى ئېيتىمىز.
گۈلپەرى ئۇلارنىڭ ساددىلارچە ئېيتقان سۆزلىرىدىن كۈلۈپ كەتتى.
ــ ئۇنداق بولسا كىم ناخشا ئېيتىپ بېرىدۇ؟ــ سورىدى گۈلپەرى بىردىنلا ئەقلىنى ئىشلىتىپ. بۇ گەپ بىلەن بالىلار بىر ـ بىرىنى ئىتتىرىشكىلى تۇردى. ئۇلار ئاخىرى ئىلھام ئىسمىلىك بىر بالىنى ئوتتۇرىغا ئىتتىرىپ چىقىرىپ قويدى.
ــ قايسى ناخشىنى ئېيتىسىز؟ــ سورىدى گۈلپەرى.
ــ «بىلىم ئىشقىدا»نى،ــ ئىلھام شۇنداق دەپ ئارتۇقچە تارتىنىپ ئولتۇرمايلا ناخشىنى باشلىدى:

جاھان رەنالىرى ئىچرە بىلىمدەك بىر گۈزەل يار يوق،
بىلىمدىن ئۆزگە تۇتقان يار بولۇر ئۇ گاھىدا بار ـ يوق.
... ...

ئىلھام خېلى كۆچىگەن بولسىمۇ، ناخشىنىڭ بىر قىسىم جايلىرىدىكى ئاۋاز ئۆزگىرىشلىرىنى تولۇق چىقىرالمىدى، ئۇنىڭ ئۇستىگە بەزى سۆزلەرنى بالىلارچە ئوماق تىل بىلەن تەلەپپۇز قىلغان بولغاچقا ناخشا قىزىقارلىق چىقتى.

ــ ناخشىنى ناھايىتى ياخشى ئۆگىنىپسىز. بەزى ئاھاڭلىرىنى توغرا چىقىرالماي قالدىڭىز. كېيىن مەن سىزگە ئۆگىتىپ قويايي.

بۇنى ئاڭلىغان ئىلھام بىردىنلا چىرايىنى تۇردى:

ــ ئۆزلە بىلمەيدىكەنلا، مۇئەللىم.

گۈلپەرى «يەنە نېمە گەپ چىقار؟» دەپ ئۇنىڭغا سوئال نەزىرى بىلەن قارىدى.

ــ بىرىنچى مەۋسۇملۇق مۇزىكا دەرسىنىڭ ئىمتىھانىدا مەن مۇشۇ ناخشىنى ئېيتىۋىدىم، مۇئەللىم ماڭا يۇز نومۇر قويغان،ــ دېدى ئىلھام تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ.

بالىلارمۇ چۇقىرىشىپ كېتىشتى:

ــ راست، يۇز نومۇر قويدى.

ــ ياخشى ئېيتتىڭ.

ــ سىنىپتا ئۇ ناخشا ئېيتىشقا ھەممىدىن ئۇستا.

گۈلپەرى ئۆزىنىڭ خاتا گەپ قىلىپ قويغانلىقىنى بىردىنلا ھېس قىلدى ۋە سۆزىنى ئوڭشىۋالدى:

ــ مەنمۇ ئۇنىڭ ناخشىنى ياخشى ئېيتىدىغانلىقىنى بىلدىم. مەن ئۇنى تېخىمۇ ياخشى ئېيتسۇن دېمەكچى ئىدىم. ئەگەر بۇگۈن ئىمتىھان بولغان بولسا مەنمۇ ئۇنىڭغا يۇز نومۇر قويغان بولاتتىم.

بۇ گەپ چىقىشى بىلەن ھېلىقى بالىنىڭ چىرايىغا كۈلكە يۈگۈردى. ئۇ ساۋاقداشلىرىغا مەغرۇر بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن ئورنىغا بېرىپ ئولتۇرۇۋالدى. بۇنىڭ بىلەن گۈلپەرى بالىلارنىڭ قىزىقىشىنى، ئۇلارنى

قانداق يېتەكلەش كېرەكلىكىنى بىلمۇۋالدى.

ــ ساۋاقداشلار، مەنمۇ سىلەرگە بىر ناخشا ئېيتىپ بېرەي.

بۇنى ئاڭلىغان ئوقۇغۇچىلار خۇشال بولۇپ كېتىشتى. گۇلپەرى ناخشىسىنى باشلىدى:

كېپىنەك، كېپىنەك، كەلگىن جان دوستۇم،
شۇ گۈزەل باغچامدا پەرۋاز قىلغىن شاد.
سۇ قۇيۇپ گۈللەرنى ئايىنىتاي دائىم،
سەن قونغىن گۈللەرگە قىلىپ باغ ئاۋات.
... .

ــ مۇئەللىم، يەنە ئېيتىپ بەرسىلە.

ــ مۇئەللىم، بىزگىمۇ ئۆگىتىپ قويسىلا.

ــ ناخشىنىڭ بېشى ئەجەب نوچىكەن.

شۇنىڭ بىلەن سىنىپتا ئوقۇغۇچىلارنىڭ رېتىملىق ئاۋازى ياڭراشقا باشلىدى:

كېپىنەك، كېپىنەك، كەلگىن جان دوستۇم،
... ...

ــ ساۋاقداشلار، مۇشۇنداق دەرس ئۆتسەك بولغۇدەكمۇ؟

بالىلار ۋارقىراشتى:

ــ بولغۇدەك!

ناخشا ئېيتقان بالا قولىنى كۆتۈرۈپ ئورنىدىن تۇردى:

ــ مۇئەللىم، مۇشۇنداق ناخشىنى يەنە بىلەملا؟

بىزنىڭ ناخشا مۇئەللىملىرىمىز ئۆزى ناخشا ئېيتمايدىچۇ...

— مەن خېلى كۆپ ناخشىلارنى بىلىمەن.

— ئۇنداقتا ئېيتىپ باقسىلاچۇ.

— بىزگىمۇ ئۆگىتىپ قويسىلا.

گۈلپەرنىڭ خېلى ناخشىلارغا ئىدىيەۋى تەييارلىقى بولغاچقا يەنە بىر ناخشىنى باشلىدى:

قول ياغلىق، قول ياغلىق،
يانچۇقۇمدا ساقلاقلىق.
قول ياغلىقى يوق بالىلار
بولالمايدۇ ئەخلاقلىق.

— ئۇييۇ، ئەجەب كاتتا ناخشىكەن.

كەينىدە ئولتۇرغان بىر قىز قولىنى كۆتۈرۈپ ئورنىدىن تۇردى:

— مۇئەللىم، مۇنۇ سەمەت دائىم ماڭقىسىنى يېڭگە ئېرىتمدۇ.

سەمەت دېگەن ئوقۇغۇچىمۇ ئورنىدىن تۇردى:

— ھە، سەنچۇ؟ دائىم ماڭقاڭنى بىر غېرىچ ساڭگىلىتىپ يۈرىسەنغۇ؟

— نەدە؟ — دېگىنىچە ئۇ قىز يۈزىنى ئېتىپ بېشىنى پارتىغا قويۇۋالدى.

— بولدى، ساۋاقداشلار، بۇنىڭدىن كېيىن سەت گەپ قىلىشمايلى. ئامال بار قول ياغلىق تۇتايلى.

شۇ ۋاقىتتا بايانىندىن بېرى گۈلپەرىگە تىكىلىپلا قالغان ئوماق بىر قىز قول كۆتۈرۈپ ئورنىدىن تۇردى ۋە ئويلىمىغانلا بىر گەپنى قىلدى:

— مۇئەللىم، ئۆزلە بەك چىرايلىق ئىكەنلا.

بۇ گەپتىن گۈلپەرى خىجىل بولۇپ كەتتى. بالىلار بولسا «هوي» دەپ ۋارقىراشتى.

ۋاقىت توشتى. سىنىپتىن چىققان گۈلپەرى ئانچە ئۇزىمايلا سىنىپتىن ئېگىز ـ پەس، ئىلگىرى ـ كېيىن بولۇپ «كېپىنەك، كېپىنەك، كەلگىن جان دوستۇم» دېگەن مىسرانى ناخشا قىلىپ ئېيتقان ئاۋازلار ئاڭلاندى. گۈلپەرى: «نېمىدېگەن ئوماق، شوخ بالىلار ـ ھە!» دەپ سۆيۈنگىنىچە ئىشخانىغا قاراپ ماڭدى.

※ ※ ※

ئۆيلەرنى بىرمۇبىر كۆرۈپ چىققان شېرىنگۈل رازىمەنلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتتى.

— قانداق، ئۆي يارىدىمۇ؟ — سورىدى ئالىم مەغرۇرلۇق بىلەن.

— بەك ئازادە ئىكەن، ياخشى بېزىلىپتۇ، سىز بېزەتتىڭىزمۇ؟

— ياق، باشتىن ـ ئاخىر ئاپام ئۈستىدە تۇردى، ئاپام بۇنداق ئىشلاردا ئىنچىكىلەپ ھارمايدۇ.

— لېكىن خېلى كۈچ چىقىرىپتۇ، ئاپامغا رەھمەت ئېيتسام بولغۇدەك.

شېرىنگۈلنىڭ «ئاپام» دېيىشى ئالمىنى هاياجانلاندۇرۇۋەتتى. بىراق، شېرىنگۈل تەبىئىي هالدا دېرىزە پەردىلىرىنى كۆرۈۋاتاتتى.

ــ دېرىزە پەردىلىرىنى ئالماشتۇرۇۋەتسەك بولغۇدەك، ــ دېدى شېرىنگۈل.

ــ ئەمدى بۇ ئىشلار سىزگە قالدى.

ــ ئۇنداق بولسا ئەتىلا ئالماشتۇرۇۋېتەيلى.

ــ ئۇنداق بولسا ئاچقۇچتىن بىرنى بېرەي. قانچىلىك پۇل كېتىدۇ؟

شېرىنگۈل ئاچقۇچنى ئالدى ۋە ئالمىنى قۇچاقلاپ تۇرۇپ:

ــ مېنىڭدىمۇ يېتەرلىك پۇل بار، ــ دېدى. ئالىم مەمنۇنلۇق بىلەن كۈلدى ۋە: «ئائىلە شارائىتى ياخشى بولسا بىر ئىشلاردىن غەم يەپ ئولتۇرۇشنىڭ هاجىتى يوق» دەپ ئويلىدى.

ــ ئالمجان، تويمىزغا بىر هەپتىمۇ قالمىدى، شۇڭا مەن سىزگە يەنە بىر قېتىم دەيلى. ئىككىمىزنىڭ يوشۇرغۇدەك سىرىمىز قالمىدى. شۇڭا تويدىن كېيىن چوقۇم مېنى هۆرمەتلەڭ، بۇرۇنقى ئىشلارنى چۈۋۈپ دىلىمنى رەنجىتىدىغان ئىشنى قىلماڭ، مەنمۇ شۇنداق قىلىمەن.

ــ ۋاي خاتىرجەم بولۇڭە، ماڭا بۇرۇنقى سىز ئەمەس، هازىرقى سىز لازىم.

ــ ئالمجان، سىز هەقىقەتەن بىللە ياشاشقا ئەرزىيدىغان ئادەم ئىكەنسىز.

ــ ئەمدى ئۆيىنىڭ ئىشى سىزگە قالدى، ئالماشتۇرۇشقا تېگىشلىك دەپ قارىغان نەرسىلەر بولسا ئۆز مەيلىڭىزچە ئالماشتۇرۇۋېتىڭ.

ــ ماقۇل.

شۇ ۋاقىتتا ئالمىنىڭ يان تېلېفونى سايرىدى. تېلېفون قىلغان سېلىم ئىدى.

ــ قانداق ئەھۋالىڭ؟ ــ سېلىمنىڭ تەلەپپۇزى بۇرۇنقىدىن خېلىلا قاتتىق ئىدى.

ــ ياخشى، ئۆزۈڭچۇ؟ ــ ئالىم نېمىشقىدۇر سېلىمغا قاتتىق تېگەلمىدى.

ــ توي تەييارلىقى پۈتۈپ قالغاندۇ؟

ــ ئاساسەن پۈتۈپ بولدى.

ــ مۇشۇنداق ۋاقىتتا گەپ قىلمىسام بولاتتى، لېكىن ئۇرۇمچىدىكى ئاغىنىلەر بەك سۈيلەپ كېتىۋاتىدۇ، ئېسىڭدە باردۇ؟ يەنە سەككىز مىڭ كويدەك بېرىشىڭ بار ئىكەن.

ــ ئېسىمدە بار، ــ دېدى ئالىم قوشۇمىسىنى تۇرۇپ.

ــ بولسا شۇنى...

ــ بولىدۇ، مەن جايلاشتۇرۇپ ئەتىگىچە ساڭا تېلېفون قىلاي.

ــ ئاداش، نېمىلا بولسا ھازىر يېنىمغا بىر كەلگەن بولساڭ، سېنى ساقلايمەن.

ئالىم بىرنېمە دېگۈچە سېلىم تېلېفونىنى قويۇۋەتتى. بۇنىڭغا ئالمىنىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى ئويلاپ بولدى قىلدى. ھازىر

سەمىلەر بۇ يەردىكى «تەمىنلەش» ئىشىنى سېلىمگە تاپشۇرغان بولۇپ، بىر تۈركۈم ئۇزۇم سودىسى قىلىدىغان سودىگەر بالىلار، ئاشخانا ئاچقان خوجايىنلار، پۇل مۇئامىلە ساھەسىدىكى ياش يىگىتلەر ئۇنىڭ قولىدا ھاياتىنى خورىتىۋاتاتتى. ئۇلارغا سېلىم بولمىسىلا بولمىغاچقا، بارا ـ بارا سېلىمنىڭ خورىكى ئۆسۈپ كەتكەنىدى. شۇڭا ئۇ ھازىر ئالىمنىڭ ئالدىدا قاتتىقلا سۆزلەۋېرىدىغان بولۇپ كەتتى. بۇرۇنقىدەك بوزىرىپ ـ تاتىرىپ، دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ يۇرىدىغان ئىش ئەمدى يوق.

ــ كىم بىلەن پۇل توغرۇلۇق سۆزلىشىۋاتىسىز؟

بۇنىڭدىن ئالىم قاتتىق چۆچۈپ كەتتى ۋە دەرھال كاللىسىنى ئىشلەتتى:

ــ ھە، بىر ئاغىنەم مۇشۇنداق جىددىي پەيتتە مەندىن پۇل سوراۋاتىدۇ. بەرمەي دېسەم تېخى...

ــ يارەم قىلغۇدەك يېرىڭىز بولسا يارەم قىلىپ قويۇڭ، خەقنىڭ بىرسىگە ھاجەتمەن بولۇپ ئېغىز ئاچمىقى ئاسان ئەمەس.

ــ بولىدۇ ئەمىسە، مەن ھازىرلا ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ باقاي.

يولدا كېتىۋاتقان ئالىمنى غەم باستى. ئۇ ئىشىنىڭ ئاقىۋىتىنى بۇنداق بولۇپ كېتەر، دەپ ئويلىمىغانىدى. ئۇ خىروئىن بىلەن دەسلەپتە ھەپىلەشكەن ۋاقىتىدا «بىر مەزگىل كۆڭۈل خۇشى قىلىپ يالتىيىپ قالارمەن» دەپ ئويلىغانىدى، بىراق كېيىن مۇمكىن بولمىدى. نەچچە

قېتىم ئۇ بىر نىيەتكىمۇ كەلگەنىدى. بىراق، ئەمدى ئۆزىنى تۇتۇۋالغان چېغىدا كونا ئۇلپەتلەر بىلەن ئۇچرىشىپ قالغان باھانە بىلەن، ياكى «مۇشۇ بىر قېتىم...»، «مۇشۇ ئاخىرقى قېتىم...» دېگەن يالغان ۋەدىلەر بىلەن يەنە «سىرلىق تۇمان» قوينىغا ئۆزىنى ئاتقانىدى. مانا ئەمدى ئۇ نېمە قىلىشنى بىلەلمەي قېلىۋاتىدۇ. يەنە بىر تەرەپتىن ئۇنىڭغا ئەلەم قىلىۋاتقىنى بۇ «ھۇزۇر» پۇل دېگەننى توختىماي سۇمۇرىدىكەن. بىر چاغلاردا ئۇنى ھۆركىرىتىپ يۇرگەن بانكىدىكى پۇللىرىنىڭمۇ ھازىر تېگى كۆرۈنۈپ قالدى. تويغا ئۆزى بەش مىڭ كوي چىقارغاندىن باشقا ھەممە چىقىملارنى چوڭلار چىقاردى. بانكىدا بولسا ھازىر يىگىرمە مىڭ يۈەندەك پۇلى قاپتۇ. بۇنىڭدىن سىلىمغا قەرزى ئۈچۈن سەككىز مىڭ كوينى بەرسە... «مۇشۇنداق كېتىۋەرسە قالغان پۇلمۇ ئۇزاقتا پايلىمىغۇدەك... ھېلىقى پاختىچى، چىگىتچىلەرمۇ ئىشىنىڭ يولىنى بىلۋېلىپلا قارىسىنمۇ كۆرسەتمەيدىغان بولۇۋېلىشتى. ھۇ، خۇمسىلار... بۇنى بىلگەن بولسام شۇ ۋاقىتلاردىلا ئۇ بىرنېمىلەردىن جىقراق بىرنەرسە ئۇندۇرۇۋالاركەنمەن. ھەي...»

شۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭ يان تېلېفونى يەنە سايرىدى. ئۇ يەنە سېلىم ئىدى.

— نەدە، ئاداش؟ — دەپ سورىدى ئۇ ئۇدۇللا.

— يولدا.

— پۇلنى ئېلىۋېلىشنى ئۇنتۇما.

سېلىم يەنە تېلېفوننى قويۇۋەتتى. ئاچچىقى كەلگەن ئالىم بېرىپ سېلىمنىڭ ياقىسىنى ئېلىش ئۈچۈن ماينى كۈچەپ بەردى، لېكىن بىرئاز مېڭىپلا يەنە پەسكويغا چۈشتى. «نېمىلا بولسام سېنىڭ ئالدىڭدا بويۇن قىسىپ قالماسمەنا!» ئالىم نىشاننى بانكىغا بۇرىدى...

ئالىم سېلىمنىڭ ئۆيىگە كىرگەندە سېلىم ناخشا تىڭشاپ ئولتۇراتتى.

... ...

ئاھ، ئۇرىسەن ئارمىنىڭغا يېتەلمەي،
يا ئارزۇنىڭ ئىشىكىدىن كېتەلمەي،
ئاۋارىسەن بىرنى ئىككى ئېتەلمەي،
مەنچە بولسا، ھايات دېگەن مانا شۇ!

... ...

ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپمۇ قويماي ئالىمغا قاراپ بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى. ئالىم يانچۇقىدىن پۇلنى ئېلىپ ئۇنىڭ ئالدىغا تاشلىدى. سېلىم پۇلنى سانىدى ۋە:

ــ يەنە ئەللىك كوي كەم ئىكەن. بوپتۇلا، ئاغىنىدارچىلىقىڭ يۈزىنى قىلاي، ــ دېدى.

بۇنى ئاڭلىغان ئالىم ئاچچىقتىن تىترەپ كەتتى.

ــ بۇنىڭغا خاپا بولما، ئاداش، ــ دېدى سېلىم ئۇنىڭغا تاماكا سۇنۇپ، ــ سودا دېگەن سودا بولىدىكەن. مەن سىلەرنىڭ يۈزۈڭلارنى قىلغان بىلەن، سەمىلەر مېنى

سۈيلەپ ئولتۇرغۇزمايدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇ ئاز پۇلنىڭ ئىشى بولمىسا.

ــ ھەي،ــ دېدى ئالىم تاماكىنى قاتتىق ـ قاتتىق شوراپ،ــ تازا يېقىن يولىمايدىغان ئىش ئىكەندۇق بۇ.

بۇنى ئاڭلىغان سېلىم مىيىقىدا كۈلۈپ قويۇپ ئارتۇقچە ئىپادە بىلدۈرمىدى.

ــ مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولساق... ــ ئالىم بىردەم تۇرۇپ قالدى،ــ تاشلىۋېتىدىغانغا تىرىشىپ باقسام بولغۇدەك... ئۆلۈپ قالماسمەن...

ــ ئۇ ئۆزۈڭنىڭ ئىشى،ــ دېدى سېلىم سوغۇقلا.

ئالىم ئۇنىڭدىن ياخشى گەپ چىقمايدىغانلىقىنى بىلىپ غۇڭزىدە ئاچچىقى كەلدى:

ــ ھوي، سېلىم «كۇچۇك»، بۇگۈن نېمە ماڭا يوغانچىلىق قىلىسەن؟

ــ ئالىم، قاراپ گەپ قىل. نېمە ئادەمنىڭ كەيپىنى ئۇچۇرۇپ... مېنىڭ ناخشا تىڭشاۋاتقانلىقىمنى كۆرمىدىڭمۇ؟ بايا دېدىمغۇ، چېكەمسەن، تاشلامسەن ئۆزۈڭنىڭ ئىشى، ئاداش. بۇ مەجبۇرلايدىغان ئىش ئەمەس.

ئالىمنىڭ مۇشتىلىرى تۈگۈلدى، ئەمما... بىردىنلا لاسسىدە بوشىغان ئالىم ئەلەم بىلەن كەينىگە يانىدى: «تۈگەپتۇ، ئەمدى بۇرۇنقى ئىشلار قالماپتۇ...»

سېلىم ئۇنىڭ كەينىدىن مەسخىرىلىك كۈلدى: «نېمەڭگە نوچىلىق قىلىسەن؟ سېنىڭ بۇ قۇرۇق ھەيۋەڭدىن كىم قورقىدۇ؟ ئەتىلا يالۋۇرۇپ كېلىدىغانلىقىڭنى مەن

بىلمەيمەنمۇ؟ تاشلايمەن دەپ كەتكىنىنى تېخى... ئالمىغاخۇن، ئۆز ۋاقتىدا ئۇنچىلىك چوڭچىلىق قىلمىغان بولساڭ، مېنى ئۇنچىلىك پەس كۆرمىگەن بولساڭ، ئاغىنىلەرنىڭ ئالدىدا ئىناۋىتىمنى تۆكمىگەن بولساڭ ساڭا بۇ كۈنلەر يوق. ھەممىسى ئۆزۈڭنىڭ شورى. قاراپ تۇر، ئاخىرى سېنى ئۆز ئايىغىڭ بىلەن ئالدىمغا ئۆمىلىتىپ ئەكېلىمەن. ئۆز ۋاقتىدا ئۇرۇمچىدە سېنى تازا جايلاپتىكەنمەن...»

※ ※ ※

گۈلپەرى چوڭ ئىشخانىدا دەرس تەييارلاۋاتاتتى. گۈلپەرى بىلەلمىگەن يەرلىرىنى باشقا ئوقۇتقۇچىلاردىن سوراش قولاي بولغاچقا، چوڭ ئىشخانىدا ئولتۇرۇشقا ئامراق ئىدى. ھازىر دەرس ۋاقتى بولغاچقا ئىشخانىدا بىرنەچچىلا ئوقۇتقۇچى بار ئىدى. ئۇنۇڭ ئېلىشقا تەييارلىنىۋاتقاچقا، «يېزىدىكى مەكتەپلەرگە چۈشۈپ چېنىقىش» دېگەن شەرتنى ھازىرلاش ئۈچۈن بۇ مەكتەپكە كەلگەن ھەببە مۇئەللىم مەشكە كۆمۈرنى لىقلاپ قاچىلىغاندىن كېيىن نېمىشقىدۇر مەكتەپ مۇدىرى ھەققىدە ئېغىز ئېچىپ قالدى:

— سىلەرنىڭ بۇ مۇدىرىڭلار نېمانچە ياش خوتۇن ئېلىۋالدى؟

بىرنەچچە يەرلىك ئايال ئوقۇتقۇچى قولىدىكى ماتېرىياللىرىنى قويۇشۇپ بۇ پاراڭغا قېتىلىشقا تەييارلىنىشتى.

ــ ئۇ مەكتەپ مۇدىرى بولۇپ ئۇزاق ئۆتمەي پوچتىخانىدا ئىشلەيدىغان ئايالىدىن چېنىپ، ئۇنى قويۇۋېتىپ، «ياش، چىرايلىق» دەپ ئۆزىدىن ئون نەچچە ياش كىچىك مۇشۇ دېھقان قىزىنى ئالدى.

ــ ھوقۇق تۇتۇپلا يىگىتلىكى ئۇرغۇپ كېتىپتۇ ــ دە بۇ مۇدىرنىڭ، ــ دېدى ھەببە مۇئەللىم ھەييارلىق بىلەن.

ــ نەدىكىنى؟ ــ دېدى بىر ئايال ئوقۇتقۇچى، ــ يىگىتلىكى تۇتۇپ كەتسە چېچى قارايماقتا يوق، كۆرگەزمىگە قېپقالغان شۇ ئازغىنە چېچىمۇ ئاقىرىپ كېتەمدۇ؟

ــ «ياش خوتۇن» دەپ ئاغزىنى تاتلىق قىلغان بىلەن، ئاشۇنداق دەردىنى تارتىدىغان ئىش، ــ دېدى ھەببە مۇئەللىم.

ــ شۇ، ــ دېدى يەنە بىر ئايال مۇئەللىم، ــ ياش خوتۇن ئېلىۋالغان بىلەن ھۆددىسىدىن چىقالمىسا بولىدۇ.

ــ نېمە، ھۆددىسىدىن چىقالمامدىكەن؟ ــ گەپنى تېخىمۇ ئاچتى ھەببە مۇئەللىم.

ــ ئېرىمنىڭ دېيىشىچە، ــ دېدى ئۇ ئوقۇتقۇچى، ــ بۇ «يىگىت» ھېلىقىدەك دورىلاردىن بېرى كېلەلمەيدىغان بولۇپ قاپتۇ.

ــ شۇ ھالىغا مەكتەپتىكى ياش قىزلارنى كولدۇرلىتىمەن دەيدۇ دېسە. مەن دەيمەن، بىرەرسى «ھە، كېلە» دەيدىغان بولسا، قىزلارنىڭ ئالدىدا شۇمشىيىپ تۇرار بولغىيتتى.

بۇ گەپ بىلەن ئاياللار كۈلۈشتى.

شۇ ۋاقىتتا تەنتەربىيە مۇئەللىمى ئەيسا كىرىپ قېلىپ ئۇلارنىڭ گېپىنى ئۇزۇلدى، ئەمما ئۇلار پىخىلداپ كۈلۈشكە باشلىدى. ئەيسا ئۇلارغا ھەييارلىق بىلەن تىكىلدى ۋە:

ــ ئەتىدىن ـ كەچكىچە يوتقانىنىڭ ئىچىدىكى ئىشلارنى دېيىشكۈچە تاپشۇرۇق تەكشۈرۈڭلار، ــ دەپ قويۇپ چىقىپ كەتتى. ئارانلا ئولتۇرغان گۈلپەرىمۇ مۇشۇنى باھانىداپ بىر ژۇرنالنى ئېلىپ سىرتقا ماڭدى. ئۇنىڭ كەينىدىن بىر ئايال مۇئەللىمنىڭ:

ــ مۇشۇ ئەيسا مۇئەللىم بەك قىزىق دېسە، شوجاڭنى دوراپ ئامال بار گەپنى يوتقانىنىڭ ئىچىدىكى ئىشلارغا باغلاپ قىلىشقا تىرىشىدۇ، ــ دېگەن سۆزى ئاڭلاندى.

سىرت سوغۇق بولغاچقا گۈلپەرى ياتاقتا كىرىپ كەتتى.

ياتاقتىكى مەشتە گۈرۈلدەپ ئوت كۆيۈۋاتاتتى. ئىشىك ـ دېرىزىلەر ھەم ئېتىلگەن بولغاچقا ياتاق ئىچى خېلىلا ئىسسىق ئىدى. بۇ بىر ئادەتتىكىلا كېسەك ئۆي بولسىمۇ، ئىككى چېۋەر قىز تۇجۇپىلەپ سەرەمجانلاشتۇرۇپ «مېھرى ئىسسىق» ياتاقتا ئايلاندۇرغانىدى.

گۈلپەرى قولىدىكى «شىنجاڭ ياشلىرى» ژۇرنىلىنى كۆرۈشكە باشلىدى. ئايقىز بولسا پەلتوسىنىڭ تۇگمىسىنى ئوڭشاش بىلەن ئاۋارە ئىدى.

ــ ئالدامچىلار، ــ دېدى ئايقىز خاپا بولۇپ، ــ

«داڭلىق ماركىلىق» دەپ قىممەتكە ساتقىنىنى؟ مانا، تۇگمىسى بىر ئايغىمۇ چىدىمىسا...

گۈلپەرى ئايقىزنىڭ كىيىم توغرۇلۇق ئېغىز ئاچسا توختىماي كوتۇلدايدىغانلىقىنى بىلىدىغان بولغاچقا، ئارتۇق گەپ قىلماي كۈلۈپ قويۇپ ئولتۇرۇۋەردى.

ئايقىز كوتۇلداپ هاردى بولغاي، بىر چاغدا ئاغزى بېسىقتى.

ــ چۈشتىن كېيىن بىر سائەت دەرس ئۆتۈپلا يەنە ئائىلە سۆھبىتىگە بارغۇدەكمىز ــ هە؟ــ دېدى گۈلپەرى گەپنى بۇراپ.

ــ نېمە ئىشكىنىتاڭ بۇ؟ــ دېدى ئايقىز جىلە بولۇپ قولىدىكى پەلتوسىنى كارىۋاتقا تاشلاپ،ــ «بالاڭ مەكتەپكە بارسۇن» دەپ كۈندە يېلىنىپ خەقنىڭ ئۆيىگە بارغان. بىز ئۇلارنى ئوقۇتساقلا بولمىدىمۇ؟ كېلەمدۇ، كەلمەمدۇ؟ نېمە كارىمىز. ئاتا ــ ئانىسى بولغان ئادەم بالىسىنى مەكتەپكە هەيدىمەي نېمە ئىش قىلىدىغاندۇ؟

ــ بالا مەكتەپتە ئوقۇمىسا بولمايدۇ ــ دە،ــ دېدى گۈلپەرى هارغىنلىق بىلەن،ــ لېكىن، بەزى دېهقانلار ئائىلىسىدىكى ئۇششاق ــ چۈششەك ئىشلارنى دەپ بالىلىرىنى تۇتۇۋالىدىكەن. ئۇلارغا خىزمەت ئىشلەپ كاللىسىدىن ئۆتكۈزمىسەك بولمايدۇ. ئوقۇتقۇچىلارنىڭ دېيىشىچە، ئاتا ــ ئانىلار بىلەن ئىزچىل هەپىلىشىپ تۇرىدىغان ئىش ئىكەن.

ــ شۇ، چاتاق يېرى، «كاللىسىدىن ئۆتكۈزمەك» تەس تۇرمامدۇ،ــ دېدى ئايقىز ۋايساپ،ــ يېزىدا

مۇئەللىمچىلىك قىلىشنىڭ مۇنداق جاپاسى بارلىقىنى بىلگەن بولسام كەلمەسكەنمەن. قېنى ئاتا ـ ئانامنى بىر مۇنچە يول ماڭدۇرۇپ بۇ يەرگە كەلگىنىم، مۇشۇنداقلا بولۇۋېرىدىغان بولسا... مەن چىدىمىغۇدەكمەن.

ـ ئۇنداقمۇ دەپ كەتمەڭ،ـ دېدى گۈلپەرى خۇددى ئايقىزدىن ئايرىلىپ قالماي دېگەندەك،ـ ئارانداكەلگەندىكەن، غەيرەت قىلىپ باقايلى.

شۇ چاغدا ئىشىك چېكىلدى.

ـ كىرىڭ،ـ دېدى ئايقىز قوپال ئاۋازدا.

ئىشىك ئاستا ئېچىلدى ۋە تونۇش ئاۋاز ئاڭلاندى:

ـ «كېپىنەك مۇئەللىم» بارمۇ؟

ئايقىز ھەيران بولۇپ ئىشىككە قارىدى. گۈلپەرى كۈلۈپ:

ـ بار،ـ دېدى.

شۇنداق چوڭ ئېچىلىپ ھەسەن مۇئاللىم كىرىپ كەلدى. ھەسەن مۇئەللىم ئۆتكەن يىلى 9 ـ ئايدا رەسمىي ئىشتات بىلەن بۇ مەكتەپكە بۆلۈنگەن سەنئەت مۇئەللىمى بولۇپ، باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ 5 ـ يىللىقىغا مۇزىكا دەرسى بېرەتتى، سازلارنى خېلى ئوبدانلا چالاتتى. شۇڭا گۈلپەرى ئۇزاق ئۆتمەيلا ئۇنىڭ بىلەن چىقىشىپ قالدى. بىكار قالغانلاردا ھەسەن مۇئەللىمنىڭ ئاككوردىيون ياكى گىتار بىلەن تەڭكەش قىلىشى بىلەن گۈلپەرى ناخشا ئېيتاتتى. كېيىن ھەسەن مۇئەللىم گۈلپەرى دەرسكە كىرىدىغان سىنىپقا كىرىپ «كېپىنەك»، «قول ياغلىق» قاتارلىق ناخشىلارغا ئاككوردىيون بىلەن مۇزىكا تەڭكەش

قىلىپ بېرىپ گۈلپەرىنىمۇ، ئوقۇغۇچىلارنىمۇ خۇش قىلىۋەتكەنىدى.

ھەسەن مۇئەللىم گۈلپەرىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭغا بىر كونۇبۇرتنى سۇندى.

ــ سىزنىڭ خېتىڭىز، ــ دېدى ھەسەن مۇئەللىم گۈلپەرىگە يېقىملىق تىكىلىپ، ــ پۈلمىكىن دېسەم قاتتىقلا تۇرىدۇ. قارىغاندا رەسمىدەك قىلىدۇ.

«رەسىم» دېگەن گەپنى ئاڭلاپ گۈلپەرىنىڭ يۈرىكى «جىغغىدە» قىلىپ قالدى ۋە كۆز ئالدىغا ئالمىنىڭ كۈلۈپ تۇرغان چىرايى كېلىپ: «مېنى سېغىنىپ رەسىمىنى ئەۋەتىپتۇ ــ دە. رەسىمگە قانداق چۈشكەندۇ؟ چوقۇم مېنى ھەيران قالدۇرىدىغان شەكىلدە چۈشتى» دېگەنلەرنى ئويلاپ يايراپ كەتتى.

ــ كىمنىڭ رەسمى ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ باقساق بولار، ــ دېدى ھەسەن مۇئەللىم بىرنەرسىگە تاقەتسىزلەنگەندەك بولۇپ.

ــ بۇ مەخپىي، ــ دېدى گۈلپەرى كونۇبۇرتنى كەينىگە يوشۇرۇپ. شۇ ھامان ھەسەن مۇئەللىمنىڭ چىرايىدىكى قىزغىنلىقنى پەرىشانلىق ئىگىلىدى.

ــ بولىدۇ، ئەمىسە مەن چىقاي، ــ دېدى ئۇ كەينىگە يېنىپ.

ــ ھەسەن مۇئەللىم، توختاڭچۇ، ــ دېدى ئايقىز ئالدىراپ، ــ بايا گۈلپەرىنى نېمە دەپ چاقىرىدىڭىز؟ «كېپىنەك مۇئەللىم؟» بۇ نېمە گەپ ئەمدى؟

بۇ گەپ بىلەن ھەسەندە بىرئاز جانلىنىش بولدى.

ــ گۈلپەرى مۇئەللىم ئوقۇغۇچىلارغا «كېپىنەك» دېگەن ناخشىنى ئۆگىتىپتىكەن. بالىلار ئۇ ناخشىغا بەك ئامراق بولۇپ قاپتۇ. ھازىر بالىلارغا تەنەپپۇستا، يولدا «كېپىنەك، كېپىنەك كەلگىن جان دوستۇم» دېگەن مىسرانى ئېيتىش ئادەتكە ئايلىنىپ قاپتۇ. شۇڭا بالىلار گۈلپەرى مۇئەللىمنى «كېپىنەك مۇئەللىم» دەپ ئاتايدىغان بولۇۋاپتۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە... گۈلپەرى مۇئەللىم بەك چىرايلىق ئەمەسمۇ!

بۇ گەپلەر بىلەن ئايقىز ئاغزىنى ئېچىپلا قالدى. ھەسەن مۇئەللىم خوشلىشىپ چىقىپ كەتتى.

ــ ھەسەن مۇئەللىم سىزگە بۆلەكچىلا قارايدىغۇ؟ ــ دەپ سورىدى ئايقىز.

ــ قانداق دەيسىز؟ ــ دېدى گۈلپەرى كونۇبرتنى ئېلىپ.

ــ ئۇ سىزگە كۆيۈپ قاپتىمۇ نېمە؟ كۆزىڭىزگە تىكىلىپ قاراپ كەتتىچۇ!

ــ يوق گەپنى قىلماڭە، ــ دېدى گۈلپەرى كونۇبرتنى ئېچىشقا ئالدىراپ. گۈلپەرى كونۇبرتنى ئاۋايلاپ ئاچتى.

ــ باغاقكەنغۇ، ــ دېدى گۈلپەرى كونۇبرتتىن چىققان نەرسىگە قاراپ. ئاندىن ئۇ باغاقنىڭ قېتىنى ئاچتى ۋە، ــ قايسى دوستۇم توي قىلغاندۇ؟ ــ دېگىنىچە باغاقنىڭ خەتلىرىنى ئوقۇشقا باشلىدى. ئەمما دەرھال چىرايى تاتىرىپ داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى. قولىدىكى باغاق بولسا يەرگە چۈشۈپ كەتتى. ئۇنىڭغا قاراپ ئولتۇرغان ئايقىز گۈلپەرىدىكى بۇ ئۆزگىرىشلەرنى

كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى ۋە «نېمە بولدىڭىز؟» دېگىنىچە كېلىپ باغاقنى قولىغا ئېلىپ:

ــ توي باغىقىكەنغۇ. ئالىم، شېرىنگۈل دېگەنلەر كىم ئۇ؟ــ دەپ سورىدى. بىراق، گۈلپەرى جاۋاب بېرىشنىڭ ئورنىغا ياتاقتىن يۈگۈرۈپ چىقىپ كەتتى.

بۇرۇنلاردا مۇدىرنىڭ ئىشخانىسىدىكى تېلېفونىنى ئىشلىتىۋېلىش ئۈچۈن سىيىت مۇدىرغا مىڭ ئېغىز ياخشى گەپ قىلىپ، ئۇنىڭ ئىلمەك پاراڭلىرىغا يالغاندىن ماسلىشىشقا مەجبۇر بولىدىغان گۈلپەرى ئىشخانىغا كىرگەن پېتى سىيىت مۇدىرغا تېلېفونىنى ئىشارەت قىلىپ قويۇپ تۇرۇپكىنى قولىغا ئالدى.

ئالمىنىڭ يان تېلېفونى ئۇلاندى، ئەما تېلېفوننى ئالىم ئەمەس، رابىيە ئالدى.

ــ قانداق ئەھۋالىڭىز؟ــ دەپ ئەھۋال سورىدى رابىيە گۈلپەرنى تونۇپ. رابىيەنىڭ تەبىئىي تەلەپپۇزىدىن: «قارىغاندا باشقا ئالىم ئوخشايدۇ» دېگەننى لىپپىدە خىيالىدىن ئۆتكۈزگەن گۈلپەرنىڭ كۆڭلى دەقىقىلىك ئەمىن تاپقاندەك بولدى.

ــ ماڭا بىر باغاق كەپتىكەن،ــ دېدى گۈلپەرى ئارانلا.

ــ ھە، مەن ئەۋەتكەن،ــ دېدى رابىيە.

ــ قايسى ئالىم ئۇ؟ مەن ھېچ يادىمغا ئالالمىدىم،ــ دېدى گۈلپەرى جۇرئەتلىنىپ.

بۇ گەپ بىلەن رابىيە بىرئاز جىمىپ كەتتى، ئەما بۇ ۋاقىت گۈلپەرنگە بەك ئۇزاق بىلىنىپ كەتتى.

ــ قاراڭ، گۈلپەرى،ــ دېدى رابىيە ئېغىز

ئېچىپ،ــ ئاكام ئالدىڭىزدا بەك خىجىل بولۇپ... شۇڭا باغاقنىمۇ مەن ئەۋەتكەن...

ــ ئۇنداقتا...

ــ خاپا بولماڭ، گۈلپەرى، چوڭلارنىڭ زورى بىلەن شۇنداق بولۇپ قالدى...

ئۆزىگە مۇناسىۋەتلىك ھەممە نەرسە بەربات بولغانىدەك تۇيغۇغا كېلىپ لاسسىدە بولۇپ قالغان گۈلپەرى رابىيەنىڭ گېپىنىڭ ئايىغى چىقمايلا تۇرۇپكىنى ئاستا قويۇپ قويدى. ئىككى تامچە ياش مەڭزىنى بويلاپ دومىلاشقا باشلىدى.

ئىچ ـ ئىچىدىن بوغۇلۇپ كېتىۋاتقان گۈلپەرى كەينىگە ياندى. ئىشلاردىن بىخەۋەر مەكتەپ مۇدىرى ئۇنىڭغا چاقچاق قىلماقچى بولدى:

ــ بىر دەمدىلا كۆزىڭىزدىن ياش چىقاردىڭىزغۇ؟ رۇخسەت سورىماقچى بولسىڭىز، باھانە تۇزىمەي ئۇدۇللا دەۋېرىڭ،ــ مەكتەپ مۇدىرى ئۇنىڭ مۇرىسىگە قولىنى قويدى،ــ سىزدەك گۈزەل قىزلارغا بەرمىگەن رۇخسەتنى...

ئەمما، گۈلپەرى ئۇنىڭغا جاۋابمۇ بەرمەي، بۇرۇنقىدەك قولىنى سىلىق چۈشۈرۈۋەتمەي قاتقان پېتى سىرتقا ماڭدى. ئۇنى «ھازىرلا رۇخسەت سوراشقا ئېغىز ئاچىدۇ» دەپ تۇرغان مەكتەپ مۇدىرى ئۇنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ مەڭدەپ تۇرۇپ قالدى.

گۈلپەرى ياتاقنىڭ شەرقى تەرىپىدىكى يوغان ئۇجمىنىڭ كەينىگە ئۆتتى ـ دە، پاڭگىدە يىغلىۋەتتى.

ئۇنىڭ بۇ ئىشلارغا ئىشەنگۈسى كەلمەي تۇرسىمۇ، يىغىدىن ئۆزىنى پەقەت باسالمىدى...

※ ※ ※

ھامۇت ھاجىم بىلەن بولغان سودا ئىشىنىڭ تەييارلىقىنى پۈتكۈزۈۋالغان ئۆمەر «ئۇھ» دەپ ئىشخانىسىدىكى خۇرۇم ئورۇندۇقتا سوزۇلۇپ راھەتلىنىپ ئولتۇرۇپ كېيىنكى ئىشلىرىنىڭ چوتىنى سوقۇشقا باشلىدى: «بۇ سودا ۋاقتىدا پۈتسە تويىنى قىلىۋېلىپلا ساۋۇت بىلەن قوشئۆستەڭ جىلغىسىدا ئارامگاھ ئېچىشنىڭ تەييارلىقىنى باشلىۋەتسەك... ساۋۇتنىڭ پىلانى بەك ئېسىل پىلان بوپتۇ. بۇ ئىشنى جايىدا يۇرۇشتۇرەلسەك بىرنەچچە يىلدىلا كۆتۈرۈلۈپ كېتىدىغىنىمدا گەپ يوق. بۇمۇ بەك ياخشى بولدى. ھازىر رېستورانىدىن بىرنەچچىسى كۆپىيىۋىدى، سودامغا كۆرۈنەرلىك تەسىر يەتتى. ئەمدى قانداق قىلارمەن، دەپ غەم يەپ يۇرۇۋىدىم... ئىشىم يەنە ئوڭشىلىدىغان ئوخشايدۇ. مۇشۇنداق كېتىۋەرسەم يەنە قانداق چوڭ ئىشلارنى ئۇچرىمايدۇ دېگىلى بولسۇن. خۇدايىم، ئېيتقىنىم كەلسۇن...»

شۇ ۋاقىتتا ئىشخانىغا باش مۇلازىمەت ئورنىدىكى قىز كىردى:

ــ ئۆمەرجان ئاكا، ئۇستەلىلەر تۈگەپ كەتكەن بولسىمۇ 8 ــ مارتقا ئۇستەل زاكاز قىلىدىغانلار داۋاملىق

كېلىۋاتىدۇ، يا ئۇستەللەرنى سىغداپ ئون نەچچە ئۇستەل قىستۇرساق بولارمىكىن؟

ــ بۇنىڭدىنمۇ بىزگە پايدا بولغۇدەك، ــ ئۆمەر ئويلىنىپ قېلىپ قەتئىي قارارغا كەلدى، ــ بولدى، يەنە بەش ئۇستەل قوشۇڭلار. بەك سىغدىلىپ كەتسە مېھمانلارنىڭ كۆڭۈل ئېچىشىغا تەسىر يېتىدۇ.

ئۇ قىز چىقىپ تۇرۇۋېدى، ئىشخانىغا رابىيە كىرىپ كەلدى.

ــ ئىشلار قانداق، ئۆمەرجان؟

ــ ئاساسەن تۈگىدى.

ــ ياۋاللا، شۇنداقمۇ دەپ بېقىڭ. بولمىسا توييمىزدىن ئېغىز ئاچايمۇ دېمىگۈدەكسىز.

رابىيە سۆزىنى تۈگىتىپ بىر باغاقنى ئۆمەرگە سۇندى:

ــ ئاكاملارنىڭ باغىقى.

ئۆمەر باغاقنى ئۇستەلگە تاشلاپ قويدى ۋە:

ــ يەنە ئۇچ كۈن قالدىمۇ؟ ئالدىراشلىقتا شۇنچە كۈنلەر تېزلا ئۆتۈپ كېتىپتۇ، ــ دېدى. رابىيە بولسا قولىدىكى باغاقلارنى ئاختۇرۇشقا باشلىدى. ئۇستەل ئۇستىدىكى بايىقى باغاقتا مەقسەتسىزلا قاراپ ئولتۇرغان ئۆمەر چۆچۈپ كەتتى ۋە باغاقنى ئىتتىك قولىغا ئالدى.

ــ ھوي، بۇ يەرگە «شېرىنگۈل» دەپ يېزىلمىقۇ؟

رابىيە سىرلىق كۈلدى:

ــ ئاكام شېرىنگۈلنى ئالمىغان بولغاندىكىن، «شېرىنگۈل» دەپ يېزىلمىدۇ ــ دە.

ئۆمەرنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى:
ــ گۈلپەرچۇ؟
ــ ئاكام ئۇنىڭ بىلەن توي قىلمايدىغان بولدى.
ئۆمەرنىڭ بەدىنىگە تىترەك ئولاشتى:
ــ مەن... مەن تېخى ئالمىنى گۈلپەرى بىلەن توي قىلىدۇ دەپلا يۈرۈپتىمەن. ئەجەب... ئەجەب بۇنى ماڭا دېمىدىڭىزغۇ؟
ــ ۋاي، جېنىم ئۆمەرجان، ئۇ چاغلاردا سىزنىڭ ئاكامنىڭ تويىنى ئويلاشقا نەدە چولىڭىز.
ئۆمەر جىمىدە ئولتۇرۇپ قالدى ۋە ئۆزىگە سۆزلىگەندەك تۆۋەن ئاۋازدا:
ــ مەن ھازىرغىچىلا ئالمىنى گۈلپەرى بىلەن توي قىلىدۇ، دەپ يۈرۈپتىمەن، ــ دېدى.
ــ ئۇلارنىڭ ئىشى بەربىر مۇشۇ يەرگە كېلىپ بولدى، ــ دېدى رابىيە ئۆمەرنىڭ قولىدىن تارتىپ، ــ تولا بۇنىڭغا باش قاتۇرغۇچە، يۈرۈڭ، سافا كۆرۈپ كېلەيلى.
ئۆمەر مەجبۇرىي ئورنىدىن تۇردى.
ئۇي جاھازلىرى دۇكىنىدا ئۇنىڭ كۆزىگە سافا ئەمەس، بەلكى كۆزى ياشقا تولغان گۈلپەرى كۆرۈندى. ئۆمەرنىڭ يۈرىكى قاتتىق ئېچىشىپ كەتتى.

※ ※ ※

ياتاقتا گۈلپەرى يالغۇز مۇڭغا چۆكۈپ ئولتۇراتتى. شەنبە ـ يەكشەنبىلىك دەم ئېلىشقا قويۇپ بېرىۋىدى،

شەھەرگە كەتكۈسى كېلىپ ئارانلا بولۇپ قالغان ئايقىز ئارقا ـ ئالدىغا قارىماي كېتىپ قالدى، ئەمما گۈلپەرى لېۋىنى چىشلىگىنىچە ئەلەم بىلەن قېلىپ قالدى.

ئالىمنىڭ گۈلپەرنى تاشلىۋېتىپ باشقا بىرسى بىلەن توي قىلىدىغانلىقى ئېنىق بولدى. ئايقىز ئۇنىڭغا ـ بۇنىڭغا تېلېفون قىلىپ يۈرۈپ شېرىنگۈلنىڭ ئائىلىسىنىڭ ئەھۋالىنى، ئۇنىڭ سەنئەت ئۆمىكىدە ئىشلەيدىغانلىقىنى ئېنىقلاپ بولدى. شېرىنگۈل ھەققىدىكى ھەربىر ئۇچۇر گۈلپەرنى شۇنچە ئازابلاپ تۇرسىمۇ، گۈلپەرنىڭ بۇلارنى بىلگۈسى كەلدى. ھەي، كۆڭۈل كۆڭۈلنىڭ ئەپسۇنلىرىغا بەرداشلىق بېرىپ چىداشقىلى بولسۇنمۇ؟ بەزىدە زەھەردەك ئازابنى بىلىپ تۇرۇپمۇ كۆڭۈلنىڭ خاھىشى بويىچە ئازابلىنىشنى خالاپ قالىسەن.

بۇ ئىش گۈلپەرگە ھەقىقەتەن ئېغىر زەربە بولدى. ئالىمنىڭ جىملا توي قىلىۋېلىشى، ئۇنىڭغا ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپمۇ قويمىغانلىقى ئۇنىڭغا بەك ئەلەم بولدى. ئايقىز ئېنىقلاپ بولدىكى، ئالىم شېرىنگۈل بىلەن توي تەييارلىقىنى قىلىۋېتىپمۇ گۈلپەرگە چاندۇرماي يۈرۈۋېرىپتۇ. خوشلاشقان ئاخشام ئەمەلىيەتتە ئۇلارنىڭ ئايرىلىش ئاخشىمى ئىكەن. «مەن نادان بۇنى چۈشەنمەي خۇدۇمنى بىلمەي ئۇنىڭ قۇچىقىغا ئۆزۈمنى ئېتىپتىمەن. ئىسىت!» گۈلپەرنى يەنە يىغا تۇتتى. شۇ ئاخشامقى شېرىن دەملەر، ئوتلۇق تىنىقلار، ئالىمنىڭ ئۇنى ھۇزۇرلاندۇرغان ئەسەبىي ھەرىكەتلىرى... يادىغا

يەتكەن گۈلپەرىنىڭ ژۇجۇدى خورلۇقتىن لەرزىگە كەلگەندەك بولدى. «ئىپلاس، نىيىتى ئۆزىگە ئايان بولغاندىكىن نېمىشقا مۇنداق قىلىدۇ؟ پەسكەش! ھەقىقەتەن پەسكەش ئىكەنسەن!» گۈلپەرى ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتى. ئەمدى ئۇ نېمىگە ئايلىنىپ قالدى؟ ئۇ توختىماي ئۆزىنى ئەيىبلەيتتى: «ئەقىلسىزلىك قىلىپتىمەن. پوق يەپتىمەن...» ئۇنىڭ ھايات گۈلى ئالىمنىڭ قولىدا بولغان بولسا يەنىلا قەدىرلىك بولۇۋېرەتتى. ئەمما... شۇ تاپتا ئۇنىڭ سۈنئىي گۈلدىن نېمە پەرقى؟ ھەتتا چۈنىمۇ قىزىقىپ قونمايدۇ. گۈل ھەرقانچە چىرايلىق بولسىمۇ ئۆز تەشتىكى بىلەن قەدىرلىك ئىكەن.

مانا گۈلپەرى ئەلەملىك يېشىنى تۆكۈپ ئولتۇرۇپتۇ. ئالىم بولسا شېرىنگۈلنى قولتۇقلاپ زالغا كىرىپ كېتىۋاتقاندۇ؟ «شېرىنگۈل، شېرىنگۈل... ئۇ زادى قانداق قىزدۇ؟ مېنىڭدىنمۇ چىرايلىقمىدۇ؟» گۈلپەرى ئۇ قىزغا ــ شېرىنگۈل دېگەن ئىسىمغا ئۆچ بولۇپ كەتتى. بۇرۇن ئۇ تاھىر ـ زۆھرە، غېرىب ـ سەنەم، پەرھات ـ شېرىن، لەيلى ـ مەجنۇن دېگەن ئىسىملارنى پەخىر بىلەن تىلغا ئالاتتى. ئۆزلىرىنىڭ ئىسمىنى شۇ ئىسىملارنىڭ كەينىگە قوشۇپ تاتلىق ھېسسىياتقا چۆمۈلەتتى. ئەمدى بولسا «شېرىنگۈل» دېگەن ئىسمىنى بۇ قاتاردىن چىقىرىۋەتتى.

شۇ ۋاقىتتا ئىشىك چېكىلدى. گۈلپەرى خۇشياقماسلىق بىلەن «كىرىڭ» دېدى.

ــ كېپىنەك مۇئەللىم بارمۇ؟
ھەسەن مۇئەللىمنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ ئۇ كۆزىنى سۈرتتى، ئەمما چاقچاققا مەيلى يوق ئىدى. ياتاقتا كىرىپلا چاقچىقىنى باشلايدىغان ھەسەن مۇئەللىم گۈلپەرنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ تەيىارلاپ قويغان چاقچىقىنى يىغىشتۇرۇۋالدى.
ــ تاماق يېدىڭىزمۇ؟ ــ سورىدى ھەسەن مۇئەللىم.
ــ ياق، تاماققا كۆڭلۈم تارتمايۋاتىدۇ، ــ دېدى گۈلپەرى يېنىك تىنىپ.
ــ يا ئاچچىق ـ چۈچۈك تەييار چۆپتىن بىردىن چىلاپ يەۋېتەمدۇق؟ ــ دېدى ھەسەن مۇئەللىم، ــ ئاچچىق ـ چۈچۈك نەرسە ئادەمنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈرىدۇ.
ــ ياق، بولدى.
ــ ئۇنداق بولسا ئۆزۈم يەۋېرەي، ئىش بولسا چاقىرارسىز.
ھەسەن مۇئەللىم شۇنداق دەپ كەينىگە ياندى.
ــ ھەسەنجان، ــ گۈلپەرى ئۇنى چاقىردى، ــ گىتارىڭىزنى ئاچقىپ لىرىك مۇزىكىلارغا چېلىپ بەرگەن بولسىڭىز.
گۈلپەرى شۇ ئارقىلىق ئۆزىنى بەك قىينىپ كېتىۋاتقان بۇرۇقتۇملۇقتىن قۇتۇلماقچى بولدى.
ــ بولىدۇ.
خېلى ۋاقىتتىن كېيىن ھەسەن مۇئەللىم بىر قولىدا گىتارنى، يەنە بىر قولىدا ئۇششاق ـ چۈششەك يېمەكلىكلەرنى كۆتۈرۈپ كىرىپ كەلدى.

— «مۇزىكا چالىمەن» دەپ ئولتۇرغۇچە، ناخشا ئېيتالايدىغان بولغاندىكىن، ناخشىڭىزغىلا تەڭكەش قىلمايمەنمۇ؟

گازىر چېقىۋاتقان گۈلپەرى بېشىنى لىڭشىتتى.

— قايسى ناخشىنى ئېيتىسىز؟

— زاھىر بۇرھانىنىڭ «ۋاپاسىز يار» دېگەن ناخشىسىدىن باشلايلى.

— بىسمىللاسىغىلا «ۋاپاسىزلىق»تىن باشلايمىزمۇ؟

ھەسەن مۇئەللىم گىتار تارلىرىدىن مۇڭلۇق ناۋا ياڭرىتىشقا باشلىدى.

ۋاپاسىز سەن دېمە مېنى،
ۋاپا بارمۇ بۇ ئالەمدە؟
ۋاپا ئىزدەپ جاپا چەكسەم،
ئەجرىم قالدىغۇ يەردە.

گۈلپەرىنىڭ كۆزلىرىدىن ياش سىرغىدى.

كۈنۈم شۇنداق ئۆتەر ھەر چاغ،
يۈرەك دەردلىك، كۆزۈم ياشتا.
ئەجەب بىلمەپتىمەن يارىم،
ئەقىدەڭ يوق ئىكەن باشتا.

گۈلپەرىنىڭ ئاۋازى تولىمۇ نالىلىك چىقىشقا باشلىدى.

باغرى تاش ئەي ۋاپاسىز يار،
ئەجەب قىلدىڭ مېنى ۋەيران.
يۈرىكىم تولدى ھەسرەتكە،
ئەقىدەڭگە قېلىپ ھەيران.

بوغۇلۇپ قالغانلىقتىن گۈلپەرى ناخشىنىڭ داۋامىنى ئېيتالماي قالدى. ئۇنىڭ مۇشتلىرى چىڭ تۈگۈلگەنىدى. بۇنىڭدىن بىرنەرسىنى سەزگەن ھەسەن مۇئەللىم گىتارنى ئاستا قويۇپ ئورنىدىن تۇردى.

ــ گۈلپەرى، مەن سىزگە تەييار چۆپ چىلاپ بېرەي. گۈلپەرى ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۆزىنى باسالماي قالدى.

※ ※ ※

دەبدەبىلىك توي مۇراسىمى ئاخىرلىشىپ ئۆيگە قايتقاندىن كېيىنكى مەستلەرنىڭ ئىلەشتۇرۇشلىرىمۇ بېسىلغاندىن كېيىن ئۆيدە ئالىم بىلەن شېرىنگۈل ئىككىسىلا قالدى.

ئالىم بىرئاز كەيپ ئىدى. ئۇ توي كۆڭلىكى ۋە گىرىم ئىچىدە تېخىمۇ چىرايلىق كۆرۈنۈپ كېتىۋاتقان شېرىنگۈلگە قاراپ ئۆزىنى باسالماي قالدى ۋە ئۇنى قۇچاقلاپ كۆتۈرۈۋالدى.

ــ توختاڭ، ئالىمجان، توي كۆڭلىكىنى سىلىۋېتەي...

— چىدىيالمىدىم...
— بەك ھاراق پۇراپ كېتىپسىز، ئاغزىڭىزنى چوتكىلىۋېتىپ چىقىڭ.
... ...
قاراڭغۇلۇق ئىچىدىن ئالمىنىڭ غەزەپلىك ئاۋازى ئاڭلاندى:
— ئېيتە، بۇ نېمە ئىش؟
— ۋوي، ئالمىجان، سىزگە نېمە بولدى؟
— ئېيتە، سەن... سەن...
— ئالمىجان، بۇنداق ۋارقىرىماڭ، سەت بولىدۇ...
— سەت بولىدۇ؟ بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق يەنە نېمە سەت ئىش بولسۇن!
— ئالمىجان، بۇنداق نامەردلىك قىلماڭ.
— نامەردلىك؟ مېنى ئەيىبلەۋاتامسەن تېخى. ئېيتە، سەن نەدە يۈرۈپ...
— ئالمىجان، بۇنى بىلگىنىڭىز بىلەنمۇ سىزگە نېمە پايدىسى؟
— ھوي، يۈزۈڭ چىمىلداپمۇ قويمايدىغۇ سېنىڭ...
— بولدى قىلىڭ. مەن بۇرۇنلا سىزگە گەپنى ئوچۇق ئېيتقان. تونۇشۇشتىن بۇرۇنقى ئىشلارغا سالاۋات دەپ. شۇ چاغدا مەنمۇ سىزنىڭ ئىشىڭىزنى، سىزمۇ مېنىڭ ئىشىمنى سۈرۈشتۈرمەيدىغان بولغان. ئەمدى توي كېچىسى نېمە بۇلارنى تەرگەپ يۈرىسىز؟
— مەن... مەن... سېنىڭ بۇنداقلىقىڭنى نەدىن بىلەي.

ــ سەت گەپ قىلماڭ.
ــ نېمىشقا بۇنى ئوچۇق دېمەيسەن. ئېيتە، ئۇ كىم؟
ــ شېنجېنغا كەتكەن يىگىتىم. مەن سىزگە ئۇنىڭ بىلەن يۈرگەنلىكىمنى ئېيتقان. شۇ ۋاقىتتا بولغان...
ــ قاچان؟
ــ ئىككى يىل بولۇپ قالدى.
ــ سەن... سەن ئىككى يىلدىن بۇيان ئۇنىڭ بىلەن... مەن سېنى...
ــ ئالىمجان، قولىڭىزنى كۆتۈرمەڭ. ناۋادا تاك ئېتىپ چېكىپ قويىدىغان بولسىڭىز ھازىرلا چىقىپ كېتىمەن. قولىڭىزنى تارتىڭ. مەن سىزنىڭ ئىشىڭىزنى سۈرۈشتۈردىمۇ؟ سىز قايسى قىز بىلەن شۇ ئىشنى قىلمىدىڭىز؟ بۇنى مېنى بىلمەيدۇ دېمەڭ. مەن باشتىلا سۈرۈشتۈرۈشمەيمىز دېيىشكەچكە ئۇ ئىشلىرىڭىزنى بىرەر قېتىم يۈزىڭىزگە سېلىپ باقمىدىم.
ــ ئەستا، يۈمشاقباش بولدۇمۇ ئەمدى...
ــ مەن بىلەن بىللە يېتىشنى كۆڭلىڭىز كۆتۈرمىسە نېرىقى ئۆيدە يېتىڭ. قالغان گەپنى ئەتە دېيىشەيلى. «بولدى قىلايلى» دېسىڭىز ئاستا ياتقىمغا كېتىمەن. «ياق، ئۆتكەن ئىش ئۆتتى، بىللە ئۆتەيلى دېسىڭىز» بىر ئۆمۈر سىزگە سادىق بولۇپ ئۆتىمەن. بۇ مۇشۇنچىلىكلا بىر ئىش.
ئالىم مۇشتىنى تۇرگىنىچە تۇرۇپ قالدى.
ــ ئالىمجان، بېشىمدا مۇنداق دېڭەيلەپ تۇرغۇچە

كېلىڭ، يېنىمدا يېتىڭ ياكى نېرىقى ئۆيگە چىقىڭ، مەن ئۇيقۇمنى ئۇخلايمەن.

نېمە قىلىشنى بىلەلمەي قالغان ئالىم بايا ئاغىنىلىرىدىن ئېشىپ قالغان يېرىم بوتۇلكا ئاق ھاراقنى گۇپۇلدىتىپ ئىچىۋەتتى ۋە ئىچ - ئىچىدىن غۇژۇلداپ ئولتۇرۇپ ئۇخلاپ قالدى.

ئەتىسى بېشى ئېغىر قويقان ئالىم سىرتقا چىقىدىغاندەك كىيىنىپ ئولتۇرغان شېرىنگۈلگە ھەيران بولۇپ قارىدى. ئارقىدىن ئاخشامقى ئىشنى يادىغا ئېلىپ چىرايى تۇگۇلدى.

شېرىنگۈل بېرىپ بايا تەييارلاپ قويغان ھەسەل سۈيىنى ئەكېلىپ ئۇنىڭغا سۇندى، ئەمما ئالىم ئالىيىپ قويۇپ ئالماي تۇرۇۋالدى. شۇنىڭ بىلەن شېرىنگۈل چىنىنى بىر چەتكە قويۇپ قويۇپ ئورنىدىن تۇردى.

ــ ئالىمجان، مەن ئاخشام ئوچۇق ئېيتتىم،ــ دېدى شېرىنگۈل جىددىي تەلەپپۇزدا،ــ گەپ شۇ، «بولدى قىلايلى» دېسىڭىز ھازىر جىممىدە ياتقىمغا كېتىمەن، سىز بىلەن دەتالاش قىلغۇمۇ يوق. «ياق، ئۆتكەن ئىش ئۆتتى، كونا خاماننى سورىمايلى دېسىڭىز»، سىزگە ۋەدە بېرەي: بىر ئۆمۈر سىزگە سادىق بولۇپ ئۆتىمەن.

شېرىنگۈل خېلىغىچە ساقلاپ باققان بولسىمۇ ئالىمدىن زۇۋان چىقمىدى.

ــ ئۇنداق بولسا مەن كەتتىم. بىرلىككە كېلىۋالايلى، چوڭلارغا «مىجەزىمىز كېلىشىلمىگۈدەك» دەپ قويايلى. بىر مەزگىل ياخشى ئۆتكىنىمىزنىڭ ھۆرمىتى ئۈچۈن

يېغىرلىمىزنى ئاچىدىغان ئىشنى قىلىشمايلى.

شېرىنگۈل كىچىك سومكىسى بىلەن چامادانىنى سۆرەپ ئىشىككە قاراپ ماڭدى. شېرىنگۈل ئىشىكنىڭ تۈتقۇچىنى تۇتقاندا ئالىمنىڭ ھەسرەتلىك ئاۋازى ئاڭلاندى:

— بولدى، كەتمەڭ...

※ ※ ※

ھاياتتا ھەممىدىن غالىب كېلىدىغان نەرسە ۋاقىت. ۋاقىت ھەممىنى بەرپا قىلالايدۇ، شۇنداقلا ھەممىنى بەربات قىلالايدۇ؛ ھەممىنى ئېسىڭگە سالىدۇ، شۇنداقلا ھەممىنى ئۇنتۇلدۇرالايدۇ. دەرۋەقە، گۈلپەرىمۇ شۇنداق بولدى. دەسلەپتە ئالىمدىن ئايرىلىش ئۇنىڭغا ئىنتايىن ئېغىر كەلدى، ئىنتايىن قورقۇنچلۇق بىلىندى. شۇنىڭ بىلەنلا ھەممە ئىشى تۇگەشكەندەك ئۇمىدسىزلىككە پاتتى. دەرسكە زورغا كىرەتتى، دەرسخانىدا زورغا كۈلۈمسىرەيتتى. ناخشىنى زورغا ئېيتاتتى، بالىلارغا ناخشىنى زورغا ئۆگىتەتتى. تۇزۇك تاماقمۇ يېگۈسى كەلمەيتتى. بىر بۇردا نان بىلەن، بىر چوكا لەڭمەن بىلەن تەڭ ئالىمنىڭ سېمىسى بەزىدە يېقىملىق، بەزىدە يىرگىنچلىك ھالدا كۆز ئالدىغا كېلىۋېلىپ ئىشتىھاسىنى بۇزاتتى... شۇنداق بولغاچقا ئۇ ئالىم بولمىسا ياشىيالمايدىغاندەكلا تۇيغۇغا كېلىپ قالغانىدى. ئەگەر ئاپىسى ئارىلاپ ـ ئارىلاپ چاقىرغۇ قىلىپ:

«قىزىم، ئۆزىڭىزنى ئاسراڭ» دەپ جېكىلەپ تۇرمايدىغان بولسا ۋە شۇ سەۋەبلىك ئۇچ «ئاجىزە» قەيسەرلىك بىلەن ياشاۋاتقان بىر ئائىلىنى ئېسىگە سالمايدىغان بولسا گۈلپەرى قانداق بىچارە ھالغا چۈشۈپ قالارىكىنتاڭ؟!

بۇ يەردىكى ئوقۇتۇشتىن باشقا ئۇششاق ـ چۈششەك ئىشلارنىڭ جىقلىقىدىن جاق تويغان ئايقىز: «نېمىلا بولسا بولمامدۇ» دەپ بېشىنى تىقىپ يۇرۇۋېرىدىغان، مەكتەپ مۇدىرلىرى، يەرلىك ئوقۇتقۇچىلار باشلىغان سورۇنلارغا تارتىشمايلا بېرىپ، ئويۇن ـ تاماشىدىن بېرى كەلمەيدىغان بولۇۋالدى. شۇڭا ئۇنىڭ گۈلپەرنىڭ بۇ خىل خىزمەت پوزىتسىيەسىگە دىققەت قىلىدىغان ھەپسىلىسى يوق.

پەقەت ھەسەن مۇئەللىملا ئۇنىڭ بۇ ناچار روھىي ھالىتىگە ئىنتايىن دىققەت قىلىپ كېلىۋاتاتتى.

ــ گۈلپەرى مۇئەللىم، يا ئارام ئېلىڭ، يا بولمىسا كەيپىياتىڭىزنى تەڭشىۋېلىڭ. بۇنداق ھالدا دەرس ئۆتسىڭىز ئۆزىڭىزگىمۇ، ئوقۇغۇچىلارغىمۇ ياخشى ئەمەس، ــ دەپ ئاگاھ بېرىپ تۇردى ھەسەن مۇئەللىم.

ئارىدىن يىگىرمە كۈندەك ئۆتۈپ، ۋاقىت گۈلپەرنى ئازابلىق تۇيغۇلار ئىچىدىن، ساماۋى خىياللار قوينىدىن رېئاللىققا قايتۇرۇپ كەلدى: ئۇنىڭغا ئۆزى ئۈچۈن، باشقىلار ئۈچۈن ياشىمىسا بولمايدىغانلىقىنى، بۇنىڭ ئۈچۈن ھەممە نەرسىگە كۆنۈش كېرەكلىكىنى، ياشاش يولىنى ئۆزگەرتمىسە بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدۇردى.

شۇنىڭ بىلەن گۈلپەرى ئۆزىنى ئوڭشىۋالدى. شۇنداۋ ئۇ ئۆزىگە ھەيرانلا قالدى: «توۋا، ئادەم يەنە ياشاۋېرىدىكەنغۇ! نېمىشقا نەچچە ۋاقىتتىن ئالىم بولمىسا ياشىيالمايدىغانىدەك تۇيغۇدا يۈرگەندىمەن؟ بىرىدىن ئايرىلغاندا ئۇنىڭسىز ياشىيالمايدىغانىدەك خىيالغا بەند بولۇش بەك خەتەرلىك تۇيغۇ ئىكەن... ھەي، قىزلار ئۇچۇن ئۇ ئىش بەك ئېغىر خاتالىق ئىكەن. ھەي، ئىسسىت! بۇ خاتالىقىمنى ئەمدى قاچانمۇ يۇيۇپ بولارمەن؟ قانداقمۇ يۇيۇپ بولارمەن؟» گۈلپەرى سەل بىكار بولۇپ قالسىلا ئاشۇنداق خىياللار ئىسكەنجىسىدە قېلىپ ئۆزىنى ئەيىبلەپ بەك ئازابلىنىپ كېتەتتى. شۇڭا ئۇ بىكار تۇرۇشنى خالىماي، ئۆزىنى بىرەر ئىش بىلەن مەلىكە بولۇشقا مەجبۇرلايتتى.

مانا يىغىندىن كېيىن ئىشخانىدا بىردەم يالغۇز ئولتۇرۇپ قېلىۋىدى، ئۇ خىيال يەنە شىددەت بىلەن باستۇرۇپ كەلدى. شۇڭا ئۇ بېشى ئاغرىپ بولالماي، مەيداندا ۋاسكېتبول ئويناۋاتقان بالىلارنىڭ ئويۇنىنى كۆرۈپ دەققىتىنى چاچماقچى بولدى.

ــ گۈلپەرى مۇئەللىمنىڭ ئىشخانىسى قايسى شۇ؟

ئىشخانىدىن چىققان گۈلپەرى بۇ تونۇش ئاۋازنى ئاڭلاپ جايىدا تۇرۇپلا قالدى.

ئۇ ئۆمەر ئىدى. ئۆمەر قىزغىن، گۈلپەرى سولغۇن سالاملاشتى. ئۇلار ياتاقتا بىردەم ئولتۇرغاندىن كېيىن گۈلپەرى ئايقىزنىڭ ئاغزىدىن ئەنسىرەپ ئۆمەرگە سىرتنى ئايلىنىپ كېلىشنى ئېيتتى. ئۇلار سىرتقا

چىقتى. 3 ـ ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرى بولغاچقا ھاۋا خېلىلا ئىسسىپ قالغانىدى.

ـ تاغ باغرىنى ئايلىنىپ كېلەيلى. ئۇ يەردە بىر كەنت بار. قەدىمىي ئۆيلەر ھازىرغىچە پۈختا ساقلانغان،ـ گۈلپەرى شۇنداق دەپ كۆزگە روشەن چېلىقىپ تۇرغان تاغنى كۆرسەتتى.

ئۇلار ئاستا مېڭىپ كەتتى.

ـ بەك جاپالىق شارائىتتا ئىشلەيدىكەنسىلەر،ـ دېدى ئۆمەر گۈلپەرىگە كۆيۈنۈپ،ـ بۇ يەرگە قانداقمۇ كۆنگەنسىز؟

ـ مۇشۇ يەردە تۇغۇلۇپ، ئوقۇپ كېلىپ، يەنە مۇشۇ يەردە بىر ئۆمۈر ئوقۇتقۇچىلىق قىلىدىغان كىشىلەر كۆپ ئىكەن. شۇلار جېنىنى تىكىپ ئىشلەۋاتقان يەردە بىز ئالدىراپ قاقشىساق قانداق بولىدۇ؟

ـ دېگىنىڭىزغۇ راست،ـ دېدى ئۆمەر،ـ بۇ يەردىكى بالىلارنى تەربىيەلەشكە ھەسسە قوشۇپ ياخشى قىلىۋاتىسىلەر.

ئۇلار يېڭىلا كۆكىرىشكە باشلىغان دەرەخلىك يول بىلەن مېڭىپ ئىككى تاغ ئارىسىدىكى ئېقىنغا ياسالغان شارقىراتما ئالدىغا كېلىشتى. ھازىر ھاۋا ئىللىپ قالغان بولغاچقا ئېقىندىكى سۇ ئۇلغايغان. بۇنىڭ بىلەن بەش مېتىر ئېگىزلىكتىكى شارقىراتمىدىن لاي سۇ شارقىراپ چۈشۈۋاتاتتى. ئۇلار سۇنىڭ شارقىراتمىدىن چۈشۈشىنى بىردەم تاماشا قىلغاندىن كېيىن ئۆمەر ئۆزىگە مەدەت بەردى:

ــ گۈلپەری...

ــ ئۆمەرجان، ــ دەپ ئۇنىڭ بىرىنچى ئېغىز گېپىنىلا بۆلدى گۈلپەری ئالدىراپ، ــ ئەگەر مېنىڭ بەختسىزلىكىم توغرۇلۇق سۆزلىمەكچى بولسىڭىز، بولدى، ئېغىز ئاچمايلا قويۇڭ.

ــ ياق، مەن ئۇ توغرۇلۇق سۆزلىمەكچى ئەمەس، سۆزلىگۈمۇ يوق، ــ دېدى ئۆمەر ئەستايىدىللىق بىلەن، ــ مەن ئۆزۈم توغرۇلۇق سۆزلىمەكچى.

گۈلپەری ئۇنىڭغا ھەيران بولۇپ قارىدى.

ــ گۈلپەری، مەن گەپنى ئۇدۇلىلا دەي، مەن سىزنى ھېلىمۇ ياخشى كۆرىمەن.

ــ ئۆمەرجان، ئەڭ ياخشىسى بۇ گەپلەرنى دېيىشمەيلى، ھازىر بۇ گەپنى دېيىشىدىغان ۋاقىتتىن ئۆتتى.

ــ ياق، دەل ۋاقتى. گۈلپەری، ماڭا تېگىڭ!

بۇ گەپنى ئاڭلىغان گۈلپەری چۆچۈپ كەتتى ۋە ئىتتىك بۇرۇلۇپ ئۆمەرگە تىكىلدى.

ــ مەن مەخسۇس مۇشۇ ئىش ئۈچۈن كەلدىم، راست دەۋاتىمەن، مەن سىزنى ئالىمەن!

نېمىشقىدۇر گۈلپەرنىڭ يۈرىكى ئېچىشقاندەك بولدى.

ــ بۇنداق گەپلەرنى قىلماڭ، ئۆمەرجان!

ــ سىز بىلمىسىز، مەن بۇرۇنمۇ سىزنى ھەقىقىي ياخشى كۆرگەن، سىزنى تۇنجى قېتىم كۆرگەندىلا... «لەززەت تورتخانىسى»دا سىزنى ياخشى كۆرۈپ

قالغانلىقىمنى بىلگەنىدىم. پەقەت بىر قەدەم كېچىكىپ قېلىپ دەردىمنى ئىچىمگە يۇتقانىدىم، ئەمدى سىزگە ھۇجۇم قىلسام ھېچكىمنىڭ ئالدىدا تىلىم تۇتۇق بولمايدۇ. گېپىمگە ئىشىنىڭ، گۈلپەرى.

گۈلپەرى بېشىنى چايقىدى:

ــ ئۆمەرجان، يەنىلا رابىيە بىلەن بەختلىك ئائىلىڭىزنى قۇرۇڭ. مېنى دوستىڭىز قاتارىدىلا كۆرۈڭ، رابىيەنى قەدىرلەڭ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاغرىتماڭ، ھەممە ئادەمنىڭ بەختتىن نېسىۋىسى بار.

ــ شۇنداق، لېكىن مېنىڭ بەختىم سىز بىلەن تۇرسا. ئەگەر مەن رابىيە بىلەن توي قىلسام ئۇ ئۆزىنىڭ نەزىرىدە بەختلىك بولغان بىلەن، مېنىڭ نەزەرىمدە مەن ئۇنى بەختسىز قىلىپ قويىمەن... گۈلپەرى، ھازىر بۇ گەپلەرنى قويۇڭ، شۇنىڭغىلا جاۋاب بېرىڭ، ماڭا تېگەمسىز؟

ــ ياق، تېگەلمەيمەن.

ــ نېمىشقا؟

ئۆمەر تاقەتسىزلىك ئىچىدە جايىدا تۇرالمايتتى. ئەمما، گۈلپەرى قانداقمۇ ئۇنىڭغا: «رابىيە سىزنى ياخشى كۆرگەن تەقدىردىمۇ، ھەتتا شۇ تاپتا مەن سىزنى ياخشى كۆرۈپ قالغان تەقدىردىمۇ مەن سىزگە تېگەلمەيمەن. ھازىر مەن سىز ئويلىغاندەك قىز ئەمەس» دېيەلمىسۇن!

ــ ئۆمەرجان، بۇ گەپنى تەرگەشمەيلى، ھەممە ئىش ئۆز يولىدا بولغان ياخشى.

ــ گۈلپەرى...

ــ بولدى، ئۆمەرجان، بۇ يەردە ئۇزاق تۇرمايلى. قاراڭ، ئاۋۇ كىشىلەر قارىشىۋاتىدۇ.

دەرۋەقە، تاغ قاپتىلىدا بىر توپ كىشى بىرنەرسە قىلىۋاتاتتى. بايا ئۇلار شارقىراتمىغا ماڭغاندا گۇلپەرىلەرنىڭ ئالدىدا كېتىۋاتقان ئۇ كىشىلەر تاغ قاپتىلىغا بۇرۇلغانىدى.

ــ قايتايلى، ئۆمەرجان. سىزمۇ مەكتەپكە بارماي ئۇدۇللا شەھەرگە قايتىڭ. مېنى بۇ يەردە بولسىمۇ تىنچ ياشىغىلى قويۇڭ. سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، ئەمدى مېنى ئىزدىمەڭ.

گۇلپەرىنىڭ قەتئىيلىكىدىن ئەلەم بىلەن لېۋىنى چىشلىگەن ئۆمەر گۇلپەرىنىڭ قېشىدا بېشىنى سالغان ھالەتتە مېڭىشقا مەجبۇر بولدى.

ئۇلار ھېلىقى كىشىلەرنىڭ ئۇدۇلىغا كەلگەندە گىرىم قىلىۋاتقان مۇيەسسەر قولىدىكى ئەينەك بىلەن يۈزىنى توسۇۋالدى ۋە ئۆمەرلەر ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن بىر چەتكە ئۆتۈپ يان تېلېفونىنى چىقاردى.

ــ ۋەي، رابىيەمۇ؟ مەن قۇتىيار يېزىسىدا ئىشلىنىۋاتقان كىنودا رول ئېلىۋاتقان ئىدىم.

ــ ياخشى بوپتۇ.

ــ ياخشى بولمىغان يېرى ئۆمەرجان بۇ قاقاس تاغدا ياۋا توشقان ئوۋلاپ يۈرىدۇ.

ــ چاقچاق قىلما.

ــ ئىشەنمىسەڭ بوپتۇ. يېنىدىكىسى ھېلىقى ناخشىچى

گۈلپەرى ئىكەن. ئىككىسى بۇ يەردىكى بىر شارقىراتمىنىڭ يېنىدا خېلى ئۇزاق پاراڭلىشىپ تۇردىغۇ.

— ھە...

— رابىيە، كېيىن ئۆمەرجاننىڭ ئالدىدا مېنى يامان قىلما جۇمۇ.

※ ※ ※

بىر تەخسە پولۇ كۆتۈرۈپ چىققان شېرىنگۈل ئالمىغا قاراپ تۇرۇپلا قالدى. چۈنكى، ئالىم خىيالغا پاتقانچە ئولتۇرۇپ كەتكەنىدى.

— ئالمجان،— ئاستا چاقىردى شېرىنگۈل. ئالىم چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى ۋە چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتۈشكە مەجبۇر بولدى.

— تاماق يەۋېلىڭ.

ئالىم بىر قوشۇق پولۇنى ئاغزىغا سېلىپ:

— پولۇنى بەك تەملىك قىلىسىز جۇمۇڭ،— دەپ ماختاپ كەتتى. ئۇنىڭ ماختىشىدىن شادلانغان شېرىنگۈل ئاشخانا ئۆيگە ماڭدى.

ئالىم لېۋىنى چىشلىدى، شېرىنگۈل بولسا ھېچقانداق خورلۇققا، ھاقارەتكە ئۇچرىمىغاندەك «ئالمجان» دېسە «ئالمجان» دەپ ئۇنىڭ ئەتراپىدا پەرۋانە بولۇپ يۈرۈۋەردى. ئەمما، ئالمىنىڭ ئۆزىگە سوغۇق مۇئامىلە قىلىشىغا، قاپىقىنى تۇرۇپ قارىشىغا قەتئىي يول قويمىدى، ئۇنى قانداق ھۆرمەتلەۋاتقان بولسا، ئۆزىنىمۇ

شۇنداق ھۆرمەتلەشكە كۆندۈردى. ئالىمنىڭ شېرىنگۈلنىڭ مۇئامىلە سەنئىتى ۋە ماھارىتى ئالدىدا تەسلىم بولدى. ئاخىر ئالىم «ئەجەبمۇ مېھرى ئىسسىق خوتۇنكەن» دەپ ئېتىراپ قىلىشقا مەجبۇر بولدى.

ھازىر كىشىلەر ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن «ئائىلىسى ئائىلىسىگە، ئۆزى ئۆزىگە جۇپ كەلگەنلەر» دەپ تامىقىنى چېكىلدىتىشىدۇ. بىراق، «تۇتۇننىڭ ئاچچىقىنى مورا بىلىدۇ» دېگىنى شۇ ـ دە.

ئالىم پولۇنى ئىشتىھا بىلەن يېدى. تاماقتىن كېيىن شېرىنگۈل ئالما ئاقلاۋېتىپ ئاستا سورىدى:

ــ ئالىمجان، سىزگە بىر ئىش بولمىغاندۇ؟

ــ ياق.

شېرىنگۈل ئالمىنى ئۇنىڭغا سۇندى:

ــ بايا قارىسام خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇرۇپ كېتىپسىز؟

ئالىم ئالمىنى بىر چىشلەپ تۇرۇپ قالدى، ئاندىن ئېسىگە كەلگەندەك بولۇپ:

ــ ھېرىپ قالغان ئوخشايمەن، ــ دېدى. ئۇلار ئالما يېگەچ تېلېۋىزور كۆرۈشكە باشلىدى. لېكىن، ئالمىنىڭ كۆزى تېلېۋىزوردا بولغان بىلەن ئۆز خىيالىغا بەندە ئىدى. مۇشۇ كۈنلەردە ئۇ غەمگە پېتىپ يۈرەتتى. چۈنكى، بانكىدىكى پۇلى ئازلاپ نەچچە مىڭ يۈەنلا قالغانىدى. شۇڭا بالدۇرراق پۇلنىڭ ئامالىنى قىلىپ تۇرمىسا كېيىن ئىش چاتاق. ئاتا ـ ئانىسى شۇنچە چىقىم بىلەن ئۇنىڭ تويىنى قىلىپ قويدى. ئۇلاردىن ھازىرچە پۇل سوراش بىئەپ.

ئالىم ئاستا شېرىنگۈلگە قارىدى. ۋەسۋەسە، موھتاجلىق ئۈنىڭ تىلىنى قىمىرلاتتى.

ــ شېرىنگۈل، راستىنى ئېيتسام، بىر ئىشقا بېشىم قېتىپ تۇرۇۋاتىدۇ.

ــ شۇ، بايا مەن بىلگەنىدىم، نېمە ئىش بولدى، ئالىمجان؟

ــ ھەي، ھاراقنىڭ كاساپىتى بولمامدۇ. ئۆتكەندە ئاغىنىلەر بىلەن ئانچە ــ مۇنچە ئىچىپ ئولتۇرغانىدۇق، بىر چاغدا ئۇلار پۇل تىكىپ كورت ئويناپمىز دېدى. نېمە ئىش بولدىكىن، يېقىندىن بۇيان ئاغىنىلەر ئارىسىدا ئاشۇنداق قىمار ئويناش ئەۋج ئېلىپ قالدى. مېنىڭ ئۈنداق ئىشلار بىلەن خۇشۇم بولمىغاچقا ھارىقمىنى ئىچىپ ئولتۇرۇۋەردىم. بىر چاغدا ئۇلار: «يانچۇقىدىكى پۇل كەملەپ كەتسە، خوتۇنىغا جاۋاب بېرەلمەسلىكتىن قورقىدۇ» دېگەندەك زىتىمغا تېگىدىغان گەپلەرنى قىلىپ قىمار سورۇنىغا باشلاپ كىردى. «بوپتۇلا، ئاغىنىلەرنىڭ كۆڭلى ئۇچۇن بىر ــ ئىككى قول ئويناپ قويماي» دەپ ئويلىغانىدىم، كەيپلىكمۇ ياكى ئۇلار ھىيلە ئىشلەتتىمۇ، بىردەمدىلا يانچۇقۇمدىكى ئىككى يۈز كويدەك پۇلنى ئۇتۇۋالغاندىن سىرت يەتتە مىڭ نەچچە يۈز كوي قەرز قىلىپ قويدى... كۆردىڭىزمۇ، قىلىپ قويغان ئىشىمنى... ھەي...

شېرىنگۈل كۈلۈپ كەتتى:

ــ شۇنچىلىك پۇلغىمۇ بۇنچىۋالا غەمگە پېتىپ كەتكەن بارمۇ؟ بېرىۋەتسىڭىزلا تۈگىمەمدىمۇ؟

ــ بىرىۋېتەي دېگەن شۇ... ئۆيدىكىلەرگە ئېغىز ئېچىشتىن خىجىل بولدۇم.

ــ ئالىمجان، مەن سىزنىڭ خوتۇنىڭىز جۇمۇڭ. بۇنداق ئىشلاردا تىلىڭىزنى چاينىپ ئولتۇرماي گاچ ـ گاچ گەپ قىلىڭ. مەڭ، بۇ كارتامدا يېگىرمە مىڭ كويدەك پۇل بار، ئېلىپ بىرىۋېتىڭ. ئۇنتۇپ قالماڭ، سىز كىمنىڭ بالىسى، كىمنىڭ كۆيۈ ئوغلى؟ ئۇلارنىڭ ئالدىدا تىلىڭىز تۆتۈلۈپ قالسا بولمايدۇ.

ــ ئەستا، بۇ...

ئالىم كارتىنى تەسلىكتە ئالدى.

ــ ئالىمجان، نېمىگە خىجىل بولىسىز؟ ئارىمىزدا تىل قىسىلىش، تارتىنىش بولسا بولمايدۇ جۇمۇڭ. روھىڭىزنى كۆتۈرۈپ يۈرۈڭ، بۇنىڭدىن كېيىن دەققەت قىلىسىڭىزلا بولدى.

ــ بولىدۇ، مەن بىرىپ كېلەي ئەمىسە.

غەمدىن قۇتۇلغان ئالىم ئىشىككە ماڭدى.

ــ ئالىمجان، بالدۇرراق قايتىپ كەلسىڭىز، توخۇ قوردىقى يەپ كېلەيلى.

ــ بولىدۇ. ھە، راست، شېرىنگۈل، نەچچە كۈندىن يېنىمدىمۇ تۈزۈك پۇل قالماپتۇ. ئالغاندىكىن، بىر تۈمەن كويلا ئالاي. قالغىنىنى يېنىمغا سېلىۋالاي.

ــ ئىختىيارىڭىز.

※ ※ ※

ئارىدىن ئون نەچچە كۈن ئۆتۈپ 4 ـ ئاي كىرىشى

بىلەن قۇتيار يېزىسى بۆلەكچە تۈس ئېلىپ، دەل ـ دەرەخلەر يېشىللىقىقا پۈركەندى، قىشچە قەبرىدەك كۆرۈنۈپ، يېقىمسىز مەنزىرە پەيدا قىلغان تەك شۇڭلىرى توپا ئاستىدىن ئازاد بولۇپ، يۇمران، ئوماق نوتىلىرىنى چىقىرىپ، ئۆز گۈزەللىكىنى نامايان قىلىشقا باشلىدى.

تەبىئەت گۈزەللىكىنىڭ ۋايىغا يېتىشىگە ئەگىشىپ گۈلپەرىنىڭ قەلبىدىكى ئازاب تۇمانلىرى تارقىلىشقا، دەرد ـ ھەسرەت مۇزلىرى ئېرىشكە باشلىدى. ساپ قەلب ئىگىلىرىلا ھاياتنىڭ گۈزەللىكىنى، قىممەتلىكىنى ھېس قىلالايدۇ. مانا، گۈلپەرىمۇ ھاياتنىڭ يەنە بۇرۇنقىدەكلا تاتلىق ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتتى. ئىنسانلاردىكى مېھرىبانلىق، كۆيۈنۈش يەنىلا ھاياتنىڭ قىممىتىنى تاۋلاۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى.

مېھرىبانلىققا تولغان ياتاقتا، يېشىللىقتىن لىباس كىيگەن دەرەخ ئاستىدا، سۈزۈك سۈيى بىلەن تەبىئەتتىكى جىمى شەيئىگە سۆيگۈ بەخش ئېتىۋاتقان، ئەستىلىككە تولغان كىچىك ئېقىن بويىدا گىتار تارلىرى قەلب سىرلىرىنى پىچىرلايتتى، ئاككوردىيون توپچىلىرى لاۋۇلداۋاتقان بىر يۈرەكنى ئايان قىلىشقا تىرىشاتتى. ئۇنىڭغا جور بولۇپ، ياشلىق ھېسلىرى كۈيلەنگەن، ئىنسانىي پەزىلەتلەر مەدھىيەلەنگەن، ۋاپا، ئەقىدە تەكىتلەنگەن، بالىلارچە تۇيغۇلارغا مەپتۇن بولغان ناخشا ياڭرايتتى.

گىتارنى مەقسەتسىز تىرنىڭلىتىپ خىيالغا پېتىپ ئولتۇرغان ھەسەن مۇئەللىمنىڭ خىيالى ئايلىنىپ

كىلىپ يەنە گۈلپەرىگە ئۇلىنىپ قالدى. «گۈلپەرى نېمانچە يېقىملىقتۇ؟ ئوماق چىرايى، يېقىملىق تۇرقى بىلەن قانچىلىغان يىگىتلەرنى كۆيدۈرگەندۇ ـ ھە؟ مېنىڭمۇ ئۇنىڭغا كۆيۈۋاتقىنىم راستمىدۇ؟ ئادەتتە ناخشىغا تەڭ توۋلىغىنىم بىلەن، كۆڭۈل گەپلىرىگە كەلگەندە جۈرئەتسىزلىنىپ كېتىشىم شۇ سەۋەبتىنمىدۇ؟ ۋاقىت كېتىۋاتىدۇ. پەيتىنى تېپىپ ئۇنى چېكىپ باقاي...»

شۇ ۋاقىتتا ئىشىك چېكىلدى.

ــ كىرىڭ!

ئىشىكتە گۈلپەرى يېقىملىق كۈلۈمسىرىگىنىچە پەيدا بولدى. ئۇنى كۆرگەن ھەسەننىڭ دىلى سۆيۈنۈپ ئورنىدىن چاچراپ تۇردى ۋە ئالدىرىغىنىدىن نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي قالدى. بۇنى كۆرگەن گۈلپەرى كۈلۈپ كەتتى:

ــ ھەسەنجان، بولدى، ئاۋارە بولماڭ. بايا بىر شېئىرنى ئوقۇغان ئىدىم. شۇنى سىزگە كۆرسىتىپ باققىلى كىرىشىم.

ــ نېمە شېئىر ئىكەن؟

گۈلپەرى ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ ئولتۇرۇپ شېئىرنى كۆرسەتتى:

ــ ئىنتىزارى تەخەللۇسلۇق شائىرنىڭ «بۇ ھاياتلىقتا يىغلىغۇدەك ھېچ ئىش يوق» دېگەن شېئىرى ئىكەن.

ــ ئەكېلىڭە، ئوقۇپ باقاي.

ــ بولدى، ئۆزۈم ئوقۇپ بېرەي:

بۇ ھاياتتا يىغلىغۇدەك ھېچ ئىش يوق،
مىيىقىڭدا كۈلۈپ قويساڭ كۈپايە.
مۇھەببەتنىڭ راست ـ يالغىنى ئاشكارا،
ياشاپ ئۆتكىن پەزىلەتلىك، سىپايە.

بىركىملەرمۇ بولۇپ قالار شۇندا خۇش،
ھەسرىتىڭنى جىمجىت پېتى سۆزلىمەي.
كۆز يېشىڭنى تونۇمىغان ئادەمگە
باش چايقىغىن، چۈشىنىشنى كۆزلىمەي.

سەن قەلبىڭگە، قەلبىڭ ساڭا يىغلىسۇن،
بۇ ھاياتتا يىغلىغۇدەك ھېچ ئىش يوق.
زارلانساڭمۇ مۇھەببەتتىن دادلىما،
قاراپ باققىن: بەزى قەلب قۇيقۇرۇق.

ـ بەك ياخشى شېئىر ئىكەن، ـ دېدى ھەسەن مۇئەللىم.

ـ ھەسەنجان، مۇشۇ شېئىرنى بىرەر ئاھاڭغا سېلىپ ئېيتىپ باقساق قانداق، دەپ ئويلۇۋىدىم.

ـ بۇ شېئىرنىما؟ ـ ھەسەن مۇئەللىم ئويلىنىپ قالدى.

ـ نېمە، سىزگە يارىمىدىمۇ؟

ـ ياراشنى ياردى. ناھايىتى چوڭقۇر مەزمۇن

ئۆزگىچە ئىپادىلىنىپتۇ. لېكىن شۇ... مىسرالىرى بىرئاز ئېغىر ئىكەن. راۋان ئەمەس.

— بىرەر ئاھاڭغا چۈشۈپ قالار، ھەسەنجان؟

— بەك كۈچەپ كەتتىڭىزغۇ؟ بۇ شېئىردا بىرەر دەردىڭىزنى ئىپادىلەپ قويغان يەرلەر بارمىكەن؟ — سورىدى ھەسەن مۇئەللىم جۈرئەتلىنىپ. ئۇ خېلى ۋاقىتتىن بۇيان گۈلپەرنى «مۇھەببەتتىن كۆڭلى ئازار يېگەن» دەپ گۇمانلىنىپ يۈرەتتى.

— دەرد - پەردىنى قويۇڭ،— دېدى گۈلپەرى كۈلۈپ،— مانا سىز بىلەن كۈلۈپ - يايراپ يۈرسەم ماڭا دەرد نېمە ئىش قىلسۇن.

ئەمما، گۈلپەرى ئاغزىدا ئۇنداق دېگىنى بىلەن، يۈرىكى ئېغىپ تۇراتتى. دەرۋەقە، ھەسەن مۇئەللىم توغرا ئېيتقانىدى. بۇ شېئىردا ئۇنىڭ ھازىرقى روھىي ھالىتى تولىمۇ جايىدا تەسۋىرلەنگەنىدى.

— سىزنىڭ خۇشال - خۇرام يۈرۈشىڭىزنى تىلەيمەن.

— رەھمەت، ئۇنداق بولسا بۇ شېئىر شېئىر پېتى قالسا بولغۇدەك.

— ھوي، ئەمدى يادىمغا كېلىۋاتىدۇ. بۇ شائىرنىڭ بىر نەسرىنى بەك ياقتۇرۇپ قېلىپ ساقلاپ قويغانىدىم، شۇنداق تەسىرلىك. سىز شۇ نەسرىنىمۇ كۆرۈپ بېقىڭ.

ھەسەن مۇئەللىم شۇنداق دەپ بىر ژۇرنالنى ئەكېلىپ بەلگە سېلىپ قويغان بەتنى ئېچىپ گۈلپەرگە بەردى. گۈلپەرى «ئەتىرگۈلگە خۇشتار قىز» دېگەن نەسرىنى ئوقۇشقا باشلىدى. نەسرىنى ئوقۇغانچە گۈلپەرنىڭ

كۆڭلى يېرىم بولۇپ، كۆزى نەملەشكىلى تۇردى. شۇڭا ئۇ نەسرنى ئوقۇپ بولغاندا:

ــ راست، تەسىرلىك يېزىلغان نەسر ئىكەن، ــ دېيىلدى ئارانلا.

ــ ھەربىر جۈملىسى شېئىرەكلا ئىكەن. ئوقۇغان ئادەمنى ئىچىگە ئەكىرىپلا كېتىدىكەن. مەن ھەر قېتىم ئوقۇسام ھاياجانلىنىپ كېتىمەن. بەزى يەرلىرى ئادەمنىڭ يىغلىغىسىنى كەلتۈرۈۋېتىدىكەن، ــ دېدى ھەسەن مۇئەللىم قىزغىنلىق بىلەن سۆزلەپ.

ــ قاينىاق ھېسسىيات بىلەن يېزىلىپتۇ، ــ دېدى گۈلپەرى چوڭقۇر تىنىپ، ــ مەن خاتىرەمگە كۆچۈرۈۋالسام بولغۇدەك.

ــ مەن ئېيتىپ بېرەي، سىز يېزىڭ.

ــ ماقۇل، يۈرۈڭ ياتاققا چىقايلى.

ئۇلار نەسر توغرۇلۇق پاراڭلاشقانچە ياتاقنىڭ ئالدىغا كەلدى. ھەسەن مۇئەللىمنىڭ كەينىدىن ياتاقىغا كىرگەن گۈلپەرى داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى.

ياتاقتا رابىيە ئولتۇراتتى. ئۇلار سالاملاشتى. كۆڭلى بىرنەرسىنى تۇيغان گۈلپەرى ھەسەن مۇئەللىمگە:

ــ ھەسەنجان، بۈيۈك سەنئەت ئۆمەكتە ئىشلەيدىغان رابىيە بولىدۇ، ــ دېدى جىددىي تىكىلىپ. مەقسەتنى چۈشەنگەن ھەسەن مۇئەللىم كەينىگە ياندى:

ــ سىلەر پاراڭلاشقاچ تۇرۇڭلار، مەن سەل تۇرۇپ كىرەي.

ــ رابىيە، ئەجەب ئوبدان كېلىپ قاپسىز، ــ دېدى گۈلپەرى چاي قۇيۇپ.

ـ گۈلپەری، مەن دەرھال قايتمىسام بولمايدۇ، ـ دېدى رابىيە جىددىي تەلەپپۈزدا، ـ شۇڭا گەپنى ئەگىتىپ ئولتۇرماي. سىز ئۆمەرجان بىلەن بولغان ئىشىمنى بۇزمىسىڭىز بولاتتى.

گۈلپەری ھامىنى مۇشۇنداق گەپنىڭ چىقىدىغانلىقىنى ئاللىقاچان پەرەز قىلىپ بولغاچقا، بۇ گەپكە ھەيران قالمىدى.

ـ ئۇنداق بولسا مەنمۇ ئوچۇق دەي، مەن سىزنىڭ ئۆمەرجان بىلەن بولغان ئىشىڭىزنى بۇزىدىغان ھېچقانداق ئىش قىلمىدىم.

ـ ئەمىسە ئۆمەرجان بۇ يەرگە كېلىپتىغۇ؟

ـ كەلدى.

ـ سىز ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمىسىڭىز بولاتتى.

ـ شۇنچە يەردىن بۇ يەرگە كەلسە كۆرۈشمىسەم قانداق بولىدۇ؟ لېكىن خاتىرجەم بولۇڭ، سىزنىڭ ئارزۇيىڭىزغا مۇخالىپ كېلىدىغان بىرەر ئىش، گەپ ـ سۆزنىڭ بولغىنى يوق.

ـ ئۇنداقتا ئۆمەرجان بۇ يەرگە نېمە ئىش قىلغىلى كەپتۇ؟

ـ رابىيە، سىز ئەقىللىك قىز. بۇنداق سوئال سوراپ، مېنىڭدىن دىلىڭىزنى رەنجىتىدىغان، ئەقىدىڭىزنى گۇمان قاينىمىغا تاشلايدىغان جاۋاب ئېلىشقا ئۆزىڭىزنى مەجبۇرلىمائ.

ـ نېمىلا بولسا ئۇ سىزنى ئىزدەپ كەلمەسلىكى كېرەك ئىدى.

ـ بايا دېدىمغۇ، سىز خاتىرجەم بولۇڭ. مەن ئۆمەرجانغا سىز بىلەن ياخشى ئۆتۈش توغرۇلۇق كۆپ گەپ قىلدىم. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۆمەرجانىنىڭ تېخى ئۆزگىرىپ قالغىنى يوق. سىز بىھۇدە گۇمان قىلماي تويىڭىزغا تەييارلىق قىلىۋېرىڭ.

رابىيە بارا ـ بارا پەسكويغا چۈشۈۋاتاتتى.

ـ گۈلپەرى، مېنىڭ سىزگە يۈز كېلەلمەيدىغان يېرىم بار، لېكىن مەن ئاكامنىڭ بۇنداق قىلىشىنى پەقەت ئويلىماپتىمەن. ئەگەر بۇنى باشتا بىلگەن بولسام، سىزنى ئاكامغا ئۇنچىلىك سايە قىلىپ تۇرۇۋالماسكەنمەن. بۇ ئىشتىغۇ نوقۇل ئاكامغىلا گۇناھ ئارتقان بىلەنمۇ بولمايدۇ. چوڭلار بەكرەك ئارىلىشىۋالدى. شۇڭا سىز...

ـ بولدى، ئۇ گەپلەرنى قىلمىشمايلى. گۇناھ كىمدە بولسا جاجىسىنى خۇدايىم بېرەر.

ـ راست، سىزگە ئۇۋال بولدى، ئەمما مەنمۇ تەڭلا ئۇۋالچىلىققا قالسام بولمايدۇ. بەلكىم سىزمۇ بىلىپ بولدىڭىز، مەن تولىمۇ تەستە ئۆمەرجانىنىڭ رايىنى ئۇتقان. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۆمەرجان بىلەن توي قىلىشمىغا ئاپاملارمۇ تەستە قوشۇلغانىدى. ئۇنىڭ ئاپىسى ھەرەمدىن قايتىپ كەلسىلا توي ئىشىمىزغا ماڭماقچى ئىدۇق، لېكىن ئاپىسى قايتىپ كەلگىلى بىر ئايدىن ئېشىپ قالغان بولسىمۇ، ئۆمەرجان توي توغرۇلۇق ئېغىز ئېچىشقۇ ئۇياقتا تۇرسۇن، ھەتتا مېنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ يۈرىدۇ. ئۇ ئاكامنىڭ سىز بىلەن ئەمەس، شېرىنگۈل بىلەن توي قىلىدىغانلىقىنى

بىلگەن كۈندىن باشلاپ مۇشۇنداق بولۇپ قالدى. كۆڭلۈم تۇيۇپ تۇرۇۋاتىدۇ، ئۇ سىزنى دەپ مۇشۇنداق قىلىۋاتىدۇ، سىزدىن ئۈمىدىنى ئۈزەلمەي يۈرگەن ئوخشايدۇ. شۇڭا، گۈلپەرى، ماڭا ياردەم قىلغىنىڭىز بولۇپ قالسۇن، مەن ئۆمەرجان بىلەن تويۇمنى قىلىۋالاي. سىز ئۇنىڭ بىلەن ئالاقىلاشمىسىڭىز، كۆرۈشمىسىڭىز؟

ــ مەن باشتىلا دېدىم، سىز خاتىرجەم بولۇڭ. مېنىڭ بۇ ئىشلاردىن رايىم يېنىپ كەتكەن. ئۇنداق ئىشنى ھازىر ئويلىغۇمۇ يوق. ماڭا ھازىر كۆڭۈل ئارامى كېرەك.

ــ ئۇنداق بولسا گېپىڭىزدە تۇرۇڭ، گۈلپەرى.

ــ بولىدۇ، مەن ئۆمەرجانغا بۇ جەھەتتە ھېچقانداق ئىمكانىيەت بەرمەيمەن.

ــ ئالدىڭىزدا خاتا قىلغان يەرلىرىم بولسا كەچۈرۈڭ، گۈلپەرى. تۇرمۇشقا ھەقسىزتەن بىرنېمە دەپ بولمايدىكەن.

رابىيە شۇنداق دەپ ئورنىدىن تۇردى.

ــ توختاڭ، رابىيە، ــ دېدى گۈلپەرى كەسكىن تەلەپپۇزدا، ــ سىزنىڭ گېپىڭىز تۇغمگەن بولسا، ئەمدى مېنىڭ گېپىم بار.

رابىيەگە خۇددى گۈلپەرى بايىقى گەپلىرىدىن بىراقلا يېنىۋېلىپ: «ئۆمەرجان مېنى ئالمەن دېسە، مەن ئۇنىڭغا تېگمەن» دەيدىغاندەك بىلىنىپ ساراسىمە ئىچىدە جايىدا تۇرۇپ قالدى.

ــ بايا سىز «ئۆمەرجان نېمىشقا سىز بىلەن كۆرۈشىدۇ؟» دېدىڭىز. ئېسىڭىزدە تۇتۇڭ، مەن ئاكىڭىز

بىلەن تۇي قىلالمىساملا نورمال ياشاش ھوقۇقۇمىدىن ئايرىلىپ قالىدىغان ئىش يوق. بۇ ھەم ئەقىلگە سىغمايدىغان ئىشمۇ ئەمەس، شۇڭا مېنىڭ ئۆمەرجان ياكى باشقا بىر ئادەم بىلەن كۆرۈشۈشكە، ئىجتىمائىي مۇناسىۋەت باغلايدىغانغا سالاھىيىتىم توشمايدىغان ئىش يوق!

رابىيە بىرپەس جىم تۇرۇۋەتكەندىن كېيىن بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ ياتاقتىن ئاستا چىقىپ كەتتى. نەچچە كۈندىن بۇيان ئۆمەر بىلەن تولا جاڭجاللىشىپ ئۆزىنى باسالمايي، گۈلپەرى بىلەن «چاچلىشىش»قا كەلگەن رابىيە ھەم كۆڭلى ئەمىن تېپىپ، ھەم شۇمشىيىپ قايتىشقا مەجبۇر بولدى.

ياتاقنىڭ ئىشكى يېپىلىشى بىلەن ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلىغان گۈلپەرى «پاڭگىدە» يىغلىۋەتتى...

※ ※ ※

ھەسەن مۇئەللىمنىڭ يېقىندىن بۇيان ئۇچۇقتىن - ئوچۇق قىلىۋاتقان يېقىنچىلىقلىرى ۋە يارەملىرىدىن گۈلپەرى ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىۋالدى، ئەمما ئۇ بۇ ئىشتا «بۇنداق بولمىسا ياخشى بولاتتى» دەپ ئويلىدى. گۈلپەرى ئەگەر ھەسەن مۇئەللىم ئۆزىنىڭ كۆڭلىدىكىنى ئاشكارىلىسا ئۆزىنىڭ قانداق جاۋاب بېرىدىغانلىقىنى ئويلاشتىن بۇرۇن باشقا تەرەپنى ئويلىدى: «ئەگەر ياخشىسى، بىر ئامال قىلىپ ئۇ ئوينى ھەسەن

مۇئەللىمنىڭ خىيالىدىن چىقىرىۋېتەي. بولمىسا، كېيىن بىھۇدە كۆڭۈل ئاغرىتىپ چىقىدۇ. ناۋادا شۇنداق بولۇپ قالسا ھەسەن مۇئەللىمگە ئوۋال بولۇپ كېتىدۇ...»

ياتاقنىڭ ئىشىكىنىڭ جالاقلاپ ئېچىلىشى بىلەن گۈلپەرنىڭ خىيالى بۆلۈندى.

— چاققان بولۇڭ، ئۆزىڭىزنى تۇزەشتۇرۇڭ.

ئايقىز شۇنداق دېگىنىچە كىيىم تاللاشقا باشلىدى.

— نېمە ئىش بولدى؟ — دەپ سورىدى گۈلپەرى.

— چۈشتىن كېيىن مائارىپ ئىدارىسىدىن تەكشۈرگۈچىلەر كەلگەن ئەمەسمىدى؟ تەكشۈرۈش تۈگەپ ئەمدى مەكتەپ مۇدىرىنىڭ ئۆيىدە كەچلىپ قايتىدىغان بوپتۇ. مەكتەپ مۇدىرى بىزنى «بىللە ئولتۇرۇشۇپ بېرىڭلار» دەيدۇ.

— بۇ مۇدىرنىڭ مۇشۇ ئىشىغا بەك ئۆچ بولدۇمغۇ، — دېدى گۈلپەرى قاپىقىنى تۈرۈپ، — بىردەم ئۇ باشلىق كەلدى دەۋاتقان، بىردەم يېزا باشلىقى ھال سوراپ كەپتۇ دەۋاتقان. ئادەمنىڭ كۆڭۈل خۇشى بىلەن كارى يوق، ھە دەپ تانسا ئويناشقا زورلىغان. باشقا مۇدىرلاردەك ئىلمىي بولسا بولمامدۇ؟ بولدى، مەجەزىم يوق، بارمايمەن.

— سىز بارمىسىڭىز تېخىمۇ بولمايدۇ، ھەسەن بىلەن ئىككىڭلار ناخشا ئېيتىپ بېرىدىغان بولدۇڭلار.

— نېمە بۇ گەپنى تېپىپتىغۇ ئەمدى؟

— مەكتەپ مۇدىرى بۇنى قاتتىق جېكىلىدى، شۇ تاپتا ھەسەن تەييارلىق قىلىۋاتىدۇ.

— مەست بولۇپ تانسا ئويناپمىز، دەپ چاپلىشۋالسا...

— كىمنى دەۋاتسىز؟

— بىلمىسزغۇ...

— مەكتەپ مۇدىرىنى دەۋاتقانسىز؟ قارىسام سورۇنغا سىز بارمىسىڭىز تەرى تۇرۇلۇپلا قالىدىكەن. سىز بىلەن تانسا ئويناسا يايراپلا كېتىدىكەن.

— شۇ، بىزگە زۇلۇم بولۇۋاتقانلىقى بىلەن كارى يوق.

— كارى يوق ئەمەسكەن. ئاڭلىسام، «دېھقان خوتۇنىنى قويۇۋېتىپ سىزنى ئالمەن» دەپ يۇرگۈدەكقۇ. مانا ئەمدى «مۇدىر خېنىم» بولىدىغان بولدىڭىز.

— تولا ئادەمنىڭ ئىچىنى ئىلەشتۇرمەڭچۇ.

— ئىشقىلىپ، مەكتەپ مۇدىرىنىڭ سىزنى يەۋالغۇسى كېلىپ كەتتى. ئويناپ ـ كۈلۈپ يۈرسەم مېنى خاتا چۈشىنىپ قالغان ئوخشايدۇ. ئالدىنقى كۈنى ناھىيە بازىرىغا بارغاندا كۆڭۈل يېقىنلىق قىلىپ: «بىزگە قارارغا كۆزىڭىز يوق» دەپ قويسام، مېنى ئىندەككە كەلدى دەپ ئويلاپ قالدىمىكىن، قۇچاقلاپ يۈرىدۇ. ئىككى قۇلىقىدىن تۇتۇپ ئۆزۈمگە قارىتىپ تۇرۇپ: «ئەھۋالىڭىز ئۆزىڭىزگە ئايان بولغاندىكىن، نېمە ئىش قىلىسىز يالغان چېقىلىپ. يا دورىڭىزنى ئېلىۋالغانمۇ؟» دېۋىدىم، ئۇجۇقۇپلا كەتتى. ھازىر ئۇنىڭغا گېپىم تېخىمۇ ئۆتىدىغان بولۇپ كەتتى.

ئايقىزنىڭ گېپىگە گۈلپەرى تازا كۈلدى. ئاندىن:

— نەگە باشلىسا «ياق» دېمەي ماڭغاندىكىن سىزگىمۇ ئاز، — دېدى.

ــ بۇ يەردە ئىچىم بەك پۇشۇپ كەتتى، دوستۇم. مەن چىدىمىدىم، يا شەھەرگە ئالمىشىم كېتىمەن، يا «ئالە شەربىتى» دەپ ئوقۇتقۇچىلىقنى تاشلايمەن.

ــ مېنىڭ ئۇنچىلىك يولۇم يوق،ــ دېدى گۈلپەرى پەرىشانلىق بىلەن.

ــ ۋاي، ئۇنتۇغىنىمنى... سىزگە دېسەم، بۇ مۇئاۋىن باشلىق بىزگە ئوخشاش ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ئىشىغا مەسئۇل ئىكەن. شۇڭا قىينىچىلىقىمىزنى ئېيتىدىغانغا ياتاقتا يېتىۋاتقان قىزلارنىڭ ھەممىسى باردىغان بولدى.

بۇ گەپ ھەرھالدا گۈلپەرنىگە خۇشياقتى، شۇڭا ئۇمۇ ئۆزىنى تۇزەشتۇرۇشكە باشلىدى. ئۇلار مەكتەپ مۇدىرىنىڭ ئۆيىگە بارغاندا سافا تىزىلغان چوڭ مېھمانخانا ئۆي راسلاپ قويۇلغانىدى. بىرنەچچە ئەر ئوقۇتقۇچى ئوچاق بېشىدا قىزغىنلىق بىلەن پايپېتەك بولۇپ يۇرۇشەتتى. قىزلار سافادا پىچىرلىشىپ ئولتۇرۇشتى. ھەسەن مۇئەللىم بولسا ئېلېكترونلۇق رويالنى تەييارلاشقا باشلىدى. بىر چاغدا ئۆيگە مەكتەپ مۇدىرى ئالدىراپ كىرىپ كەلدى. گۈلدەك ياسانغان قىزلارنى كۆرۈپ ئۇنىڭ كۆزى چاقناپ كەتتى. سىرتتىن ماشىنىنىڭ سىگنالى كەلدى.

ــ باشلىق كەلدى، گېپىمنى ئېسىڭلەردە تۇتۇڭلار،ــ مەكتەپ مۇدىرى شۇنداق دەپ سىرتقا يۈگۈردى.

باشلىق سالاپەت بىلەن كىرىپ كەلدى ۋە سالام بېرىۋاتقان قىزلارغا بىر قۇر قاراپ چىقىپ تۆرگە ئۆتۈپ

ئولتۇردى. بىر دەمدىلا تاماقلار تىزىۋېتىلدى. مەكتەپتە قاپىقىنى ئاچمايدىغان مەكتەپ مۇدىرى مۇنداق سورۇنلاردا قىزلارغا بۆلەكچىلا يېقىنچىلىق قىلىپ قىزغىنلىق كۆرسىتەتتى. شۇ تاپتىمۇ بىر دەم ـ بىر دەم قىزلارنىڭ يېنىغا كېلىپ پەس ئاۋازدا: «كۈلكە ـ چاقچاق بىلەن ئولتۇرۇڭلار» دەپ جېكىلىگىلى تۇردى.

تاماق ۋاقتىدا باشلىق ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى تۆۋەن ئاۋازدا ئۆز پاراڭلىرىنى قىلىشىپ ئولتۇردى. ئەپتىدىن قىزلارغا قارايدىغان چولىسى يوقتەك ئىدى، ئەمما ھاراق چاي ئىستاكانىدا لىقلىنىپ ئىككىلا ئايلىنىۋىدى، باشلىقنىڭ يېنىدىكى بىر بۆلۈم باشلىقى:

ــ سىيىت مۇدىر، ئاچچىق ھاراققا ئۆزىمىزنى ئۇرماي، ناخشا ـ پاخشىدىن ھۇزۇرلىنىپ ئولتۇرمامدۇق؟ ــ دېدى.

تەييار تۇرغان ھەسەن مۇئەللىم چوكىسىنى قويۇپ ئورنىدىن تۇردى ۋە گۈلپەرىگە ئىشارەت قىلدى. ناخشا ـ مۇزىكا باشلاندى. مېھمانلاردىن بىرەيلەن قىزلارنىڭ ئالدىغا كەلدى.

ــ ناخشىچىلارنىڭ ھۆرمىتى بولسۇن، كېلىڭە، ئايقىز.

ئۇلار بۇرۇندىنلا تونۇشىدىغان چېغى، ئايقىز كۈلۈپ كەلگەن پېتى ئۇ كىشىنىڭ قولىنى تۇتۇپ تانسىغا چۈشتى.

ــ يەنىلا بىزنىڭ مەسۇم بۆلۈم باشلىقى چاققان ـ دە. يارايسىز!

بۇ گەپ بىلەن يەنە ئىككىسى قوپۇپ ئىككى

مۇئەللىمەنى مەيدانغا سۆرەپ چۇشتى. مەكتەپ مۇدىرى قالغان ئۇچ قىزنىڭ يېنىغا بېرىپ پىچىرلىۋىدى، مەكتەپ مۇدىرىنىڭ گېپىدىن چىقمايدىغان گۇلنىسا باشلىقنىڭ ئالدىغا كەلدى:

— مېنىڭ باشلىق بىلەن تانسا ئوينىغۇم كېلىۋاتىدۇ. بولارمۇ قانداق؟

باشلىق ئىككى يانغا قاراپ كۇلدى:

— مەن... بۇنىڭدا قانداق بولار؟

— ھۆرمىتىمنى قىلىپ قويۇڭ، جۇيجاڭ.

ئۇنغىچە مەكتەپ مۇدىرى يۇگۇرۇپ كەلدى:

— جۇيجاڭ، خىزمەت قىلىپ ھاردىڭىز، ئارام ئېلىش بولمىسا بولمايدۇ — دە. ئانچە — مۇنچە ھەرىكەت قىلغانىنىڭ ئورنىدا...

باشلىق ئورنىدىن تۇردى:

— بوپتۇ، مېنى خىجىل قىلىپ قويدۇڭلار. بوپتۇ، بۇمۇ پىكىر ئالماشتۇرۇش بولسۇن.

مۇزىكا توختىۋىدى، ھاراق ئىچىش يەنە باشلاندى. ئۇلار باشلىق بىلەن بەس — بەستە سوقۇشتۇرۇپ ئىچكىلى تۇردى. ئۇلار ئىستاكاندا لىقلاپ ئىچەتتى، باشلىق بولسا بىر ئوتلاپ قويىاتتى. شۇنداق قىلىپ قالغانلار يولۇاسقا ئايلاندى.

— بەك يايراپ كەتتىڭىزغۇ؟ — سورىدى گۇلنىسا ئايقىزدىن.

— مەسۇم بۇلۇم باشلىقى مېنىڭ ئىشىمنى تەستىقلىتىپ قويۇپتۇ، — دېدى ئايقىز ماختىنىش

تەلەپپۇزى بىلەن. گۇلنىسا بولسا بېشىنى ئېتىپ مەغرۇر كۈلۈپ قويدى.

ــ ناخشا ئېيتىڭ، ئۇكام!

ھەسەن مۇئەللىمنىڭ ئاچچىقى كېلىۋاتقان بولسىمۇ مۇزىكا چېلىشقا مەجبۇر بولدى. ھەر قېتىممىغۇ شۇنداق، بۇ ئىشلارغا ئاچچىقى كېلىدۇ، لېكىن چالماي ئامالى يوق.

بىر ئىش بىلەن سىرتقا چىققان مەكتەپ مۇدىرى ھويلىنىڭ بىر چېتىدە تاماكا چېكىپ تۇرغان مەكتەپلەرنىڭ ئاساسىي قۇرۇلۇشىغا مەسئۇل بۆلۈم باشلىقىنى كۆرۈپ قىزغىنلىقىنى ئىپادىلىگىنىچە ئۇنىڭ قېشىغا باردى:

ــ بۇ يەرگە چىقىۋاپسىزغۇ؟ ئۇيۇن قىزىپ كەتتى.

ــ تاماق يەپلا قايتساق بولاتتى،ــ دېدى ئاساسىي قۇرۇلۇشقا مەسئۇل بۆلۈم باشلىقى. ئۇنىڭ تەلەپپۇزىدىن نارازىلىق چىقىپ تۇراتتى،ــ بۇ قىلغىنىڭىز ياخشى بولمىدى. نېمە ئىش بۇ؟ باشقىلارغا قانداق تەسىر بېرىشىمىزنى ئويلاشمىدىڭىزمۇ؟

مەكتەپ مۇدىرى ئىككى قولىنىڭ ئالقىنىنى بىر ـ بىرىگە سۈركىگىنىچە تىلىنى چاينىدى:

ــ خىزمەت قىلىپ چارچىغاندا ئانچە ـ مۇنچە ئولتۇرۇش قىلمىساق...

ئاساسىي قۇرۇلۇشقا مەسئۇل بۆلۈم باشلىقى ئاچچىق گەپكە ئاغزىنى ئۆمەللىدى ـ يۇ، ئۆزىنى تۇتۇۋالدى ۋە:

ــ سىز كىرىپ تۇرۇڭ. مەن ھېلى كىرىمەن، ــ دەپ قويدى.

مەكتەپ مۇدىرى كىرىپ كەتتى.

«ھەي، بەزى كىشىلەرنىڭ خۇي ـ پەيلىگە بىرنەرسە دەپ بولمايدىكەن. ئىداره باشلىقى مۇشۇنداق ئىشلار بولمىسۇن، دەپ شۇنچە جېكىلىسىمۇ... مۇشۇنداق بىرقانچىسىنىڭ كاساپىتىگە باشقىلارنىڭمۇ كېتىپ قېلىشى چاتاق ـ تە!» ئاساسىي قۇرۇلۇشقا مەسئۇل بۆلۈم باشلىقى تاماكىسىنى يەرگە تاشلاپ غەزەپ بىلەن دەسسىگەندىن كېيىن ماشىنىغا چىقىپ يېتىۋالدى.

ئۆيگە قايتىپ كىرگەن مەكتەپ مۇدىرى يەنە بىر قىزغا پىچىرلاپ قويۇپ ناخشا ئېيتىۋاتقان گۈلپەرىنىڭ يېنىغا يۈگۈردى.

ئون تۆتىنچى باب

چىن ھېسسىيات، ئەمما...

ئۆمەر بىلەن رابىيەنىڭ 5 ـ ئايدا توي قىلىدىغانلىق خەۋىرى بولۇپ باغقى كېلىۋىدى، گۈلپەرى بەك تەڭلىكتە قالدى. باراي دېسە رابىيە بىلەن ئۆمەرنىڭ كۆزىگە كۆرۈنۈپ بىر ئوبدان بولۇۋاتقان توي خۇشاللىقىغا كۆڭۈلسىزلىك سايىسى چۈشۈرۈپ قۇيۇشتىن ئەنسىرىدى. بارماي دېسە ھەرھالدا رابىيە بىلەن دوست، ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلمەي ئۆمىدسىزلىنىپ يۈرگەندە ئۆمەرجان ئۇنىڭ قەدرىنى قىلغان، دوستلۇق قولىنى سۇنغان. يامىنى، رابىيە «قورسقىدا ئاغرىقى بولغاچقا كەلمىدى» دەپ تەتۈرسىگە ئېلىۋېلىشى مۇمكىن.

گۈلپەرى كۆپ ئويلىنىش ئارقىلىق نېمىلا بولسا بېرىپ «ئانچىكىم بىر كۆرۈنۈش قىلىپ قويۇش»نى لايىق تاپتى. شۇڭا ئۇ توي مەرىكىسى ئۆتكۈزۈلۈۋاتقان «مىڭئۆي رېستورانى»غا خېلى كېچىكىپ باردى.

گۈلپەرى زالغا كىرىپ ئۆمەر بىلەن رابىيەنىڭ چوڭلارنىڭ يېنىدا رەسمىگە چۈشۈۋاتقان پۈرسىتىدىن

پايدىلىنىپ، بۇلۇڭدىكى بىر ئۈستەلگە بېرىپ ئولتۇرۇۋالدى. ئۈستەلدىكى مېھمانلار ناتونۇش بولغاچقا ئۇنىڭغا ئارتۇقچە دەخلى قىلمىدىغان ئادەم بولمىدى. شۇڭا ئۇنىڭ كۆڭلى بىرئاز ئارام تېپىپ زال ئىچىگە سەپسالدى. ئەنە سەھنە. گۈلپەرنى ھاياجانلىق ھېسسىيات ئىلكىگە ئالدى. غەمسىز، خۇشال، پاك ھېسسىياتقا بۆلەنگەن ئۇ چاغلار گۈلپەرنىڭ قەلبىدىن چوڭقۇر ئورۇن ئالغانىدى. يۇرىكى ئازابتىن پۈچىلانغان نۇرغۇن ۋاقىتلاردا ئۇ مۇشۇ ئەسلىمە بىلەن ئۆزىگە تەسەللى بەرگەن، مەدەت بەخش ئەتكەنىدى. ئەمما... ئارىدىكى قىسقىغىنە ۋاقىتتا ئادەمنىڭ يۇرىكىنى مۇجۇيدىغان شۇنچىلىك قاتتىق ئىشلار بولۇپ ئۆتتى. بىر مەزگىل ئۇنى قىينىغان ئازابلىق ھېس - تۇيغۇلار بىر - بىرلەپ ئۇنىڭ يادىدىن كېچىشى بىلەن، گۈلپەرى ئاشۇ ۋاقىتتىكى پاك، بىغۇبار قىزدىن بۇگۈن بىردىنلا بىر قېرى قىزغا ئايلىنىپ قالغاندەك ھېسسىياتقا كېلىپ قالدى.

ئۆمەر ۋە رابىيە قولداشلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا ئۈستەللەرنى ئايلىنىپ ئولارنىڭ ئۈستىلىگە كېلىپ قېلىۋىدى، چۆچۈپ كەتكەن گۈلپەرى ئەسلىمە قويىنىدىن رېئاللىققا قايتىپ كەلدى.

... كۆزلەر ئۇچراشتى.

چىرايىدىن گۈزەللىك ۋە بەخت، خۇشاللىق بالقىپ تۇرغان رابىيەنىڭ چاقناق تۇرغان كۆزلىرى گۈلپەرنىڭ كۆزى بىلەن ئۇچراشتى. رابىيەنىڭ كۆز نۇرى سەل

خىرەلەشتى، بىر قارا تۇمان خۇشاللىق جىلۋە قىلىۋاتقان چىراينى شۇنداق تېز كېسىپ ئۆتتى، ئاندىن ئەسلىگە كېلىپ كۇلۇپ تۇرۇپ سالام ئۇچۇن بېشىنى لىڭشىتتى.

تېخىمۇ سالاپەتلىك بولۇپ كەتكەن، بەختىيارلىق كۇلكىسىگە چۆمۈلگەن ئۆمەرنىڭ ئويچان كۆزلىرى گۇلپەرنىڭ كۆزى بىلەن ئۇچراشتى. ئۆمەرنىڭ كۆزلىرى باشقىچە بىر خۇشلۇقتىن ئۇچقۇندىدى، ۋۇجۇدىدا غايىۋى كۇچنىڭ تۇرتكىسىدە ھاسىل بولغان تەلپۈنۈشتىن بىر قىزىق ھارارەت پەيدا بولدى، ئاندىن غەمكىن بىر ھال ئۇنىڭ چىرايىغا تېپىپ چىقتى...

سالاملىشىش ئاخىرلاشتى.

گۇلپەرى «ئۇھ» دەپ يېنىك بىر تىندى. ئۇ تاتاملاردىن ئازراق ئالغان بولدى ۋە ئۆمەرلەر يەنە بىر ئۇستەلدىكى مېھمانلار بىلەن ئەھۋاللىشىۋاتقان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ سىرتقا ماڭدى.

ئىشىك تۇۋىگە يېتىپ بارغاندا ئۇ ئالىم بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. ئالىم ئۇنى كۆرۈپ ھودۇقۇپ كەتتى. گۇلپەرى جىددىيەلەشتى ۋە باش لىڭشىتىپ قويۇپلا ئۆتۈپ كەتمەكچى بولدى، بىراق ئالىم ئېغىز ئېچىپ قالدى.

ــ قانداق ئەھۋالىڭىز؟

ــ ياخشى تۇرۇۋاتىمەن،ــ دېدى گۇلپەرى ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشقا تىرىشىپ.

ــ مېنى كەچۈرۈڭ، گۇلپەرى،ــ دېدى ئالىم روھسىز ھالدا.

ــ مەن ئالدىرايتتىم... مەن ماڭاي...

ــ توختاڭ...

شۇ ۋاقىتتا ئۇلارنىڭ يېنىغا ياراشتۇرۇپ گىرىم قىلغان، قىممەت پۇللۇق كىيىمى كېلىشكەن بەدىنىگە تېخىمۇ سۆلەت قوشقان شېرىنگۈل كەلدى ۋە گۈلپەرىگە بېشىنى لىڭشىتىپ سالام قىلغاندىن كېيىن:

ــ ئالىمجان، چاقىقان بولۇڭ، ئاپامىلار ساقلاپ قالدى، ــ دېدى.

ئۇلار كېتىپ قالدى. گۈلپەرىنىڭ پۈت ــ قولىدا جان قالمىدى. زالدىن چىققۇچە «ئۇ قىز مېنىڭدىن چىرايلىق بولغاچقىلا ئالىم مېنىڭدىن ئايرىلىپ كېتىپتۇ» دېگەن بىرلا ئوي ئۇنىڭ پىكرىنى قامال قىلىۋالدى. گۈلپەرى بۇرۇن ئىككىسىنىڭ ئايرىلىپ كېتىشىنى «چوڭلارنىڭ ئارىلىشىۋېلىشى»، ئائىلە شارائىتى، خىزمەت دېگەندەك باھانىلەرگە جورۇپ ئۆزىگە زور تەسەللى بېرىپ كەلگەنىدى. ئۇ بۇگۈن چۈشەندىكى، ئۇنىڭچە ئالىم ئۇ قىز چىرايلىق بولغاچقىلا گۈلپەرىنى تاشلىۋەتكەن.

بۇنىڭدىن گۈلپەرى چىدىيالماي قالدى. چىراي نۇقتىسىدا قارشى تەرەپ ئۇستۇن ئورۇندا تۇرۇپ بەختىگىنى تارتىۋالسا... قىزلار ئۇچۇن بۇ ئەڭ ئەلەملىك ئىش بولسا كېرەك. گۈلپەرىنىڭ يۇرىكىگە شىددەت بىلەن باستۇرۇپ كىرگەن ئاغرىق ئۇنىڭ كۆرۈش سەزگۈلىرىنى قالايمىقان قىلىپ كۆز ئالدىنى قاراڭغۇلاشتۇرۇۋەتتى. ئۇ يول بويىدىكى دەرەخكە يۆلىنىپ قالدى. ئۇ خېلىغىچە ئاشۇنداق تۇرغاندىن كېيىن ئاستا ــ ئاستا ئەسلىگە

كەلدى. ھېچكىمنىڭ تۇرمۇشىنى كەينىگە قايتۇرغىلى بولمايدىغانلىقى يادىغا يېتىپ ئەلەملىك كۈلۈمسىرىدى.

«ئۇلارنىڭ مېنىڭ تۇرمۇشۇمدا بولۇشى ماڭا بەك زەربە بولىدىكەن. بولدى، مەنمۇ ئۆز يولۇمدا ماڭاي، ماڭمۇ ئارتۇقچە ئازابنىڭ كېرىكى يوق. ئۇلارنىڭمۇ مەن سەۋەبلىك كۆڭلى پاراكەندە بولمىسۇن، ئۇلارمۇ ئۆز تۇرمۇشىدا ياشاۋەرسۇن!» مۇشۇلارنى ئويلىغان گۈلپەرى ئېغىرلىشىپ كەتكەن قەدىمىنى تەستە يۆتكىدى.

※ ※ ※

ۋاقىت 5 ـ ئايغا ئۆتۈپلا قۇتيار يېزىسى بەك ئىسسىپ كەتتى. بۇ يېزا ئىككى تاقىر تاغنىڭ باغرىدا بولغاچقا، ئەسلىدىلا ئىسسىق رايون بولغان بۇ يۇرتنىڭ تېمپېراتۇرىسى سەللا ئۆرلىسە، بۇ ئىككى تاغمۇ تەڭ قىزىق ھارارەت ئوچۇقىغا ئايلانغاندەك بولۇپ كېتەتتى. بولۇپمۇ كۈندۈزى قۇياش نۇرىنى بولۇشچە سۈمۈرگەن تاغ قاراڭغۇ چۈشكەندە ئىسسىق ھاۋا پۈركۈشنى بىر باشلىۋالسا خېلى كەچكىچە يۇرت ئىچىنى تونۇرغا ئايلاندۇرۇۋېتەتتى. بۇ دىمىقتا ئۇخلاشنىڭ ئۆزى بىر گەپ.

شۇنداق بولغاچقا، دەم ئېلىش كۈنلىرى ياكى بوش ۋاقىتلاردا كىشىلەر بىر ـ ئىككى كۈنلۈك بولسىمۇ ئىسسىقنىڭ دەردىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن سالقىن ھاۋالىق

يەرلەرگە جابدۇنۇشاتتى، بەزىدە «مانا ئەمەسە» دەپ ئۇرۇمچىگىلا يول ئالاتتى.

شۇ قاتاردا يېقىندىن بۇيان مەكتەپ مۇدىرى سىيىتىنىڭمۇ «سالقىنلاش» ئۇچۇن مېڭىشى كۆپىيىپ قالدى. ئۇنىڭغا ياتاقتىكى قىزلاردىن بىرنەچچىسى ھەمراھ ئىدى. ئۇلارغا ئايقىز باش ئىدى. شۇڭا، گۇلپەرى ئۇلارنىڭ قەيەرگە بېرىپ كىملەر بىلەن «سالقىنلىغان»لىقىنى بىلىپ تۇراتتى. گۇلپەرى ئۇنىڭ بۇ تەرىپىنى ياقتۇرمىسىمۇ، لېكىن ئايقىزنىڭ «گۇلپەرى، بۇ توپ بىلەن ھەرگىز ماڭماڭ، بەزىدە ئۇدۇل كېلىپ قېلىپ سىزنى زورلىسامۇ ھەرگىز بىز بىلەن ماڭماڭ» دېگەن گېپى بىلەن يەنە ئايقىزدىن خۇش بولۇپ قالاتتى.

«بالىلار بايرىمى» ئۆتۈپلا مەكتەپتە جىددىيچىلىكنىڭ باشلىنىدىغانلىقى ھەققىدە يىغىن ئېچىلىپ، ئىمتىھان ئىشلىرى ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

شۇڭا، گۇلپەرى ئۆيگە تېلېفون قىلىپ ئاپىسىغا بۇ دەم ئېلىشىدا قايتماي، بىرنەچچە ئوقۇغۇچىغا ھەرپ يېزىشنى تەكرار قىلدۇرماقچى ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ قويدى. ئۇ بالىلارنى قويۇپ بېرىشتىن بۇرۇن توققۇز ئوقۇغۇچىغا ئەتە مەكتەپكە كېلىشىنى ئېيتتى. ئەتە ـ ئۆگۈن گۇلپەرى بۇ ئىشلار بىلەن ئالدىراش بولۇپ كېتىدىغان بولغاچقا، بۈگۈن چۈشتىن كېيىن كىر ـ قات يۇيۇۋالماقچى بولدى. ئۇ سۇ ئەكېرىش ئۈچۈن چېلەكنى ئېلىپ، ئىككى تۇپ ئاق تېرەك ئارىسىغا

ئورۇنلاشتۇرۇلغان جۈمەك تۈۋىگە چىقتى. دەرەخلەر ئارىسىدىكى كىچىك ئېرىقتا ئېقىن سۇ ۋە جۈمەك سۈيى ئېقىپ تۇرىدىغان بولغاچقا، بۇ ھەرھالدا كىشىگە ئارامبەخش تۇيغۇ بېغىشلايتتى. گۈلپەرى چېلەكنى قويۇپ جۈمەكنى چوڭ ئېچىۋەتتى.

ــ بۇ يەر ئازراق بولسىمۇ سالقىن ئىكەن ــ ھە!

گۈلپەرى چۆچۈپ قاراپ مەكتەپ مۇدىرى سىيىتنى كۆردى. ئۇ كېلىپلا چېلەكتىكى ساپلىققا جۈمەكتىن چۈشۈۋاتقان سۇدىن ئازراق ئېلىپ گۈپۈلدىتىپ ئىچتى، ئاندىن كۆڭلىكىنىڭ پېشى بىلەن ئۆزىنى يەلپۈگەچ بايىقى گېپىنى تەكرارلىدى:

ــ ھەرھالدا سالقىن ئىكەن بۇ يەر.

گۈلپەرى بىرنەرسە دېيىشكە مەجبۇر بولدى:

ــ سۇ بولغاچقا سىزگە شۇنداق بىلىنگىنى. بولمىسا، جاننى قىينىۋاتسا، بۇنىمۇ سالقىن دېگىلى بولامدۇ؟

ــ سىزمۇ قىينىلىپسىز ــ دە.

ــ قاراپ بېقىڭە بۇ ئىسسىققا، ئادەمنىڭ مېڭىسىنى قاينىتىۋاتسا.

ــ ئۇنداق بولسا سالقىنلىتىپ كېلەيمۇ؟

شۇندىلا گۈلپەرى مەكتەپ مۇدىرىنىڭ بايىقى گەپلىرىنىڭ تېگىگە يەتكەندەك بولدى ۋە قاپىقىنى تۇرۇپ:

ــ رەھمەت، ــ دېدى.

ــ بەك كاتتا يەر دېسە، ــ دېدى مەكتەپ مۇدىرى ئۇنىڭغا يېقىن كېلىپ، ــ ھاۋاسى سالقىن، دەرەخلىك،

ئىككى تەرىپىڭىزدە سۈزۈك سۇ ئېقىپ تۇرىدۇ. بىر بارىدىغان بولسىڭىز، بالدۇرراق بارمىغىنىڭىزغا پۇشايمان قىلىسىز.

ــ رەھمەت، مۇدىر، مەن ئارام ئالاي، مىجەزىم يوق.

ــ تازا ئارام ئالمىدىغان يەر شۇ. ناخشا ــ مۇزىكا بولمىدۇ، تىڭشايسىز. جاڭگال كاۋاپلىرى پىشۇرۇلمىدۇ، تېتىيسىز. ھەر خىل ئويۇنلار بولمىدۇ، كۆڭلىڭىز ئېچىلمىدۇ...

ــ رەھمەت، سىزلەر بېرىڭىزلار، ــ گۈلپەرى بېرىپ چېلىكىنى ئالدى.

ــ سارائ قىز، «كۆكسۇ» سۇ ئامبىرى دېگەننى ئاڭلىماپسىز ــ دە.

ــ كېيىنچە بارارمىز.

ــ ئايقىزلار شۇ تاپتا بىزنى ئاپارسىكەن، دەپ تەلمۈرۈپ ئولتۇرۇپتۇ.

ــ ئۇنداق بولسا تەلمۈرگەنلەرنى رازى قىلمائ.

گۈلپەرى مېڭىپ كەتتى. مەكتەپ مۇدىرى سىيىت ئۇنمائ كەينىدىن ئاغزىنى تاتلىق قىلغىنىچە قاراپ قالدى: «بىر پارچە ئوتكەن بۇ... كاساپەتنمائ نېمىسى ئادەمنى كۆيدۈرىدىغاندۇ؟ بىر پۈرسىتى كەلسە... قانچىلىك راھەت بولار ــ ھەي! توختا، قولۇمدا كوزىر دېگەن جىققۇ. ئالدىمغا يېلىنىپ كەلتۈرمەيدىغان بولسام...»

پىلان قىلغان ئىشلىرىنى كەچكىچە تۈگىتەلمىگان

گۈلپەرى ياتىقىدا تېلېۋىزور كۆرۈپ ئولتۇراتتى. ياتاقتا ھەمەن مۇئەللىم كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭ قولىدا بىر كىتاب بار ئىدى.

ــ كېلىڭ، بۇياقتا ئولتۇرۇڭ.

گۈلپەرى ئۇنىڭغا ئورۇندۇق قويۇپ بەردى.

ــ ئايقىز يوققۇ؟ شەھەرگە كەتتىمۇ؟

ــ ياق، بىرنەچچە قىزلار بىلەن سالقىنلىغىلى ماڭدىمۇ نېمە.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ھەمەن مۇئەللىمنىڭ چىرايىنى غەمكىنلىك قاپلىدى.

ــ ھەي، بۇ بىرنەچچە قىز بولمايۋاتىدۇ،ــ دېدى ئۇ ئاچچىقتىن بوغۇلۇپ،ــ شەرم ـ ھايا، ئىناۋەت دېگەن كېرەك ئەمەسكەن ئۇلارغا. ئۇلار قىز بالا تۇرسا، يەنە كېلىپ مۇئەللىم تۇرسا. نومۇسمۇ قىلمايدىكەن. مۇئەللىم دېگەن باشقىلارغا قارىغاندا تېخىمۇ تۇزۇكرەك يۇرۇشى كېرەك.

باشتا گۈلپەرىمۇ ئۇنىڭ سۆزىنى توغرا تاپقانىدى، لېكىن ئۇنىڭ نوقۇل ھالدا قىزلارنىلا ئەيىبلىشىنى توغرا تاپمىدى. شۇڭا، گۈلپەرى گەپنى ئاياپ ئولتۇرمىدى:

ــ توغرا ئېيتتىڭىز، ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىشى خاتا، لېكىن سىز گۇناھنى ئۇلارغىلا ئارتىپ قويسىڭىز بولمايدۇ ـ دە. ئۇلارنى مۇشۇ يولغا مەجبۇرلىغان مەكتەپ مۇدىرىچۇ؟ باشقا ئەر ئوقۇتقۇچىلارچۇ؟

ــ قىزلار ئۆزلىرىنى چىڭ تۇتسا مەكتەپ مۇدىرى ئۇلارنى نېمىمۇ قىلالايتتى؟

ــ مەسلىنى ئۇنداق ئويلىسىڭىز بولمايدۇ. ئەگەر مەكتەپ مۇدىرى مەجبۇرلاشنىڭ ئورنىغا ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىپ، ئاسرىغان بولسا، ئۇ چاغدا قانداقمۇ ئۇنداق بولمىغۇر ئىشلار چىقسۇن؟

ــ مېنىڭچە، بۇ يەردە مەجبۇرلاش مۇھىم ئەمەس، ئىدىيە مۇھىم. كۆرۈۋاتىمىزغۇ، مەكتەپ مۇدىرى مەجبۇرلىمىسىمۇ بەزى ئىشلارمۇ بولۇۋاتىدۇ، بەزىلەرمۇ مېڭىۋاتىدۇ.

گۈلپەرى ھەسەنئاڭ مەقسەتلىك گەپ قىلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ، ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ تۇرۇپ قالدى.

ــ ھەسەنجان، سىز گۇمان بىلەن گەپ قىلماڭ.

ھەسەن مۇئەللىم غەزەپ ۋە چىدىماسلىق نەزىرىدە گۈلپەرنگە بىرپەس قارىغاندىن كېيىن قولىدىكى كىتابنى ئاچتى:

ــ بولدىلا، سىزگە ئارتۇقچە گەپ قىلماي، سىزگە مۇنۇ شېئىرنى ئوقۇپ بېرەي. بۇگۈن يېنىڭىزغا كىرىشتىكى مەقسىتىممۇ سىز بىلەن گەپ تەرگىشىش ئەمەس، مۇشۇ شېئىرنى ئوقۇپ بېرىش ئىدى.

ھەسەن مۇئەللىم چىرايىنى جىددىي تۇسكە كىرگۈزۈپ شېئىرنى ئوقۇشقا باشلىدى:

ماختىنىپتۇ بىرلىرى سېنىڭ بىلەن كېرىلىپ،
قاچان بولۇپ قالغانتىڭ سەن شۇلارنىڭ يېقىنى؟
مەن قىزغىنىپ يار سېنى، باقماي يۈرسەم شۇلارغا،
قويغانمىدىڭ كۆرسىتىپ سەن چىشىڭنىڭ ئېچىنى؟

شۇلار تۇتسا ئۇسسۇلغا يۈگۈرۈپ قويۇپ ئويناپسەن، رەقىبلىرىم شاد ئىكەن كەلتۈردۈق دەپ ئىندەككە. گاھ ئۆزۈمنى بەزلەيمەن سورۇن ھۆكمى شۇنداق دەپ، ماڭارسەنمۇ يۇر دېسە، شۇلار سوققان كۈزلەككە؟

كۈلۈپ يۇرمە كۈلگەنگە، كۈلۈۋەرسۇن ئۆزلىرى، ناخشا ئېيتساڭ يالغۇز ئېيت، ئاشۇلارغا قېتىلما. ئەمىن تاپسۇن بۇ كۆڭلۈم، ئىرادەڭدىن ئۇچۇر بەر، پەقەت مېنىڭ گۈلۈمسەن، باشقىلارغا ئېچىلما.

شېئىرنىڭ ئاخىرىغا كەلگەنچە ھەسەن مۇئەللىمنىڭ ئاۋازى كەسكىن چىقىشقا، كىتاب تۇتقان قوللىرى تىترەشكە باشلىدى. گۈلپەرى بولسا شېئىر باشلىنىپلا جايىدا ئولتۇرالماي قالدى. بولۇپمۇ «شۇلار تۇتسا ئۇسسۇلغا يۈگۈرۈپ قويۇپ ئويناپسەن، رەقىبلىرىم شاد ئىكەن كەلتۈردۈق دەپ ئىندەككە» دېگەن مىسرالار ئوقۇلغاندا ئاچچىقتىن گۈلپەرنىڭ نەپىسى قىسىلىپ كەتتى. غەزەپمۇ، ئامراقلىقمۇ، كۈنداشلىقمۇ سىڭىپ كەتكەن بۇ شېئىر گۈلپەرنى ئېغىر، ئەمما مۇرەككەپ تۇيغۇلار تورىغا ئىلىندۇرۇپ قويدى.

— سىز... سىز نېمە دەۋاتىسىز؟ — گۈلپەرى ئورنىدىن چاچراپ تۇردى. ھەسەن مۇئەللىمنىڭ ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى:

— ھە دېسە ئۇ سورۇنغا، بۇ سورۇنغا ماڭىسىز.

ــ نورمال سورۇنغا بارىمىز.
ــ ئۇ نەدىمۇ نورمال سورۇن بولسۇن، ھەممىسى ئويۇن ـ تاماشىغۇ.
ــ نورمال سورۇندىمۇ ئويۇن ـ تاماشا بولىدىغۇ.
ــ نورمال سورۇن بولسا، كەينىگىزدىن گەپ چىقامتى؟
ــ چىقسا چىقمامدۇ. «قورساق ئاغرىقىك بولمىسا، تاۋۇز يېيىشتىن قورقما» دەپتىكەن.
ــ لېكىن، گۈلپەرى، خەق سورۇندىن چىقىپلا يامان گېپىگىزنى قىلىۋاتسا...
ــ ئۇلار شۇنداق دېگەنگىلا يامان بولۇپ قالمىدىغان ئىش يوق.
ــ توۋا دەك، گۈلپەرى، ئۇلار بىلەن تانسا ئوينىغانلىرى، ئۇسسۇل ئوينىغانلىرى، چاقچاق قىلىشقانلىرى ئۇ خەق بېزەپ قىلىپ تارقىتىۋاتسا...
گۈلپەرى بىرنەرسىنى چۈشەنگەندەك بېشىنى لىڭشىتتى:
ــ ھە، ئەمدى بىلدىم، نېمە دەيدىكىن دەپتىمەن. شۇنىڭغا بايىقى شېئىرنى ئوقۇپتىكەنسىز ـ دە! ئۇنچىلىك شېئىرلار بىلەن گەپ ئەگىتىپ سىز نېمە دېمەكچى؟
ــ «كەلسە ـ كەلمەس سورۇنلارغا بارماڭ، مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن» دېمەكچى!
بۇ گەپتىن گۈلپەرى ھاڭ ـ تاڭ بولۇپ تۇرۇپ قالدى.
ــ گۈلپەرى، مەن سىزنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرىمەن!ــ

سۆزىنى تەكرارلىغان ھەسەن مۇئەللىم بولسا گۈلپەرنىڭ ئىككى مۇرىسىدىن تۇتتى. ھەسەن مۇئەللىمنىڭ قولى تېگىشى بىلەن گۈلپەرنىڭ ۋۇجۇدىدا سىلكىنىش بولدى.

ئۇزاقتىن بۇيانقى مېھرىبانلىق، كۆيۈنۈش، كۆڭۈل ئاياش، دىلغا خۇشلۇق بېغىشلايدىغان سۆھبەتلەر، گىتار ۋە ناخشا بىلەن ئېلىپ بېرىلغان سىرداششىلار، غەمكىن ۋاقىتلاردا سۈنۈلغان ئىللىق قوللار گۈلپەرنىڭ دىلىدىكى مۇزلارنى ئېرىتكەن، كۆز شۇرغانلىرى سارغايغان ياپراقلارنى ئۈچۈرتۈپ يۇرگەن بۇ دىلدا باھار گۈللىرىنى پورەكلىتىپ ئېچىلدۇرغاندى... ئاخىرى بۇ مېھرىبان يىگىت سۆيگۈگە تولغان كۆزلىرىنى تەشنالىق بىلەن ئۇنىڭغا تىكىپ كەلدى. گۈلپەرى بولسا قەلبىنى يەنىلا پىنھان تۇتۇپ، يىگىتنىڭ سۆيگۈسىنى ئۆز خانىسىدا ئاۋايلاپ پەپىلەپ كېلىۋاتقان ئىدى.

مانا ئەمدى سۆيگۈ ۋولقانى پارتلاپ چىقتى. گۈلپەرى بۇ ۋولقانىنىڭ تەپتىگە، ھارارىتىگە، قەلب تارلىرىنى قىزدۇرۇشىغا، كۆڭۈل خانىسىنىڭ ئىشىكىگە قۇلۇپ ئورنىدا سېلىپ قويۇلغان مۇز پارچىسىنى ئېرىتىۋېتىشىگە بەرداشلىق بېرەلمىدى. گۈلپەرى بىرىنچى قېتىملىق زەربىدىن كېيىن «ئەمدى مەندە مۇنداق ھېسسىيات بولمايدۇ» دەپ ئويلىغانىدى. ئۇنداق بولسا، شۇ تاپتىكى ئۇنىڭدىكى ھېسسىيات داۋالغۇشلىرى نەدىن پەيدا بولدى؟ نېمىشقا ئۇنىڭدا شۇ دەقىقىدە ھاياجانلىنىش، ئىنتىلىش، تەلپۈنۈش ئويغىنىدۇ؟

قاتتىق ھاياجانلىنىپ كەتكەن ھەسەن مۇئەللىم ئۇنى باغرىغا باستى، چاچلىرىنى پۇرىدى، گۈلپەرىنىڭ ئومۇق قۇلاقلىرىغا ئىللىق نەپەسلەر تەگدى. ھارارەتلىك، قىزىق، يۇمران لەۋلەر تەشنالىق بىلەن قىزىنىڭ لېۋىنى ئىزدەشكە باشلىدى.

شۇ چاغدا گۈلپەرىدە قاتتىق سىلكىنىش بولدى. روھ ئويغىنىۋاتقان بىلەن ئۆلگەن ۋۇجۇد قانداقمۇ ئويغىنالمىسۇن!

گۈلپەرى ھەسەن مۇئەللىمنى ئاستا ئىتتىرىۋەتتى.

— گۈلپەرى، سىز... مەن...

— ھەسەنجان، سىز چىقىپ كېتىڭ.

— بۇ...

— ياخشىسى چىقىپ كېتىڭ!

گۈلپەرىنىڭ تەلەپپۇزىنىڭ قاتتىقلىقىنى كۆرۈپ مەڭدەپ قالغان ھەسەن مۇئەللىم چىقىپ كېتىشكە مەجبۇر بولدى.

گۈلپەرى ئەلەم بىلەن لېۋىنى چىشلىگەنچە يېتىپ قالدى. «ياق، مەن ھەسەنجانىنى ئۇ ئويدىن ياندۇرۇشۇم كېرەك. بولمىسا، ئۇنىڭغا ئۆۋال قىلىپ قويىمەن. ماقۇل بولۇپ قويسام، كېيىنچە ھەممە ئىش ئاشكارا بولغاندا ئۆزى بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى يوق ئىش سەۋەبلىك ئازابقا دۇچار بولسا بولمايدۇ. ھەسەنجاندەك ئاق كۆڭۈل ئادەملەر ئۆز بەختى بىلەن ياشىشى كېرەك!»

گۈلپەرى ئاشۇنداق خىيال بىلەن ئۆزىگە تەسەللى بېرىپ پەسكويىغا چۈشتى، ئەمما بايا ھەسەن مۇئەللىم

مۇرىسىنى تۇتقاندا پەيدا بولغان تەن تەشنالىقىنىڭ يوشۇرۇن ئىزتىراپى سەۋەبلىك، ئۇنىڭ بايىقى خىيالىغا ئۇلىشىپ ئالىم يادىغا كىرىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن ھېسسىيات بۆرىلىرى ئۇنىڭ ئەقىل قويلىرىنى بوغۇشقا باشلىدى. ئەنە، ئالىم ئىككىسى قىزغىن قۇچاقلاشماقتا، قاينىق ھېسسىيات قۇچىقىدا ئەللەيلەنمەكتە... گۈلپەرى تاتلىق تولغىنىشقا، ئاھ ئۇرۇشقا، نازۇك ھېسلىرى ئويغىنىپ ئۇنىڭ بەدىنىنى قىزىتىشقا باشلىدى... گۈلپەرى ئىختىيارسىز «ئالىم» دەپ شۇڭرلىدى. ئارقىدىن ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە «ئالىمجان» دېگەن ئاۋاز ياڭرىغاندەك بولدى. گۈلپەرى چۆچۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. گۈلپەرنىڭ ئېنىق يادىدىكى، بايىقى «ئالىمجان» دېگەن ئاۋاز شېرىنگۈلنىڭ ئاۋازى ئىدى.

ــ ئىپلاس!

گۈلپەرنىڭ قاتتىق غەزىپى كەلدى، ئۆزىدىن نومۇسلاندى. بېرىپ مۇزدەك سۇ بىلەن يۈز ــ كۆزىنى يۇيدى، ئاندىن: «مەن ھەسەنجانىنىڭ بۇ ھېسسىياتىنى قەدىرلەي. شۇڭا ئەتىلىككە ئۇنىڭغا ئوبدان بىر چۈشەندۈرۈپ قويايي» دېگەن ئويغا كەلدى.

ئەتىسى چۈشكە يېقىن گۈلپەرى تەكرار قىلىپ بەرگەن ئوقۇغۇچىلار قايتىپ مەكتەپ ئىچى بوشىغاندىن كېيىن، ئۇلار جۈمەك يېنىدىكى دەرەخلىككە چىقىپ ئولتۇرۇشتى.

ــ گۈلپەرى، رەنجىدىڭىزمۇ؟ لېكىن مەن سىزنى

ھەقىقەتەن ياخشى كۆرۈپ قالدىم. مەن سىزنى ياخشىراق ئويلىنىپ بېقىڭ دېمەكچى.

ــ ھەسەنجان، مەن سىزنى شۇنداق يېقىن كۆرىمەن ھەم بۇ ھېسسىياتىڭىزنى ئىنتايىن قەدىرلەيمەن. لېكىن، بىز رېئاللىقنى ئويلاشمىساق بولمايدۇ. سىز بۇ يەردە مۇقىم ئىشلەيسىز، ئۆيىڭىزمۇ قوشنا كەنتتە ئىكەن. مەن بولسام شەھەردە...

ــ بۇنداق باھانە بۇگۈنكى كۈندە ئاقمايدۇ، ئىككىمىزلا مۇشۇ يەردە قالساق بولىدىغۇ، ــ دېدى ھەسەن مۇئەللىم خاپا بولۇپ.

ــ بايا دېدىمغۇ، سىز مۇقىم ئىشلەيسىز، مەن بولسام ئەتە نېمە بولىدىغانلىقىمنى ئۇقمايمەن. ھازىر بىلىپ تۇرۇپتىمىز، بۇ تازا كەينى يوق ئىش ئوخشايدۇ. شۇنداق بولۇپ قالسا، شەھەرگە قايتىپ بىرەر ئىشنىڭ پېشىنى تۇتمىساق بولامدۇ؟ بولۇپمۇ مەن ئاپام بىلەن سىڭلىمنى قىينىاپ قويسام بولمايدۇ. شۇڭا، ھەسەنجان، بىز يەنىلا دوست بولۇپ ئۆتەيلى.

ــ گەپنى كېسىۋەتمەڭ، ئىشلار سىز ئويلىغاندەك ئۇنچىلىك ياماں ئەھۋالدىمۇ ئەمەستۇ؟

گۈلپەرى ھەسەن مۇئەللىمنىڭ يەنىلا ئۆزىنىڭ كۆڭلىنى ئاياۋاتقانلىقىنى بىلىپ سۆيۈندى:

ــ ئۇنداق بولسا، شۇ ۋاقىتتا بىرنەرسە دېيىشەيلى، ھەسەنجان.

ئادەم دېگەن قىزىق. تېخى ئاخشاملا «ھەسەنجانىنى چىرايلىقچە رەت قىلاي» دەپ ئويلىغان گۈلپەردە

ئەدىلىكتە ھەسەن مۇئەللىمنىڭ ئۇمىدلىك گېپى بىلەن «يا بۇ يەرگە رەسمىي تەقسىملەپ قالسا گەپنىڭ ئوچۇقىنى دەپ ھەسەنجاننى كۆرۈپ باقارمەن» دېگەن ئوي لىپىدە پەيدا بولدى.

※ ※ ※

تەتىلدە گۈلپەرنىڭ دېمى بەك سەلغاچقا ئامال بار ئۆيدىن چىقماسلىققا تىرىشتى. ئۆيدە كىتاب ئوقۇپ يېتىۋالدى. چاقىرغۇ نومۇرىنىمۇ ئۆزگەرتىۋەتتى. ئۇ ئالىم، ئۆمەرلەر بىلەن ئۈچرىشىپ قېلىشتىن ۋە ئالاقىلىشىپ قېلىشتىن ئەنسىرىدى. چۈنكى، ئۇ شۇ سەۋەبلىك ئارتۇقچە كۆڭۈل ئاغرىقى تېپىۋېلىشنى پەقەت خالىمىدى. ئۆيگە تېلېفون كەلسىمۇ ئاپىسى بىلەن سۆزلىسىغا ئۆزىنى ئىزدەپ تېلېفون قىلغانلارغا «يوق» دەپ قويۇشنى ئېيتىپ تۇرۇۋالدى. زۆرۈر بولسا كېيىن ئۆزى قايتۇردى. ئاپىسى بىلەن سۆزلىسىنىڭ ھەيرانلىق ۋە گۇمان بىلەن قارىشىغا بولسا «يېزىدىكى بىر ئوقۇتقۇچى ماڭا بەك چاپلىشىۋالدى، شۇ ئىزدىشى ياكى ئارىغا ئادەم قويۇشى مۇمكىن» دەپ چۈشەنچە بەردى. ئاپىسى بىلەن سۆزلىسى بۇنى توغرا دەپ قارىغان بولسا كېرەك، ئارتۇقچە بىرنەرسە دېمىدى.

شۇ كۈنلەردە ئۇرۇمچىدىكى يىراق بىر تۇغقىنى ئۇلارنى يادىغا ئاپتۇ. ئۇلارنىڭ بالىلىرى ئاساسەن سىرتتا بولغاچقا، تۇرمۇشتا قىينىلىپ قاپتۇ. ئىككىسىنىڭ

پېنسىيە مائاشى كۆپ بولغان بىلەن تۇرمۇش ئىشلىرىغا يېتىشىپ كېتەلمەيدىكەن، شۇڭا، مۇۋاپىق بىر خىزمەتكار تېپىۋالغۇچە خەلچەمگە قىزلىرىنىڭ بىرەرسىنى ئۆزلىرىگە قاراشقا ئىلتىماس قىلىپتۇ. خەلچەم بۇ ئىشقا قارىتا باشقىچە قاراشتا بولمىغاچقا، ئىختىيارنى قىزلىرىغا قويۇپ بەردى.

ــ ئۇلار دېگەن يات ئەمەس، ئۆزىمىزنىڭ تۇغقانلىرى. تۇغقانلارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىش نومۇس قىلىدىغان ئىش ئەمەس. ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇھىت ئالماشتۇرۇپ كېلىسىلەر. كېيىنچە ئۇلار بىزنىڭمۇ ئىشلىرىمىزغا ياردەم قىلىپ قېلىشى مۇمكىن، ــ دېدى خەلچەم.

ــ ئىشقىلىپ، مەن چىقمايمەن، ــ دېدى گۈلنۇر، ــ تەجرىبە ئوتتۇرا مەكتەپكە بىر ــ بىرىدىن دەرستە ئەلا بالىلار كەپتۇ. شۇنچە تىرىشسامۇ يىللىق ئىمتىھاندا نەتىجەم ياخشى چىقمىدى.

ــ سىنىپتا بىرىنچى بوپسىزغۇ؟ ــ دېدى خەلچەم.

ــ سىنىپتا بىرىنچى بولغان بىلەن، يىللىقلار بويىچە ئالتىنچى بوپتىمەن، شۇڭا كۆپرەك دەرس تەكرارلىمىسام بولمايدۇ.

بۇ ئىشنى جىددىي دەڭسەپ كۆرگەن گۈلپەرى ئۇلارنىڭ سۆزىنى بۆلدى:

ــ بولدى، ئۇرۇمچىگە مەن باراي.

مۇھىت ئالماشتۇرۇش، يېڭى ئىشلار بىلەن بەند بولۇش، بۇ يەردىكى باش ئاغرىتىدىغان ئىشلاردىن مەلۇم

ۋاقىت بولسىمۇ قۇتۇلۇش... مانا بۇلار گۈلپەرىگە ياققانىدى.

— بوپتۇ، قىزىم، سىز چوڭ بولغاندىكىن،— دېدى خەلچەم،— مەنمۇ يىللىق دەم ئېلىشىمنى ئالسام، سىزنى ئاپىرىپ قويغاچ تۇرۇپ كېلىمەن.

— ئاپا، مەنمۇ سىز بىلەن بىللە بېرىپ قايتىپ كېلەي،— دېدى گۈلنۇر.

شۇنداق قىلىپ گۈلپەرى تەتىل قىلىپ ئۆزۈن ئۆتمەي ئۇرۇمچىدە تۇرۇپ قالدى. ئۇ ئىككى مويسىپىت ناھايىتى خۇشخۇي بولۇپ، ئۇنىڭغا بىر تۇغقىنىدەك، ھەتتا قىزىدەك مۇئامىلە قىلدى. بۇ ئۆيدە ئانچە ئېغىر ئىشلارمۇ يوق ئىدى. ئۆي سەرەمجانلاشتۇرۇش، تاماق قىلىش، كىر يۇيۇش دېگەنلەر گۈلپەرى نەچچە يىلدىن بۇيان ئائىلىسىدە كۈندىلا قىلىپ كېلىۋاتقان ئىشلار. شۇڭا ئۇ يېقىن يەردىكى بىر تەربىيەلەش ئورنىغا بېرىپ خەنزۇ تىلى بىلەن كومپيۇتېر ئۆگىنىشنى داۋاملاشتۇردى.

شۇنداق قىلىپ تەتىلمۇ ئاخىرلاشتى. ئۇ مەكتەپكە كېلىپ ياتاقتا كىرىپ تۇرۇۋېدى، ئىشلىك جالاقلاپ ئېچىلىپ گۈلپەرنى چۆچۈتۈۋەتتى.

ئۇ ئۆزىگە يەۋەتكۈدەك قاراپ تۇرغان ھەسەن مۇئەللىمنى كۆردى.

— سىز... سىز نەگە كەتتىڭىز؟

گۈلپەرى كۈلۈمسىرىدى:

— ھېچ يەرگە كەتمىدىم. ئۇرۇمچىگە بېرىپ تۇغقانلارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالدىم.

ــ سىزنى شۇنداق كۆپ ئىزدەپ كەتتىم، تېلېفون قىلدىم. ئاپىڭىز سىزنىڭ نەگە كەتكەنلىكىڭىزنى دېگىلى ئۇنىمىدى.

ــ ئاپام سىزنىڭ نەچچە قېتىم تېلېفون قىلغانلىقىڭىزنى دېدى. كەچۈرۈڭ، ئاپامغا مەن شۇنداق دەپ قويغان.

ــ بەزىدە ھەتتا ئۆيىڭىزدە ئادەم يوق. تەتىل قىلىپ نەچچە كۈندىن كېيىن سىزنى ئىزدەپ بارغانىدىم، ئىككى كۈنگىچە ساقلىسامۇ ھېچقايسىڭلار يوق.

ــ بىز ھەممىمىز ئۇرۇمچىگە كەتكەنىدۇق.

ــ مېنى ئۇنداق قىينىمىسىڭىز بولاتتى.

ــ ھەسەنجان، بىز بىر ئوبدان ئۆتۈۋاتىمىز. مۇشۇنداق ئۆتۈپ تۇرايلى. ۋاقتى كەلگەندە مەن سىزنى ئۆزۈم ئىزدەيمەن.

ــ ماقۇل، مەن ساقلايمەن...

ئوچۇق ئىشىك چېكىلىپ ھەسەن مۇئەللىمنىڭ گېپىنى بۆلۈندى.

ئىشىك تۇۋىدە مەكتەپ مۇدىرى سىيىت تۇراتتى.

ــ تىنچ ـ ئامان كەلگىنىڭىزنى قارشى ئالىمىز، گۈلپەرى مۇئەللىم، ــ دېدى مەكتەپ مۇدىرى ئۆزىدە سۈنئىي سالاپەت پەيدا قىلىپ، ــ ئايقىز مۇئەللىم شەھەرگە يۆتكىلىپ كەتتى. شۇڭا، سىز ياندىكى ياتاقتا چىقىۋالسىڭىز، بىز بۇ ياتاقنى ئىشخانا قىلىدىغان بولدۇق.

سىيىت مۇدىر ھەسەن مۇئەللىمگە قاراپ قويۇپ كېتىپ قالدى. گۈلپەرى: «توۋا، بۇ جاھانىي! ئايقىز

بىرنېمىلەر قىلىپ يۈرۈپ ئاخىر ئىشىنى ئەملىگە ئاشۇرۇپتۇ. بىراق، دەردى ئىچىدىدە بىچارىنىڭ» دەپ ئويلىدى.

ــ يۈرۈڭ، ۋاقتىدا ئورۇنلىشىۋېلىڭ. چۈشتىن كېيىن خىزمەت تەقسىملەش يىغىنى بار ئىكەن. شۇ تاپتا چۈشلۈك تاماق ۋاقتى بولۇپ قالدى. تېنەپ قالماڭ يەنە.

ھەسەن مۇئەللىم گۈلپەرنگە ياردەملىشىپ كارىۋاتنى يۆتكەۋاتقاندا بىرەيلەن كېلىپ ھەسەن مۇئەللىمنى مۇدىرنىڭ چاقىرىۋاتقانلىقىنى ئېيتتى.

ھەسەن مۇئەللىم ئىشخانىغا كىرگەندە سىيىت مۇدىر مىجەزىگە مۇخالىپ ھالدا ئۈنى ئىللىق چىراي قارشى ئالدى ۋە:

ــ ئىشكىنى يېپىۋېتەمسىز ـ يە؟ــ دېدى. ھەسەن مۇئەللىم ئىشكىنى يېپىۋەتتى.

ــ ھەسەن مۇئەللىم، سىز بىلەن مەن بىر يۇرتلۇق، شۇڭا مەن سىزگە رەھبەرلىك ئورنىدا تۇرۇپلا ئەمەس، بەلكى ئاكىلىق سالاھىيەت بىلەنمۇ مەسئۇل بولۇش مەجبۇرىيىتىم بار.

ھەسەن مۇئەللىم بېشىنى لىڭشىتتى. ئەمما، سىيىت مۇدىرنىڭ نېمىشقا بۇنداق دەۋاتقانلىقىنى بىلەلمىدى.

ــ دېمەكچى، مەن سىزنىڭ خىزمىتىنى قانداق ئىشلەۋاتقانلىقىڭىزغىلا ئەمەس، بەلكى تۇرمۇش ئىشىڭىزغىمۇ كۆڭۈل بۆلۈشۈم كېرەك.

شۇندىلا ھەسەن مۇئەللىم ئۇنىڭ مەقسىتىنى چۈشەندى ۋە «قېنى نېمە دەيسەنكىن؟» دەپ جىم ئولتۇردى.

ـــ سىزچۇ، تۇرمۇش ئىشىڭىزنى قانداق ئويلىشىۋاتىسىز؟

ـــ ئويلاپ قويغان يېرىم بار، ـــ دېدى ھەسەن مۇئەللىمۇ ئۇدۇللا.

ـــ ياخشى، ئۇنچىلىك ئىشلارنى ئۆزىڭىز بىر تەرەپ قىلىپ مېڭىشىڭىز كېرەك. بولمىسا، چوڭلارغا ئاۋارىچىلىك بولغان. ھە، بىزنىڭ ئۇ سىڭىل كىم، نەدىن؟

ـــ ئوتتۇرىدىكى ئىش پىشمىغاچقا ھازىرچە دېمەي تۇرسام.

ـــ بوپتۇ، بوپتۇ. مەن كۆپ ئويلىنىپ بەزى ئىشلارنى ئالدىنئالا ئەسكەرتىپ قويۇشنى لايىق تاپتىم. سىلەر ياشلار دىققەت قىلالماي قېلىپ، بەزىدە كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرىپ كېتىسىلەر. كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرىش ئادەمگە پۇشايمان ئېلىپ كېلىدۇ.

سىيىت مۇدىرنىڭ گەپ ئەگىتىشىدىن ھەسەن مۇئەللىمنىڭ ئىچى سىقىلىپ كەتتى. ئۇ سىيىت مۇدىرنىڭ گۈلپەرى ھەققىدە بىرنەرسە دەيدىغانلىقىنى جەزم قىلدى. بىراق زادى نېمە دېمەكچى؟

سىيىت مۇدىر بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋام قىلدى:

ـــ بىر گەپنى دېسەم ئىچىڭىزدىلا قالسۇن، سىزنى يېقىن كۆرۈپ، سىزگە پايدىسى بولۇپ قالسۇن، دەپ بۇ گەپنى دەۋاتىمەن. سىز مەكتەپتىكى پېشقەدەم ئوقۇتقۇچى ئابلەتنى بىلىسىز، سېمىزلىكىدىن قوڭى ۋېلىسىپىتىنىڭ

ئېگىرىدىن ئىككى تەرەپكە ساڭگىلاپ قالىدىغان ئايالى پەردىنىمۇ بىلمىسىز. ئابلەت مۇئەللىم مۇشۇ يېشىغىچە يۇمشاقباش بولۇپ يۈرىدۇ. ھەممە ئادەم ئارقىسىدىن كۈلىدۇ. ئەينى ۋاقىتتا پەردە زىلۋا، چىرايلىق قىز ئىكەن (نېمىسى نېمە بولغان، يېقىنقى ئىككى يىلدا تۈيۈقسىزلا سەمرىپ كەتتى)، ئەمما پەردىنىڭ مەلۇم ئىدارىدىكى ھۆسەيىن بىلەن چاتىقى بار ئىكەن. لېكىن، ئابلەت مۇئەللىم پەردىنى «جاھاندا مۇنداق چىرايلىق قىز يوق» دەپ، باشقىلار شۇنداق نەسىھەت قىلسىمۇ ئاپتۇ. كېيىن ھۆسەيىن ئابلەت مۇئەللىم بىلەن يېقىن ئاغىنە بولۇپ قالدى. مەكتەپتە بۇمۇ بىر قىزىق گەپ بولۇپ يۈردى. كېيىن ھۆسەيىن ئوغلىنىڭ سۈننەت تويىنى قىلماقچى بولۇپ ئۇلارنى تويغا چىللاپ كەلدى. ئۆگۈنلۈككە توي دېگەن كۈنى ھۆسەيىن ئۇلارنى ئالغىلى ئۆزى بىر ماشىنىنى ھەيدەپ كەلدى. ئەمما، پەردە: «بالىلار يالغۇز قالسا بولمايدۇ. قوي ـ كالىلار ئاچ ـ سۈسىز قالمىسۇن» دەپ ئابلەت مۇئەللىمنى توي كۈنى باردىغان قىلىپ، ئۆزى ماشىنىغا چۈشۈپ كەتتى. ئادەمنىڭ ئىچىنى ئاغرىتىپ، ئابلەت مۇئەللىم ماشىنىنىڭ توپىسىدا خوشلىشىپ قالدى. ئويلاپ بېقىڭە، ئادەمنىڭ بۇنداق غۇرۇرسىز، ئاھانەت ئىچىدە ياشىغىنىنىڭ نېمە پايدىسى؟

ھەسەن مۇئەللىم يەنە تىتىلدىدى. بۇ ئىشلار بىلەن گۈلپەرنى پەقەت باغلىيالمىدى.

— مەن بۇلارنى سۆزلەپ نېمە دېمەكچى؟ سىزگە

كۆڭۈل بۆلمەكچى، سىزنى دىققەت قىلسۇن دېمەكچى. ئەگەر مۇنۇ گۈلپەرى بىلەن ئارىلاشمايۋاتقان بولسىڭىز ياخشى، ناۋادا ئارىلىشىش خىيالىڭىز بولسا ۋاقتىدا ئۆزىڭىزنى ئوڭشىۋېلىڭ. نېمىشقا مۇنداق دەيمەن؟ بەلكىم سىز بىلمەيسىز. بۇ گۈلپەرى دېگەن قىز ئىچىدە مۇڭگۈزى بار قىز. مەن شەھەردە بۇ ھەقتە كۆپ ئاڭلاپ كەتتىم. ئۇنىڭ كىيىنىشىگە، كۆزىگە، ئېڭىشسە ئالدىدىن كۆكسىنىڭ يېرىقىنى، كەينىدىن قوڭنىڭ يېرىقىنى كۆرسىتىپ يۈرۈشىدىنلا قانداقلىقىنى بىلمەمسىز كېيىن بىكار ئابلەت مۇئەللىمەك سەت نامغا قالسىڭىز، ئۆزىڭىزگىمۇ، مەكتەپكىمۇ، بىز ئوقۇتقۇچىلارغىمۇ نى ئات، نى نومۇس!

«نېمە دەيدىكىن» دەپ ئولتۇرغان ھەسەن مۇئەللىم بۇنى ئاڭلاپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتكىلى تاس قالدى:

— مۇدىر، نېمە دېگەنلىرى بۇ؟

— ئۇكام، چېچىلماڭ. كېيىن پۇشايمان قىلسىڭىز ئورنىغا كەلمەيدۇ. ئۇنداق قىزلار ناھايىتى ھىيلىگەر كېلىدۇ، كۆرۈنۈشتە ھېچقانداق ئىشنى بىلمىگەندەك يۈرىدۇ، بىراق ۋاقتى كەلگەندە سىزنى ئوڭدا قويىدۇ. ئويۇنىنى شەھەردە ئويناپ، شالتىقىنى بۇ يەرگە مىلىغان...

— مۇدىر، — ھەسەن مۇئەللىم ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — سىلى خەققە قارىسىغىلا ھاقارەت قىلسىلا بولمايدۇ.

سىيىت مۇدىرمۇ ئاچچىقلاندى:

ــ ھەي، ئۇكامەي، مەن بىر يېرىنى بىلمەپ گەپ قىلىۋاتىمەن. «قارىسىغا ھاقارەت» دەۋاتقىنىنى. «مانا كۆر» دەپ ئىسپاتلىغىلى بولىدىغان ئىشمىتى بۇ!

ھەسەن مۇئەللىمنىڭ مۇشتى تۇگۇلدى:

ــ ئەمىسە... ئەمىسە... نېمىشقا... نېمىشقا گۇلپەرنگە شۇنچە چاپلىشىۋالىلا.

ــ ماۋۇ بالىنى. سىزنىڭ ئۇ ئىشىڭىز بىلەن مېنىڭ ئىشىم قانداقمۇ ئوخشىسۇن.

ــ سىيىت مۇدىر، بۇ گەپلەر مۇشۇ يەردە قالسۇن. بىر قېتىم ھۆرمەتلىرىنى قىلىپ بولدى قىلاي. لېكىن،ــ ھەسەن مۇئەللىم ئۆزىنى تۇتۇۋالىماي شىرەنى مۇشتلىدى،ــ لېكىن يەنە مۇشۇنداق گەپ چىقىدىغان بولسا كىم بولسا مەيلى، دېيىشىدىغان گەپنى جايىغا بېرىپ دېيىشىمەن.

سىيىت مۇدىر سوغۇق كۇلدى:

ــ ھوي ھەسەن، ناھايىتى گۇلپەرنىى ئالغۇدەكسەنغۇ، ماڭ چىقىپ جاكارلا.

ــ ئالمەن قانداق؟!

ــ ئەتە ـ ئۆگۈن ئولتۇرارسەن بېشىڭغا كۇسرىنى كىيىپ... بولدىلا، ئەمدى ساڭا گېپىم يوق.

غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولغان ھەسەن مۇئەللىم ئىشىكنى «جاڭكىدە» ياپقىنىچە چىقىپ كەتتى.

يىغىن مەيدانىدا گۇلپەرى ھەسەن مۇئەللىمنىڭ چىرايىنىڭ تۇتۇلۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ: «نېمە ئىش بولغاندۇ؟» دەپ بىئارام بولدى. سىيىت مۇدىر

ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ھەممىسى دىققەت قىلىۋاتقان ئوقۇتقۇچىلارنى خىزمەتكە تەقسىملەش ئىشىنى ئېلان قىلدى. ھەسەن مۇئەللىمنىڭ يېزىدىن ئون نەچچە كىلومېتىر يىراقلىقتىكى چارۋىچىلىق مەيدانىدىكى ئىككى سىنىپلىق شۆبە مەكتەپكە بۆلۈنگەنلىكى ئېلان قىلىنغاندا، گۈلپەرى: «ھەسەنجان بۇنى بايا مۇدىردىن بىلىپ خاپا بولۇپ قالغانىكەن ـ دە» دەپ ئويلىدى. ھەسەن مۇئەللىم بولسا ئاچچىق كۈلۈپ قويدى.

كەچلىكى ھەسەن مۇئەللىم گۈلپەرى بىلەن خوشلاشقىلى كەردى. ئۇلار ۋاسكېتبول مەيدانىنىڭ جەنۇبىي چېتىدىكى چوڭ ئۇجمە دەرىخىنىڭ يېنىغا بېرىپ ئولتۇردى. سېنتەبىر ئايلىرى بولغاچقا ھاۋا سالقىن ئىدى.

ــ بۇ مەكتەپتە مۇزىكا ئوقۇتقۇچىسى يالغۇز سىزلا تۇرسىڭىز، نېمىشقا ئۇ يەرگە سىزنى ئەۋەتمىدۇ؟ ــ كۈندۈز بويى ئۆزىنى قىينىپ كەلگەن سوئالنى سورىدى گۈلپەرى.

ھەسەن مۇئەللىمنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى دەپ گۈلپەرنىڭ دىلىنى رەنجىتكۈسى كەلمىدى. شۇڭا ئۇ:

ــ بەلكىم مەكتەپ مۇدىرىنىڭ ئويلىغىنى باردۇ؟ ــ دەپ قويدى.

ــ يۇقىرىدىن مۇزىكا ئوقۇتقۇچىسى بەرمەي باقسۇنچۇ، ئالدىڭىزغا يېلىنىپ بارماي ئامالى يوق.

ــ سىزدىن ئايرىلىپ تۇرىدىغانلىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، بۇ مۇدىرنى كۆندە كۆرمىگىنىم ياخشى

بولدى. ئۆزۈممۇ ئۇنىڭدىن بىزار بولۇپ تۇراتتىم.

ــ دېمىسىمغۇ، مۇشۇنداق بىر ئادەمنىڭ مۇدىر بولۇپ قېلىشى ئادەمنىڭ ئىدىيەسىدىن ئۆتمەيدۇ.

ــ بولدىلا، ــ دېدى ھەسەن مۇئەللىم ئېغىر تىنىپ، ــ ئۇنداق پەس ئادەمنىڭ گېپىنى قىلىپ دىلىمىزنى غەش قىلغۇچە ئۆزىمىزنىڭ گېپىنى قىلىشايلى. گۈلپەرى، مەن سىزنىڭ گېپىڭىزگە كىرىپ، سىز دېگەن پەيتنى ساقلايدىغان بولدۇم. نېمىلا بولسا ئايرىلىش ئالدىدا تۇرۇپتىمىز. مەن سىزنى ساقلايدىغان ئاخىرقى پەيتنى دەي، سىزنى ئىككىنچى مەۋسۇملۇق تەتىلگە قويۇپ بەرگۈچە ساقلايمەن. شۇ ۋاقىتقىچە بىرنېمە دېمەسىڭىز، سىزگە دەپمۇ قويماي ئۆيىڭىزگە ئەلچى كىرگۈزىمەن.

ــ مەن چوقۇم جاۋاب بېرىمەن، ــ دېدى گۈلپەرى.

ــ گۈلپەرى، ئەمدى كۈندە خالىغانچە كۆرۈشكىلى بولمايدۇ. شۇڭا سىزنى بىر قېتىم قۇچاقلاپ، باغرىمغا ھىدىڭىزنى قاچىلىۋالاي. سېغىنغاندا پۇرايمەن.

ھەسەن مۇئەللىم گۈلپەرنىڭ قولىنى تۇتتى.

ــ بولىدۇ، لېكىن ئەسكىلىك قىلمايسىز جۇمۇڭ، ــ دېدى گۈلپەرى. ھەسەن مۇئەللىم گۈلپەرنى ھاياجان بىلەن قۇچاقلىدى. گۈلپەرمۇ بۇ ئىللىق قۇچاقتىن بىر خىل خاتىرجەملىكنى ھېس قىلدى.

ــ پېشانىڭىزگە سۆيۈپ قويايي.

گۈلپەرى پېشانىسىنى تەڭلىدى. گۈلپەرنىڭ پېشانىسىگە سۆيۈۋاتقان ھەسەن مۇئەللىم تۇيۇقسىزلا

ئۇنىڭ لېۋىگە سۆيدى. ھاياجانلىنىپ كەتكەن گۈلپەرى ئازراق ماسلاشتى ـ يۇ، دەرھال ئۆزىنى تارتتى.

ــ ھەسەنجان، سىز...

ــ بولدى، ئارتۇق گەپ قىلماڭ، گۈزەل چۈشتەك تاتلىق ئەسلىمە بولۇپ ساقلىنىپ قالسۇن.

بۇ گەپ بىلەن گۈلپەرى بىرنېمە دېيەلمەي قالدى. راستىنى ئېيتقاندا، كۆڭۈلنى غەش قىلىدىغان بىرەر ئېغىز گەپ قىلىشنىمۇ خالىمىدى.

شۇ چاغدا ھەسەن مۇئەللىم بىر ئاتكرىتكىنى چىقاردى.

ــ مەن شائىر مۇھەممەتجان راشىدىنىڭ شېئىرلىرىدىن ئۆزۈم ياخشى كۆرىدىغان بىرنەچچە كۈپلېتنى خاتىرە ئورنىدا بۇ ئاتكرىتكىغا يېزىپ قويدۇم. ناۋادا، مېنى سېغىنغاندا ئوقۇپ قويارسىز.

ــ نېمە شېئىر بولغىيتتى بۇ؟ يورۇقلىق يەر بولسا ئوقۇپ باققۇم كېلىۋاتىدۇ.

ــ بولدى، ئۆزۈملا ئوقۇپ بېرەي.

ــ نېمە؟ يادلىۋالغانمىدىڭىز؟ ئۇ شائىرنىڭ شېئىرلىرىنى سىزمۇ كۆپ ئوقۇيدىكەنسىز ـ ھە. مەنمۇ ياخشى كۆرىمەن.

ھەسەن مۇئەللىم گۈلپەرنىڭ قالغان گەپلىرى بىلەن كارى بولماي، شېئىرنى ئوقۇشقا تەييارلاندى:

تەڭرىدىن تىلىگىنىم بىر سەن بولدۇڭ،
«تىلەكسىز ئوغۇل بولما» دېسە ئانام.

ئەزىزلەپ، ئۇچۇرۇڭنى بەرگەنلەرگە،
ئون كۆرسەم، بەردىم كۈندە ئون رەت سالام.

سورايمەن كۆرۈنگەندىن سېنى گۈلۈم،
توي تارتىپ ئۆتكەنلەرنى توراپ تۇرۇپ.
قانچە رەت يىغلىۋەتتىم چىدالماستىن،
يېنىشلاپ ئۇچۇرۇڭنى سوراپ تۇرۇپ.

قېيىدىسام كەچتى دېمە بۇ ۋىسالدىن،
كۈتۈشكە يارالغانمەن سۆيگۈنۈمنى.
چېكى يوق شۇ كۈتۈشتىن، جاھان كۆرسۇن،
ئۆمۈرلۈك مېنىڭ ساڭا كۆيگىنىمنى.

ھەسەن مۇئەللىم شېئىرنى تازا جايىدا تاللىغانىدى، شۇڭا بۇ شېئىر گۈلپەرىنىڭ قەلبىدە چوڭقۇر خاتىرە بولۇپ قالدى.

ئون بەشىنچى باب

ھاياتلىق گۈلگە ئوخشايدۇ

بۈگۈن سېلىم بەرگەن تېلېفون ئالمىنى ئالدىرىتىپ قويدى.

ــ ئاداش، سەن بىلەن ئۆزۈن يىللىق دوستلۇقىمىزنىڭ يۈزىنى دەپ بىر ئۇچۇرنى يەتكۈزەي: دۆلەت بايرىمىدىن باشلاپ ۋەزىيەت چىڭىپ كېتىۋاتقان ئوخشايدۇ، شۇڭا دۆلەت بايرىمى ھارپىسىدىن باشلاپ خېلى بىر مەزگىلگىچە سەمىلەر مال كىرگۈزەلمەيدىغاندەك ھەمدە مال چىقىرالمايدىغاندەك قىلىدۇ. سەمىلەر «چوڭلار»دىن بۇ توغرۇلۇق ئېنىق كۆرسەتمە تاپشۇرۇپ ئاپتۇ، شۇڭا ھازىر قولدىكى مالىلىرىنى جىددىي بىر تەرەپ قىلۋېتىپتۇ. مەن ئەتىلىككە ئۈرۈمچىگە بېرىپ ئازراق ئەكېلىپ قويايي دەيمەن. ھەرقاچان سېنىڭمۇ چېكىدىغىنىڭ تۇگەپ قالدى بولغاي. تۆت ــ بەش مىڭ كوي جايلاشتۇرالىساڭ مەن بىلەن بىللە بېرىپ ئازراق ئەكېلىۋالامسەن ــ يە؟ كېيىن لازىم بولغاندا ئىزدەپ ئاۋارە بولما دەيمەنا.

سېلىم تېلېفوندا شۇ گەپنى دېگەن بولدى، ئالىم

تۇرالماي قالدى. سېلىمنىڭ گېپى جېنى بار گەپ ئىدى. ئەگەر سەمىلەر جىم يېتىۋالمىدىغان بولسا ئالىملا ئەمەس، باشقا ئۇلپەتلەرنىڭمۇ تۇگەشكىنى شۇ.

ــ ئالىم، مەن ئەتە چۈشكىچە ماڭمەن. شۇڭا ئەتە ئەتىگەنگىچە جاۋابىنى بەر. ناۋادا كۆپرەك پۇل تاپالىساڭ كۆپرەك ئەكېلىپ پۇل قىلمامسەن. شۇنداق دەپ بۇ خەۋەرنى سەندىن باشقا بىرسىگە دېمىدىم.

بۇ گەپ ئالىمنى ئوت ئالدۇرۇۋەتتى. ئالىم دەرھال ئىدارىسىدىن رۇخسەت سوراپ، ماشىنىسىنى تاشلاپ بەردى ــ دە، ئۆيىگە چاپتى. ئەمما، بۇ ئىشقا كەلگەندە بەك ئىشلەپ كېتىدىغان ئاددىي كاللىسى يول بويى جىددىي ئىشلەپ كەلدى. ئالىم ئۆيگە كىرىپلا شېرىنگۈلنىڭ نېمە قىلىۋاتقىنى بىلەنمۇ كارى بولماي سۆزلەپ كەتتى:

ــ شېرىنگۈل، شۇنداق ياخشى بىر سودا چىقىپ قالدى، ئەگەر ئازراق مەبلەغ بولغان بولسا بەش ــ ئون كۈن ئىچىدە بىرمۇنچە پۇلغا ئىگە بولۇپ قالاتتۇق.

ئەمما، ئەينەككە قاراپ يۈزىنىڭ بىر يېرىدە ئانچىكىم پەيدا بولغان بىر داغنى سىلاپ تۇرغان شېرىنگۈل بۇ گەپكە ئانچە قىزىقمىدى.

ــ بىزگە سودا قىلىپ نېمە كەپتۇ؟ يا بىز ئۇ ئىشنىڭ ئەھلى بولمىساق. يەنە كېلىپ پۇلىمىز ئېھتىياجىمىزدىن چىقىۋاتسا.

ــ پۇل ئازراق بولسىمۇ كۆپەيسە يامان ئىشمۇ؟

ــ يامان ئىشقۇ ئەمەس.

ــ شۇنداق بولغاندىكىن نېمىشقا قىلمايمىز؟

— ئىشقىلىپ، مەن سودا ئىشىنى چۈشەنمەيمەن.
— شۇڭا سىز گېپىمگە كىرىپ «ھە» دەپ ئولتۇرۇپ، تاپقان پۇلنى خەجلەڭ.
— ئۇنداق يېرى بولسا، بوپتۇ، قىلىڭ.
— ئەمدى شۇ، — ئالىم بىردىنلا كېكەچلەپ قالدى، — ئەمدى شۇ... مەبلەغنىڭ ئىشى...
شېرىنگۈل مىيىقىدا كۈلدى:
— ئۇنداق بولسا، ئالدى بىلەن مەبلەغنىڭ ئامالىنى قىلىڭ، چوڭ ئۆيگە بېرىڭ.
— چوڭ ئۆيگە قانداق بارىمەن؟ تېخى ئالدىنقى ئايدىلا تۆت مىڭ كوي سورىغان تۇرسام.
— ئۇنداق بولسا قانداق قىلىمىز؟
— سىز بىر ئامال قىلىپ بېرىڭ.
— مەندە قانچىلىك پۇل بولماقچى. «ئۆتكەندە يەتتە مىڭ كوي لازىم» دەپ كارتامنى ئېلىۋېلىپ ئون مىڭ كويىنى ئېلىۋالدىڭىز، «ھە» دېدىم. كېيىن ئۇ كارتىمۇ، بىر پۈچچەن پۇلىمۇ يوق. «ئېرىم بولغاندىكىن» دەپ سۇرۇشتۇرمىسەم ھازىرغىچە ئۇ توغرۇلۇق بىر ئېغىزمۇ ئاق ـ كۆك دېمىدىڭىز. ھازىر تۇرمۇشتا ئىشلىتىدىغانغا ماۋاشىمدىن باشقا ھېچنېمە يوق.
ئالىم يالغاندىن كۈلۈشكە مەجبۇر بولدى:
— ئۇ پۇل بىلەنمۇ سودا قىلدىم. دەسلەپتە پايدا ئالغان، كېيىن بىر دوستۇمنىڭ دۇشمەنلىك قىلىپ يالغان ئۇچۇر بېرىشى بىلەن ھەممىدىن قۇرۇق قالدىم، شۇڭا خىجىل بولۇپ سىزگە دېيەلمىگەن.

ــ شۇڭا سىزنى سودا قىلماڭ دەۋاتىمەن.
ــ لېكىن بۇ قېتىم يۈزدە يۈز پايدا بار.
ــ لېكىن مەندە پۇل يوق دەۋاتىمەنغۇ.
ــ ئۆتكەندە ئۆزىڭىز «ئاتام بەرگەن بەش تۈمەن كوي پۇلىنى سېلىپ قويغان كارتا بار. مۇھىم ئىشلاردا ئىشلىتىمىز» دېگەنغۇ. شۇ پۇلنى ئىشلىتىپ تۇرايلى.
شېرىنگۈل قوشۇمىسىنى تۇرۇپ ئالمغا ئاچچىقى بىلەن تىكىلدى، ئاندىن خۇددى بىر ئىشقا بەرداشلىق بېرىۋاتقاندەك بىرپەس تۇرۇۋېتىپ:
ــ كېيىن ئاتامغا پۇل لازىم بولۇپ قېلىپ ئەكەتتى، ــ دېدى.
ــ ئۇنداق بولسا بېرىپ ئەكېلىڭ.
ــ مەن ئۇنداق قىلالمايمەن.
ــ نېمىشقا؟
ــ ئۇ دېگەن ئاتام. ئۇ پۇلغا ئېھتىياجلىق تۇرسا، قانداقمۇ «پۇلۇمنى بەر» دېيەلەيمەن؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ پۇل ئەسلىدىنلا ئاتامنىڭ پۇلى تۇرسا.
ــ مەن ئېرىڭىزغۇ؟ مەن پۇلغا ئېھتىياجلىق بولسام قاراپ تۇرامسىز؟
ــ ئايرىم ـ ئايرىم ئىككى ئىشنى بۇنداق باغلىۋالسىڭىز بولمايدۇ.
ــ بۇنداق چىگىچ گەپلەرنى قىلمىسىڭىزمۇ، مەقسىتىڭىز ماڭا پۇل بەرمەسلىكقۇ.
ــ ئالمجان، راست مەندە پۇل يوق.
ــ چىرايلىق گەپ بىلەن مېنى تولا گوللايمەن

دېمەك. شۇنچە باي ئاتىڭىز سىزنىڭ بەش تۇمەن كوي پۇلىڭىزغا قاراپ قالامتى.

ــ قانداقلا چۈشەنسىڭىز مەيلى، مەندە ھازىر پۇل يوق.

ــ مەن بىلمەن، سىز ماڭا ئامالنىڭ يوقىدا تەگكەن. ئەگەر شۇ تاپتا شېنجېندىكى ئاشنىڭىز بولغان بولسا بەش تۇمەن ئەمەس، ئەللىك تۇمەن بولسىمۇ بېرەتتىڭىزغۇ دەيمەن.

ــ ئالمجان، ئاغزىڭىزغا بېقىپ گەپ قىلىڭ.

ــ راست تۇرمامدۇ، ئەگەر مېنى ئېرىڭىز قاتاردا كۆرگەن بولسىڭىز، قېينىچىلىقىم ئالدىدا قاراپ تۇرمىغان بولاتتىڭىز.

ــ بىلىۋېلىڭ، سىز مېنىڭ ئېرىم بولغىنىڭىز ئۈچۈن بۇ ئۆيدە ئولتۇرۇپتىمەن.

ــ ئۆزىڭىز بۇ يەردە ئولتۇرغان بىلەن كۆڭلىڭىز شېنجېندىدۇ؟

ــ سىز مېنى شۇنچە پەس كۆرۈۋاتامسىز؟ــ شېرىنگۈلنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتتى. ئالىم مەسخىرىلىك كۈلدى:

ــ قانداقلىقىڭىز ئۆزىڭىزگە بەش قولدەك ئايانغۇ.

ــ سىز!ــ شېرىنگۈل قولىدىكى تارغاقنى ئالمغا ئاتتى،ــ ماقۇل، سىز دېگەندەكىن، مەنمۇ دەي. تويدىن بۇرۇن مەن سىزگە بۇ توغرۇلۇق دېگەن. تويىنىڭ ئەتىسىمۇ مەن سىزگە تاللاش پۇرسىتى بەرگەن. ئۆزىڭىز ھەممىگە ماقۇل بولغان تۇرۇقلۇق ئەمدى كېلىپ مېنى

شېنجېندىكىنى پالان ـ پۈستان دەيسىزا. ئۆزىڭىز چۇ؟ ئۆزىڭىز قانداق؟

ــ مەن قانداقكەنمەن؟

ــ مېنى بىلمەيدۇ دېمەك. مەن سىزنىڭ خىروئىن چېكىدىغانلىقىڭىزنى ئاللىقاچان بىلگەن.

ــ نېمە؟ ــ ئالىم چۆچۈپ كەتتى ۋە دەرھال ئۆزىنى ئوڭشۇۋالدى، ــ نېمە يوق گەپلەرنى قىلىپ يۈرىسىز؟

ــ يوق گەپ ئەمەس، نەق گەپ. مەن ئۇ ئىشنىڭ قانداقلىقىنى بىلمەيمەنمۇ؟ سىزنىڭ ھازىرقى ھالىڭىز، يەۋاتقان تامىقىڭىز، يانچۇقىڭىزدىن چىقىۋاتقان نەرسىلەر... مەن شۇلارغا قاراپ ئاللىقاچان بىلىپ بولغان.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئالىم داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى:

ــ سىز بۇلارنى قانداق بىلىسىز؟

ــ بىلىپ قويۇڭ، شېنجېندىكىسى مۇشۇ ئىشقا كىرىشىپ قېلىپ قول ئۇزەلمىگەچكە مەن ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ كەتكەن. شۇڭا ئۇ ئامالسىز شېنجېنغا كىرىپ كەتتى. ھازىر ئۆلدىمۇ، يوق؟ بىلمەيمەن. مەن سىزنىڭمۇ شۇنداقلىقىڭىزنى بىلگەندە «ئاھ، خۇدا! مېنىڭ تەقدىرىم مۇشۇنداق يارىتىلغانمۇ؟ نېمىشقا تىنچ ـ خاتىرجەم تۇرمۇش ئاتا قىلمايدىغانسەن؟» دەپ ئاھ ئۇردۇم. ئەمما نېمە ئامال؟ شۇڭا سىزنىڭ ئىنسابىڭىزنى تىلەپلا يۈردۇم.

بۇنى ئاڭلىغان ئالىم:

ــ مۇنداق ئىشمىتى، ــ دەپ غودۇڭشىدى ۋە: «ئۇ

خۇنىپەرمۇ چېكىدىكەن - دە» دەپ ئويلاپ يۈرىكى ئېچىشىپ كەتتى.

— ئالىمجان، دېگەن يەردە تۇرۇڭ،— دېدى شېرىنگۈل ئالىمنىڭ كۆزىگە دادىللىق بىلەن تىكىلىپ،— بولمىسا مېنىڭمۇ دەيدىغىنىم بار.

— بولدى، بۇ گەپلەرنى قويايلى. ئۆتكەنكىلەرنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇش ئۈچۈن بۇ سودىنى قىلاي...

شېرىنگۈل ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى:

— بولدى، ئالىمجان، يەنە ماڭا يالغان ئېيتىمەن دەۋاتىسىزغۇ؟ بۇنداق ئەھۋالىڭىزدا سىز قىلىدىغان نەدىكى سودا ئىكەن.

— سىز...

شېرىنگۈل ئۈدۈللا دەۋەردى:

— چېكىدىغىنىڭىز تۇگەپ قالغاندۇ شۇ.

— سىز مېنى شۇنچە نامرات كۆرۈۋاتامسىز؟

— مەن دېمىسەممۇ ئۆزىڭىزنىڭ ئىشى ئۆزىڭىزگە ئايان. مەن بىلىپ تۇرۇپتىمەن، ئۆتكەنكى ئىككى تۇمەن كويىنىمۇ چېكىپ تۇگەتتىڭىز. ئۆتكەندىمۇ ئالتۇن ھالقام يوقاپ كەتكەندە ئۆيدە بىرنەچچە كۈن تۇرغان تۇغقانلىرىمغا ئارتىپ تۇگەتتىڭىز. دېسەم - دېمىسەم، ئۇنىمۇ ئىككى چېكىم ئىسقا تېگىشۈەتتىڭىز...

— بولدى، ماڭا بۇنداق بۆھتان چاپلىغۇچە «پۇلنى بەرمەيمەن» دېسىڭىزلا بولمىدىمۇ؟

— بەرمەيمەن.

— بىلىمەن، سىزدە پۇل بار، سىز قەستەنگە

بەرمەيمەن دەۋاتىسىز، قارىغاندا مەن سىزنىڭ ئېرىڭىز ئەمەسكەنمەن.

ــ شۇنچىلىك ئويغا كەلگەن بولسىڭىز خەتەرلىك ئويغا پېتىپ قاپسىز. سىز مېنى قىستىماي، ياخشىراق ئويلاپ بېقىڭ. ئەسلىي مەن بۇنچە كېچىكتۈرمەي، ئۆز ۋاقتىدىلا سىزنى زەھەر تاشلايدىغان ئورۇنغا بېرىشقا دەۋەت قىلسام بوپتىكەن.

ــ بولدى قىلىڭە...

ئالمىنىڭ خۇمارى تۇتۇشقا باشلىۋىدى، نېرىقى بىنادىكى ئۇلپەتدىشىنىڭ يېنىغا يۈگۈردى ۋە يولدا كېتىۋېتىپ: «ئەمدى بېرىپ ئاپامغا يېلىنىپ باقاي» دەپ ئويلىدى.

※ ※ ※

مائاشىنى قورساق ۋە ئانچە ـ مۇنچە كىيىمگە يەتكۈزۈپ، تۇزۇك ئېشىنچا قىلالمايۋاتقان گۇلپەرى ۋاقىتلىق ئوقۇتقۇچىلىقتىن يالتىيىپ شەھەرگە قايتىپ باشقا بىر ئىش بىلەن شوغۇللىنىش ئويىغا كېلىپ تۇرغاندا رەسمىي ئوقۇتقۇچىلىققا قوبۇل قىلىش ئىمتىھانىنىڭ گېپى چىقىپ قېلىپ، سىيىت مۇدىرنىڭ ئىلمەك گەپلىرى، تېتىقسىز قىلىقلىرىغا، قاتتىق ـ يىرىك تېگىشلىرىگە ئاچچىقى بىلەن لېۋىنى چىشلەپ غەيرەت قىلىپ يەنە بىر يىل ئىشلىۋەتتى.

ئارىدا گۇلپەرنى ئەڭ تەڭلىكتە سالغان ئىش ھەسەن

مۇئەللىمنىڭ توي قىلىش تەكلىپى بولدى. ھەسەن مۇئەللىم ئىككىلەنمەي، ھېرىپ قالماي ئۇنىڭغا «شېرىن ھۇجۇم» قىلىۋەرگەندىن كېيىن ھەسەن مۇئەللىم بەلگىلەپ بەرگەن مۆھلەت توشقاندا ئۇنىڭغا ئەھۋالنى ئوچۇق دېمەكچى بولدى. ئەگەر ھەسەن مۇئەللىم ئىدىيەسىدىن ئۆتكۈزەلمىسە ئۇنىڭ بىلەن توي قىلماقچىمۇ بولدى. لېكىن، شۇ كۈنلەردە ھەسەن مۇئەللىمنىڭ ئاتىسى تۇڭەپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن مۇسىبەت سەۋەبلىك ھەسەن مۇئەللىم بۇ ئىشقا ئالدىراپ كەتمىدى. شۇنداق قىلىپ 2004 ـ يىلىنىڭ بىرىنچى مەۋسۇمىمۇ ئاخىرلىشاي دەپ قالدى.

گۈلپەری یاتقىدا مەشكە كۆمۈر جىقلاپ تۇراتتى، یاتاققا قىممەت پۇللۇق پەلتو بىلەن سالاپەتلىك بولۇپ كەتكەن سىيىت مۇدىر كىرىپ كەلدى.

ــ بۇ قېتىم ناچار كۆمۈر كېلىپ قاپتىكەن، جاپا تارتىپ قالمىغانسىز؟ــ دەپ سورىدى ئۇ كۆڭۈل بۆلۈش تەلەپپۇزىدا.

ــ بىزگىغۇ مەيلى، ئەمما بالىلارغا جاپا بولۇۋاتىدۇ. یا سىنىپ ئوبدان ئىسسىمىغان.

ــ یەنە ئون نەچچە كۈن غەیرەت قىلسا تەتىل بولىدۇ ئەمەسمۇ؟ــ سىيىت مۇدىر شۇنداق دەپ ئۇنىڭغا یېقىن كەلدى. بۇنىڭدىن كۆڭلى تۇیغاندەك بولغان گۈلپەری ئىشىككە ماڭدى:

ــ مېنىڭ دەرسىم بار ئىدى.

قورققان ئىش بولدى. سىيىت مۇدىر ئۇنىڭ قولىدىن تۇتۇۋالدى.

ــ مۇدىر، سىز...

ــ گېپىمنى ئويلىشىپ باقتىڭىزمۇ؟ مەن بىلەن شەھەرگە بېرىڭ.

ــ مۇدىر، بۇنداق ياماق خىياللارنى قىلىپ يۈرگۈچە يامانلىقتىكى ئايالىڭىزنى ئەكېلىۋالسىڭىز بولمىدىمۇ؟

ــ شۇڭا سىزنى شەھەرگە بېرىڭ دەۋاتىمەن. ئەگەر گېپىمگە كىرسىڭىز ئايالىمنى ئەمەس، سىزنى ئۆيگە ئەكېلىۋالىمەن.

ئۇنىڭ بۇ گېپى گۈلپەرنگە غەلىتە ۋە كۈلكىلىك تۇيۇلدى. بۇنىڭدىن «توۋا!» دەۋەتتى گۈلپەرى.

گۈلپەرنىڭ جىمىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، «مەيلى بار ئىكەن» دەپ ئويلاپ قالغان سىيىت مۇدىر گۈلپەرنى «كاپىدە» قۇچاقلىۋالدى. گۈلپەرى ئۇنىڭ قۇچىقىدىن چىقىش ئۈچۈن جان ـ جەھلى بىلەن يۇلقۇنۇشقا باشلىدى. شۇ چاغدا ئۇنىڭغا چاقىرغۇ كەلدى. سىيىت مۇدىر بۇنىڭ بىلەن كارى بولماي گۈلپەرنىى بىر قولى بىلەن قۇچاقلاپ تۇرۇپ، يەنە بىر قولى بىلەن پاتىڭىنى تۇتۇپ ئۆزىگە تارتتى. گۈلپەرى سىيىت مۇدىرنىڭ كۆچلۈك قولىغا تەڭ كېلەلمىدى. شۇڭا ئۇ ئاغزىنى چىڭگىدە يۇمۇپ تۇرۇۋالدى. بىر ئامال قىلىپ ئۆزىنى بىر چەتكە تارتقان گۈلپەرى:

ــ مۇدىر، نېمە بولسام بولاي، ئەمدى ۋارقىرايمەن، ــ دېدى.

ــ ۋارقىراڭ، ــ دېدى سىيىت مۇدىر. گۈلپەرى بار كۈچى بىلەن «ۋايجان...» دېيىشىگە، بۇنى پەقەت

كۆتمىگەن سىيىت مۇدىر قورقۇپ كېتىپ گۈلپەرىنىڭ ئاغزىنى ئېتىۋالدى ۋە ئۇنى قويۇۋەتتى.

ــ يا ماڭا تەگكىن دېسەم ئۇنىمايسەن، ــ دېدى سىيىت مۇدىر ئاچچىقى بىلەن، ــ بوپتۇ، ئۆزۈڭگە قىلدىڭ. ھەسەن قايتىپ كەلسە كىينىكى مەۋسۇمدە جاڭگالنىڭ تەمىنى تېتىپ باقسىڭ بولغۇدەك.

سىيىت مۇدىر ئۇنىڭغا ئاشۇنداق تەھدىت سېلىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى. گۈلپەرى ئەلەم بىلەن ئۆكسۈپ يىغلىۋەتتى. ئۇ خېلى ئۇزاققىچە مىچىلداپ ئولتۇردى. شۇ چاغدا ئۇنىڭ چاقىرغۇسى يەنە سايرىدى. گۈلپەرى چاقىرغۇسىغا قاراپ يېشىنى سۈرتتى. چاقىرغۇ ئۆيىدىن كەلگەنىدى. گۈلپەرى يۈزىنى يۇيۇۋېتىپ مەكتەپنىڭ ئالدىغا چىقىپ شۇ يەردىكى دۇكاندىن تېلېفون قايتۇردى. گۈلپەرى «ۋەي» دېيىشىگىلا ئاپىسى ئالدىراپ ــ تېنەپ سۆزلىگىلى تۇردى:

ــ قاراڭ، قىزىم، بەك خۇشاللىق ئىش بولدى، ئويلىمىغانلا خۇشاللىق... شۇ تاپتا خۇشلۇقۇمدىن...

ــ ئاپا، نېمە ئىش بولدى؟

خەلچەم يەنە بىرئاز تاقىقا ــ تۇقىقا گەپ قىلغاندىن كېيىن مەقسىتىنى ئېيتتى. بۇنى ئاڭلىغان گۈلپەرىمۇ بەك خۇشال بولۇپ كەتتى ۋە قايتا ــ قايتا «راستمۇ، ئاپا؟» دەپ سورىۋەتتى.

ــ بولىدۇ، ئاپا، مەن بۇگۈن چۈشتىن كېيىنلا يېتىپ بارىمەن، ــ دېدى گۈلپەرى خوشلىشىپ.

بايىلا ئازابتىن نەملەنگەن گۈلپەرىنىڭ كۆزلىرى

ئەمدى خۇشاللىقتىن چاقناپ كەتتى. ئۇ ئۇدۇل سىيىت مۇدىرنىڭ ئىشخانىسىغا كىردى. بايا خۇيلىنىپ، باتىناپ، ئاچچىقلىنىپ قالغان گۈلپەرنىڭ ئەمدىلىكتە خۇشال كىرىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن سىيىت مۇدىر كۈلۈپ ئورنىدىن تۇردى. «ئاخىر پۇشايمان قىلىپسەن ـ دە! ئۇ جاڭگاللىققا بېرىش كىملەرنى باش ئەگدۈرمىگەن. كېلىڭە، ئوماق قۇشۇم، ماموق پەيلىرىڭىزنى سىلاپ قويايي.» سىيىت مۇدىر تاتلىق تەمە بىلەن گۈلپەرنگە قولىنى سۇندى، ئەمما گۈلپەرى يىرگەنگەندەك قىلىپ ئۇنىڭ قولىنى سىلكىۋەتتى.

ــ مەن كېتىمدىغان بولدۇم.

ــ نېمە؟

ــ مەن ئەمدى بۇ يەردە ئىشلىمەيدىغان بولدۇم.

ــ سىز... سىز نېمە قىلماقچى؟ ــ سىيىت مۇدىر تېڭىرقاپ قالدى.

ــ بولدى، مەن ئىشلىمەيمەن.

ــ ئىشلىمەيمەن؟ بۇنداق ئورۇنغا كۆز تىكىپ تۇرغانلار كۆپ جۇمۇڭ. ھازىر ئالدىراپ مۇنداق دەپ قويۇپ كېيىن پۇشايمان قىلماڭ يەنە.

ــ قىلچە پۇشايمان قىلمايمەن، شۇ تاپتا شۇنداق خۇشال بولۇپ كېتىۋاتىمەن.

ــ خېنىم، ئەتە ـ ئۆگۈن رەسمىيلىشىدىغان ئىشنى ئۇنتۇپ قالمىغانسىز؟

ــ ئەمدى ئۇنىڭغىمۇ قىزىقمايمەن.

بۇ گەپكە سىيىت مۇدىرنىڭ راستلا ئەقلى يەتمەي

قالدى. مۇشۇ كۈنلەردە مۇنداق ئورۇنلارغا ئېرىشىش ھەقىقەتەن ئاسان ئەمەس تۇرسا.

ــ ئۇنداقتا، سىز نېمە ئىش قىلىسىز؟

ــ بۇنىڭ بىلەن سىزنىڭ كارىڭىز بولمىسۇن.

ــ تولا چاقچاق قىلمايلا.

ــ مەن سىزگە ھەرگىز چاقچاق قىلمايمەن. خوش،ــ گۈلپەرى ئارتۇقچە سۆزلەشنى خالىماي ئىشىككە قاراپ ماڭدى،ــ ھە، راست، مۇدىر، ئىككى يىل بىللە ئىشلەپتىمىز. سىزگە ئىككى ئېغىز گەپ قىلاي. بىرى، نېمىلا بولسا ماڭا مۇئەللىمچىلىكىنىڭ يولىنى ئۆگەتتىڭىز، شۇڭا سىزگە رەھمەت؛ ئىككىنچىسى، بۇ يەرنىڭ مەكتەپ ئىكەنلىكىنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالماڭ. «مەكتەپ مۇدىرى بولدۇم» دەپ يۇرگۈچە ئالدى بىلەن ئادەم بولۇشنى ئۆگىنىڭ.

سىيىت مۇدىر ھاڭۋاققانچە تۇرۇپلا قالدى. ئۇ شۇ چاغقىچە «مېنى ئېلىپ قالسىلا» دەپ يېلىنغانىنى كۆرگەن، بىراق «ئالە بۇنداق خىزمىتىڭنى!» دەپ قەددىنى رۇسلاپ كەتكەن ئادەمنى كۆرۈپ باقمىغان ئىدى. شۇڭا ئۇ ئىشەنگۈسى كەلمىگەندەك تۇرۇپ كەتتى، ئاندىن ئۆزىنى ئورۇندۇققا تاشلاپ:

ــ سارالڭ بوپتىمۇ نېمە بۇ؟ــ دەپ غودۇڭشىدى.

چۈشتىن كېيىن گۈلپەرى قاتتىق ھاياجان ئىلكىدە شەھەرگە قاراپ ماڭدى. ئاپىسىنىڭ تېلېفونى ئۇنىڭ تۇرمۇشىنى ئۆزگەرتىۋېتىدىغاندەك ئىدى. ئاپىسىنىڭ دېيىشىچە، ئۇلارنىڭ ئۆيى بىر قۇرۇلۇشنىڭ مەركىزىگە

توغرا كەپتۇ، شۇڭا چېقىلىدىكەن. ئەتە قۇرۇلۇش شىركىتى بىلەن تۆلەم ئىشى توغرۇلۇق سۆزلەشمەكچى ئىكەن. كىشىلەر يىگىرمە تۆمەن كوينىڭ گېپىنى قىلىشىۋاتقۇدەك.

※ ※ ※

دەرۋەقە، ئۇ ئىش راست بولۇپ چىقىپ بۇ بىر ئائىلە كىشىلىرىنى ئېيتىپ تۈگەتكۈسىز ئالەمچە خۇشاللىققا، بېسىپ بولغۇسىز شادلىققا چۆمۈلدۈرۈۋەتتى. پۇل ئەمەلىيەتتە كۈنى ئۇلار پاقلان گۆشىنى قايىنىتىپ قويۇپ، قانداق قىلىش كېرەكلىكى ھەققىدە پاراڭلاشقا چۈشتى.

— ئاپا، ئەمدى پۇلدىن غەم قىلماي خاتىرجەم ئوقۇيدىغان بولدۇم، — دېدى گۈلنۇر پاراڭنى ئۆز غېمىدىن باشلاپ، — ئالدىنقى يىلى ئارزۇ تولدۇرۇشتا كېتىپ قالدىم. ئەمدى ھېچ ئىشقا سەل قارىمايمەن.

ئۇنىڭ بۇ گېپى خەلچەمنىڭ كۆڭلىنى يېرىم قىلىپ قويدى. دېمىسىمۇ، بۇ ئائىلىدە بىر ئىشنىڭ پىلانىغا ئەگىشىپ پۇلنىڭ غېمى ئوتتۇرىغا چىقاتتى، شۇڭا بىر - بىرىنىڭ كۆڭلىنى ئايىشىپ، بىر ئىش قىلىش توغرۇلۇق ئالدىراپ ئېغىز ئېچىشمايتتى. گۈلنۇرنىڭ ئوقۇشى بەك ياخشى بولغاچقا، ئۇلار ئوقۇش پۇلى باشقا مەكتەپلەرگە قارىغاندا نىسبەتەن يۇقىرى بولغان تەجرىبە ئوتتۇرا مەكتەپتە چىشىنى چىشلەپ ئوقۇتۇۋاتاتتى.

گۈلپەرىنىڭ ئازغىنە مائاشىدىن ئېشىنىپ سىڭلىسىنىڭ مەكتەپتىكى ئوشۇقچاق ـ چۈشۈك خىراجەتلىرىگە بېرىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن خەلچەم ئۆز قىيىنچىلىقىنى قىزلىرىنىڭ چۈشىنىۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇراتتى. ھەر قىيىنچىلىق، قىسىنچىلىق ۋاقىتلاردا غىڭ قىلماي كەلگەن گۈلنۇر ئەمدىلىكتە ئۇ گەپلەرنى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ خەلچەمنى خىجىل قىلىپ قويدى. ئەمما، خەلچەم «قىزلىرىم ئەمدى خۇشال بولغاندا» دەپ ئۇ گەپنىڭ خاپىلىقىنى يادىدىن چىقىرىۋەتتى.

ــ ئوقۇڭ، قىزىم، ــ دېدى خەلچەم گۈلنۇرنىڭ يۈزىنى مېھرىبانلىق بىلەن سىلاپ، ــ قۇرىكىز نەگىچە يەتسە شۇ يەرگىچە ئوقۇڭ. چەت ئەللەرگە چىقىپ ئوقۇڭ.

ــ چوقۇم چەت ئەلدىمۇ ئوقۇيمەن، ــ دېدى گۈلنۇر ۋە تاتلىق خىيالغا چۆمۈلدى.

گۈلپەرى بولسا چوڭقۇر ئويغا پېتىپ ئولتۇراتتى.

ــ قىزىم گۈلپەرى، سىزمۇ ئوقۇۋالمىسىز ـ يە؟ ــ ئېھتىيات بىلەن سورىدى خەلچەم، ــ يېڭى ئۆيگە كۆچۈۋالساقمۇ يەنە نۇرغۇن پۇل ئېشىپ قالىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆي پۇلىنىڭ بىر قىسمىنى قەرز پۇل بىجىرىپ تۆلىسەكمۇ بولىدىكەن ئەمەسمۇ. ئۇ يېرىگە مېنىڭ مائاشىم بولغاندىكىن...

ــ ئاپا، مەن ئوقۇماي، ــ دېدى گۈلپەرى قەتئىيلىك بىلەن.

خەلچەم بىلەن گۈلنۇر ئۇنىڭغا ھەيران بولۇپ قارىدى.

— ئاپا، مېنىڭچە، ئۇ پۇلنى پۇل تاپىدىغان بىرەر ئىشقا ئىشلىتەيلى.

— پۇل تاپىدىغان ئىش؟

— ھەئە، بىخەتەرەك سودا بولسا قىلىمىزمۇ ياكى بىرەر سودىگەر بىلەن ھەمكارلىشىمىزمۇ...

— لېكىن... لېكىن... قىزىم، بۇ سودىنى كىم قىلىدۇ؟

— مەن قىلىمەن.

— سىز؟

— ئاچا، بۇ...

— مەن بىر نىيەتكە كېلىپ بولدۇم. گەرچە بۇ باشقىلار دېگەندەك كۆپ پۇل بولمىسىمۇ، ماڭا بىر قېتىم يول قويۇپ بېقىڭلار.

— ئۇنداقتا خىزمىتىڭىز چۇ؟

— بولدى، ئىشلىمەيمەن.

— ئۇنداق ئالدىراپ ۋاز كەچمەڭ. «ئىشتاتلىق قىلىدۇ» دەۋاتاتتىڭىز.

— ئاپا، مەن ئۇ ئىشتاتقىمۇ قىزىقمايمەن، مەن مەكتەپتىن گەپنى كېسىۋېتىپ قايتىپ كەلدىم.

— نېمە؟ — خەلچەمنىڭ روھى چۈشۈپ كەتتى.

— ئاپا، سىزنىڭ كۆڭلىڭىزنى چۈشىنىمەن. سىز بىزنى جاپا تارتىپ قالمىسۇن دەۋاتىسىز. مەنمۇ ھەممىمىزلا جاپا تارتىپ قالمىساق دەۋاتىمەن. مەن كۆپ ئويلاندىم، ئاپا، قىلىمىز دېسەك، جەمئىيەتتە قىلىدىغان ئىش كۆپ ئىكەن. مەن بۇ خىيالغا كەلگىنىم بىلەن

كونكرېت نېمە ئىش قىلىش كېرەكلىكىنى تېخى ئويلاپ يېتەلمىدىم. ئاپا، ماڭا ئىشىنىڭ، مۇشۇ بىر قېتىم گېپىمگە كىرىپ بېقىڭ، ماڭا مەسلىھەت بېرىڭ. ھېچبولمىسا، قىلىدىغان ئىشىمنى بولسىمۇ ئاڭلاپ بېقىڭ.

بىراق، خەلچەم ئىچىنى تىڭشىغىنىچە ئولتۇرۇپ كەتتى. بۇنى كۆرگەن گۈلپەرى مامۇق چاپىنىنى كىيىپ سىرتقا ماڭدى:

ــ مەن سىرتنى ئايلىنىپ كېرەي.

گۈلنۇر بولسا نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي ئولتۇرۇپ قالدى.

گۈلپەرى يېڭىشەھەر رايونىدىكى كىنو ـ تىياتىرخانا ئەتراپىنى، مەركىزىي تۆت كوچىنى، يېڭى تەرەققىيات سودا بازىرىنى ئايلاندى. كىيىم ـ كېچەك دۇكىنى، قۇرۇق يۇيۇش دۇكىنى، گۈلخانا، تورتخانا قاتارلىقلارنى ئويلاندى. ھەتتا ئۇ قېنىقراق گىرىم قىلىشقىمۇ ئۆچ تۇرۇپ پەردەزخانا ئېچىشنىمۇ ئويلاشتى، ئەمما بىرىمۇ تازا پىسەنتىگە كەلمىدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ مەركىزىي سودا شەھەرچىسى ئەتراپىغا بېرىپ باقماقچى بولدى. مانا ئۇ يەردىمۇ ئوقەتلەر ئۆز يولىدا ئېقىۋېتىپتۇ: ئۇششاق ئېلىپساتارلار سودا شەھەرچىسىنىڭ دەرۋازىسىدىن ئۇزۇلمەي كىرىپ چىقىۋېتىپتۇ. دەرۋازىنىڭ ئىككى يېنىدىكى ئۇن ـ سىن دۇكانلىرىدىكى كانايلار يۇقىرى ئاۋازدا ۋاڭلىداۋېتىپتۇ. نىمكەش يان تېلېفون دۇكانلىرىدا ئادەم بېسىق. يېڭىدىن

ئېچىلغان «ئىخلاس تاللا بازىرى» قاينام ـ تاشقىنىلىققا تولغان. بۇلارغا قاراپ تۇرغىلى خېلى بولۇپ قالغان بولغاچقا، گۈلپەرىنىڭ قولى مۇزلىدى. ئۇ پەلىيىنى كىيىپ ماڭاي دەپ تۇرۇشىغا سودا شەھەرچىسىدىن ساقال ـ بۇرۇتلىرى ئۆسۈپ كەتكەن بىر مەست چىقىپ، كىمدۇر بىرىنى تىللىغىنىچە كېتىپ قالدى.

شۇ ئارىدا تاكسى شوپۇرلىرىنىڭ قىلىشقان پارىڭى گۈلپەرىنىڭ قۇلىقىغا كىردى:

ــ يېقىندا زابويلار كۆپىيىپ كېتىۋاتىدۇ دېسە.

ــ شۇ تاپتا بۇ بازارنىڭ ئىچىدىكى بوتكىلار قىزىپ كەتكەن بولغىيتتى؟

ــ بۇ تاپتا زابويلار پاراڭدىن توختاپ مەست بولۇش تەرىپىگە ئۆتكەن بولماي.

ــ ئۇلارنىڭ پاراڭلىرىنى بەك قىزىق دەيدىغۇ.

ــ نېمىسى قىزىق بولسۇن. ئۇلارغا بەك ئىچىم ئاغرىيدۇ. ھازىر كەتكەن ئۆمەر زابوينىڭ قارا تۇرقىغا، بىر چاغلاردا قاناداق ئەر ئىدى. «مىڭئۆي رېستورانى» دېسە، ئادەمنىڭ ئاغزىغا بىر كېلەتتى. مانا شۇ يىگىتنى خوتۇنى تۇغقاشتۇرەي دېگەن ئىدى. ئەمدى قالغىنىنى ھاراق تۇغقاشتۇرىدىغان ئوخشايدۇ.

ــ شۇنداقمۇ، ئۆمەر دېگەن بالا شۇمىدى؟ ۋاي ئىسىت!

گۈلپەرىنىڭ يۈرىكى ئېچىشىپ، ئىچى سىيرىلىپ كەتتى، ئەمما ئىشەنگۈسى كەلمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بايىقى مەست كەتكەن يەرگە ئىتتىك قەدەملەر بىلەن

ماڭدى. ئازراق مېڭىپلا ئۇ مەستكە يېتىشۋالدى. شۇنچە سوغۇققا قارىماي يېپلىڭ كىيىنىۋالغان بۇ مەست بىر تۇۋرۇككە يۆلەنگەنچە موخورکا ئوراۋاتاتتى. ئۇنىڭ قولى ئەپلىشىپ بەرمىگەچكە، موخۇركا ھەم دەپ يەرگە تۆكۈلەتتى.

گۈلپەرى «توۋا!» دەپ ياقىسىنى تۇتتى. ئۇ ھەقىقەتەن ئۆمەر ئىدى. «مىڭئۆي رېستورانى»نىڭ خوجايىنى ئۆمەرجان ئىدى!

گۈلپەرى بۇنى پەقەت ئەقلىگە سىغدۇرالمىدى. زادى قانداق بولۇپ ئۆمەرجان بۇ ھالغا چۈشۈپ قالغاندۇ؟ قېنى رابىيە؟ قېنى شەھەر باشلىقى؟ نېمە كۆرگۈلۈكلەر ئۆمەرجاننى بۇنچۇالا يانجۇۋەتكەندۇ؟ ئاھ، خۇدا! ئۆمەرجاننىڭ قايسى گۇناھى ئۈچۈن بۇنچىلىك قىسمەتلەرنى كۆرسىتۋاتسەن؟

كۆزىگە ياش كەلگەن گۈلپەرى ئۆمەرنىڭ ھېلىلا يىقىلىپ چۈشىدىغاندەك ئىككى تەرەپكە چايقىلىپ تۇرغان گەۋدىسىگە قايتا قاراشقا جۈرئەت قىلالمىدى.

«نېمە ئىش بولغانلىقى ئاشكارا بولماي قالمايدۇ.» گۈلپەرى كەينىگە ياندى، ئەمما ئۇنىڭ كۆز نۇرلىرى ئارىسىغا بىچارە قىياپەتتە بىر رومكا ھاراقنى تەلمۈرۈپ تۇرغان بىر زەئىپ سېما ئورنىشىپ قالدى...

ئۇ ئۆيىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە چاقىرغۇسى سايرىدى. ئۇ چاقىرغۇسىغا قاراپ ئۆيىنىڭ نومۇرىنى كۆردى ۋە ئىتتىك ئۆيگە كىردى.

ــ ئاپا، نېمە ئىش؟ ــ سورىدى گۈلپەرى.

ــ نەگە كەتتىڭىز ئادەمنى ئەنسىرىتىپ؟ــ دېدى خەلچەم ئىسسىق چايدىن بىر چىنە ئەكېلىپ. گۈلنۇر كۈلۈپ ئۇنىڭ يېنىغا كەلدى.

ــ ئاپام سىزنىڭ گېپىڭىزگە قوشۇلدى.

ــ راستما؟ــ گۈلپەرى ئاپىسىغا تەلمۈرۈپ قارىدى.

ــ قىزىم، مەيلى قىلىپ بېقىڭ. لېكىنزە، خەتىرى بار، ئۆزىڭىزنى ئۇپرىتىدىغان ئىشنى ھەرگىز قىلماڭ.

ــ رەھمەت، ئاپا،ــ گۈلپەرى ئاپىسىنى قۇچاقلىدى.

ــ ئاچا، ئەمدى سىزمۇ سودا قىلىدىغان بولغاندىكىن يان تېلېفون تۇتۇڭ،ــ دېدى گۈلنۇر ئاچىسىغا ئەركىلەپ،ــ قاچانغۇچە چاقىرغۇ ئېسىپ يۈرىيسىز.

ــ زۆرۈر بولسا ئالىمىز. بۇ گەپنى قويۇپ، قېنى ئالدى بىلەن قىلىدىغان ئىشنى تېپىپ باقايلى.

خەلچەم مەمنۇن بولغان ھالدا قىزلىرىنىڭ پارىڭىغا قوشۇلدى.

※ ※ ※

بۈگۈن سورۇن شۇنداق مول بولسىمۇ، لېكىن ئارىنى بىر خىل يېقىمسىز جىملىق باسقانىدى. بۇرۇنلاردا بولسا سورۇن ئاددىي بولسىمۇ، كۆڭۈللۈك پاراڭلار ئۇزۇلمەي بولۇپ تۇراتتى. سېلىم سىرلىق كۈلگىنىچە قېتىپ ئولتۇرۇۋالغان، رېھىم بۇ سورۇن ۋە سورۇندىكىلەرنىڭ ئۆزى بىلەن مۇناسىۋىتى يوقتەك پەرۋاسىز ھالدا تاماكىسىنى چېكىۋاتقان، ئالىم بولسا شۇمشىيىپ

كەتكەندى. «چاقچاق قىلدىم» دەپ زورلاپ پاراڭ قىلىپ ئاخىرى باشقىلار كۈلگۈچە ئۆزى كۈلۈپ قېتىپ قالىدىغان ھەببۈللامۇ بىر ئىشنىڭ ئالدى ـ كەينىنى دەڭسەۋاتقاندەك ئىچىنى تىڭشاپ ئولتۇرۇپ كەتكەندى.

بۇلارغا قاراپ پەرھاتنىڭ ئىچى پۈشتى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇيان ئىتتىرىلىپ ـ بۇيان ئىتتىرىلىپ بىر چەتتە تۇرۇپ قالغان ھاراق بوتۇلكىسىنى قولىغا ئالدى.

ـ بۇ بولماپتۇ، ئاغىنىلەر. ھەر قېتىم كەلسەم بارغانچە قىشتا قېلىۋاتقان گۈلدەك سولاشقىنىڭلار سولاشقان. قېنى بىزدىكى بۇرۇنقى قىزغىنلىق؟ سورۇننى بېشىغا كىيىدىغان ئاغىنىلەرنىڭ بىرسىمۇ قالماپتىغۇ؟

ـ تۇرمۇش يامان نېمە، پەرھات،ـ دېدى سېلىم تاماكا تۇتاشتۇرۇپ،ـ ھېلىغۇ سولىشىپتىمىز، تۇرمۇش غېمىچۇ، نۆۋىتى كەلگەندە ئادەمنى توزۇتۇپمۇۋېتىدۇ.

ـ ئادەمنى قورقۇتىدىغان گەپلەرنى قىلمىغىنە،ـ دېدى پەرھات چاي ئىستاكىنىغا لىقلاپ ھاراق قۇيۇپ.

ـ ئىشەنمىسەڭ مەكتەپنىمۇ پۈتكۈزۈپ باق. خىزمەتقۇ تۇرۇپ تۇرسۇن، جان بېقىش ئۇچۇنمۇ ھەر تەرەپكە قاترايسەن.

ـ مېنىڭ ئوقۇشۇم ياخشى، بىلىم يەردە قالمايدۇ.

ـ توغرا، بىلىم يەردە قالمايدۇ. لېكىن يولۇڭ، پۇلۇڭ بولمىسا بىلىملىك ئادەم يەردە قالىدۇ.

پەرھات ئۇنىڭغا ھەيران بولۇپ قارىۋەتكەندىن كېيىن ئۇمىد بىلەن ئالىمغا قارىدى، بىراق ئالىم بۇ گەپلەرگە دىققەت قىلمىغاندەك ئۆز ھالى بىلەن ئولتۇراتتى.

ــ خوشه، ئاغىنىلەر، تالىشىدىغان گەپلەرنى سورۇننى باشلىغاندىن كېيىن قىلىشۋالساقمۇ ئۇلگۈرىمىز، ــ دېدى پەرھات ۋە ئىستاكانىنى قولىغا ئالدى. ئۇنىڭغا «هاي» دەيدىغان بىرى چىقمىدى. شۇنداق قىلىپ پەرھات هاراقنى بىر كۆتۈرۈپ ئىچىۋەتتى، ئاندىن ئۇ يەنە بىر ئىستاكان قۇيۇپ هەببۇللاغا بەردى. هەببۇللا «خوش» دەپ قۇيۇپ ئارتۇقچە سۆز قىلماي ئىچىۋەتتى. پەرھات يەنە بىر ئىستاكان هاراق قۇيۇۋىدى، ئالىم ئورنىدىن تۇردى. پەرھات: «هەرنېمە بولسا ئالىمنىڭ ئىچى قايىنىدى» دەپ خۇشال بولۇپ تۇرۇۋىدى، ئالىم ئۆتۈنگەندەك تەلەپپۇزدا:

ــ سېلىم ئاداش، بۇياقتا چىقىقان بولساڭ، ــ دەپ ئۆزى سىرتقا ماڭدى. پەرھات بۇنىڭدىن هەيران قالدى. سېلىمنىڭ ئىسمىنى ئاتىسا «كۈچۈك» دېگەن نامنى قوشماي قالمايدىغان ئالىمنىڭ بايىقى سۆزى ۋە تەلەپپۇزى... سېلىمنىڭ جىممىدە چىقىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن پەرھات هاراقنى رېھىمگە بەردى.

ــ نېمە ئىش؟ ــ دەپ سورىدى ياندىكى ئايرىمخانىغا كىرگەن سېلىم.

ــ نېمە ئىشلىقىنى بىلمىدىغان بولغاندىكىن خۇپسەنلىك قىلما.

ــ ئۇنداق يېرى بولسا ئارتۇقچە سۆزلەشمەيلى. هېلىمۇ دوستلۇقنىڭ يۈزىنى قىلىپ ئالدىنقى قېتىملاردىن قېپقالغان پۇللارنى سۈيلىمەيۋاتىمەن.

ـــ مۇشۇ كۈنلەردە مەن بەك قىينىلىپ كېتىۋاتىمەن. ئۇنداق قىلماي بىر ھەپتىلىك بېرىپ تۇر، ئۇنغىچە مەن ئامالىنى قىلاي.

ـــ ئۆتكەندىمۇ مۇشۇنداق دېگەنىدىڭ.

ـــ بۇ قېتىم راست، ئاداش.

ـــ ئاتاڭدىن پۇل ئال.

ـــ ۋاي، ئۆتكەن قېتىم ئالدىم.

ـــ بىر شەھەرنى سوراۋاتقان ئادەمگە ئۇنچىلىك پۇل نېمىدى؟

ـــ ئىدارىدىن ئالغان پۇللارنى قايتۇرالماي، بۇ ئىش تېشىلىپ چىقىۋىدى، شۇ پۇلنىمۇ ئاتام تۆلىدى. ئەمدى يەنە...

ـــ سەن دېگەن بالىسى، ئون قېتىم پۇل لازىم بولسا ئاتىدىن ئون قېتىم سورايدىغان ئىش. يا سەن ئۇلارنىڭ ئۆگەي بالىسىمۇ؟

ـــ مەن ساڭا راست گەپ قىلىۋاتىمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاتاملار مېنىڭ بۇ ئىشىمنى بىلگەندىن كېيىن ئاسانلىقچە پۇل بەرمەيدىغان بولۇۋالدى، بولمىسا، بۇرۇنلاردا پۇل دەپ بولغۇچە...

سېلىم بىزار بولغاندەك ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى:

ـــ يا ئاتاڭدىن پۇل ئالمىساڭ، يا ئاپاڭدىن پۇل ئالمىساڭ، نەدىن تاپسەن پۇلنى؟

ـــ ئۇنداقتا ساڭا گەپنىڭ راستىنى دەي: شەھەر ئەتراپىدا مېنىڭ نامىمغا سېلىنغان بىر يۈرۈش قورۇ - جاي بار. شۇنى ساتاي دەۋاتىمەن. ئالىدىغان ئادەمىمۇ چىقتى.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان سېلىمنىڭ كۆزلىرى چاقناپ كەتتى، ئەمما چاندۇرمىدى:

— لېكىن بۇ ئىشىڭنى مەن ئۇقمىدىم جۇمۇ.

— ھە، ئەمدىغۇ بېرەرسەن؟

بۇ گەپ بىلەن سېلىمنىڭ چىرايى يەنە تۇگۇلدى.

— «كۇچۇك» دەپ كۇلگىنىڭلار بىلەن ھالىڭلار مۇشۇ سىلەرنىڭ. كۇچۇكنىڭ قانداقلىقىنى بىلگەنسىلەر. مەن كۇچۇك بولسام سىلەر لالما ئىت مۇشۇنداق.

سېلىمنىڭ قولىغا تەلمۇرۇپ تۇرغان ئالمىنىڭ قۇلىقىغا بۇ گەپلەر كىرمىدى، بىراق سېلىم بىرنەرسىنى ئويلاپ قالدى.

— بايىقى گېپىڭگىمۇ تازا ئىشەنگىلى بولمايدۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئالمىنىڭ چىرايىدىكى ئۈمىد ئالامەتلىرى يوقاپ، تەشنالىق كۇچلۇك ئىپادىلەندى.

— مېنىڭ بىر شەرتىم بار. شۇنى ئورۇنلىساڭ ساڭا ئىشىنىمەن.

— ئورۇنلايمەن، ئورۇنلايمەن،— دېدى ئالىم ئالدىراپ.

— ھېلى سورۇنغا كىرگەندە ئۆزۇڭنى «مەن لالما ئىت» دەيسەن.

— بۇ...

سېلىم قوينىدىن بىر كىچىك سولياۋ بولاقنى چىقاردى:

— مېنى «كۇچۇك» دېگىنىڭلاردىمۇ چىداپ كەلدىمغۇ؟ ئالىم بولاققا ئاچ كۆزلەرچە تىكىلدى:

ــ بولىدۇ.

ــ مە، بۇنىڭ بىلەن ھازىر خۇمارىڭنى بېسىۋال، قالغىنىنى شەرتىمنى ئورۇنلىساڭ بېرىمەن، ــ سېلىم شۇنداق دەپ سولياۋ بولاقتىن بىر بولاقچىنى ئېلىپ ئالمغا تاشلاپ بېرىپ چىقىپ كەتتى.

ــ نېمە ئۆزۈڭنى ئەپقاچىسەن؟ ــ دېدى پەرھات سېلىمگە خاپا بولۇپ.

ــ بۇنداق تېرىكسەڭ ئولتۇرغۇچە قۇيە ھارىقىڭنى، ــ دېدى سېلىم خۇشال ھالدا. پەرھات ئۇنىڭغىمۇ لىقلاپ ھاراق قۇيدى. سېلىممۇ ھاراقنى بىر كۆتۈرۈشتە ئىچىۋەتتى.

بىر چاغدا روھى خېلى كۆتۈرۈلۈپ قالغان ئالىم سورۇنغا كىردى.

ــ ئالىم، ساڭىمۇ بېلىق كۆزى قىلىپ...

ــ ياق، مەن بۇگۈنچە ئىچمەي. سەل مىجەزىم يوق تۇرىدۇ.

ــ مىجەزىڭنى ئوڭشايدىغان نېمە بۇ.

ــ بىزمۇ سەن زورلىغاندا شاققىدە ئالغان.

ــ ئۇنداق بولسا، سەل تۇرۇپ ئۆزۈم تەلەپ قىلاي.

ــ مانا ئەمدى ئالمىدەك گەپ قىلدىڭ.

سېلىم بۇ ماختاشقا قارىتا ئالمىغا مەسخىرىلىك قارىدى ۋە ئىشارەت قىلدى، ئەمما ئالىم كۆرمىگەندەك ئولتۇرۇۋەردى. ھاراق كىچىك رومكىدا بىر ئايلىنىپ، ئالىم بىر رومكا ئىچكەندىن كېيىن سېلىم ئۇنىڭغا يەنە ئىشارەت قىلدى. بۇ قېتىمىمۇ ئالىم دەققەت قىلمىغاندەك

قىزىق چاينى ئوتلاۋەردى. بۇنى كۆرگەن سېلىمنىڭ ئاچچىقى كەلدى: «ماۋۇنىڭ خۇمسىلىق قىلىپ ئولتۇرۇۋالغىنىنى. ئەمدى ساڭا ئىسسىق پوقنى بېرەي.»

خۇددى ئۇنىڭ ئىچىدىكىنى بىلىۋالغاندەك ئالىم ئورنىدىن تۇردى:

— پەرھات ئاداش، ئىككى رومكا قۇيە. مەن سېلىم «كۆچۈك» بىلەن ئىچىمەن.

سېلىم چاچراپ ئورنىدىن تۇردى:

— نېمە؟ مەن «كۆچۈك» بولسام، سەنچۇ؟ سەن دېگەن بىر لالما ئىت!

ئالىم كۈلدى:

— توغرا، مەن لالما ئىت.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان سېلىم ئالىمنىڭ ئۇستاتلىقىغا ھەيران قالدى. نېمىلا بولسا بۇنى ئۆزىنىڭ غەلىبىسى ھېسابلاپ قاقاھلاپ كۈلدى:

— ئالىم لالما ئىت!

— توغرا، بۈگۈندىن باشلاپ مېنى «ئالىم لالما ئىت» دەڭلار.

— خوشە، لالما ئىت!

— خوشە، كۆچۈك!

سورۇندىكىلەر بۇ گەپلەرگە ھاڭ ـ تاڭ بولۇپ ئولتۇرۇشۇپلا قېلىشتى. كۈلكە ـ چاقچاققا تولغان قايناق سورۇننى ئارزۇلاپ كەلگەن پەرھات ئەپسۇسلانغان ھالدا:

— نېمە بولۇپ كېتىۋاتىدۇ بىزنىڭ ئاغىنىدارچىلىـ قىمىز؟ — دېدى.

بىراق، ئۇنىڭ سۆزىگە ھېچكىم جاۋاب بەرمىدى.

ۋىسالىغا يەتكەن ئاشىق ئويناقشىۋاتقان يۈرىكىنى سىلىغاندەك ئالىم قويۇن يانچۇقىدىكى بولاقنى سىلاپ خۇشال ھالدا دەرۋازىسى ئالدىغا كەلگەندە ئىشىكنى ئاۋايلاپ ئېچىپ قورۇغا كىردى ۋە: «بۇنى ئەپلىك بىر يەرگە يوشۇرمىسام بولمىدى. بولمىسا، ئاپام ئاختۇرىدىغان بولۇۋالدى» دەپ ئويلاپ پۈتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ كارىدورنىڭ ئىشىكىگە ئاچقۇچ سالدى. ئالىم ئىشىكنى ئېچىپ جايىدا تۇرۇپلا قالدى. مېھمانخانىنىڭ ئىشىكى ئوچۇق بولۇپ، چىراغ يېنىقلىق ئىدى. ئاتىسى بىلەن ئاپىسى چىرايلىرىدىن مۇز ياغدۇرغان ھالدا كارىدورنىڭ ئىشىكىگە مىختەك قادىلىپ ئولتۇراتتى.

ــ ئالىم، بۇياققا كىر!ــ ئاتىسى ۋارقىرىدى. ئالىم ئاستا مېھمانخانا ئۆيگە كىردى.

ــ ئولتۇر!

ئالىم خۇددى سوراققا تارتىلىدىغان گۇماندارەك ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئولتۇردى.

ــ بۇگۈن سىلەرنىڭ رەھبىرىڭلار مەن بىلەن سۆزلەشكىلى كەپتۇ. ئاڭلاپ باقسام، بىزنىڭ سەن توغرۇلۇق گەپ قىلىدىغان يېرىمىز قالماپتۇ. مەن قوشۇلدۇم، ئەتىدىن باشلاپ خىزمەتكە بارمىساڭمۇ بولىدۇ.

ــ ئاتا، بۇ...

ــ بولدى، ئۇ ئىش شۇنداق بولسۇن، ھېلىمۇ ئۇلار مېنىڭ يۈزۈمنى قىپتۇ، بولمىسا، بۇ چاغقىچە سەن...

ــ جېنىم بالام، نېمىشقا ھە دېسە ھەممە يەردە بىزنى سېسىتىپ يۈرىدىغانسەن...

ــ كىم ئۇ ياماڭ گېپىمىزنى قىلغان؟ مەن ئۇنداق نېمىنىڭ...

ــ ھە، نېمە قىلماقچى؟ ــ ئاتىسى جالال ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، ــ ھېلىمۇ بىزگە تېپىپ بەرگەن ئاۋارىچىلىكىڭ ئازمۇ؟ نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان سېنىڭ غېمىڭنى يەپ ئاپاڭ ئىككىمىز تۇگىشىپلا كەتتۇق.

ــ كوچا ـ كويلاردىمۇ تۇزۇك يۈرگىلى بولمىغان. نومۇستىن ئۆلدىغۇ كىشى مۇشۇ كۈنلەردە...

سائادەت مىشىلداپ يىغلىغىلى تۇردى.

ــ مەن يۈزىمىزگە سەت بولمىسۇن، دەپ باشتىلا سەل قاراپتىمەن. ئەسلىي سېنى شۇ ۋاقىتتىلا ئۇرۇمچىگە ئاپىرىپ قويىدىغان ئىش ئىكەنىدۇق. شۇ ۋاقىتتا ئىناۋەتسىزنى ئايايمىز، دەپ يوشۇرۇۋېتىپ، مانا ئەمدى نېمە بولدى؟

ــ ئاتىسى، گەپنى ئاز قىلىپ تەييارلىق قىلايلى. بۇنىڭ مۇشۇ ھالىنى كۆرسەملا نېرۋام ئۆرلەپ يۈرىكىم ئاغرىيدىغان بولۇپ قالدى.

ــ نە... نەگە؟

ــ زەھەر تاشلاش ئورنىغا.

ئالىم قورقۇپ كەتتى:

ــ ياق، بارمايمەن.

ــ ئەمدى بارمىساڭ ھەممىمىزگە بالا تېرىيسەن.

ــ ئاتا، مەن تۇزىتىمەن، دېققەت قىلىمەن، باشلىققا دېسەڭ خىزمىتىمنى قىلىۋەرسەم...

جالال چېچىنى چاڭگالىدى، ئاندىن قوشۇمىسىنى چىڭ تۇردى:

ــ بولدى، بالام، ئەمدى بۇ يەردە ئىمكانىيەت قالمىدى. مۇشۇ نىجىس بىلەن دوست بولۇپ باشتا بىرمۇنچە پۇلنى سورۇۋەتتىڭ. پۇلنىڭ ئىشىغۇ مەيلى. كېيىنچۇ؟ ئايالىڭنىڭ تويلۇق ئالتۇن جابدۇقلىرىنى سېتىپسەن، شېرىنگۈلنىڭ كۆڭلىنى ئاغرىتىپ كەتكۈزۈۋەتتىڭ، سەترەك گەپ قىلسام، ئىدارەڭدە ئىش بېجىرىشكە بەرگەن پۇلدىن نۇرغۇنىنى ئېلىۋاپسەن، ئىشنىمۇ بېجىرمەپسەن، يالغان ئېيتىپ بىزدىنمۇ نۇرغۇن پۇل ئېلىپ بولدۇڭ. ئاخىر نېمە بولدى، بالام؟ ئەمدى «قېرىغاندا ئولتۇرارمىز» دەپ سالغان ئۆيىنى سېتىشنىڭ كويىغا چۈشۈپسەن. يەنە نېمە قىلساڭ بولاتتى؟

بۇنى ئاڭلىغان ئالىم چۆچۈپ كەتتى ھەم ئاتىسىدىن قورقۇپ قالدى. ئاتىسى بولسا خۇددى ھەممە ئامالىنى قىلىپ ھېرىپ قالغاندەك، شۇنداقلا ئۇ گەپلەرنى ئالىمغا دېيىشنىڭ قىلچە پايدىسى يوقتەك بىر خىل تەلەپپۇز بىلەن دېدى. ھەتتا ئالىمنىڭ قورقمىغىدەك ۋارقىراپمۇ كەتمىدى. ئەكسىچە يېنىك كىچىك تىنىپ ئورنىدىن تۇردى:

ــ ماڭ، چىقىپ تەييارلىق قىل.

ــ ئاتا...

ــ بولدى، بالام، ئىش بۇ دەرىجىگە يەتكەندە

يوشۇرىمىز دېسەك بولمايدۇ. «كېسەلنى يوشۇرساڭ ئۆلۈم ئاشكارا» دېگەن مۇشۇ شۇ.

يۇرىكى لەختە ـ لەختە قان بولۇپ كەتكەن سائادەت بۇقۇلداپ يىغلىغىنىچە ئالمنى ئىتتەردى:

ـ نېمىگە قاراپ تۇرىسەن؟ ماڭ، سومكاڭنى تەييارلا، تولا چىشىمنى قېرىشتۇرماي. رابىيە ئەقىلسىزمۇ «تۇزۇك بىرسىنى تاپ» دېسەم، «سودىگەر، پۇلى بار» دەپ بىرنى ئىككى قىلالماي يۇرگەن بىرسىنى تېپىۋېدى، مانا ئون گۇلىنىڭ بىرى ئېچىلماي تۇرۇپ تۇل بولۇپ ئولتۇرۇپتۇ. تۇۋا! مەن ئادەم بالىسىنى باقتىم، دەپ يۇرۇپتىمەن. ئەسلىي ئىككى قۇرتنى بېقىپتىمەن، يۇرىكىمنى يەپ، مېنى قېرىتىپ تۇگەشتۇرىدىغان قۇرتنى!

ـ بولدى قىل، تىللىغىنىڭ بىلەن ئورنىغا كېلەمدۇ؟ سەنمىچۇ، «ۋاقتىدا داۋالىتايلى» دېسەم، «دوست ـ دۇشمەنلىڭ ئالدىدا يۇزىمىز چۈشىدۇ، ئوڭشىلىپ قالىدۇ» دەپ شۇھرەتپەرەسلىك قىلمىغان بولساڭ بۇ كۈن يوق. ئەمدى تويدۇڭمۇ؟ مانا ئەمدى كۆتۈرگۈدەك يۇزۇڭمۇ قالمىدى. رابىيە توغرۇلۇق سېنىڭ دېگۈدەك يېرىڭ يوق، سائادەت.

جالال تاماكا تۇتاشتۇرغىنى بىلەن چەكمەي، خېلىغىچە تۇتۇپ تۇردى. قارىغاندا، ئوغلىنىڭ ئەلىمى ئىچ ـ ئىچىگە ئۆتۈپ كەتكەندەك ئىدى.

ـ ئوغلۇم، سېنىلا ئەمەس، بىزنىمۇ بۇ بالا ـ قازادىن قۇتقۇزۇۋېلىشتا شۇنداق قىلماي بولمايدۇ. ماڭ، كىرىپ

تەييارلىقىڭنى قىل! ئەتە ئەتىگەندە مېڭىپ كېتىمىز.

جالال تاماكىسىنى ئاچچىق - ئاچچىق شورىدى: «ھەي، بۇ بالىنىڭ دەستىدىن مېنىڭ ئىشلىرىمۇ يېرىم يولدا ئۇزۇلۇپ قالمىسا بولاتتىغۇ. مۇشۇ ئىش تىنچ ئۆتۈپ كەتسىدى ئىلاھىم!»

ئالىم ئامالسىز ھۇجرىسىغا كىردى ۋە قوينىدىكى بولاقنى چىقىرىپ، قىيالماسلىق بىلەن ئولتۇرۇپ كەتتى.

※ ※ ※

دەسلەپتە ئاپىسىنىڭ قوشۇلماسلىقى گۈلپەرىنىڭ بېشىنى قاتۇرغان بولسا، ئەمدى ئاپىسى قوشۇلغان بىلەن نېمە ئىش قىلىش كېرەكلىكىنى بىلمەي بېشى قېتىپ كېتىۋاتاتتى. نېمە ئىش قىلىش، ئورۇنىنى نەدىن تاللاش ئىشىدا گۈلپەرى شۇنچە كۆپ ئويلانغان بولسىمۇ، بىرەر ئىشقا، بىرەر ئورۇنغا پەقەت كۆڭۈل توختىتالماي قالدى. شۇڭا ئۇ كۈنبويى شۇ كويدا يۇرۇپ خىيالدىن باش كۆتۈرەلمەيدىغان بولۇپ قالدى، ئىچى تىتىلدايتتى، تولا ئويلاشتىن بېشى ئاغرىپ كېتەتتى.

— بولدى، قىزىم، — دېدى بىر كۈنى خەلچەم گۈلپەرىنىڭ ھالىغا چىدىماي، — ئۆزىڭنى ئۇپراتماڭ، مۇشۇ كۈنلەردە پەقەت خاتىرجەم يۇرەلمەيدىغان بولۇپ قالدىڭ، ئىشتىھايىڭنىمۇ تۇتۇلۇپ كەتتى. سىزگە قاراپ بىزمۇ بىر كۆڭۈللۈك ئىش قىلالمايدىغان بولۇپ

قېلىۋاتىمىز. سىزنىڭ كۆڭلىڭىزنى ئاياپ دېمىگەن ئىدىم. مۇشۇ كۈنلەردە تولا جۆيلۈيدىغان بولۇپ قالدىڭىز. جۆيلۈسىڭىز «سودا»، «پۇللا» دەيدىغان بولدىڭىز. بولدى، قىزىم، كۆڭلىڭىزنى خۇش قىلىدىغان باشقا ئىش قىلىڭ. قولىمىزدىكى پۇل بىلەنمۇ بىر ئوبدان ياشاپ كېتەلەيمىز.

گۈلپەرى ئاپىسىنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ خىجىل بولۇشنىڭ ئورنىغا كۈلۈپ كەتتى.

ــ ئاپا، ــ دېدى گۈلپەرى، ــ سۆزىڭىزنى ئاڭلاپ تېخىمۇ قەتئىي ئىرادىگە كەلدىم. مەن بۇ ئىشنى چىن كۆڭلۈمدىن قىلىمەن دەۋاتقاچقا، ئىچ ـ ئىچىمگە ئورنىشىپ كېتىپتۇ. دېمەك، مەن بۇ ئىشنى باشقا ئېلىپ چىقالمىغۇدەكمەن. توختاڭ، ئاپا، ھامىنى ماڭا مۇڭاپىق بىر ئىش چىقىدۇ.

خەلچەم قىزىنىڭ قەتئىيلىكىگە ھەيران قالدى.

ــ ئاپا، مەن ئايلىنىپ كېلەي.

ــ بايا سىرتتىن كېلىپ تاماق يەپلا يەنە ماڭدىڭىزغۇ؟ ھاۋا سوغۇق، تولا سىرتتا يۈرۈۋەرمەڭ.

ــ ماقۇل.

گۈلپەرى سىرتقا ماڭدى. ئۇ ئەمدى ئىشىك تۈۋىگە كېلىشىگە ئاپىسى ئۈنى چاقىردى.

ــ قىزىم، بايا ئامىنە دېگەن دوستىڭىز كەپتىكەن.

گۈلپەرى توختىدى:

ــ ئامىنە؟ قايسى...

ــ ئىچكىرىدە ئوقۇيدىكەنغۇ.

ــ هه، هه. ئۇ نېمە دېدى؟

ــ ئۇ سىزنى سورۇندى، «بىر ئىش قىلىمەن دەپ ئالدىراپ يۈرىدۇ» دېۋىدىم، «بىكار بولسا تېلېفون قىلسۇن» دەپ بۇ نومۇرنى بەردى.

گۈلپەرى نومۇر يېزىلغان قەغەزنى ئېلىپ خۇشاللىق بىلەن تېلېفون تۈۋىگە ماڭدى...

ئىككى دوست ئامىنەنىڭ ئۆيىدە قىزغىنلىق ۋە ئامراقلىق بىلەن قۇچاقلىشىپ كۆرۈشتى ۋە ساۋاقداشلارنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى، ئامىنە ئوقۇۋاتقان مەكتەپنىڭ شارائىتى، مەنزىرىسى ھەققىدە سۆزلىشىپ كەتتى. ئامىنە دالىيەن سانائەت پەنلىرى ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇۋاتقان ئىدى. مەكتىپى ھەققىدە ئامىنە ھەۋەس بىلەن سۆزلىسە گۈلپەرى ئەلەم بىلەن ئاڭلىدى، ئامىنە يۈرۈۋاتقان يېگىتى بىلەن دېڭىز بويلىرىدا قىلغان سایاھىتىنى سۆزلىسە گۈلپەرى ئۆزىنىڭ تىراگېدىيە بىلەن ئاخىرلاشقان تۇنجى سۆيگۈسىنى ئويلاپ قەلبى يىغلىدى...

ــ بولدى، ئۇ ئىشلار توغرۇلۇق مۇشۇنچىلىك سۆزلەشسەك بولار، ــ دېدى ئامىنە ئۆزى ھەققىدە بەك سۆزلىۋەتكەنلىكىنى ئويلاپ خىجىل بولۇپ، ــ ھېلىمۇ يېرىم كۈندەك سۆزلىشىپتىمىز. ھە، ئۆزىڭىز توغرۇلۇق سۆزلەڭچۇ؟ نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز؟ كۆرۈشمىگىلى نەچچە يىل بوپتۇ، سىزدە نېمە ئۆزگىرىشلەر بولدى؟

ــ نېمە ئۆزگىرىش بولاتتى؟ ــ دېدى گۈلپەرى كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا، ــ قايتا ئوقۇغۇم كەلمىدى. بىر

مەزگىل بىكار يۈردۈم. كېيىن ئىككى يىلدەك يېزىغا بېرىپ ۋاقىتلىق ئوقۇتقۇچى بولدۇم. يېقىندا ئۇ ئىشتىنمۇ يالتىيىپ شەھەرگە قايتىپ كەلگەندىم. ھازىر نېمە ئىش قىلىشىمنى بىلەلمەي لاغايلاپ يۈرىمەن.

ــ ئاڭلىسام بىرمۇنچە تۆلەم پۇلىغا ئېرىشىپسىلەرغۇ؟ گۈلپەرى بېشىنى لىڭشىتتى.

ــ مەن ئوقۇشقا كەتكەندىن كېيىن ئاتام بىلەن ئاپام ئۇكامنى ئېلىپ ئۆزلىرىنىڭ ئىشى سەۋەبلىك ئۈرۈمچىدە تۇرۇپ قالدى. شۇڭا مەنمۇ تەتىللەردە ئاساسەن ئۈرۈمچىدە بولدۇم. بۇ تەتىلدە كەلسەم تاغام قاتتىق ئاغرىپ يېتىپ قاپتۇ. تاغامنى يوقلاپ تۇنۇگۈن كەلگەندىم. كېلىپلا كەتكۈم كەلمىدى. ھۇجرامدا بىر ـ ئىككى كۈن ياتقۇم كەلدى. شۇنىڭ بىلەن تۇرۇپ قالدىم. بۈگۈن ئەتىگەن ئورنۇمدىن تۇرۇپلا سىزنى ئويلاپ قالدىم. ئۆيىڭىزگە بارسام سىزنى ئىش ئىزدەپ چىقىپ كەتتى، دېدى. قالغان ئىشلارنى ئاپىڭىزدىن ئاڭلىدىم. بىرەر ئىش قىلىش خىيالىڭىز بارمۇ نېمە؟

ــ تۇرۇپ شۇ ئويغا كېلىپ قالدىم، مەكتەپتىمۇ ئىشلەپ باقتىم. تۆۋەندە ئىشلەش بەك جاپالىق ئىكەن. ئۇغۇ مەيلىغۇ. رەسمىي خىزمەتچى بولمىسىڭىز كۆڭۈل ئاغرىيدىغان ئىشلار جىق بولىدىكەن. بۇرۇنغۇ پۇل يوق، باشقا ئىشلارنى ئويلاش مۇمكىنچىلىكىمۇ يوق ئىدى. ئۇنداق ۋاقىتتا باشقا ئىشلارنى خىيالمۇ قىلمايدىكەنسىز. بىرمۇنچە پۇل بار بولۇپ قېلىۋىدى، شۇنداق بىر خىيال كاللامغا كىرىۋالدى.

— نېمە ئىش قىلىشنى ئويلاشتىڭىز؟

— ئىشقۇ جىقكەن، قۇرۇق يۈيۈش دۇكىنى، گۈلخانا، پەردەزخانا دېگەندەك. لېكىن، بۇ ئىشلارنى قىلىشقا تازا كۆڭلۈم چۈشمىدى.

— بەزىدە ئادەمگە قىلىدىغان ئىش قالمىغاندەك، ياخشى ئىشنىڭ ھەممىسىنى باشقىلار قىلىپ بولغاندەك تۇيۇلىدۇ. مېنىڭچە، سىز بۇنداق نۇقتىدىن ئويلىماي، بازار نۇقتىسىدىن، ئېھتىياج نۇقتىسىدىن ئويلىشىڭ.

— ئۇنى مەن قانداق بىلىمەن؟

— ئوقىتى ئېقىۋاتقان كىشىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىنى كۆزىتىڭ، شۇ ئىشنى تېخىمۇ ياخشى قىلىش پۈرسىتى ۋە ئىمكانىيىتى بارمۇ، يوق؟ ئاشخانىنى مىسالغا ئالسىڭىز، بىر يەرگە ئاشخانا ئېچىلسىلا نېمە ئۈچۈن شۇنىڭ يېنىغىلا يەنە بىر ئاشخانا ئېچىلىدۇ؟ لېكىن سودىسى يەنىلا يۈرۈشىدۇ؟ ئوبدان ئويلانسىڭىز بۇنىڭ سىرىنى بىلەلەيسىز؟ ئېسىڭىزدە بارمۇ؟ «ئارمان تېز تاماقخانىسى» ئېچىلىپ، ئۇنىڭ يېنىغا يەنە بىر ئادەم ئاشخانا ئاچىدىغان ۋاقىتتا كىشىلەر نېمىلەر دېيىشمىگەن؟ بىراق ھازىرغىچە ئىككىسىنىڭ سودىسى ياخشى بولۇۋاتىدۇ. چۈنكى، «ئارمان تېز تاماقخانىسى»دا مىللىيچە تاماقلار ئاساس قىلىنغان. ئۇ ئاشخانىدا بولسا مەخسۇس توخۇ قوردىقىلا قىلىنىدۇ. كۆپىنچە كىشىلەر «بۇ سودىنى باشقىلار قىلىپ بولدى» دەپلا ئويلايدۇ. تېخىمۇ ياخشى قىلىشنىڭ يوللىرى ئۇستىدە ئىزدەنمەيدۇ.

گۈلپەرى ئامىنەنىڭ سۆزلىرىگە ھەيرانلا قالدى. ئامىنەنىڭ چاقماقتەك سۆزلىشىگە، ئورۇنلۇق سۆزلىرىگە، ئەتراپلىق، قايىل قىلارلىق مۇلاھىزە قىلىشىغا ھەۋەس قىلىپ قالدى ۋە: «ئوقۇغان ئادەم باشقىچە پىكىر قىلىدىغان بولىدىكەن» دەپ ئويلاپ يەنە ھەسرەتلەندى.

ــ بەك جىق گەپ قىلىپ پىلانلىرىڭىزنى قالايمىقان قىلىۋەتتىمۇ نېمە؟ ئويلىشىپ بېقىڭ دېمەكچى.

ــ ئامىنە، ياخشى گەپ قىلدىڭىز. راست گەپ قىلسام، ماڭىمۇ قىلىدىغان ئىش قالمىغاندەك بىلىنگەنىدى. سۆزلىرىڭىزنى ئاڭلاپ ئۇ خىيالىمدىن قۇتۇلغاندەك بولدۇم. لېكىن ئاران بىر كەلگىنىڭىزدە سىزنى بۇ پاراڭلارغا تۇتۇۋېلىپ سەت ئىش بولدى.

ــ مېنىڭچە، سىز توغرا ئويلاپسىز، مەن سىزنى قوللايمەن. شۇڭا ياخشىراق بىر ئىشنى باشلىۋالسىڭىز ئەلۋەتتە مەن خۇشال بولىمەن ــ دە.

قاراڭغۇ چۈشۈپ قالغىنىنى كۆرۈپ گۈلپەرى ئورنىدىن تۇردى.

ــ قاچان قايتىسىز؟ ــ سورىدى گۈلپەرى.

ــ ئۆگۈنلۈككە ئەتىگەن.

ــ ئۇنداق بولسا، ئەتە چۈشتە بىزنىڭ ئۆيگە تاماققا بېرىڭ.

بۇ تەكلىپكە ئامىنە خۇشاللىق بىلەن ماقۇل بولدى. گۈلپەرى ئىشىك تۈۋىگە بارغاندا ئامىنە ئۇنى چاقىرىۋالدى:

ـ گۈلپەرى، بىر گەپ بار ئىدى. ئاپئۇزدىن سىزنىڭ بىرەر ئىش قىلماقچى بولۇۋاتقانلىقىڭىزنى ئاڭلاپلا شۇ ئىش خىيالىمدىن كەچكەنىدى. لېكىن، ئۆزۈمۇ تازا كۆڭۈل توختىتالمىغاچقا سىزگە دېمىگەنىدىم. بايا تىندىن بېرى نەچچە قېتىم تىلمىنىڭ ئۈچىغا كەلگەن بولمىسا...

گۈلپەرى كەينىگە يېنىپ دوستىنىڭ يېنىغا كېلىپ كۈلدى:

ـ بۇنچىلىك تەكەللۇپ قىلماڭ، ئامىنە. نېمىلا گەپ بولسا دەۋېرىڭ. سىز ماڭا كۆڭۈل بۆلۈپ گەپ قىلىۋاتسىڭىز، بولغۇدەك يېرى بولسا، بامەسلىھەت بىر ئىش قىلمايمىزمۇ؟

ـ ئۇنداق بولسا، ئالدى بىلەن پەقەت ئاڭلاپ بېقىڭ. قارارنى ئۆزىڭىز چىقىرىڭ، چۈنكى ئىشنى قىلىدىغان ئادەم سىز. بۇ ئىشنىغۇ تاغام ئويلاپتىكەن، مېنىڭ پەقەت تاغامدىن ئاڭلاپلا قالغان يېرىم بار.

ئۇلار قايتىپ يەنە ئولتۇرۇشتى.

ـ قارىڭ، گۈلپەرى، تاغام ئەسلىي بۇ شەھەردە بىرەر ئىش قىلىش كويىدا يۈرگىلى ئۇزاق بولغانىدى. ئۆتكەن يىلى يىل ئاخىرىدىن باشلاپ شەھەر ئىچىگە بىر ئارامگاھ ئېچىش پىلانىنى تۈزۈپتۇ. پىلانى پۈتۈپ بولغاندا كېسەل بولۇپ قېلىپ پىلانىدىن ۋاز كەچتى.

بۇ گەپكە گۈلپەرى ئەلۋەتتە قىزىقتى.

ـ تاغىڭىزنىڭ پىلانىنى تەپسىلىي دەپ بېقىڭە.

ـ يۈرتىمىزنىڭ ئىسسىقلىقى ھەممىمىزگە ئايان.

شۇڭا ياز كەلسە ئاساسەن قوشئۆستەك جىلغىسىدا سالقىنلايمىز. تاماقلىنىش بىلەن ئارام ئېلىش بىر گەۋدىلەشتۈرۈلگەن ئارامگاھلارمۇ كۆپ. ئەمما، قاتناش مەسىلىسى بىر قىيىنچىلىق. بىرى، ئازراق بولسىمۇ چىقىم قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. يەنە بىرى، ماشىنا قىسلىقى. كۈندۈزىغۇ ياخشى. كەچلىكى دەمالىققىلا ماشىنا تېپىپ قايتىپ كەلگىلى بولمايدۇ. شۇڭا تاغام: «كىشىلەرنى ھەم يىراقتا ماڭدۇرمايدىغان، ھەم قولايلىق بولغان، ھەم سالقىن بولغان ئارامگاھنى شەھەرگىلا ئاچقىلى بولماسمۇ؟» دەپ ئويلاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن تاغام شەھەر ئىچىدىن سالقىن، شامالىلىق مۇھىت ئىزدەپتۇ. شەرقىي ئايلانما يول تەرەپ بەك سالقىن ھەم شامالىلىق. شۇنىڭ بىلەن تاغام كۆپ ئويلىنىپ، شۇ يەردىن ئورۇن كۆردى. بۇ توغرۇلۇق كەنت مۇدىرلىرى بىلەن ئاستىرتىن سۆزلىشىپمۇ قويغانىدى. ئەمدى مەن دېمەكچى، شۇ ئىشنى...

— شەھەردە ئارامگاھ ئېچىش؟— گۈلپەري ئويلىنىپ قالدى.

— مەن پەقەت تاغامنىڭ پىلانىنى دەپ قويدۇم، ئاداش.

— مېنىڭچە، بۇ ئىشنى ئويلىشىپ باقساق بولغۇدەك. ئارامگاھنىغۇ پۇل چىقىرىپ ياسارمەن. لېكىن، مەن بۇ ئىشنىڭ ئەھلى بولمىسام، قانداق يۈرۈشتۈرۈپ كېتەرمەن؟

ـ شۇ ئىشنىڭ تىلىنى بىلمىدىغان بىرەرىنى ئىشقا سالمامسىز؟

گۈلپەرى:

ـ ماقۇل، رەھمەت سىزگە، ئويلىنىپ باقاي، ـ دېدى ـ يۇ، بىراق كۆزى يەتمىدى.

ـ ئۆزىڭىزنى مەجبۇرلىماي ئوبدان ئويلىنىپ بېقىڭ. ئەگەر قىلىش قارارىغا كەلسىڭىز مەن تاغامدىن پىلانىنى ئېلىپ بېرىمەن، پايدىلىنارسىز.

گۈلپەرى رەھمەت ئېيتىپ ئۆيدىن چىقتى. ھاۋا سوغۇق ئىدى. ئۇ تاكسى توسۇماقچى بولدى ـ يۇ، ئەمما ئامىنەنىڭ تەكلىپىنى يەنمۇ ياخشىراق ئويلىنىپ بېقىش مەقسىتىدە پىيادە ماڭماقچى بولدى. ئۇ چوڭ يولنىڭ دوقمۇشىغا كەلگەندە ئالدىدىن كېلىۋاتقان بىرنەچچە ئايالنى كۆرۈپ يولنىڭ بىر چېتىگە ئۆتتى. ئۇ ئايالار كوچىدا ئۆزلىرىلا بارەك يۇقىرى ئاۋازدا سۆزلىشىپ كېلىۋاتاتتى.

ـ رابىيە، بۇ كىيىمىڭىز بىلەن بۇگۈنكى چايدا ھەممىنىڭ كۆزىدىن ئوت چىقىرىۋېتىدىغان بولدىڭىز.

ـ ھېلىقى «ئۆمەك باشلىقىنىڭ قىزىمەن» دەپ گىدىيىپ يۈرگەن پور سېمىزنىڭ ئىچىگە ئوت كەتسۇن ئىلاھىم.

ـ ئۇنىڭغا ئۆزىڭىزنى بىر كۆرسىتىپ قويىدىغان بولدىڭىز، رابىيە.

ـ ئاتىڭىزنىڭ شەھەر باشلىقى ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ سىز بىلەن قېرىشقىنىنى ئۇنىڭ.

ـ ئەمدى كۆرسۇن.

ئۇ ھەقىقەتەن رابىيە ئىكەن. يۈرىكى «قارتتىدە» قىلىپ قالغان گۈلپەرى يۈزىنى ئىسسىتقان بولۇپ، قولى بىلەن يۈزىنى توسۇۋالدى. بىراق، ئۇلارنىڭ يول بويىدىكى بىراۋغا دىققەت قىلغۇدەك چولىسى يوق ئىدى. قايسىدۇر بىر قىزنىڭ غەيۋىتىنى قىلىشقىنىچە ئۆتۈپ كەتتى.

شۇ ھامان گۈلپەرنىڭ كۆز ئالدىغا ئۆمەرنىڭ ۋەيرانە ھالىتى كەلدى. ئۆمەر بىر رومكا ھاراققا دۇم چۈشۈپ پەسلىشىپ يۈرىدۇ. رابىيە بولسا كىيىمنىڭ ئېسىلىنى كىيىپ، ئۆزىنى كۆز ـ كۆز قىلىش ئۈچۈن رېستوراندىن بېرى كېلەلمەيدۇ.

«ئۆمەرگە چوقۇم بىر ئىش بولدى؟ بىچارە ئۆمەرجان، سىزگە نېمىمۇ بولغاندۇ؟ بۇرۇن قانداق چوڭ، كاتتا پىلانلار بىلەن يۈرىدىغان بولغىيتتىڭىز ـ ھە؟» گۈلپەرى ئۆمەرگە ئېچىندى. شۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭدا تۈيۈقسىز بىر خىيال پەيدا بولۇپ ئۇنى ئەندىكتۈرۈۋەتتى. «ياق، ياق، بۇ بولمايدىغان ئىش!» گۈلپەرى ئۆزىدىكى بۇ خىيالدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن تىرىشتى. لېكىن، «كەسىپ ئەھلى دېگەن ئۆمەرجان شۇغۇ» دېگەن خىيال ئۇنىڭ باشقا خىياللىرىنى مەغلۇپ قىلىپ، ئۇرۇنۇشلىرىنى بىكار قىلىۋەتتى...

※ ※ ※

بۇگۈن چۈشتە ئامىنە ئۆيىگە مېھماندارچىلىقىغا

كېلىدىغان بولغاچقا، ئۇلار ئەتىگەندىلا كۆڭۈل قويۇپ تەييارلىق قىلدى. مېھمان ئۈچۈن خۇشاللىق بىلەن پايپېتەك بولۇۋاتقانلىقى گۈلپەرى بىلەن خەلچەم ئىككىسىگە ئايان ئىدى. «گۈلپەرىنى دوستۇم» دەپ بىلگەن، ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ۋاقتىدا ئۇنىڭ ئىشلىرىغا قولىدىن كېلىشچە ياردەم بەرگەن، كۆڭۈل بۆلگەن، غېرىب كۆڭلىگە زوق ـ ھەۋەس ھېسلىرىدىن ئۇرۇق تەرگەن بۇ دوستىنى بۇرۇن قولىنىڭ قىسلىقىدىن بىرەر قېتىممۇ مېھمان قىلىپ باقمىدى، ھەتتا مەكتەپنىڭ ئالدىدىكى كىچىك تاللا بازىرىدىن ئىككى يۈەنلىك ماروژنىمۇ ئېلىپ بېرەلمىدى. شۇڭا بۇگۈن ئۇنى ياخشى كۈتۈش كېرەك.

گۈلپەرى ئالدىراپ يۈرۈپمۇ ئاخشامقى خىيالىنى ئۆزىدىن نېرى قىلالمىدى. شۇ سەۋەبلىك كېچىچىمۇ تۈزۈك ئۇخلىيالمىغانىدى. ئامىنەنىڭ تەكلىپى بارغانچە ئۇنىڭغا ئورۇنلۇقتەك، ئىستىقبالى پارلاق ئىشتەك تۇيۇلۇشقا باشلىدى. ئۇ بۇ تەكلىپنى قانچىكى ئورۇنلۇق دەپ بىلگەنچە ئۆمەر ئۇنىڭ يادىغا شۇنچىكى كۆپ كېلەتتى. ئارقىدىن ئامىنەنىڭ «كەسىپ ئەھلىدىن بىرنى ئىشقا سال» دېگەن گېپى قۇلاق تۈۋىدە جاراڭلايتتى. ئاخشام مۇشۇنداق روھىي ھالەتتە بولۇپ، ھەم جىددىيلىكتىن، ھەم خۇشاللىقتىن ئۇخلىيالمىغان گۈلپەرى ئاخىرى: «نېمىلا بولسا ئۆمەرجان بىلەن كۆرۈشۈپ ئەھۋالىنى بىلىپ باقاي. ئۇنغىچە ئامىنەنىڭ تەكلىپىنى ۋە بۇ ئويۇمنى ئاپاملارغا ئۇقتۇرماي تۇراي.

بولمىسا، ئارتۇقچە ئەندىشە قىلىپ، ئىشتىن چىقىپ چىقارمىسۇن، مېنىمۇ ئىككى تايىن قىلىپ قويمىسۇن» دېگەن يەرگە كېلىپ تەسلىكتە ئۇخلاپ قالغانىدى.

ئامىنە بۇ ئىللىق ئائىلىدىكى مېھماندارچىلىقتىن ھەقىقەتەن خۇش بولدى. بولۇپمۇ ئۆزى خېلى پىشىپ بىلىدىغان، قەيسەرلىك بىلەن ياشاۋاتقان بۇ بىر ئائىلە كىشىلىرىنىڭ ئىقتىسادىي قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلغىنىغا خۇرسەن بولدى. خەلچەم ئوچاق بېشىدا ئاۋارە بولۇۋاتقاندا ئامىنە گۈلپەرىدىن سورىدى:

ــ قانداق، ئاخشامقى تەكلىپىمنى ئويلىشىپ باقتىڭىزمۇ؟ مەنغۇ شەھەر ئىچىگە ئارامگاھ ياراشماس دەپ ئويلايمەن. شۇڭا بۇ تەكلىپ بىلەن سىزنىڭ باشقا پىلانلىرىڭىزغا دەخلى قىلىپ قويماي، دەپ ئەنسىرەۋاتىمەن.

ــ ياق، ئامىنە، مەن ئارامگاھ ئېچىشنى مۇۋاپىق كۆرۈپ قالدىم. سىزگە رەھمەت!

ــ راستمۇ؟

ــ راست ئېيتىۋاتىمەن. ئاخشام مەن ئۆيگە قايتىپ كېلىپ ناھايىتى كۆپ ئويلاندىم. مەن قىلماقچى بولغان، تاپالمايۋاتقان كۆڭلۈمدىكى ئىش شۇ ئىكەن.

ــ ئۇنداقتا، ئۇ يەرنى باشقۇرىدىغان ئادەمنى تاپتىڭىزمۇ؟ بۇ بەك مۇھىم جۇمۇڭ.

گۈلپەرى دەسلەپتە ئۆمەر ھەققىدىكى گەپنى ئامىنەگە دەپ ئۇنىڭ پىكرىنى ئېلىپ بېقىشنى ئويلىغانىدى، لېكىن ھازىر ئۆمەر توغرۇلۇق ئۆزىمۇ ئېنىق بىر

ئەھۋالنى بىلمىگەچكە، ئۆمەر ھەققىدە دېمەي تۇرۇشنى مۇۋاپىق كۆرگەنىدى.

ــ ياق، بۇ توغرۇلۇق ئويلىشىپ باقمىدىم، ــ دېدى گۈلپەرى يالغان ئېيتىۋاتقانلىقىنى چاندۇرماسلىق ئۈچۈن، ــ مەن يەنە بىرنەچچە كۈن ئويلىشىپ باقاي، شۇ ئورۇننى كۆرۈپ باقاي. ئاندىن ئاپامنى قايىل قىلمىسام بولمايدۇ. شۇ جەريانىدا ئاستىرتىن شۇ ئىشقا يارايدىغان ئادەمنى ئۇقۇشۇپ باقمايمەنمۇ؟

ــ توغرا ئويلاپسىز. بىر گەپنى دېسەم كۆڭلىڭىزگە كەلمەسۇن. تاغام بۇنى ماڭا ئالاھىدە تاپىلىدى. سىزنىڭ مۇستەقىل ئىش تەۋرىتىپ باقماقچى بولغانلىقىڭىزنى بىلىپ بۇ گەپنى سىزگە دېدىم، چۈنكى ھازىر بىزدە پۇلنى باستۇرۇپ يېتىپ: «تۇرمۇشىمىزغا كەڭ ـ كۇشادە يەتسە بولدى» دەيدىغانلار جىق. ئەمما، سىز ئۇلاردەك يول تۇتمىدىڭىز. شۇنداقتىمۇ بۇ گەپنى يوشۇرۇن تۇتۇڭ. كەنت بىلەن توختاملىشىپ بولمىغىچىلا باشقا ئادەملەرگە دەپ يۈرمەڭ.

ــ مەقسىتىڭىزنى چۈشەندىم، مەن چوقۇم بۇ قىممەتلىك مەخپىيەتلىكنى ساقلايمەن.

ــ ئەمىسە سىزدىن خاتىرجەم بولدۇم، بۇ ئىشقا كۆڭلىڭىزنى ھەقىقىي توختاتقان كۈنى ماڭا تېلېفون قىلىسىڭىز تاغام بىلەن ئالاقىلىشىپ بېرىمەن.

ــ بولىدۇ، ھە، راست، ئامىنە، مەن بۇ ئىشنى ھازىرچە ئاپامغا دېمەي تۇردۇم. ئاپامنىڭ ئەنسىزلىكىنى بىلىسىز، رايىمنى ياندۇرۇپ قويمىسۇن دەيمىنا. شۇڭا

پاراڭ ئارىلىقىدا ئېغىزىڭىزدىن چىقىپ كەتمىسۇن.

ــ بولىدۇ، مەنمۇ بۇ قىممەتلىك مەخپىيەتلىكنى ساقلايمەن.

بۇ گەپتىن ئىككىسى كۈلۈپ كېتىشتى.

گۈلپەرنىڭ خىيالىغا ئۆمەر كىرىۋالدى. شۇڭا ئامىنە ئۇزۇشى بىلەنلا گۈلپەرى تاقەت قىلىپ تۇرالماي، ئۆمەرنىڭ ئاپىسى ھەجگە مېڭىش چېيى بەرگەندە بىلىۋالغىنى بويىچە ئۇنىڭ ئۆيىگە باردى.

دەرۋازا ھاڭغىرقاي ئوچۇق، بۇرۇنقى سەرەمجان ھويلا قالايمىقان، ئىشىك ئالدىغا ئەخلەت دۆۋىلىنىپ قالغان، يان تامنىڭ تۈۋىنى چاشقان كولاپ ھالىنى قويمىغان... گۈلپەرى بۇ ئالامەتلەرگە قاراپ بىر ۋەيرانچىلىقنى ھېس قىلىپ يۈرىكى ئېچىشىپ كەتتى.

ئۇ ئۇدۇلدىكى ئىشىكنىڭ قىيا ئوچۇقلۇقىنى كۆرۈپ ئىشىكنى ئاچتى. ئۆيئىچى تېخىمۇ ۋەيرانە ئىدى. ئۆي جاھازلىرىنى توپا ـ چاڭ باسقان، كاڭغا يوتقان ـ كۆرپىلەر قالايمىقان دۆۋىلەپ قويۇلغان، ئوتتۇرىدىكى شىرە ئۈستىگە يۇيۇقسىز تەخسە ـ چىنىلەر تىزىلغان، مەشنىڭ ئالدى كۈل بىلەن تولغان، تېلېۋىزور شىرەسىنىڭ ئۈستىدە بىرنەچچە پارچە نان توپا بېسىپ تۇرغان، ئىشىك تۈۋىدە بولسا يىغىپ قويۇلغان ئەخلەتنىڭ ئۈستىگە سۈپۈرگە تاشلاپ قويۇلغان... ئەگەر بۇ ئۆيىنىڭ تېگىگە چاقچۇق يېيىتىلمىغان، ئۆينىڭ تورۇسى گەجدىن زىننەتلەنمىگەن، ئۆيدە 29 دىيۇملۇق رەڭلىك تېلېۋىزور، VCD ئاپپاراتى، توڭلاتقۇ بولمىغان

بولسا بۇ ئۆيده بىر ئادەم زاتىنىڭ ياشىغانلىقىغا كىشىنىڭ ئىشەنگۈسى كەلمەيتتى.

ئاشۇنداق مەينەتچىلىكلەر ئىچىده ــ سۈرتۈلمىگىلى خېلى ئۇزاق بولغان سافاغا چۆكۈپ ئۆمەر خىيالغا پېتىپ ئولتۇراتتى.

ئۆمەر بايانىندىن ئوتنى تۇتاشتۇرۇپ قويغان بىلەن تېخى چەكمىگەن تاماكىسىنىڭ كۆيۈپ بىر يەرگە بارغانلىقىنى كۆرۈپ يەرگە تاشلىۋەتتى ۋە پەرۋاسىزلىق بىلەن بېشىنى كۆتۈرۈپ:

ــ ھە، باشلىق ئاتاڭنىڭ راھىتىنى كۆرمەي يەنە نېمىگە كەلدىڭ؟ــ دەپ سوردى. ئۇنىڭ گۈلپەرنى خاتا تونۇپ قالغانلىقى ئېنىق ئىدى. قارىغاندا ئۇنى رابىيە دەپ قالغان چېغى.

گۈلپەرى ئۆمەرگە سەپسالدى: ئۇنىڭدا بۇرۇنقى سالاپەت، ئىللىق چىراي، قىزغىن ھالىنىڭ ئىزىمۇ قالمىغانىدى. ئۆسۈپ كەتكەن چاچ ـ ساقىللا ئۇنى تولىمۇ بىچارە ۋە ئاۋارە كۆرسىتەتتى. بىر چاغلاردا ئۆزىنى ياخشى كۆرگەن، ئۆزىنىڭمۇ كۆڭلىگە ئىسسىق ئۆتكۈزۈپ قويغان يىگىت مۇشۇ ـ ھە؟ بۇنىڭدىن گۈلپەرنىڭ يۈرىكى تارتىشىپ كەتتى.

ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن بايانىندىن بېرى شامال كىرىپ تۇرغاچقىمۇ ياكى مەشتىكى كۆمۈر كۆيۈپ ئاز قالغاچقىمۇ ئۆي ئىچىدىن سوغۇق چىقىپ تۇراتتى.

ــ ئۆمەرجان!

گۈلپەرى ئاستا چاقىردى. ئۆمەر چۆچۈگەندەك بولۇپ

بېشىنى كۆتۈردى، ئاندىن ئىشەنگۈسى كەلمىگەندەك بىر پەس تۇرۇۋېتىپ ئورنىدىن تۇرۇشقا ئالدىرىدى.

— سىز... سىز... گۈلپەرىمۇ؟ گۈلپەرى، بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىپ يۈرىسىز؟

گەپلىرىدىن ئۆمەرنىڭ كەيپلىكتىن تولۇق يېشىلىپ بولالمىغانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى.

— سىزنى يوقلاپ كەلدىم.

— مېنى؟

ئۆمەر ئاستا گۈلپەرىنىڭ يېنىغا كەلدى. گۈلپەرىگە تىكىلىپ قاراپ تۇرۇۋېتىپ كېيىن ئەلەملىك كۈلدى.

گۈلپەرى سومكىسىنى بىر چەتكە قويۇپ مەشكە كۆمۈر سېلىشقا باشلىدى، ئاندىن چۆگۈنگە سۇ ئېلىپ مەشنىڭ ئۈستىگە قويدى. بۇنىڭغا قاراپ بايا تىدىن گاڭگىراپ قالغان ئۆمەر گۈلپەرىنىڭ يېنىغا كەلدى:

— چايداندا قاينىق سۇ بار ئىدى. ئەستا، مېنى خىجىل قىلماڭ، ئەكېلىڭ، ئەخلەتنى ئۆزۈم ئېلىۋېتەي.

— سىز ئۆينىڭ ئىگىسى بولغاندىكىن، چايىنى ئۆزىڭىز دەملەڭ.

— ماقۇل، ماقۇل.

بولۇۋاتقان ئىشلاردىن مەستلىكى تولۇق يېشىلگەندەك بولغان ئۆمەر چاي دەملەشكە تۇتۇندى. گۈلپەرى بولسا ئەخلەتنى سۈپۈرۈپ ئېلىپ جايىغا جۆندىۋەتكەندىن كېيىن ئۈستەل ئۈستىنى بېسىقتۇرۇپ، ئۆزى ئەكەلگەن مېۋە ـ چىۋىلەرنى تىزدى. شۇندىلا ئۇ تونۇردىن يېڭى قومۇرۇلغان نان ئالغاچ كەلمىگىنىگە پۇشايمان قىلدى.

ئۇنغىچە مەشتىكى كۆمۈر گۈرۈلدەپ كۆيۈپ ئۆي ئىللىدى. ئۆمەر تەمى چىققان چاينى ئەكىلىپ خىجىللىق ئارىلاش كۈلۈپ چىنىگە چاي قۇيدى.

ــ كىلىپ ئولتۇرۇڭ، مېۋە يەڭ،ــ دېدى گۈلپەرى. ئۆمەر كىلىپ ئۇنىڭ ئۇدۇلىسىدا ئولتۇردى.

ــ ھەي، نېمە دېسەم بولار؟ سىزنى كىلەر دەپ ئويلىمىغان ئىدىم، لېكىن سىزنى كۆرۈپ ھەقىقەتەن خۇش بولدۇم. بىراق، كەلمىسىڭىز بەك ئوبدان بولاتتى. نېمىشقىمۇ كەلگەنسىز؟

ئۆمەر بېشىنى كۆتۈرەلمەي قالدى. شۇ گەپلەرنى دەۋاتقاندا ئاۋازى بىلىنەرلىك تىترىدى، سولغۇن چىرايىدا ئازاب ئىزنالىرى روشەن كۆرۈندى.

ــ سىزدىن ئەھۋال سوراپ كەلدىم،ــ دېدى ئۆمەرنىڭ روھىي ھالىتىدىن ئىچى سىيرىلىپ كەتكەن گۈلپەرى.

ــ مېنىڭ ئەھۋالىم بولسا مۇشۇ...

گۈلپەرى بىر تال ئالمىنى ئاقلاپ يېرىمىنى كېسىپ ئۆمەرگە سۇندى. ئۆمەر قولى تىترىگەنچە ئالمىنى ئالدى.

ــ ئىشلىرىمنى ئاڭلىغانسىز؟ــ سورىدى ئۆمەر ئالمىنى بىرنى چىشلەپ قويۇپ.

ــ ياق، مەن يېزىدىن قايتىپ كەلگىلى ئەمدى نەچچە كۈن بولدى. تېخى بىرەرسى بىلەن كۆرۈشكۈدەك بولمىدىم.

ئۆمەر ئىشەنمىگەندەك گۈلپەرىگە قارىدى ۋە ئالمىنى زەردە بىلەن چىشلەپ يېيىشكە باشلىدى.

ــ لېكىن، سىزنى بىر ئاشخانىنىڭ ئالدىدا كۆرگەنىدىم... ئۆمەرجان، سىز مۇنداق يۈرمەسلىكىڭىز كېرەك ئىدى.

ئۆمەر جىمىپ كەتتى، ئاندىن بېشىنى «شارتتىدە» كۆتۈردى:

ــ شۇڭا مېنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇ ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىمنى بىلگۈڭىز كەلدى، شۇنداقمۇ؟ مەن بىلىمەن، سىز بىراۋنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈلپەت، ئەلەم ئۈستىدىن كۈلىدىغان قىز ئەمەس. مەن باشقا گەپ قىلماي. سىزنىڭ ھازىر قىزىقىدىغىنىڭىز ھەم ئىچىڭىزنى پۈشۈرۈۋاتقان ئىش توغرۇلۇق سۆزلەي. مېنىڭمۇ پىغانىم ئۆرلەپ تۇراتتى.

ئۆمەر ئورنىدىن تۇرۇپ سافانىڭ كەينىدىن يېرىم بوتۇلكا ھاراقنى ئالدى. بۇنى كۆرگەن گۈلپەرنىڭ ئاچچىقى كەلدى.

ــ ئۆمەرجان، نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز؟ سىز ئۆزىڭىزنى تارتماقتا يوق، ئۆزىڭىزنى مۇشۇنداق نابۇت قىلىدىغان يولغا ماڭسىڭىز قانداق بولىدۇ؟ ئۇنى يەنە ئىچكىلى تۇرسىڭىز، مەن سىزنىڭ يېنىڭىزغا بىكارغا كەلگەن بولمايمەنمۇ؟

ــ ئاچچىقلانماڭ، گۈلپەرى، بۇرۇن ئىچ پۇشۇقۇمنى چىقىرىش ئۈچۈن، ئاچچىقىمنى بېسىش ئۈچۈن ئىچكەن بولسام، بۈگۈن سىزنىڭ مېنىڭدەك بىر ئادەمنى ئادەم ئېتىپ يوقلاپ كەلگەنلىكىڭىزنىڭ ۋە سىزنى كۆرگەنلىكىمنىڭ خۇشاللىقى ئۈچۈن ئىچىمەن... ئاندىن

ئۆزۈمنى قويۇپ بېرىپ دەرىلىرىمنى پۈخادىن چىققۇدەك بىر سۆزلىۋالاي.

بۇ گەپ بىلەن گۈلپەرى ئۇنى توسۇشنى خالىمىدى. ئۆمەر ئالما، ئاپىلىسىنىنى زاكۇسكا قىلىپ، ھاراقنى غۇرتۇلدىتىپ ئىچىشكە باشلىدى.

ئۆمەر ئېغىر تىنىۋېتىپ سافاغا پۈتۈن ئېغىرلىقى بىلەن تاشلاندى ۋە ئاچچىق كۈلۈپ قويۇپ دېدى:

— ئەمدى مەن سۆزلەي.

ئون ئالتىنچى باب

يىگىت بېشى ئېگىلدى

تويدىن كېيىن ئۆمەرنىڭ ئىشلىرى تېخىمۇ يۇرۇشۇپ كەتتى. ئاپىسى ئۇنىڭدىن رازى، رابىيە بولسا بارغانچە كۈچىيىۋاتقان قىزغىنلىقى بىلەن «ۋاي ئاپا! ۋاي ئۆمەرجان!» دەپ پايپېتەك بولۇپ يۈردى. شۇڭا، ئاپىسى ئىككىسىنىڭ بەخت ـ سائادىتى ئۈچۈن تىلەك تىلەپ ئۇزۇندىن ـ ئۇزۇن تەسۋى سىيرىپ ئولتۇراتتى. رېستورانىنىڭ سودىسىمۇ ئۆز يولىدا يۇرۇشۇپ مېڭىۋاتاتتى. تويغا بىر ئاي قالغاندا بانكىدىكى قەرز پۇلىمۇ ھەل بولدى. شۇنداق قىلىپ ئۆمەر قىرىق تۆمەن كويدەك پۇلنى ئەتە ـ ئۆگۈن بولىدىغان پايدىنىڭ ھۆزۈرىغا چۆمۈلۈپ تۇرۇپ ھامۇت ھاجىمغا ئىككى قوللاپ تۇتقۇزدى.

ئۆمەر ئەمدى ئاپىسىنىڭ مېھرىگە چۆمۈلۈپ، رابىيەنىڭ تاتلىق گەپلىرىدىن مەست بولۇپ، كۈنسېرى ئېقىۋاتقان بەرىكەتلىك سودىسىدىن شادلىنىپ، بەختىيار، تىنچ ـ خاتىرجەم ھاياتنىڭ پەيزىنى سۈرىدىغان يەرگە كەلگەنىدى.

بىر كۈنى تاماقتىن كېيىن رابىيە ئەركىلەپ

ئولتۇرۇپ نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان ئۆمەرگە تەكىتلەپ كېلىۋاتقان ئارزۇسىنى يەنە تىلغا ئالدى:

— ئۆمەرجان، بىز قاچان بىنا ئۆي ئالىمىز؟ يەرلىك ئۆيلەرغۇ ياخشىكەن، كىرىپ ـ چىقىشتا قولايلىق، يازدا ئۆگزىسى سالقىن لېكىن، ئەپسىز تەرەپلىرىمۇ كۆپ ئىكەن. كۆرۈۋاتىسىز، مەن بەك جاپا تارتىپ كېتىۋاتىمەن. مۇنداق جاپا ئۇسسۇلچىنىڭ فىگۇرىسىنى ئاسانلا بۇزۇپ قويىدۇ. بەدەن سۇپىتى بۇزۇلغان ئۇسسۇلچىنىڭ سەھنىگە چىققىنى ئۆزىنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەرگىنى...

— بولدى، رابىيە، بۇ گەپلەرنى بەك جىق دەپ كەتتىڭىز، — دېدى ئۆمەر چاقچاق ئارىلاش، — بۇ گەپلەر ماڭا ياد بولۇپمۇ كەتتى. ئەمدى دېيىش تۇغرا كەلسە، سىز «بىز قاچان بىنا ئۆي ئالىمىز؟» دەپ باشلاپلا بېرىڭ، قالغىنىنى ئۆزۈم دەۋېتەي.

— سارائىنىڭ دەۋاتقان گېپىنى، — رابىيە ئۆمەرنى يالغاندىن مۇشتلاپ ئۇنىڭغا يېپىشتى، — راست گەپ قىلىڭە، ئۆمەرجان.

— دېدىمغۇ، هامۇت هاجىم بىلەن بولىدىغان سودا پۈتسۇن دەپ.

رابىيە دومسىيىپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ئۆمەر بولسا ئامېرىكىنىڭ بانكا بۇلاش مەزمۇن قىلىنغان بىر كىنوسىنى بېرىلىپ كۆرۈۋاتاتتى.

— ئۆمەرجان، — دېدى رابىيە بىر چاغدا سىرلىق كۈلۈپ، — ماڭا راست گەپنى دەپ بېقىڭە، بىزنىڭ زادى قانچىلىك پۇلىمىز بار؟

ئۆمەر رابىيەگە هەيران بولۇپ قارىدى.

— نېمە بۇ گەپنى قىلىپ يۈرىسىز؟ — دېدى ئۆمەر يەنە تېلېۋىزورغا قاراپ.

— دەپ بېقىڭە؟

— تېخىچە بىلمەيۋاتامسىز؟ ھازىرغىچە رېستوران ئاچقۇچە ئالغان قەرزلەرنى قايتۇرۇۋاتىمىز؟

رابىيە كۈلۈپ باش چايقىدى:

— باشقىلارغىغۇ شۇنداق دەڭ، ئەمدى ماڭمۇ شۇنداق دەمسىز؟

— مەن راست گەپ قىلىۋاتىمەن.

— بولدى، ئۆمەرجان، مەن باشقا بىرىگە دەپ يۈرمىگەندىكىن.

— ھەي، — ئۆمەر ئەجەبلەنگەن ھالدا رابىيەگە قارىدى، — سىز مېنى جىق پۇلى بار دەپ ئويلايدىغان ئوخشىمامسىز؟

— شۇنچە چوڭ رېستوران كۈندە «پۇل، پۇل» دەپ گۈرۈلدەپ مېڭىۋاتسا...

— رېستورانىمىڭ «پۇل، پۇل» دەپ گۈرۈلدىگىنى بانكىدىكى، يېقىن ـ يورۇقلاردىكى قەرزلەرنى ئېسىمگە سېلىپ سىگنال بەرگىنى.

— ياۋاللا، ئۆمەرجان، — دېدى رابىيە نېمىگىدۇر ئىشەنگۈسى كەلمىگەندەك ھېسسىياتتا، — باشقىلار سىرتتا سىزنى يىگىرمە ـ ئوتتۇرا تۇمەننى قىرلىۋەتتى، دەپ يۈرۈۋاتسا...

— قەدىرلىكىم، ئۇ گەپلەرگە ئىشەنمەڭ. لېكىن شۇنىڭغا ئىشىنىڭكى، سىزنى يەرگە قاراتماي باققۇدەك پۇلۇم بار.

بۇ گەپ بىلەن رابىيەنىڭ چىرايىدىكى قىزغىنلىق ياندى.

ــ ئۇنداق بولسا، ــ دېدى رابىيە ئۆمەردىن ئاجرىلىپ بوش ئاۋازدا، ــ سىز ھازىرغىچە قەرز قايتۇرۇۋاتامسىز؟

ــ ھەئە.

ــ بۇ قەرز قاچان تۈگەيدۇ؟

ــ يەنە ئون يىلدا.

رابىيە بىر خىل ئۈمىدسىز كەيپىياتتا ئولتۇرۇپ قالدى، ئاندىن لېۋىنى چىشلەپتىپ سورىدى:

ــ رېستۇراندىن تاپقان پۇلىڭىز ھەممىسى قەرزگە كېتەمدۇ؟

ــ پايدىنىڭ بىر قىسمى بانكا قەرزىگە، بىر قىسمى باشقىلاردىن ئالغان قەرزگە ماڭىدۇ. يەنە بىر قىسمى ئىش ھەققى، توك پۇلى دېگەندەك تاراق ــ تۇرۇقلارغا كېتىدۇ. قالغىنى رابىيەنىڭ يانچۇقىغا چۈشىدۇ.

ئەمما، بۇ گەپكە رابىيە كۈلمىدى.

ــ ئايدا قانچىلىك بىرنېمە قالىدۇ؟

ــ ئوخشاشمايدۇ. يازدا ئارانلا ئىزى چىقسا بولىدى. قىشتا ھوسۇل ھەرھالدا ياخشى. سىزنىڭ مائاشىڭىزنى بىرنەچچە قاتلايدۇ.

رابىيە بوشاشقان ھالدا ئولتۇرۇپ قالدى. «قانداق گەپ بولۇپ كەتتى بۇ؟ لاۋبەن، لاۋبەن دەپ ئېغىزىمىزغا بىر كەلتۇرۇپ يۈرسەك... ئۆمەرجان بىرمۇنچە قەرزنىڭ گېپىنى قىلمىدىغۇ؟» بۇ ئەلەملىك خىيال رابىيەنى لاسسىدە قىلىپ قويدى.

رابىيە جىمىپ كېتىۋىدى، ئۆمەر ئۇنىڭغا قارىدى. رابىيە دەرھال ئۆزىنى ئوڭشىۋېلىشقا ئۇلگۈردى. بىراق، شۇ كۈنى نېمىشقىدۇر رابىيەنىڭ قولى ئىشقا بارمىدى. كەچلىكى «مىجەزىم يوق تۇرىدۇ» دەپ يېتىۋېلىپ تۇنجى قېتىم قېيىنئانىسىغا تاماق ئەتكۈزدى.

شۇ كۈندىكى ئۆمەر ئۈچۈن ئادەتتىكىچىلا، رابىيە ئۈچۈن كۆڭۈلسىز بولغان سۆھبەتتىن كېيىن رابىيەنىڭ كۆڭلى پەقەت ئارامىدا بولمىدى. ئاردىدىن بىرنەچچە كۈن ئۆتۈپ رابىيە يەنە بۇ ھەقتە ئېغىز ئېچىپ قالدى.

ــ ئۆمەرجان، راستلا پۈلمىز يوقمۇ؟ بىرمۇنچە قەرز بىلەن ياشاۋاتمىزمۇ؟

ئەمدى ئۆمەر بۇ گەپكە رەسمىي دىققەت قىلىپ قالدى.

ــ رابىيە، بۇ گەپنى ئۆتكەندىمۇ سورىغان ئىدىڭىز. ئىشەنگۈڭىز كەلمىسە بانكىغا بېرىپ ئېنىقلاپ بېقىڭ.

ــ ئۇنىڭ نېمە ھاجىتى؟ راست گەپ قىلسىڭىزلا بولمىدىمۇ؟

ــ رابىيە، مەن راست گەپ قىلىۋاتىمەن. بىرمۇنچە قەرز بىلەن ماڭغان رېستوران بۇ.

ئەمدى رابىيەمۇ قىزىشتى:

ــ ئۇنداق بولسا، ھېلىقى ھاجىمغا بەرگەن پۇلچۇ؟

ــ ئۇنىمۇ بانكىدىن ھەل قىلدىم، بىر قىسمىنى دوستۇمدىن ئالدىم.

ــ نېمە دەيدىغانسىز ئەمدى...

ــ رابىيە، ــ دېدى جىلە بولۇپ قالغان ئۆمەر ئۆزىنى بېسىۋېلىشقا تىرىشىپ، ــ مەن سىزگە دېسەم، سىز

ئىقتىسادىي ئىشلارغا كۆڭۈل بۆلمەي، خىزمەتكىزنى ئوبدان قىلىپ، ئۆيىنى گۈلدەك تۈتۈپ مېنى خاتىرجەم قىلىڭ. قالغان ئىشلارنى ماڭا قويۇپ بېرىڭ.

رابىيە ئولتۇرۇپلا قالدى. قۇلاق تۈۋىدە «قەرز» دېگەن سادا ياڭراپ توختىمايۋاتقاندەك بولدى. شۇ كېچىسى رابىيە پەقەت ئۇخلىيالمىدى. «ئاپاملارنىڭ ئالدىدا چوڭ سۆزلەپ، چوڭ كۆرسىتىپ، ماختىنىپ تۇرۇپ تەگكىنىم مۇشۇنداق ئادەم بولۇپ چىقتىمۇ؟ قېنى مېنىڭ دوستلىرىمنىڭ ئالدىدا ماختىنىپ يۈرگىنىم، باشقىلارنىڭ ئالدىدا كېرىلىپ كەتكىنىم... ئۇلار ئۆمەرجانىنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەردار بولغان بولسا شۇ ماختانغانلىرىمغا، كېرىلگەنلىرىمگە ئارقامدىن كۈلگەندىمۇ؟ تۇۋا! مەن ئەمدى... مۇشۇنداق كېتىۋەرسە ئەتە ـ ئۆگۈن نېمە بولىدۇ؟ ناۋادا رېستوران ماڭماي قالسا، سودىدا زىيان تارتسا... ۋاي خۇدايىم، بىنا ئۆيي ئېلىشقۇ نېرى تۇرسۇن، قەرزنىڭ دەردىدە جان باقمىلىمۇ بولارمۇ؟ ناۋادا شۇنداق بولۇپ قالسا دوست ـ دۇشمەن ئالدىدا، ئاتا ـ ئانامنىڭ ئالدىدا قانداق يۈز كۆتۈرۈپ يۈرەلەيمەن؟ ئاتا ـ ئانام باشقىلارنىڭ ئالدىدا گەۋدىسىنى قانداق تىك تۇتۇپ يۈرەلەيدۇ؟ ئەستا، پوقتەكلا بىر ئىش بولدىغۇ بۇ...» رابىيە ئويلىغانچە قورقۇپ كەتتى، مۇدھىش بىر خىيال ئۇنىڭ يۈرىكىنى مۇجۇشقا باشلىدى.

شۇنىڭدىن كېيىن گەرچە رابىيە ئۆزىنى ئۇنداق يامان خىيالنى قىلماسلىققا ئۇندەپ، «تېرە سودىسىدىن كۆپ پايدا ئېلىپ قالار» دېگەن ئوي بىلەن ئۆزىنى

ئۇمىدلەندۇرۇپ يۈرگەن بولسىمۇ، بىراق ئۆمەردىن قېيىدىغۇسى، باتىنغۇسى كېلىدىغانلا بولۇپ قالدى. شۇنداق بولغاچقا ئۆيدە غۇژ ـ غۇژ پەيدا بولۇشقا باشلىدى.

بىر قېتىم رابىيە «گىرىم قىلىشقا ئۇلگۈرەلمىگۈدەكمەن، خىزمەتكە كېچىكىپ قالغۇدەكمەن» دېگەن گەپ بىلەن ئەتىگەنلىك ناشتىنى ئاپىسىغا تەييارلاتقۇزۇۋېدى، ئۆمەر ئۇنىڭ بىلەن تەرگىشىپ قالدى. ئۆمەر:

ــ گىرىم قىلىش ئاپىدىنىمۇ مۇھىممۇ؟ــ دېگەن بولدى، ئارانلا تۇرغان رابىيە بىرمۇنچە چالۋاقاپ قېيىنئانىسىنىڭ شۇنچە تۇتقىنىغىمۇ قارىماي، ھۆكۈرەك ئېتىپ يىغلىغىنىچە ھويلىدىن چىقىپ كەتتى.

رابىيەنىڭ مۇنداق قىلىشىنى زىنھار كۈتمىگەن ئۆمەر داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى. ئۇ رابىيە بىلەن تونۇشۇپ تا ھازىرغىچە ئۇنىڭ مۇلايىملىقىنىلا كۆرگەن، ھەتتا ئۇنىڭ ئۆزىگە قاتتىقراق ئاۋازدا گەپ قىلىپ باققىنىمۇ كۆرمىگەنىدى. رابىيەگە زادى نېمە بولغاندۇ؟

ــ نېمە قىلغىنىڭ بۇ، بالام؟ــ ئاپىسى تەنبىھ قىلدى ئۇنىڭغا،ــ شۇنىڭغىمۇ مۇشۇنچە قىلغان بارمۇ؟ رابىيەگۈل قىزىم بۇ ئۆيگە كېلىن بولۇپ كەلمىگەندىمۇ مەن قىلىپ كېلىۋاتقان تاماققۇ بۇ، بالام.

ــ لېكىن، ئەمدى سەن بۇنداق ئىشلارنى قىلساڭ بولمايدۇ ـ دە.

ــ نېمىشقا بولمايدۇ؟ يا مەن مېيىپ بولۇپ قالمىسام، يا كېسەلچان بولۇپ قالمىسام. بىزدە «ھاجىم»لار تاماق قىلسا بولمايدۇ، دېگەن گەپ يوقتۇ؟

ئاپىسىنىڭ ئورۇنلۇق گەپلىرى ئالدىدا ئۆمەر گەپنىڭ تېمىسىنى يۆتكەشكە مەجبۇر بولدى:

ــ ئاپا، سەن بىلمەيسەن، يېقىندىن بۇيان ئۇ مۇشۇنداق قىرىچە ــ يېنىچە تېگىدىغان بولۇۋالدى.

ــ بالام، ئادەم دېگەننىڭ مىجەزى بىر خىللا تۇرۇۋەرمەيدۇ. مىجەزى باشقىچە بولۇپ قالىدىغان ۋاقىتلىرىمۇ بولىدۇ.

ــ بولدى، ئاپا، ــ دېدى ئۆمەر ئۆزىنىڭ ئاپىسىغىمۇ قاتتىق گەپ قىلىپ قويغانلىقىنى ھېس قىلىپ، ــ ناشتىمىزنى قىلايلى. ئىدارىسىگە بارغۇچە ئوڭۇشلۇپ قالار.

ــ بالام، بىلمەن، سېنىڭ قىلمۇاتقان ئىشىڭ كۆپ. ھەممىسىنى بىزنى دەپ قىلمۇاتقانلىقىڭنى بىلىپ تۇرۇۋاتىمەن. رابىيەمۇ بىلمەيدىغان يەردە ئەمەس. شۇڭا ئۆزۈڭنى ئايا، ئارتۇقچە چېچىلما، بولمىسا سالامەتلىكىڭگە زىيانلىق. يەنە بىرى، مېنى دەپ رابىيە بىلەن يامانلىشىپ يۈرمە. مېنى خۇش بولسۇن دېسەڭ، ئېچىل ــ ئىناق ئۆتۈڭلار.

ئۆمەر بېشىنى لىڭشىتتى. ئاپىسى بولسا: «سائادەتخانلار شۇنچە چوڭ كىشىلەر تۇرۇپ بىزنى شۇنچە ئادەم ئېتىۋاتىدۇ. شۇڭا رابىيە ئۇنداق ــ مۇنداق دەپ قويسا، خاپا بولۇپ يۈرۈشمىزگە ئورۇن يوق» دېمەكچى بولدى ــ يۇ، ئۆمەرنىڭ تېخىمۇ خاپا بولۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ ئۇ گەپنى يۇتۇۋەتتى.

ئەمما، شۇ ئاخشىمى رابىيە قايتىپ كەلمىدى. ئۆمەر چاقىرغۇ قىلسا قايتۇرمىدى، يان تېلېفونى بولسا

ئېتىك. شۇنىڭ بىلەن ئۆيگە تېلېفون قىلىشقا مەجبۇر بولدى. تېلېفوننى قېينىنائانىسى سائادەت ئالدى.

ــ رابىيەنىڭ مەجەزى يوق، ئەتە قايتىپ كېتىدۇ.

قېينىنائانىسىدىن ئىلمان تەلەپپۇزدا شۇ جاۋابنى ئالغان ئۆمەر ئاپىسىغا يالغان گەپتىن بىرنى توقۇپ ئۆيگە قايتىشقا مەجبۇر بولدى. ئەتىسى بولسا رابىيە ئۇرۇمچىگە كەتكەن بولدى. شۇنىڭ بىلەن ئۆمەرنىڭ ئاچچىقى كېلىپلا قالدى.

ئۇ ئاپىسىنىڭ سوئال ـ سورىقىدىن قېچىپ رېستورانغا ئەتىگەنلا كېلىۋالدى، ئەمما قولى پەقەت ئىشقا بارمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ رېستورانىنىڭ ئىشلىرىنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇپ سىرتقا چىقتى.

ئۇ رېستورانىنىڭ ئالدىدا بىرھازا تۇرغاندىن كېيىن باتۇرغا كۆڭلى تارتىۋاتقانلىقىنى سېزىپ، ئۇنىڭغا تېلېفون قىلدى. بۇ ئۆمەرنىڭ باتۇرغا تۇنجى قېتىم تېلېفون قىلىشى ئىدى. شۇ كۈنى ئۆمەر ئۆيگە ناھايىتى كەچ قايتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ ئېغىر مەست ئىدى.

شۇ سەۋەبلىك ئۆمەر ئادەتتىكىدىن ۋاقچە ئورنىدىن تۇردى. ئۇ شۇنچىلىك مەست ھالدا ئۆيگە قايتىپ كەلگىنىدىن چۆچۈپ كەتتى. چۈنكى، ئۇ ئاپىسى ھاجىم بولۇپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بۇنداق ئىچىپ قويىدىغان ئىشقا كەلگەندە ئالاھىدە ئېھتىيات قىلىدىغان بولۇپ قالغانىدى. «ئاخشام ھېچنېمىنى ئويلىماي ھاراقنى بولۇشىغا ئىچىپتىمەن دېسە. ئەستا! نېمە قىلغىنىم بۇ؟»

ئۆمەر راستىلا خجىللىق ھېس قىلدى، لېكىن غەمسىز ئۇخلىغىنىغا، ئەتىگەندىمۇ ئۆزىنىڭ يېنىك بولۇپ قالغانلىقىغا خۇش بولدى. تۇنۇگۈنچۇ؟ رابىيەگە ئاچچىقى كېلىپ، بوغۇلۇپ، ئۈيقۇسى ئۈيقا، ناشتىسى ناشتا بولمىغانىدى.

رابىيە ئىككىنچى كۈنى چۈشتە ئۆيگە قايتىپ كەلدى. ئۆمەر ئاپىسىنى ئاياپ، رابىيە بىلەن خۇددى ھېچ ئىش بولمىغاندەك سالاملاشتى. بىراق، رابىيە ئۆمەرگە قاپىقىنى ئاچمىدى، قېيىنئانىسى بىلەنمۇ زورغا كۈلۈمسىرەپ كۆرۈشتى. بۇنىڭدىن ئۆمەر باشقىچىلا بولۇپ قالدى.

شۇ كۈندىن باشلاپ رابىيەنىڭ چوڭ ئۆيگە كېتىدىغان ئىشى كۆپەيدى. بەزىدە تېخى چوڭ ئۆيگە بېرىۋېلىپ كەچكە يېقىن خەۋەر قىلىپ قويسا، بەزىدە ھەتتا خەۋەرمۇ قىلىپ قويمايتتى. ئىچى تىتىلداپ كەتكەن ئۆمەر سۈرۈشتۈرۈپ يۈرۈپ ئاران ئۇنىڭ دېرىكىنى ئالاتتى. بەزىدە بولسا سائادەت قەستەنگە رابىيەنى كەلمىدى، دەپ ئۆمەرنى سارىاسىمگە سېلىۋېتەتتى. رابىيەنىڭ بۇ قىلىقى ئۆمەرنىڭ مىجەزىگە تەسىر قىلغىلى تۇردى. شۇنىڭ بىلەن ئۆيگە كىرگەن ھامان كېچىك ئىشلار ئۈچۈنمۇ رابىيەنىڭ غىژىلدىشى باشلانسا، ئۆمەر ئاپىسىنىڭ كۆڭلىنى ئاياپ ئاستىلا ئۆيدىن چىقىپ كېتىدىغان بولدى، بەزى ۋاقىتلاردا بولسا «ئەسلىدە سەن مۇشۇنداق رابىيەمىدىڭ؟» دەپ ئۇنىڭغا چەكچىيىپ قاراپ كېتەتتى. بەزىدە ئۆزىنى باسالمىسا رابىيە بىلەن تەڭ

ۋارقىرىشاتتى. رابىيە ئانچىكىم ئىشلار ئۈچۈنمۇ ۋارقىراپ يۇخادىن چىقىۋالغاندىن كېيىن ئالدى - ئارقىغا قاراپمۇ قويماي چوڭ ئۆيگە ماڭاتتى. ئۆمەر بولسا ئاپىسىنىڭ بىرمۇنچە تەنبىھىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئەلىمنى ئىچىگە يۇتۇپ سىرتقا چىقاتتى ۋە ئاغىنىلىرىگە تېلېفون قىلىپ هاراق ئىچىدىغان سورۇن تەييارلايتتى ياكى سورۇن ئىزدەيتتى.

دەسلەپتە ئۇنىڭغا هەيران قالغان ئاغىنىلىرى بارا - بارا ئۇنى بىكارچىلىقتا هاراق ئىچىدىغانلارنىڭ مۇهىم بىر ئەزاسى قىلىۋالدى. بىر كۈنى هاراق سورۇنىدا ئەسەيدۇللا ئۇنىڭغا:

— ئاداش، سەن هاراقنى ئۆزۈڭنى بۇنداق ئۇرساڭ بولمايدۇ، كۈنبويى سورۇن چۆرگىلەپ يۈرسەڭ تېخىمۇ بولمايدۇ. سالامەتلىكمۇ مۇهىم. سەن چوڭ ئىشلارنى قىلىۋاتقان ئادەم، شۇڭا سەن ئۆزۈڭنى تۇتۇۋالساڭ بولاتتى، — دېدى كۆڭۈل بۆلۈپ.

ئۆمەر بىرنەرسە دېگۈچە بارات ئۇنىڭ سۆزىنى تارتىۋالدى:

— سەنلا بىر خوتۇنۇڭنى چوڭ بىلىپ، قوينىدىن چىقماي يۈرۈۋەر.

باتۇرمۇ ئۇنى جىملىدى:

— بىلىۋال، هەقىقىي ئەركەك دېگەن خوتۇندىن زېرىكسىمۇ، هاراقتىن زېرىكمەيدۇ.

«خوتۇن» دېگەن گەپنى ئاڭلاپ ئۆمەرنىڭ زەردىسى قاينىدى:

ــ تولا گەپ قىلماي، قۇيە ھارىقىڭنى.

ئۆمەر ھاراقنى كۆپ ئىچىپ غەمسىز ئۇيقۇغا، خاتىرجەملىككە ئېرىشكەندەك قىلغان بىلەن تېرىككەك بولۇپ قالدى. رابىيە بىلەن بولغان غىژىلدىشىشى ئەمدى ئاپىسىنىڭ ئالدىدىمۇ ئوچۇق ـ ئاشكارا بولىدىغان بولۇپ كەتتى. تېخى رابىيە بىرنى دېسە، ئۆمەر ئىككىنى دەيدىغان بولدى. ئاپىسىمۇ ئۆمەرگە تولا نەسىھەت قىلىپ ھاردى ۋە ئۆزىنى كۆز يېشىغا زورلاپ بىر چەتتە يىغلاپ ئولتۇرىدىغان بولدى.

بۇگۈنكى جېدەلدە رابىيەنىڭ دېگەن گېپى ئۆمەرنىڭ «رابىيە نېمىشقا مۇشۇنداق بولۇپ قالدۇ؟» دېگەن سوئالىغا ئېنىق جاۋاب بولدى. بۇگۈن بىرئاز ئېچىلىپ قالغان رابىيە قېيىنئانىسى بىلەن بىنا ئۆيىنىڭ ئەۋزەللىكى ئۈستىدە پاراڭلىشىپ، ئەگەر بىنا ئۆي ئېلىش توغرا كەلسە، رابىيە ئۆزىنىڭ ئۆيىدىكىلەرنىڭ يارەم قىلىدىغانلىقىنى دەپ ئولتۇراتتى، ئۆمەر زەردە بىلەن ئۇلارنىڭ سۆزىنى بۆلدى:

ــ رابىيە، ئاپاڭغا ئۇنچىلىك دەپ كەتمىسىكىزمۇ، قەرزلەر تۈگىسە ئالايلى دېدىمغۇ؟

رابىيەمۇ چاچراپ ئورنىدىن تۇردى:

ــ مەن نېمە گۇناھىمغا نەگىلا قارىسا قەرز بولۇپ كەتكەن بىر ئۆيگە كېلىن بولۇپ قالغاندىمەن؟ بۇنچە قەرز بىلەن «بىنا ئۆي ئالىمىز» دەپ ئۆزۈمنى بىر ئۆمۈر گوللاپ ئۆتسەم بولغۇدەك ـ تە.

بۇنىڭدىن بىرنەرسىنى چۈشەنگەندەك بولغان ئۆمەر ئاستا بېشىنى لىڭشىتتى:

ــ ھە، ئەسلىدە مېنى پۇلى جىق خوجايىن دەپ ئويلاپ... ئەمدى قەرزنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ مەن بىلەن توي قىلغانغا پۇشايمان قىلمۇاتامسىز؟

ــ دېمىسىمۇ شۇنچىۋالا قەرز تۇرمامدۇ؟

ــ بىلمۇپلىڭ، مەن شەھەر باشلىقىنىڭ ئارزۇلۇق بالىسى ئەمەس، بىر يېتىم ئوغۇل تۇرۇقلۇق مۇشۇنچە ئىگىلىك تىكلىيەلىدىم. ئوبدان ئاڭلىمۇپلىڭ: مەن نۇرغۇن قەرز بىلەن ئىش تەۋرىتىۋاتىمەن. بۇنى ھەم ھېچكىمدىن يوشۇرغىمۇ يوق. ئەگەر قەرزى بار ئائىلىگە كېلىن بولغانغا پۇشايمان قىلغان بولسىڭىز يول ئوچۇق.

رابىيە ئاغزىنى ئۆمەللەپ قويۇپ يالتىيىپ قالدى ۋە سوغۇق كۈلۈپ قويۇپ سىرتقا ماڭدى.

كۆزىگە لىققىدە ياش ئالغان ئانا ئۆمەرگە:

ــ بالام، بىر ئېغىز گەپتىن قالساڭ بولمامدۇ، ــ دېدى.

ــ ئاپا، كەتسە كەتسۇن، بىزنى تۆۋەن كۆرىدىغان ھەرقانداق ئادەم ماڭا كېرەك ئەمەس. ئۆزۈڭ بىلىسەن، بىز نېمە جاپالار بىلەن بۇ ئىگىلىكنى تىكلىدۇق؟

ــ بالام، ئايال كىشى تۇرسا، كۆڭلى قورقاق كېلىدۇ، چىرايلىق چۈشەندۈرسەڭ بولمامدۇ؟

ــ بولدى، ئاپا، كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما. بېرىپ ئاتىسى بىلەن ئاپىسىغا بولغان ئىشنى دەپ باقسۇن، ئۇلارغۇ ئىشنىڭ يولىنى بىلەر، مەن رېستورانغا بېرىپ كېلەي.

ئۆمەر ئۆيدىن چىقتى. ئەمەلىيەتتە بۇگۈن رېستورانىدا پارچە مېھمان يوق، بەلكى بىر تۇي بار ئىدى، شۇڭا رېستوراندىكى مەسئۇل كىشىلەر يېتىشەلەيتتى.

ئۆمەر بىر ئىشتان ئېلىش خىيالى بىلەن تەرەققىيات سودا بىناسىغا قاراپ ماڭدى. بۇرۇنلاردا رابىيە كىيىمنى ئۇنىڭغا ئۆزى تالاپ بېرەتتى. ئۆمەر نورمال باھالىق كىيىملەرگە ماڭسا، رابىيە ئۇنى داڭلىق ماركىلىق كىيىم ساتىدىغان ماگىزىنغا سۆرەيتتى، تازا تالاپ ئۆمەرگە قايتا ـ قايتا كىيدۈرۈپ سىناپ كىيىم ئالاتتى. كۇندە ئۆيدىن چىقىشتىن بۇرۇن ئۆمەرنىڭ كىيگەن كىيىملىرىنىڭ پار كەلگەن ـ كەلمىگەنلىكىنى تەكشۈرەتتى. مانا ئەمدىچۇ؟ ئارىدا كۆڭۈلسىزلىك باشلانغان بىرنەچچە ئايدىن بۇيان رابىيەنىڭ ئۆمەرنىڭ كىيىم ئالغان ـ ئالمىغانلىقى بىلەنلا ئەمەس، كۇندە نېمە كىيىۋاتقانلىقى بىلەنمۇ كارى بولمايدىغان بولۇپ كەتكەن بولغاچقا، ئۇنىڭ بىرەر قۇر يېڭى كىيىم ئالىدىغان ۋاقتىمۇ بولۇپ قالغانىدى.

ئۆمەر ئىشتان ساتىدىغان ماگىزىندىن پۇرلەشمەيدىغان رەختتىن تىكىلگەن ئىشتاندىن بىرنى تاللىدى. ئۇ ئىشتاننىڭ پۇچقىقىنى پۇكىدىغان، كىيىم تىكىدىغان تىككۇچىلەر ئورۇنلاشقان يەرگە كېتىۋاتقاندا رابىيە يادىغا كىرىۋالدى. «ھەي رابىيە، سەن ماڭا پەقەت مېنى باي دەپلا تېگىپتىكەنسەن ـ دە؟ شۇڭا سەن ھازىر مېنى بىسەرەمجان قىلىۋاتسەن. خەپ، قىينىچىلىق تارتىدىغان ۋاقىتلارمۇ ئۆتۈپ كېتەر...»

ئۇ بىرەيلەنگە ئىشتاننىڭ پۇچقىقىنى پۈكۈشكە بىرنۆبەتتىپ يەنە شۇ خىيال بىلەن ئولتۇرۇپ كەتتى.

— شۇنچە چوڭ خوجايىن تۇرۇپ نېمە ئېغىر غەم بۇ؟

ئۆمەر چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى ۋە تىككۈچىنىڭ ئۆزىگە گەپ قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ خىجىل بولۇپ كەتتى. تىككۈچى ئاق يۇزلۈك، تۇرقى يېقىملىق، بىرلا قارىغان ئادەمگە ۋۇجۇدىغا ياشلىق گۈزەللىكى يوشۇرۇنۇپ تۇرغانىدەك بىلىنىدىغان جۈۋان بولۇپ، ئوتلۇق كۆزلىرىنى ئۆمەرگە تىكىپ تۇراتتى.

— سىز «مىڭئۆي رېستورانى»نىڭ خوجايىنى ئۆمەرجانغۇ؟

— ھەئە، — دېدى ئۆمەر بوش ئاۋازدا.

— بىز رېستورانىڭىزغا كۆپ بارىمىز. رېستورانىڭىزدا بايراملىق پائالىيەتلەرنى قىلغاندا سىزنى نەچچە قېتىم كۆرگەن ئىدىم، شۇڭا سىزنى تونۇۋالدىم.

— رەھمەت، يەنە بېرىشىڭىزنى قارشى ئالىمىز، — دېدى ئۆمەر بىرئاز جانلىنىپ.

— بەكلا غەمگە چۆكۈپ كېتىپسىز؟ بىرەر ئىش بولمىغاندۇ؟

— ياق، — دېدى ئۆمەر.

— ياق دېمەڭ، ئەرلەرنى ئىككى نەرسە غەمگە پاتۇرىدۇ. بىرى، پۇل. يەنە بىرى، خوتۇن. قارىغاندا، سىزدىكى خوتۇن غېمىدەك قىلىدۇ.

ئۆمەر ھەيران بولۇپ تىككۈچىگە قارىدى. تىككۈچى يېقىملىق كۈلۈمسىرەپ تۇراتتى. بۇنىڭدىن ئۆمەر كۈلۈپ بېشىنى لىڭشىتتى.

ـ كېلىڭە، ئۆلچىۋالاي.

تىككۈچى ئۇنىڭ يېنىغا كەلدى. ئۆمەرنىڭ بۇرنىغا شېرىن ئەتىرنىڭ ھىدى ئۇرۇلدى. بۇ ھىد ئۆمەرنىڭ ۋۇجۇدىنى غىدىقلىدى. ئۆمەر بۇ «غىدىق» تۈپەيلى تىككۈچىگە يەنە قارىدى. «ئەجەب چىرايلىق نېمىكىنا!» ئۆمەر تۇرۇپلا بۇ چوكان بىلەن پاراڭلىشىشنى خالاپ قالدى.

ـ سىز بۇ يەردە ئىش قىلىۋاتقىلى ئۇزاق بولدىمۇ؟

ـ نەچچە يىل بولدى. سىز بىزدەكلەرگە دىققەت قىلمايسىز. بىز ئاددىي تىككۈچى ئەمەسمۇ؟ شۇنداق بولسىمۇ، ئۆزۈمنى تونۇشتۇراي، ئىسمىم ماھىرە.

ـ ماھىر تىككۈچى دەڭ.

ـ شۇنداق، سىزگىمۇ بىرەر قۇر كىيىم تىكىپ بېرەيمۇ؟

ـ رەھمەت.

ـ بىز تىككەن كىيىملەر تەييار كىيىملەردىن قېلىشمايدۇ.

ماھىرە شۇنداق دەپ كۆز مۆلچەرى قىلىۋاتقاندەك ئۇنىڭغا بىر قۇر قارىدى، ئاندىن ئىشتاننىڭ پۇچقىقىنى پۈكۈشكە باشلىدى.

ـ ئەر كىشىنىڭ قورسىقى كەڭ بولۇشى كېرەك. بولۇپمۇ ئۆيدە خوتۇن بىلەن بولغان كۆڭۈلسىزلىكنى سىرتتا سۆرەپ يۈرمەسلىكى كېرەك.

ـ سىزنىڭ يولدىشىڭىز شۇنداق قىلامدۇ؟

ماھىرە بىر خىلدا ئىش قىلغاچ جاۋاب بەردى:

ـ شۇنداق قىلالىغان بولسا ياخشى بولاتتى. چاتاق

يېرى، شۇنداق قىلالمىسىمۇ يولدىشىم يوق ئەمەسمۇ؟!
ئۆمەر: «قارىغاندا يولدىشى ئۆلۈپ كەتكەن ئوخشايدۇ» دەپ بۇ سوئالنى سورىغىنىغا خىجىل بولدى، ئەمما ماھىرە ئۇنىڭ پەرىزىگىمۇ جاۋاب بەدى:
ــ بىز قۇتيار يېزىسىنىڭ قوشكارىز كەنتىدىن. يولدىشىم ئۇزاق يىللار ئىلگىرى نېرۋىسىدىن كېتىپ قالغان. شۇڭا مەن ئامالسىز شەھەرگە كېلىۋالغان. شۇنىڭدىن بۇيان يالغۇز جان بولۇپ يۈرىمەن.
قۇتيار يېزىسىنىڭ ئىسمى چىقىشى بىلەن ئۆمەرنىڭ يادىغا گۈلپەرى كەلدى ۋە: «شۇ ۋاقىتتا تالاشتا خاتالىشىپتىمەن» دەپ ئويلىدى ئەلەم بىلەن.
ئىشتان پۈتتى. ئۆمەر ئورنىدىن تۇرۇپ پۇلنى تۆلىدى.
ــ راست گەپنى قىلسام، مەن سىزگە بىر كانۇا كۆڭلەك تىكىشنى ئويلاپ قويدۇم. مەن ئىشلىگەن كانۇا كۆڭلەكنى نۇرغۇن يىگىتلەر ياقتۇرۇپ كىيىۋاتىدۇ. بىر لايىھەنى كۆڭلۈمگە پۈكۈپ قويۇپ ئۇنى ئوتتۇرىغا چىقىرىشقا كۆڭلۈم ئۇنىماي تۇراتتىم. قارىغاندا، ئۇ سىزنىڭ رىزقىڭىز ئوخشايدۇ. تېلېفون نومۇرىڭىزنى قويۇپ قويسىڭىز، پۈتكەندە سىزگە خەۋەر قىلاي.
ــ ھوي، بۇ...
ــ يا مەن تىككەن كىيىمگە ئىشەنچ قىلالمايۋاتامسىز؟
ئۆمەر يان تېلېفون نومۇرىنى يېزىپ بېرىشكە مەجبۇر بولدى. ماھىرەمۇ ئۇنىڭغا بىر قەغەزنى سۇندى:
ــ ئۆمەرجان، بۇ مېنىڭ چاقىرغۇ نومۇرۇم.

مېھمانلىرىڭىز كېلىپ دۇتار ئاڭلىغۇسى كېلىپ قالسا چاقىرارسىز. ئۇنىڭدىنمۇ ئانچە ـ مۇنچە خەۋىرىم بار.

ـ ۋاھ، نېمىدېگەن ياخشى. بۇگۈن بۇ يەرگە كېلىپ كۆڭلۈم ئېچىلىپلا قالدى. رەھمەت سىزگە!

ـ مەن كۆرۈپلا خوتۇنىڭىزدىن رەنجىپ قالغانلىقىڭىزنى پەرەز قىلغانىدىم. ئاددىي تەككۇچى بولغىنىمىز بىلەن خەقنىڭ ھالىغا يەتكۈچىلىكىمىز بار.

ـ رەھمەت، مەن ماڭاي.

گۈزەل چوكان تاتلىق كۈلۈپ ئۇنى ئۇزىتىپ قويدى.

رابىيە شۇ كەتكەنچە ئارىدىن ئۈچ كۈن ئۆتكەن بولسىمۇ قايتىپ كەلمىدى. تېلېفون قىلىپ ئىزدەپ بارسا ئۇنى چىرايلىق گەپ، ئورۇنلۇق باھانىلەر بىلەن يولغا سېلىپ قويدى. ئۆمەر ئۇ يەردىن خاپا بولۇپ ياناتتى ـ دە، ئۇدۇل سورۇنغا چېپىپ ئۇ يەردىن خۇشال غىڭشىپ ئۆيىگە كېلەتتى.

ئۇچىنچى كۈنى ماھىرەدىن ئۇنىڭغا تېلېفون كەلدى. ئۆمەر دەرھال ئۇنىڭ قېشىغا باردى. گۈزەل چوكان ئۇنى قىزغىن قارشى ئېلىپ:

ـ يىگىتلەردەك مۇنداق كۈلۈپ كەلمەمسىز، ـ دېدى. كۆڭلەك ھەقىقەتەن چىرايلىق تىكىلگەنىدى. ئۆمەر ئۇنى كىيىۋاتقاندا بىرنەچچە ئايال كىشى كېلىپ قېلىپ كۆڭلەكنى ماختاپ كېتىشتى. بۇنىڭدىن ئۆمەرنىڭ دىلى سۆيۈندى، كۆڭلى كۆتۈرۈلۈپ قالدى.

ـ رەھمەت، ـ دېدى ئۆمەر يانچۇقىنى ئاختۇرۇپ، ـ قانچە پۇل بولدى؟

گۈزەل چوكان كۈلۈمسىرەپ ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇپ يېنىك ئىتتەردى:

ــ مەن سىزگە دېگەنغۇ. مۇشۇ نۇسخىنى پەقەت سىزگىلا تېكىپ بەرگۈم كەلدى، سىزگە شۇنداق ياراشتى. بۇنىڭدىن كۆڭلۈم خۇش بولدى. سوۋغا قىلغان نەرسىگە پۇل ئالمايمەن.

ئۆمەر تۇرۇپلا قالدى.

ــ بۇنداق قىلساق سەت بولىدۇ.

ماھىرە ياش قىزلاردەك ئاغزىنى تۇتۇپ كۈلۈپ كەتتى:

ــ ئۆمەرجان، ئۆزۈم سوۋغا قىلغان نەرسىگە پۇل ئالسام سەت بولار.

ئۆمەر مىننەتدارلىق بىلەن كۈلۈپ، گۈزەل چوكاننىڭ ئوتلۇق كۆزلىرىگە قارىدى. ئۆمەر ئايرىم كۆرۈشۈپ رەھمەت ئېيتىدىغانلىقىنى ئېيتىپ قايتتى. گۈزەل چوكان ساقلايدىغانلىقىنى خۇشاللىق بىلەن بىلدۈردى. ئۆمەر خۇشال ھالدا ئۆيىگە قايتتى. ئاپىسى ئۆمەرنىڭ روھىي ھالىتىنىڭ ياخشىلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭ يېنىغا كىردى.

ــ بالام، رابىيەنى ئەكېلىۋالساڭ بولاتتى.

ــ مەن نەچچە قېتىم باردىم، ئاپا. ئەمدى ئۆزى كېلەر.

ــ ئۇنداق قاتتىقلىق قىلما، بالام،ــ دېدى ئانا تولىمۇ تەستە غەيرەتكە كېلىپ،ــ مەن سېنى باشتا بىلمىدىغان ئوخشايدۇ، دەپتىمەن. قارىغاندا، سەن بىخەۋەر ئوخشايسەن، رابىيەنىڭ بويىدا باردەك قىلىدۇ.

ــ نېمە؟ ــ ئۆمەر چۆچۈپ كەتتى، ــ مەن... مەن... مەن راستىنلا ئۇقمايدىكەنمەن. نېمىشقا ماڭا دېمەيدىغاندۇ؟

ــ بالام، مۇنداق ۋاقىتتا ئايال كىشىنىڭ مىجەزى ئۆزگىرىپ قالىدۇ، شۇڭا ئېغىر ــ بېسىق بول، رابىيەگە كۆيۈنگىن.

ئۆمەر كەينى ــ كەينىدىن بېشىنى لىڭشىتتى ۋە: «قارىغاندا، مەن ئۇنى خاتا چۈشىنىپ قېلىپتىمەنمۇ نېمە؟» دەپ ئويلىدى.

ئەتىسى ئۆمەر رابىيەنى قايتۇرۇپ كەلدى. چۈشتىن كېيىنلىكى ئۇلار ئايرىم قالغان چاغدا ئۆمەر خۇشخۇي كۈلۈپ، بۇرۇنقىدەك رابىيەگە چاقچاق قىلىپ يۇرۇپ ئاخىر رابىيەنىڭ چىرايىنى ئاچتى.

ئۆمەر رابىيەنى قۇچاقلىدى:

ــ نېمىشقا ماڭا دېمەيسىز؟

رابىيە ئۆمەرنىڭ بۇرۇتىنى سىلىغانچە گەپ قىلمىدى.

ــ رابىيە، قارىڭ دۆتلۈكۈمنى. بالا يۈزى كۆرىدىغىنىمىزنى ئاپام تۇنۇگۈن دېمىسە ئۇقماي يۇرۇۋېرەركەنمەن. كەچۈرۈڭ، دىلىڭىزنى رەنجىتىپ قويدۇم. مەن...

ــ ئۇ بالا ئەمدى يوق.

ــ نېمە؟ بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟

ــ بالىنى ئالدۇرۇۋەتتىم.

ــ قاچان؟

ــ ئۈچ كۈن بولدى.

ـــ نېمىشقا... نېمىشقا ئالدۇرۇۋېتىسىز؟ ـــ ئۆمەر كۆزلىرى چەكچەيگەن ھالدا ۋارقىرىدى.

ئەمما، ئۇنىڭ ۋارقىرىشىنى رابىيە پىسەنتكىمۇ ئېلىپ قويمىدى:

ـــ بىگۇناھ بالىنى تۇغۇپ بىر پارچە قەرزنىڭ بالاسىغا قويۇپ نېمە قىلىمەن؟ بالىنى جاپاغا قويغاندىن...

ـــ نېمىشقا ماڭا دېمەيسىز؟

ـــ سىزگە دېگەننىڭ نېمە پايدىسى؟ شۇنچە قەرزنىڭىز بىلەن بالىنى قاتارغا قوشۇش...

ـــ سەن...

رابىيەنىڭ يۈزىگە «چاڭقىدە» بىر شاپىلاق تەگدى. بۇنى كۆتمىگەن رابىيە يۈزىنى تۇتقىنىچە ئولتۇرۇپ قالدى.

ئۆمەر ئۆيدىن چىقتى. ئۇنىڭ مېڭىسى ۋاڭىلدايتتى، كۆزىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلغاندەك بولاتتى. «ياق، مەن ئۇنى خاتا چۈشەنمەپتىمەن. ئۇ بىزنى قەرزدار كۆرۈپ چاندىغان تەرەپكە ئۆتۈپتۇ.»

شۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭغا تېلېفون كەلدى. تېلېفون رېستورانىنىڭ باش مۇلازىمەت ئورنىدىن كەلگەنىدى.

ـــ ئۆمەر ئاكا، باجخانىدىكى ئەركىن كېجاڭلار بىر ئۈستەل زاكاز قىلغانىدى. دېگەن ۋاقىتتىن ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ كەلمەيۋاتىدۇ، تېلېفون قىلساق ئېلىنمايۋاتىدۇ. بىرنەچچە كىشى «ئۈستەل بارمۇ» دەپ تېلېفون قىلىۋاتىدۇ.

ئۆمەر ئويلانمايلا كەسكىن ئېيتتى:
ــ باشقا بىرىگە بېرىۋېتىڭلار.
ــ ئەمدى، ئەركىن كېجاڭ يېقىن ئاغىنىڭىز بولغاندىكىن دەيمەن...
ــ بولدى، باشقىلارغا بېرىۋېتىڭلار!
ئۆمەر يان تېلېفونىنى ئۇزۇۋەتتى، ئاندىن بىرىگە تېلېفون قىلدى. ئاچ قورساقتا بىرنەچچە رومكا ئىچكەن ئۆمەر قىينىلىپ كەتتى ۋە سورۇندا ئولتۇرغۇسى كەلمەي ئاستا سىرتقا چىقتى. كەچ كىرىپ قالغانىدى. ئۆمەر مەقسەتسىز ھالدا كوچىدا مېڭىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ شۇ تاپتا بىرەرسىگە دەردىنى تۆكۈپ بەرگۈسى، رابىيەنى تىللاپ بەرگۈسى كېلىپ كەتتى. باراتلارغا دەرد تۆكەي دېسە بۇنىڭغا كۆڭلى تارتمىدى. ئەسەيدۇللاغا يىغلاپ بېرەي دېسە، ئۇنىڭغا ئاپىسىنىڭ كېسىلىمۇ يېتىپ ئاشىدۇ.
شۇ چاغدا ئۇنىڭ يادىغا ماھىرە كەلدى. ئارتۇقچە ئويلاپ ئولتۇرمىغان ئۆمەر ئۇنىڭغا چاقىرغۇ قىلدى. نەچچە مىنۇت ئۆتمەي تېلېفون قايتتى.
گۈزەل چوكانىڭ تاتلىق ئاۋازى ئاڭلاندى:
ــ ۋاي، ئۆمەرجان، قانداق ئەھۋالىڭىز؟
ــ كەيپىياتىم تازا ياخشى ئەمەس، سىز بىلەن پاراڭلىشاي دېگەن. كېلەلەرسىزمۇ؟
ــ ۋاي، ياخشى... ئۆمەرجان، ئۆيگىلا كېلەمسىز ــ يا؟
ــ ئەپلىشەرمۇ؟
ــ بالام يېزىغا تۇغقانلارنىڭ ئۆيىگە كەتكەن، مەن يالغۇز.

ــ ئۇنداقتا مەن باراي.
ــ ئۆيۈم دوختۇرخانىنىڭ كەينىدە. بىر باسما زاۋۇت بار. شۇنىڭ يېنىدىكى دەرۋازىدىن كىرىپلا بايىقى نومۇرغا تېلېفون قىلسىڭىز مەن ئالدىڭىزغا چىقىمەن.
ــ ماقۇل.
ئۆمەر ئىككىلىنىپ مېڭىپ كەتتى. دەرۋازىدىن كىرىپ تېلېفون قىلدى. ماھىرە كۇلۇمسىرىگىنىچە خۇش ھىد تارقىتىپ ئۇنىڭ ئالدىغا چىقتى.
ئۆيىنىڭ ئەپچىل سەرەمجانلاشتۇرۇلۇشى ماھىرەنىڭ قولى چېۋەر ئايال ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرىپ تۇراتتى. كىچىك شىرەگە مېۋە ـ چېۋە ۋە ئىككى تەخسە سوغۇق سەي تىزىلغانىدى. ئۆمەر خۇش پۇراق چاي خۇرۇجى بىلەن دەملەنگەن چايىنى ھۇزۇرلىنىپ ئىچىپ تۇرۇۋېدى، ماھىرە بىر لېگەن گۆشنى كۆتۈرۈپ چىقتى.
بۇنىڭدىن ئۆمەر ھەيران قالدى:
ــ ھوي، نېمانچە تېز؟
ــ سىزنىڭ تېلېفونىڭىزنى ئېلىپلا كەچلىك بازاردىكى گۆشچى تونۇشۇمغا خەۋەر قىلىۋەتكەنىدىم. تېخى ئالدىڭىزدىلا يەتكۈزۈپ بەردى. قېنى ئېلىڭ.
ماھىرەنىڭ مېھماندوستلۇقىدىن تەسىرلەنگەن ئۆمەرنىڭ يۈرىكىگە ئىسسىق ئېقىم تارىغاندەك بولدى ۋە گۆشتىن بىر پارچە ئالدى.
ماھىرە بېرىپ سولياۋ خالتىدىكى ھاراقنى ئەكەلدى.
ــ ئەر كىشى بولغاندىكىن، بۇنى قىلمىسىڭىز پۇخادىن چىقالمايسىز. شۇنداقراق ئويلاپ ئۆيىنىڭ ئالدىدىكى دۇكاندىن ئەكېردىم.

ئۆمەر مىننەتدار بولۇپ بېشىنى لىڭشىتىپ ۋە تەكەللۇپ قىلىپ ئولتۇرماي ھاراقنىڭ ئاغزىنى ئېچىپ پىيالىگە يېرىم قۇيدى.

ــ نېمانچە جىق قۇيىسىز؟

ــ كۆڭلۈمنى شۇنچە ئىزدىگىنىڭىزگە رەھمەت.

ئۆمەر بىر كۆتۈرۈپ ھاراقنى ئىچىۋەتتى. ماھىرە ئۇنىڭ تەخسىسىگە گۆشتىن يەنە بىر پارچە سېلىپ قويدى.

ــ ماھىرە، ئاياللار نېمىشقا ھازاۋۇل كېلىدىغاندۇ؟

ماھىرە دەرھال ئۇنىڭ سۆزىنى ئۇستىلىق بىلەن تۇزەتتى:

ــ شۇنداق، بەزى ئاياللار ھازاۋۇل كېلىدۇ.

ــ نېمىشقا شۇنداق بولىدۇ؟

ــ مەن سىزگە دېسەم، ئۆمەرجان، ئەگەر قايسى خوتۇن ئېرىدىن ئۇستۇنلۇك تالىشىدىكەن، ئۇ ئايال ھازاۋۇل بولىدۇ، ئىشتىن چاتاق چىقىدۇ. خوتۇن كىشى دېگەن بىر ئەرنىڭ پېشىنى تۇتتىمۇ بولدى، ئۇ خوتۇن پادىشاھ بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئەرنىڭ ئاغزىغا قارىشى، ئېرىنىڭ سىزغان سىزىقى بويىچە مېڭىشى كېرەك. ئەر تىلەمچى بولسىمۇ ئەر دېگەن ئەر. شۇڭا بىزدە «ئۆڭكۈر بولسىمۇ ئۆيۈڭ ياخشى، ئېيىق بولسىمۇ ئېرىڭ ياخشى» دېگەن گەپ بار.

ئۆمەر ماھىرەنىڭ ئاغزىغا قاراپلا قالدى: «توغرا، رابىيە شەھەر باشلىقىنىڭ قىزى بولغاچقا مېنىڭدىن ئۇستۇنلۇك تالىشىۋېتىپتۇ. ئۆزىنى ئۇستۇن ئورۇنغا قويۇپتۇ» دەپ ئويلاپ كەتتى.

ــ هه دېسه ئەر بىلەن گەپ تالىشىپ ئەرنىڭ دىلىنى رەنجىتىپ ئۆتىدىغان خوتۇن ياخشى خوتۇن ئەمەس. ئۇنداق خوتۇن خۇيلۇق كېلىدۇ. هه دېسه خۇيلىنىپ ئەرنى ئېگىمەن دەيدۇ. ئەر كىشى دېگەن خەلقئالەم ئالدىدا خوتۇنى بىلەن ئېتىشىپ قېلىشنى خالىمايدۇ. ئاساسەن «خەپ!» دەپ بولدى قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ خوتۇن خۇيىدىن يانمايدىغان بولىدۇ. كېيىن ئەر ئۇنىڭ خۇيىغا كىرمىسە بۇ خوتۇننىڭ نىيىتى بۇزۇلىدۇ. ئۇنىڭ نېرىسىغا خۇدايىم بار.

«رابىيەمۇ هه دېسىلا ئۆيىگە بېرىۋېلىپ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئالدىدا مېنى يەرگە قارىتىۋاتامدۇ» دەپ ئويلىغان ئۆمەر:

ــ ماھىرە، سىز كۆڭلۈمدىكى تۇغۇنىنى يېشىۋەتتىڭىز، ــ دېدى.

ــ بۇلار مېنىڭ مۇشۇ يېشىمدا ئويلىغانلىرىم. هەممە ئادەمگە ئۇيغۇن كېلەمدۇ، كەلمەمدۇ؟ بىلمەيمەن.

ــ «مۇشۇ يېشىمدا» دەپ قانچە ياشقا كىردىڭىز.

ــ ئوتتۇز بەشتىن سەل ئاشتىم. سىزچۇ؟

ــ ئوتتۇزغا يېقىنلىشىپ قالدىم.

ــ سىز قالتىس يىگىت ئىكەنسىز. كىچىك تۇرۇپلا شۇنچە چوڭ ئىگىلىك تىكلىدىڭىز. سىزدەك ئەرلەرنى باشقا ئېلىپ كۆتۈرسە بولىدۇ.

«سىز ئۇنداق دېگىنىڭىز بىلەن رابىيە مېنى يەرگە ئۇرىمەن دەۋاتىدۇ» دەپ ئويلىغان ئۆمەر ئىچىدىكىنى دەۋەتتى:

ــ هەي، تۇرمۇشتا تەڭسىز ئىشلار جىق ئىكەن.

بۇنداق دېسەم كۆڭلىڭىزگە كەلمىسۇن. سىزدەك شۇنداق كاتتا ئايالنىڭ ئاشۇنداق بىر ئەرگە تېگىپ قالغىنىڭىزنى دەيمەن.

ــ قانداق قىلىسىز، تەڭسىزلىكنى كېچىكىپ بىلىدىغان ئىش ئىكەن،ــ ماھىرە شۇنداق دەپ ئۆمەرنىڭ كۆزىگە ئىنتىلىش بىلەن تىكىلدى. ئۆمەر يەنە بىر پىيالە ھاراق ئىچتى.

ــ ئۆمەرجان، بۇ گەپلەر بىلەن كۆڭلىمىزنى غەش قىلىپ ئولتۇرغۇچە، مەن سىزگە دۇتار چېلىپ، ناخشا ئېيتىپ بېرەي.

ــ سىز بەك ياخشى ئىكەنسىز، ماھىرە، چېلىڭە.

دۇتار ئالغىلى ماڭغان گۇزەل چوكانىنىڭ نازۇك بەدىنى ئۆمەرنىڭ كۆزىنى پارقىرىتىۋەتتى. گۇزەل چوكان ئۆمەرگە نازلىق بېقىپ دۇتار چېلىشقا باشلىدى:

كېلەر بولساڭ، بۇگۇن كەل يارىم،
ئەتە كەلسەڭ بۇ چىرايىم يوق.
ئۆمۇر قانچە ئۇزۇن بولسىمۇ،
ياشلىق دېگەن بىزدە دائىم يوق.

ئارىسىدا قىز ـ يىگىتلەرنىڭ،
بۇگۇن كەلگىن، ئەتە جايىم يوق.
تەنھالىققا كۆنمەيمەن ئەمدى،
كەتتى كۇنلەر، ياندا يارىم يوق.

مەن تاقەتسىز تۇغۇلۇپتىمەن،
كۆپ تاقەتكە ئىقتىدارىم يوق.
بۇ جاھانغا سېنى دەپ كەلدىم،
سەن بولمىساڭ ئېتىبارىم يوق.

گۈزەل چوكان گۈرۈلدەپ كۆيۈشكە باشلىدى، ئۇنىڭ كۆزى، ئاۋازى، دۇتار تاردىن مۇڭ تارقىتىۋاتقان بارماقلىرى، خۇش ھىدقا پۈركەنگەن نازۇك بەدىنى ھارارەت تارقىتاتتى. ئۆمەرنىڭ ۋۇجۇدىمۇ ئوت بولۇپ يانىدى، يۈرىكىدە پەيدا بولغان قىزىق ئېقىم تومۇرلىرىدىكى قانىنى ئۆركەشلىتەتتى. ئۆيدىكى ئوت ھەممىنى يالمۇېتىدىغاندەك ئەلپازدا ئىدى.

تاڭلا كۆرسەڭ، تانارسەن بەلكىم،
ئۇندىن ئۆزگە مەندە ۋايىم يوق.
قانداق كىرەي باغلارغا يالغۇز،
جەننەتكىمۇ سەنسىز رايىم يوق.

ناخشا ئاخىرلاشتى. ئىككىسى بىر - بىرىگە تىكىلگەنچە جىممىدە ئولتۇرۇپ قېلىشتى. ئۆمەر ئاستا ئورنىدىن تۇردى.
— ماھىرە، مەن قايتاي، خوش.
— ماقۇل، ئۇنتۇپ قالماي تېلېفون قىلىپ تۇرۇڭ.
— سىزدەك ئېسىل جاناننى قانداقمۇ ئۇنتۇپ قالاي.
— ئەمىسە گېپىڭىزدە تۇرۇڭ جۇمۇ.

ئۆمەر گۈزەل چوكانىنىڭ گۈلخاندەك كۆيۈۋاتقان كۆز نۇرى ئىچىدە ئۆيدىن چىقتى. ئۆمەر چوڭ يولغا چىقتى. قەدىمى جايىغا مىخلاندى، يۈرىكى قىزىپ كەتتى، ئىچى قىزىپ كەتتى، كاللىسى قىزىپ كەتتى، قولى قىزىپ كەتتى. ئۆمەر ئىختىيارسىز ھالدا ئاشۇ قىزىپ كەتكەن قولى بىلەن يان تېلېفونىنى ئالدى:

ــ ۋەي، ماھىرە، مەن مەست بولغاندەك قىلىمەن ــ ھە؟

گۈزەل چوكان نازلىق شۇڭىلىدى:

ــ قايتىپ كىرىڭە...

ئۆمەر كەينىگە قايتتى. ئۆيگە ئوت كەتتى...

شۇنىڭدىن كېيىن ئۆمەر رابىيە بىلەن ئانچە ئېتىشمايدىغان، رابىيە ئۆيىگە بېرىپ نەچچە كۈن تۇرۇۋالسىمۇ خاپا بولۇپ كەتمەيدىغان بولۇپ قالدى. رابىيە نېمىنى ئويلاۋاتىدىكىن، ئۇمۇ جىمىپ كەتكەندى. ئۆمەرنىڭ ئاپىسى بولسا رابىيەنىڭ بالىنى ئالدۇرۇۋەتكەنلىكىدىن خاپا بولغان بولسىمۇ، لېكىن ئىككىسىنىڭ بۇرۇنقىدەك جېدەللەشمەيدىغان بولۇپ قالغانلىقىدىن ئارام تېپىپ قالغانىدى.

روھى كۆتۈرۈلۈپ قالغان ئۆمەر رېستورانىنىڭ ئىشلىرىنى ئورۇنلاشتۇراتتى ــ دە، بېزەپ كۆلكە ــ چاقچاقلار بىلەن ھاراق ئىچەتتى. كەيپى توشاي دېگەندە سورۇندىن غىپپىدە چىقاتتى. گۈزەل چوكانىنىڭ ئۆيىدە ياكى مېھمانخانىنىڭ ياتقىدا شېرىن دەملەردىن خاتىرە قالاتتى...

ئەمەلىيەتتە، رابىيە جىم ياتمىغانىدى. نەچچە كۈندىن بۇيان چوڭ ئۆيدە بىر ئىش توغرۇلۇق قاتتىق تالاش - تارتىش بولۇۋاتاتتى. رابىيە بىلەن سائادەت ئاجرىشىش تەرەپدارى ئىدى. جالال بولسا بۇنىڭغا قارشى ئىدى.

رابىيە: «مەن قورقتۇم. ئۇ ئۆيدە تۇرسام كېيىن بەك جاپا تارتىپ قالغۇدەكمەن. ئولتۇرسا - قوپسا قەرز. كۈنبويى قەرزنىڭ غېمى بىلەن ياشاشنى مەن خالىمايمەن» دەيتتى؛ سائادەت: «دېمىسىمۇ راست ئەمەسمۇ، سۆلىتى خەقنىڭ ئاغزىغا بىر كەلگەن بىلەن يانچۇقىدا بىر تەڭگىسى بولمىسا نېمە پايدىسى؟ ئۇلار قەرزدىن باش كۆتۈرەلمەي يۈرسە، دوست - دۇشمەنلىرى ئالدىدا قانداق باش كۆتۈرۈپ يۈرەلەيدۇ؟ بىر تاللا قىزىمىزنى شۇنچە جاپا ئىچىگە تاشلاپ قويۇشقا مېنىڭمۇ كۆڭلۈم ئۇنمايدۇ. قىزىم گەرچە بىر قېتىم توي قىلغان بولسىمۇ، يەنە نى - نى يەرلەردىن لايىق چىقىدۇ» دەيتتى؛ جالال بولسا: «باشتا ئۆمەرنى ماختاپ ھالىڭلار قالمىدى. بەك ئالدىراپ كەتمەڭلار دېسەم ئۇنمايلا بۇ تويىنى قىلدىڭلار. ئەمدى بولغاندا ئۇنچىلىك قەرزى بارلىقىنى ئويلىماپتىمىز، دەپ يەنە ئۆزۈڭلارنىڭ گېپىڭلارنى قىلمۇاتسىلەر. ئۇ بالا قەرز بولغان بىلەن پۇلنى ئۇچۇرۇۋەتكىنى يوققۇ. ھەممە ئىش ئاستا - ئاستا بولمامدۇ. ئالمىنىڭ ئىشىدىن ۋايىم يەپ يۈرسەك، ئەمدى رابىيە ئاجراشسا... بۇ شەھەردە بىزگىمۇ يۈز كېرەكتۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ھازىر رەھبەرلىك بەنزىسىنى تەڭشەش ئىشى باشلىنىش ئالدىدا تۇرۇپتۇ. مۇشۇنداق جىددىي

ۋاقىتتا بىزنىڭ ئائىلىدىن مۇنداق ئىش چىقىۋەرسە جەمئىيەتكە قانداق تەسىر بېرىدۇ؟» دەپ خاپا بولاتتى. قارىغاندا، ئۇمۇ ئۆز غېمى بىلەن يۈرگەنىدەك قىلاتتى.

ئالىمنىڭ بولسا بۇ ئىشلارغا باش قاتۇرغۇدەك ھالى يوق ئىدى.

شۇ سەۋەبلىك رابىيە ئۆمەرنىڭ ئۆيىدە جىم بولۇپ كەتكەنىدى. يەنە بىر تەرەپتىن ئۇنىڭدا زىددىيەتلىك تەرەپلەرمۇ بار ئىدى. يالغۇز قالغاندا ئۆزىنى دەڭسەپ باقاتتى. ئەينى ۋاقىتتا ئۆمەرنى نېمە ئۈچۈن ياخشى كۆرگەنلىكى ئۈستىدە ئويلىناتتى، ئۆمەرنى باشقىلاردىن شۇنچە قىزغانغانلىقىغا ھەيران قالاتتى. يا ئۆمەرنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرگەنلىكى ئۈچۈن ئۇنىڭغا قېيىداپ مۇشۇنداق قىلىۋاتامدۇ؟ «ئۇنداق بولسا ئۇنىڭدىن نېمىشقا كۆڭلۈم سوۋۇپ كەتتى؟ ئۇنىڭ بىلەن ئەپ ئۆتەلمەيدىغان بولۇپ قالدىم؟ ھەتتا مەندە ئۇنىڭدىن ئاجرىشىدىغان خىيال پەيدا بولدى؟» رابىيە قەرزنىڭ گېپىنى چىققاندىن كېيىنلا مۇشۇنداق بولۇپ قالغانىدى. بۇنى يادىغا ئالغان رابىيە چۆچۈپ كەتتى. «مۇشۇمۇ ئورۇنلۇق سەۋەبمۇ؟ ئۇ بۇ ئەھۋالنى بۇرۇنلا دېيىشى كېرەك ئىدى، كاتتا پىلانلىرى ھەققىدە چوڭ كۆرسىتىپ پاراڭ قىلماسلىقى كېرەك ئىدى. غەمسىز، بايىاشات بىر قىزدىن ئەمدى غەمدىن باش كۆتۈرەلمەيدىغان خوتۇنغا ئايلىنىپ قالسام... ياق، مەن قاراپ تۇرۇپ جاپا ـ مۇشەققەتكە ئۆزۈمنى ئۇرسام بولمايدۇ. مېنىڭ يەنىلا بەختىيار ياشاش

هوقۇقۇم بار. مېنىڭ ئۇنداق شارائىتىممۇ بار تۇرسا...»
رابىيە مۇشۇنداق خىيالىلار بىلەن كۆنلىرىنى
كۆڭۈلسىزلىك، غەشلىك ئىچىدە ئۆتكۈزۈشكە باشلىدى.
ئۆمەرنىڭ كۈندە مەست يۈرۈشى، كەچكىچە ئۆيگە
كىرمەسلىكى، ھەتتا تاڭ ئاتارغا يېقىن كىرىشلىرى
بىلەنمۇ كارى بولمايدىغان بولۇپ قالدى.

تۇرمۇشىدا تۈيۈقسىز ئۆزگىرىش بولۇپ، كۆڭۈل
ئېلىشالمايدىغان كۈنلەرگە قېلىشىنى ئۆمەرمۇ، رابىيەمۇ
زىنھار كۈتمىگەن، ئويلىمىغانىدى. بىر ۋاقىتلاردا رابىيە
ئۆزلىرىنى تاھىر ـ زۆھرەلەر قاتارىغا تىزىپ «رابىيە ـ
ئۆمەر» دەپ يۈرمىگەنمىدى؟ ھەي، ساداقىتى تىللاردا
داستان بولۇۋاتقان ئۇ ئاشىق ـ مەشۇقلار قانداق
ئىنسانلاردۇ؟ ياكى ئۇلارمۇ ۋىسالسىز بۇ ئالەم بىلەن
ۋىدالاشماي، ئارزۇ ـ ئارمانلىرىغا يېتىپ توي قىلغان
بولسا، ھامىنى بىر كۈنى رابىيەلەرگە ئوخشاش
جېدەللىشىپ ئولتۇرار بولغىيدىمىكىن؟

بىر كۈنى چۈشتە ئۆمەر شېرىن خىيالى بىلەن،
رابىيە بولسا سولغۇن ھالدا تاماق قىلىش بىلەن
ئولتۇرۇشاتتى. قوروغا ھامۇت ھاجىم ئۆڭسۈلى ئۆچكەن
ھالدا كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭ تۇرقىنى كۆرگەن ئۆمەر بىر
شۇملۇقنى سېزىپ يۈرىكى «قارتتىدە» قىلىپ قالدى ۋە
ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى.

ــ ئۆمەرجان ئۈكام، ــ ھامۇت ھاجىم يىغلىغۇدەك
بولۇپ ئۆمەرنىڭ قولىغا ئېسىلدى، ــ ئۇ تۇزكور
ئىكەن... ئۇ نائەھلىي...

ــ هاجىكا، نېمە ئىش بولدى؟ ــ سورىدى ئۆمەر ئۆزىنى بېسىۋېلىشقا تىرىشىپ.

ــ ئۇكام، ئۆزۈمنىمۇ، سىزنىمۇ بالاغا تىقىپتىمەن. ئۇ بىزنى ئالداپ پۇلنى ئەپقېچىپتۇ...

«ئاھ!» ئۆمەرنىڭ كۆزىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلدى، يۈرىكىگە ئاغرىق كىرىپ كەتتى. قۇلىقىنى دىڭ تۇتۇپ پاراڭ تىڭشاۋاتقان رابىيەنىڭ قولىدىكى قىڭراق يەرگە چۈشۈپ كەتتى. ھامۇت ھاجىم سالاپىتىگە ماس كەلمىگەن ھالدا شۇكۇر ھاجىمنى تىللاپ ـ قارغاپ كەتتى.

ــ شۇكۇر ھاجىم راستلا بىزنى ئالداپ كەتكەندىمۇ؟ ــ دېدى ئۆمەر ئارانلا.

ــ ئۇنىڭ ھاجىملىقى يالغان ئىكەن، ئۇكام. باشقىلارنىڭ كۆزىنى بويىاپ ئۆزىنى «ھاجى» دەۋالغان مۇناپىقنىڭ قولىدىن نېمە بالا كەلمەيدۇ دەيسىز؟

قارىغاندا، ھامۇت ھاجىم بۇ پالاكەتچىلىكنىڭ ئۈچۈرى كەلگەندىن باشلاپ بۇ ئىشقا جىددىي قاراپ ئەھۋال ئۇقۇشقان بولسا كېرەك، شۇكۇر دېگەن ناكەسنىڭ تارىخىنى تۆكۈۋەتتى:

شۇكۇر يېشى قىرىقتا تاقاپ قالغان بولسىمۇ، يا قولىغا تۈزۈك كەتمەن ئالالمىغان، يا توي قىلىپ بىر ئۆيگە ئاتا بولالمىغان بولۇمسىز كىشى ئىدى. ئۇ قۇرۇق خىيالىلارغا گول بولۇپ يېزىسىدا توپىغا مىلىنىپ يۈرگەندە تەقدىر ئۇنىڭغا ئوڭ كۆزىدە قاراپ قويدى. بۇ يېزىدىن ئۇرۇمچىگە چىقىپ ئالىي مەكتەپلەردە تىل ئۆگىنىش كۇرسى ئېچىپ يۈرگەن ئەلى ئىسىملىك

بىرەيلەنگە ئادەم لازىم بولۇپ يېزىسىغا كېلىدۇ. ئۇ شۇكۇرنىڭ ھالىنى بىلگەندىن كېيىن «شۇ بەندىنى بىر ئادەم قىلىپ قويماي» دەپ ئۇنى ئۇرۇمچىگە ئېلىپ كېتىدۇ. ئۇنىڭغا ئىشنىڭ يولىنى ئۆگىتىدۇ، مۇناسىۋەتلىك كىشىلەرگە تونۇشتۇرىدۇ. ئىشلار يۇرۇشۇپ كېتىدۇ. بىرنەچچە يىلدىن كېيىن ئەلى مۇقىم ئورۇننى ئىجارىگە ئېلىپ تەربىيەلەش مەركىزى ئاچىدۇ. كېيىن ئۇرۇمچىدە بالىلار يەسلىسىنىڭ كەملىكىنى كۆزدە تۇتۇپ، شەھەر ئەتراپىدىكى بىر باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ بۇرۇن ياتاق قىلىنغان ئورنىغا بىر بالىلار يەسلىسى ئاچماقچى بولىدۇ. شۇ ۋاقىتتا ئەلى بېيجىڭغا چەت ئەل تىللىرى ئىنىستىتۇتىغا يېڭى ئۇقۇم ئىنگلىز تىلىنىڭ ئىشىنى مەسلىھەتلەشكىلى كېتىدۇ. ئۇ يېرىم ئايدىن كۆپرەك تۇرۇپ قېلىپ، ئىشىنى پۈتكۈزۈپ قايتىپ كەلگەندە شۇكۇرنىڭ ئۆزىدىن يۇز ئۆرۈگەنلىكىنى بىلىدۇ. شۇكۇر: «بىر ھېسابات دەپتىرى يىتىپ كەتتى» دېگەننى باھانە قىلىپ، نۇرغۇن چىقىمنى قارا ھۆججەت شەكىلدە خاتىرىلەپ قويغاندىن باشقا، مەكتەپ مۇدىرى بىلەن بىرلىشىپ، ئۆزى قانۇنىي ئىگە بولۇپ، «ئەركەم بالىلار يەسلىسى»نى ئاچقان ئىدى. مەكتەپ مۇدىرىمۇ ئازراق نەپنى دەپ ئاق ـ قارىنى ئايرىپ ئولتۇرمىغان ئىدى. بۇنىڭغا ئەلى ئاچچىقلانغاندا، شۇكۇر: «نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان كەينىڭدە يۇرۇپتىمەن. ھەرقانداق شاگىرتنىڭ دۇكان ئايرىيدىغان ۋاقتى بولىدۇ. مەن دۇكان ئايرىيدىغان ۋاقىتتا سەل ئالاھىدە يول تۇتتۇم شۇ» دەپ

بىزىرىپ تۇرغان. ياماڭ ئىشىنىڭ ئۆمرى ئۇزاققا بارغان ئەمەس. يېرىم يىلغا بارماي شۇكۇر بىلەن مەكتەپ مۇدىرى پېتىشالماي يەسلىنى تاقاشقا مەجبۇر بولغان. كېيىن شۇكۇر ساغلاملىق دورىلىرىنى زەنجىرسىمان ساتىدىغان شىركەتكە كىرىپ يىگىرمە نەچچە ئادەمنىڭ پۇلىنى ئالداپ قېچىپ كەتكەن. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ تېخىمۇ رەزىل پىلانلاپ، ئەلى بۇرۇن ھازىرلاپ بەرگەن مۇناسىۋەت تورىغا تايىنىپ، يەنە ئەلىنىڭ نامىنى سېتىپ كىشىلەرنىڭ تۇرلۇك ئىشلىرىنى ھەل قىلىپ بېرىپ ئوتتۇرىدىن نەپ ئۇندۇرۇپ يۈرگەن. ئوقۇتقۇچىلارنىڭ كەسپىي ئۇنۇڭان ئىشىدا خەنزۇ تىلى سەۋىيە سىناش ئىمتىھانىنىڭ دەرىجە كىنىشكىسى قاتتىق كۆرسەتكۈچ قىلىپ بېكىتىلگەندە، ئۇ ئۇچ يېزىدىن ئوتتۇز ئوقۇتقۇچىغا شۇ كىنىشكىنى ھەل قىلىپ بېرىمەن، دەپ نۇرغۇن پۇل ئالغان. كېيىن شۇكۇرنىڭ «ھەل» قىلىپ بەرگىنى ساختا كىنىشكا بولۇپ چىققان. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ بارلىق ئىشلىرى قانۇن تارازىسىغا سېلىنىپ، تۆلەم تۆلىگەندىن سىرت ئالتە ئايلىق قاماق جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنغان. بىراق، شۇكۇر تۇرمىدىن چىققاندىن كېيىن ئۆزگەرمەكتە يوق، كۆڭلىدە ئادەملەرگە ئورۇنسىز ئۆچمەنلىك ساقلاپ، قويىمچىلىق يولىغا ماڭغانىدى. بىرنەچچە قېتىم يىگىرمە تۆمەن كويىنى «مۇڭپىپەقىيەتلىك» قويۇۋالغان بۇ قويىمچى ئۇزۇندىن بۇيان ھامۇت ھاجىنى كۆزلەپ تۇرغان ئىدى. تونۇشۇش، ئىزدەش، تۇنجى سودىلارنىڭ ھەممىسى

مەقسەتلىك بولغان بولۇپ، قويمىچى شۇكۇر ئاخىرى مەقسىتىگە يەتكەنىدى.

ھامۇت ھاجىم كارىۋاتتا پۈكلىنىپ قالغانچە نىدا قىلدى:

ــ ئاھ، خۇدا! ئۇ مۇناپىقنى كۆرۈپ تۇرۇۋاتقانسەن! كۆرۈۋاتقان بولساڭ، يا بۇ ئالەمدە، يا ئۇ ئالەمدە ئۇ مۇناپىققا جازا بەر!

ئاخىر ھامۇت ھاجىم بۇقۇلداپ يىغلىۋەتتى. ياشانغان ئادەمنىڭ يىغىسىغا چىدىماق نېمانچە تەس ــ ھە!

بايا ئۆيدىن چىقىپ ئەھۋالدىن خەۋەردار بولغان ئۆمەرنىڭ ئاپىسى ھامۇت ھاجىمغا تەسەللى بەردى:

ــ ھاجىم، بەك ئاچچىق قىلمىسىلا، كېسىلىپ قالىلا. ياشىنىپ قالدىلا، ئۆزلىرىنى ئايىسىلا.

ــ دەپ باقسىلىچۇ، ئۇ مۇناپىققا نېمىشقا جازا يوق؟

ــ خۇدايىمنىڭ ئۇنى شۇنچە كۆپ ياخشى كىشىلەر ئارىسىدا مۇناپىق ھالدا ياشاشقا بۇيرۇغىنىنىڭ ئۆزىلا جازا. ناۋادا ئۇنىڭ مۇناپىقلىقىنى ئاتا ــ ئانىسى، ھالال جۇپتى ۋە بىغۇبار يۇرەك پارىسى بىلسە ئۇ تېخىمۇ ئېغىر جازا.

ھامۇت ھاجىم كۆزىدىن تارام ــ تارام ياش تۆككىنىچە چىقىپ كەتتى. ئۆمەرنىڭ كاللىسى قۇپقۇرۇق بولۇپ قالدى. مانا ئەمدى «كۆتۈرەلمىسەڭ ساڭگىلىتىۋال» دېگەندەك ئىش بولدى.

شۇنىڭ بىلەن ھەممە ئىش بۇزۇلدى. ئارانلا تۇرغان رابىيە ھېچكىمنىڭ نەسىھەتىگە قۇلاق سالماي ئۇنىڭ

بىلەن ئاجراشتى. ئۇلار «قويۇلۇپ» كەتكەن ئىشنى مەخپىي تۇتۇپ كەلگەنىدى. ئەمما، ھامۇت ھاجىمنىڭ ئاچچىق يۇتۇپ تۇگەپ كېتىشى بىلەن بۇ مەخپىيەتلىكمۇ بىر ئايغا بارماي ئاشكارا بولۇپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن بانكىنىڭ ئادەملىرى كېلىپ ئەھۋال ئىگىلىگىلى تۇردى. كېيىن نۇرغۇن تالاش ـ تارتىش، بولۇپمۇ مەسىلە ھەل بولمىغاندىن كېيىن، بانكا تەرەپ سوتلىشىش ئارقىلىق مەسىلىنى ھەل قىلىشقا مەجبۇر بولدى. ئاقمۇھتتە، رېستوران قەرز ھېسابىغا بانكا تەرەپكە بۇيرۇپ بېرىلدى.

ئۆمەر ئىككى قولىنى قۇرۇق ساڭگىلاتقانچە ئۆيگە قايتىپ كەلدى. ئۇنىڭ روھى چىقىپ كەتكەندەكلا بولۇپ قالدى. ئاپىسى يەنە ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى:

ــ روھىڭنى چۈشۈرمە، بالام، رىزقىمىز بولسا يەنە ياشارمىز.

ــ ئاپا، سېنى باققۇچىلىكىم بار. ئايرىم ئېلىپ قويغان ئازراق پۇل بار.

ــ بولمىسا، شۇ پۇلۇڭ بىلەن قايتىدىن بىرەر ئىش قىلارسەن.

ئۆمەر بېشىنى لىڭشىتىپ ئاپىسىنى خاتىرجەم قىلدى.

بىراق، «ئۆمەر قايتىدىن ئىش باشلايدىغان» ئۇ پۇل بىلەن كەيپ ھۇزۇرى، كۆڭۈل خۇشلۇقى ئىزدەپ يۈرۈۋەردى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ پۇل دۇتار تارىغا ئايلىنىپ تۇگەشكە باشلىدى. ئۆمەر دەسلەپ يىگىتلىكىگە ئېلىپ گۈزەل چوكانغا: «باشقا ئىش قىلاي دەپ رېستورانىنى

ئۆتكۈزۈۋەتتىم» دەپ يۈردى. كېيىن بۇ ھەقتە ئېغىز ئاچمايدىغان بولۇپ قالدى. گۈزەل چوكانمۇ كېيىن بىر نەرسىنى سەزگەن بولسىمۇ، ئۆمەرنىڭ يانچۇقىدىكى پۇللار بۇرۇنقىدەكلا تاراقلاۋاتقان بولغاچقا، ئۇنىڭ نېمە ئىش قىلىۋاتقانلىقى بىلەن كارى بولمىدى.

بىر كۈنى ئۆمەر گۈزەل چوكانىنىڭ يېنىغا بارغۇسى كەلمەي باراتقا تېلېفون قىلدى.

ــ كىمۇ؟ ــ بارات خۇشياقمىغاندەك سورىدى بۇرۇنلاردا بىرلا قاراپ ئۇنىڭ نومۇرىنى بىلىۋالمىغان ئادەم...

ــ مەن، مەن ئۆمەر، نېمە ئىش قىلىۋاتسىلەر...

ــ ئاغىنىلەر بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇرغان...

ــ زېرىكىپ قالدىم. نەدە سىلەر؟ ھازىر باراي.

ــ خالىسىڭ كەل.

بۇنىڭدىن ئۆمەرنىڭ كۆڭلى باشقىچە بولغان بولسىمۇ، لېكىن بۇنى ئويلىماسلىققا تىرىشىپ ماشىنىغا چىقتى.

بىرئاز مېڭىپ ئۇنىڭغا تېلېفون كەلدى. ئۇ بۇرۇن ئۆمەر بىلەن ئېلىم ـ بېرىم قىلىشىۋاتقان بىر ئاغىنىسى ئىدى.

ــ ئۆمەر، قانداق ئەھۋالىڭ ئاداش؟

ــ خېلى ياخشى.

ــ ياخشى بولسا ھېلىقى بىر تۇمەن كويىنى... جىددىي بىر سودا چىقىپ قالغانىدى. ئۆزۈڭ بىلىسەنغۇ مېنى، بولمىسا، سېنىڭ ئالدىڭدا ئۇ پۇلنى تىلغا ئېلىپ يۈرەمدىم. ئالدىڭدا دېيىشكە خىجىل بولۇپ تېلېفون ئۇرۇپ ئولتۇرۇپتىمەن.

ــ چاتاق يوق، ئاداش، بىر ـ ئىككى كۈنگىچە تېلېفون قىلاي.

ــ چاققانراق بولارسەن، بولمىسا...

«ئۇنىڭغىغۇ چاتاق يوق دېدىم. قەرز ئالغان قالغان ئاغىنىلەرگە نېمە دەرمەن ئەمدى؟» يەنە ئۆمەرنى غەم باستى.

ئۇ ئاغىنىلىرىنىڭ يېنىغا بارغاندا سورۇن ئەمدىلا باشلانغانىدى. ئۆمەر ئۇلار بىلەن قىزغىن كۆرۈشتى. ئەمما، ئوتتۇز مىڭ يۈەن قەرز ئالغان ئاغىنىسى ئابدۇللانى كۆرۈپ كۆڭلى پاراكەندە بولدى: «ئابدۇللا بۇلار بىلەن ئانچە ئارىلىشىپ كەتمەيتتى. ئەجەبا بۇگۈن...»

ــ ئۆمەر ئاداش، تۆرگە ئۆت،ــ دېدى ئەسەيدۇللا ئورنىدىن تۇرۇپ.

ــ بولدى، ئاداش، مۇشۇ يەردىلا ئولتۇرۇۋېرەي.

ــ شۇ يەردە ئولتۇرسۇن،ــ دېدى بارات كېرىلىپ ئولتۇرغىنىچە،ــ تۆرگە ئۆتمەن دېسە شۇنچە ئاغىنىلەرنىڭ ئالدىدىن ئۆتىدىغان ئىش، بىرمۇنچە ئاۋارىچىلىك.

بۇ گەپتىن ئولتۇرغانلار بىرقىسما بولۇپ قالدى، بىراق باراتنىڭ بۇلار بىلەن كارى بولماي هاراق قۇيۇپ قولىغا ئالدى:

ــ ئاغىنىلەر، بايا چاقىرسام نېمە ئىشلىقىنى بىلمەي ئىچىڭلار پۇشتى. ئۆتكەندە سىلەرگە بىر ئۇزۇملۇكنىڭ گېپىنى قىلغانىدىم. تىرىشقىنىمغا تۇشلۇق بىرنېمە بوپتۇ. شۇڭا بۇگۈن شۇنىڭ قەنتىنى بىللە چاقامدىكىن،

دەپ چاقىرىشىم. قېنى خالىغىنىڭچە بۇيرۇتۇڭلار.

ــ بەك ياخشى بوپتۇ.

ــ مۇبارەك بولسۇن!

ــ ئىشلىرىڭ تېخىمۇ ئوڭغا تارتقاي.

سورۇندا رومكا بىر ـ ئىككى ئايلىنىپ سورۇن جانلانغاندىن كېيىن ئۆمەر رۇخسەت سوراپ ئابدۇللانى سىرتقا چاقىردى.

ــ ئاداش ئابدۇللا، ئالدىڭدا بەك خىجىلمەن. ھەممە ئەھۋالنى ئۆزۈڭمۇ بىلدىڭ...

ــ بۇ گەپنى قىلما، ئاداش. ئۆز ۋاقتىدا ئەھۋالىڭ ياخشى ۋاقتىدا بىزگىمۇ قولۇڭدىن كېلىشچە يارىدىم قىلدىڭ. ئەمدى بېشىڭغا كۈن چۈشكەندە «ھالىڭ نېچۈك؟» دېيىشىڭ ئورنىغا... ئاغىنە، دوستلۇقمىزنىڭ ئالدىدا ئۇنچىلىك پۇل نېمىتى؟ كۈن تېخى ئۇزۇنغۇ.

ــ يۈزۈمنى قىلغىنىڭغا رەھمەت، ئاداش.

ــ بۇ گەپلەرنى قوي، يۈرە سورۇنغا كىرەيلى.

يەنە بىرئاز ئۆتكەندىن كېيىن ئۆمەر باراتنى سىرتقا چاقىردى.

ــ ئاداش، قانچىلىك قىيىنچىلىقتا قالغىنىمنى بىلىسەن. پايدىمۇ ئاپسەن، ئەمدى خاپا بولمىساڭ ھېلىقى ئۈچ مىڭ كوينى...

ــ شۇ گەپمىدى؟ قولۇم ئەمدى پۇل كۆرسە قىستامسەن؟ سورۇننىڭ پەيزىنى ئۇچۇرىدىكەنسەن. بىز بۈگۈنلا ئۆلمىگەندىكىن، ئەتە ـ ئۆگۈن كۆرۈشۈۋالساق بولىدىغۇ. ماڭ، ماڭ.

بارات ئۇنى ئىتتىرىپ دېگۈدەك سورۇنغا ئەكىرىپ كەتتى.

ئۇلار سورۇنغا كىرىشىگىلا ھە دەپ چاقچاق قىلىۋاتقان باتۇر چاقچاقنى ئۆمەرگە بۇرىدى:

— ئۆمەر، ھەممىزنى بىر - بىرلەپ سىرتقا چاقىرىپ قەرز سوراۋاتامسەن نېمە؟

چاقچاق نازۇك يەرگە تاقالغان بولغاچقا، بارات بىلەن باتۇردىن باشقىلار كۈلمىدى. باتۇر تەن بەرمەي چاقچاقنى يەنە ئۇلىدى:

— مەن ئۆمەرنىڭ بىر قىزىق ئىشىنى دەپ بېرەي: بۇ ئاداشمۇ ئۇزاقتىن بۇيان خېلى ئىچىدىغان بولۇپ قالغانىدى. بىر قېتىم ئۇ خېلى قاتتىق كەيپ بولۇپ ئۆيىگە قايتىپتۇ. يېرىم يولدا سىيگۈسى كېلىپ كېتىپ يول بويىدىكى دەرەخلىككە كىرىپتۇ. سىيىپ بولۇپ ماڭسا بىرەيلەن ئۇنى تۇتۇۋالغۇدەك. ئۆمەر: «بولدى، مەن ئىچمەيمەن، مەن قايتىمەن» دېسىمۇ قويۇپ بەرمىگۈدەك. ئۆمەر: «بەك كەچ بولۇپ كەتتى. مەن قايتاي» دېسىمۇ يەنە قويۇپ بەرمىگۈدەك، ئۆمەر ئاچچىقى كېلىپ قارىسا ھېچكىم يوق. ئەسلىدە ئۆمەر بەلبېغىنى باغلىغاندا مەستلىكتە بىر كۆچەتنىمۇ ئىشتىنىغا قوشۇپ باغلىۋاپتۇ.

بۇ چاقچاققا ھەممەيلەن قاتتىق كۈلۈشتى.

شۇ چاقچاقتىن باشلاپ سورۇن ئاخىرلاشقۇچە ئۆمەر ھەققىدە تۈرلۈك گەپلەر توقۇلدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئۆزى قەرز ئالغان ئاغىنىلىرىدىن قاچسا، باتۇر قاتارلىق

ئاغىنىلىرى ئۇنىڭدىن قاچىدىغان بولۇپ قالدى. ئۆمەر بۇلارغا قاراپ بېقىپ نۇرغۇن كىشىلەر بىلەن ئۆزى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتتە مۇھىم رول ئويناۋاتقان نەرسىنىڭ ئاساسلىقى پۇل ئىكەنلىكىنى بىلىپ هەسرەتلەندى.

پەقەت ئەسەيدۇللالا گەرچە كىچىك ئاشخانىسىغا تايىنىپ ئاپىسىنىڭ كېسىلىنى داۋالىتىپ جان بېقىۋاتقان بولسىمۇ، ئۆمەرگە دوستلۇق قولىنى سۇنۇپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈردى، ئىلهام بەردى، باشقىدىن ئىش باشلاشقا دەۋەت قىلدى. زېرىكىپ قالسا كەچلىك بازاردا پۇرچاق سۇيۇقئېشى ۋە كاۋاپ بىلەن مېهمان قىلدى، هاراق قۇيۇپ بەردى. هاراقنى ئىچ پۇشۇقىنى چىقىرىش ئۈچۈن ئانچە ـ مۇنچە ئىچىش، هەرگىزمۇ بۇنداق بېرىلىپ كەتمەسلىك هەققىدە بۇرۇنقىدەكلا نەسىهەت قىلدى... ئۆمەر ئۇنىسز بېشىنى لىڭشىتىپ قوشۇلغان بولسىمۇ، ئۇمىدسىزلىك كەيپىياتىدىن قۇتۇلالمايلا، گۈزەل چوكانىڭ ئىللىق قۇچىقىغا بېشىنى تىقىپ يېتىۋالدى...

بىر كۈنى ئۇ ئۆتكەن ـ كەچكەن ئىشلىرىنى ئىچى ئاچچىق بولغان هالدا ئەسلەپ ئولتۇرۇپ ساۋۇتنى يادىغا ئالدى. ئەينى ۋاقىتتا ئۇرۇمچىدە «ئوردام رېستورانى»دا ئۇلار ئۆمەرنىڭ تېرە سودىسى پۈتسىلا هەمكارلىشىش توغرۇلۇق كۆرۈشمەكچى بولغان ئىدىغۇ؟

جانلىنىپ كەتكەن ئۆمەر تاشلىنىپ قالغىلى ئۇزاق بولغان كىچىك «لاۋبەن سومكىسى»نى ئاختۇرۇپ

ساۋۇتنىڭ ئىسمى كارتوچكىسىنى تاپتى ۋە ئۇنىڭغا تېلېفون قىلدى. ساۋۇت ئۇنى ئۇنتۇپ قالماپتىكەن. ئۇنى دەرھاللا يادىغا ئالدى.

ــ ساۋۇت ئاكا، سىلى دېگەن ئىشنى مەسلىھەت قىلغىلى بولارمۇ، دەپ تېلېفون قىلىشىم،ــ دېدى ئۆمەر تۆۋەنچىلىك بىلەن.

ــ مەسلىھەت قىلىشقىلى بولمايدۇ،ــ دېدى ساۋۇت كېسىپلا.

ــ نېمىشقا؟

ــ ئۆمەرجان، مەن سىلىنىڭ ئىشلىرىنى ئاڭلىدىم، بەك بىمەرۋا ئىكەنلا، سىلىنى پالاكەت بېسىپتۇ.

ــ يەنە ئىش تەۋرىتىشكە كۆزۈم يېتمىدۇ.

ــ ئۇكام، پۇل بولمىسا نېمىمۇ قىلغىلى بولسۇن؟ يا سىلىمۇ مېنى قويۇپ ئۆچلىرىنى ئالاي دەۋاتامدىلا. ھا، ھا، ھا... ئۇكام، بولدى ئاۋارە بولمىسىلا، خوش.

باشتا بىر ئوبدان گەپ قىلغان ئادەم ئاخىر مەسخىرىلىك كۈلۈپ ئۆمەرنىڭ جېنىنى ئالدى. ساۋۇت گېپىنى تۈگىتىپلا تېلېفوننى قويۇۋەتتى. ئۆمەرنىڭ كۆڭلى بەك يېرىم بولدى.

ئۆمەر گېلىگە كەپلىشىپ قالغان يىغىنى تەستە يۇتۇۋېتىپ ئاپىسىنىڭ يېنىغا چىقتى. ئەمما بايىلا: «گېپىم بار، بالام» دەپ ساپسىقلا قالغان ئاپىسى خارقىراپ يېتىپ قالغانىدى. بۇنى كۆرگەن ئۆمەر «ئاپا، ئاپا» دەپ چاقىرىپ بېقىپ جىددىيلىشىپ قالدى،

ئاندىن دوختۇرخانىغا چاپتى. دوختۇرلارمۇ ئامال قىلالمىدى، تەكشۈرۈپ سەۋەبىنىمۇ تاپالمىدى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۇنىڭ ئاپىسىنى دەرد ـ ئەلەم يەپ كەتكەنىدى.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۆمەر ئۆزىنى تاشلاپلىۋەتتى. كۈندە ھاراق ئىچىدىغان بولدى، مەست بولۇپ دەرد ـ ئەلەمنى ئۇنتۇشنى خالايدىغان بولۇپ قالدى.

بۇرۇنقى ئىشلارنىڭ چۈشكە ئوخشاش غۇۋا سايىسىلا قالغانىدى.

※ ※ ※

ئۆمەرنىڭ ھېكايىسى ئاخىرلاشتى. ئۆمەر ھېكايىسىدە ئەلۋەتتە گۈزەل چوكان ھەققىدىكى بايانلاردىن ئەگىپ ئۆتتى.

ــ بىلگەنسىز، گۈلپەرى، مەن ھازىر مۇشۇنداق ئادەم بولۇپ قالدىم.

ــ ئۆمەرجان، بۇنداق ئۇمىدسىزلەنمەڭ، جاھاندا سىزنىڭ بېشىڭىزغا كەلگەندىنمۇ ئېغىر كۈنلەرگە قالغان ئادەملەر بار. شۇلارمۇ ئۈمىد بىلەن ياشاۋاتىدۇ، ئۈمىد بىلەن ياشاڭ.

ئۆمەر ئەلەملىك كۈلدى:

ــ قۇرۇق ئۈمىدنىڭ نېمە كېرىكى؟

ــ ئۇنداق دېمەڭ، يەنە ئىش تەۋرىتىسىز تېخى.

ــ كۆڭلۈمنى ياساپ قويغىنىڭىزغا رەھمەت.

ئەمما، باياتىنىدىن بېرى گۈلپەرى بىر ئىشنى كۆڭلىگە پۈكۈپ بولغانىدى.

ــ ئەگەر قايتا بىر ئىش تەۋرىتىدىغان پۈرسەت كەلسە قانداق قىلىسىز؟

ــ ناۋادا شۇنداق پۈرسەت كېلىدىغان بولسا، بۇرنۇمغا بىر قېتىم سۇ كىردى... ھەي بولدىلا، تۇغۇلمىغان موزايغا ئېگەر توقۇپ يۈرمەي...

ــ لېكىن، مۇنداق ھاراق ئىچىپ يۈرسىڭىز ئۇ پۈرسەتنى قانداق تۇتالايسىز؟

ــ سىز مېنى بىلمەيسىز، گۈلپەرى، مەن بىرەر ئىشقا كىرىشىپ كەتسەم ھەرقانداق جاپاغا چىدايمەن، راھەت ــ پارغەت قوغلىشىپ كەتمەيمەن.

ــ ئۇنداق بولسا، سىز ھاراقتىن قول ئۈزۈڭ. مەن سىزنى يەنە ئىزدەپ كېلىمەن. سىز بىلەن مەسلىھەتلىشىدىغان ئىش بار.

گۈلپەرى مېڭىپ كەتتى. ئۇنى ئۇزىتىپ قويۇپ كىرگەن ئۆمەر: «ياخشى كۆڭلىڭىز ماڭا تېگىل بولدى، ماڭا يالغاندىن بولسىمۇ شۇنچىلىك تەسەللى بېرىدىغانمۇ ئادەم چىقمىغانىدى. رەھمەت، گۈلپەرى» دېگىنىچە ھاراقنى قولىغا ئالدى.

ئون يەتتىنچى باب

گۈل پەسلى

گۈلپەرى ئۆيگە قايتىپ كەلدى. ئۇنىڭ ئۆمەرنى تۇنجى قېتىم كوچىدا مەست كۆرگەندە «ئۇنىڭغا چوقۇم بىر ئىش بولغان» دەپ ئويلىغان تۇيغۇسى تۇغرا چىقىقانىدى. ئەگەر باشقا بىرەيلەن ئۆمەرنىڭ كەچۈرمىشىنى ئاڭلىمىغاندا ئىدى، ئۆمەرنى ئۇستەلمۇ ـ ئۇستەل ئايلىنىپ يۈرۈپ بىر رومكا هاراق تىلەيدىغان، نەچچىسى بىرلىشىپ بىر بوتۇلكا هاراق تەييار قىلىۋالسا شۇنى تالىشىپ كۈننى كەچ قىلىدىغان ۋە شۇ كۈنى مەست بولۇۋېلىشقىنى ئۈچۈن ئۆزىنى بەختلىك سانايدىغان زابويلارنىڭ بىرى دەپ ئويلىشى مۇقەررەر ئىدى.

ئۆمەرنىڭ كەچۈرمىشى گۈلپەرنى ئېچىندۇردى. «توۋا! نىيىتى يامان، ئوسال ئادەملەر ئىشلىرى بىر ئوبدان ئوڭغا تارتىپ كېتىۋاتقان ئادەمنى ۋەيران قىلىپ ئاخىر مۇشۇنچىلىك تۇگىشىپ كەتكەن هالغا چۈشۈرۈپ قويسا، بۇنى ئادەملەردىن كۆرۈش كېرەكمۇ ياكى تەقدىردىن كۆرۈش كېرەكمۇ؟ تۇرمۇش هەقىقەتەن رەهىمسىز ئىكەن، بىرىمىزنى ئۇنداق بولغىنىمىز ئۈچۈن

يىغلاتسا، يەنە بىر نەرسىنى مۇنداق بولغىنىمىز ئۈچۈن يىغلىتىدىكەن. ئەسلىي ئۆمەرجان مۇنداق ۋەيرانە ھالەتتە يۈرمەسلىكى، تېخىمۇ چوڭ ئىشلارنى قىلىپ، ياشلارغا ئۈلگە ۋە مەدەت بولۇشى كېرەك ئىدى. ياق، ئۆمەرجاننىڭ تېخى تۈگەشكىنى يوق. بۇ ــ ھاياتنىڭ ئۇنىڭغا تاشلىغان بىر سىنىقى. ئۇنىڭدا چوڭ ئىشلارنى قىلىدىغان ئەقىل ـ پاراسەت، جاسارەت، تەۋەككۈلچىلىك يەنە بار!» گۈلپەرى يەنىلا ئۆمەرگە ئىشەندى. ئەمما... گۈلپەرنىڭ خىيالى بۇ يەرگە كەلگەندە توختاپ قالدى. «ئۇنداقتا، مەن ئارامگاھ ئېچىشقا ئۆمەرجاننى سايە قىلسام بولارمۇ؟ ئۇ كۈتكەن يېرىمدىن چىقارمۇ؟ ياكى ھازىرقى تۇرمۇشىغا كۆنۈپ قالغان بولسا قولىدىكى مەبلەغنى بۇزۇپ ـ چېچىپ تۈگىتەرمۇ؟ مەن ئۆمەرجانغا ھېسداشلىق قىلىپلا ئالدىراپ يەكۈن چىقارسام بولمايدۇ. چوقۇم ئۇنى ئوبدان دەكشىشىم كېرەك...»

گۈلپەرنىڭ خىيالى ئەمدى ئىككى بولدى: بىرى، ئارامگاھ ئېچىشقا رەسمىي بىر قارارغا كېلىش؛ يەنە بىرى، ئۆمەرنى بۇ ئىشقا يارەمگە چاقىرىش.

شۇنداق قىلىپ، گۈلپەرى ئۆيىگە كېلىپمۇ چوڭقۇر خىيالغا پاتتى. ئۇ كەلگىچە خەلچەم ئۇنىڭ ھۇجرىسىنى ئىسسىتىپ قويۇپتىكەن. تولا ئويلاپ بېشى قېتىپ، ئىچى پۇشۇپ كەتكەن گۈلپەرى دېرىزىنى قىيا ئېچىپ قويدى. دېرىزىدىن كىرگەن سوغۇق شامالدا گۈلپەرى ئوبدانلا سەگىدى، ئاستىرتىن غىدىقلاۋاتقان ئۇيقۇسىمۇ نېرى قاچتى. ئەمدى تۇرلۇك ئويلار رەت ـ رېتى بىلەن

گۈلپەرىنىڭ كاللىسىدىن ئۆتۈشكە باشلىدى. بۇ ئويلارنىڭ بەزىلىرى شۇنداق ئەقىلگە ئۇيغۇن، بەزىلىرى مۇرەككەپ، بەزىلىرىگە قاتناش ھېسسىيات ئارىلاشقان، بەزىلىرىدە ئىككىلىنىش بار، بەزىلىرى كۈلكىلىك، يەنە بەزىلىرى بولسا بەكلا بىمەنە... ئىشقىلىپ، تاڭ سەھەر سائەت ئۈچ بولۇپ قالغان بولسىمۇ، گۈلپەرى خىيالدىن، پىلاندىن بېرى بولالمىدى... سائەت تۆتكە يېقىنلاشقاندا خىيالى ۋە پىلانىنى يېغىپ بىر يەرگە كەلگەن گۈلپەرى دېرىزىنى ئەتتى. ھېچكىم كۈتمىگەن پىلانىنى كۆڭلىگە پۈككەن گۈلپەرى خاتىرجەم ئۇخلاپ قالدى: بىرىنچىدىن، گۈلپەرى ئارامگاھ ئېچىش قارارىغا كەلدى؛ ئىككىنچىدىن، گۈلپەرى ئۆمەر بىلەن تۇي قىلىش قارارىغا كەلدى!

بۇنى ئاڭلىغان خەلچەمنىڭ ئەرۋاھى ئۇچتى:

— قىزىم، نېمە دەۋاتىسىز؟ ئېشىپ - تېشىپ شۇنىڭغا قالدىڭىزمۇ؟ ئۇ دېگەن بىر قېتىم تۇي قىلغان، ھازىرقى ئەھۋالى شۇ تۇرسا.

خەلچەمنىڭ گۈلپەرىگە تۇنجى قېتىم مۇشۇنداق ۋارقىرىشى ئىدى.

— ئاپا، نېمىشقا سىز ئۆمەرجاننىڭ بۇرۇنقى ئىشىغا ئېسىلىۋالىسىز. بىزچۇ؟ بىز بۇرۇن قانداق ئىدۇق؟

— سىز...

— ئاپا، بىز ئوبدان بىلىمىز، قىيىنچىلىق ئىچىدە ياشىماق ناھايىتى تەس. قۇرۇق قول ئىگىلىك تىكلىمەك تېخىمۇ تەس. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆمەرجان ئۆزى خالاپ

قەستەنگە بۇنداق بولۇۋالغىنى يوق. ئەگەر باشقىلارنىڭ زىيانكەشلىكى بولمايدىغان بولسا، ئۇ ھازىر كىم بولۇپ كېتەر؟

ــ مەن تۇرمۇش ئىشىڭىزنى بۇرۇنلا ئويلاشقانىدىم. «خىزمىتى مۇقىملىشىپ كۆڭلى خاتىرجەم بولسۇن» دەپ ساقلاپتىمەن. مەن بۇ ئىشتا ئازراق كېچىكىپ قېلىۋىدىم، بۇ گەپنى كۆتۈرۈپ قويتىڭىز.

ــ ئاپا، مەن كۆپ ئويلىنىپ مۇشۇ ئويغا كەلدىم...

ــ «ئارامگاھ ئاچىمەن» دېسىڭىز مەيلى، لېكىن ئۇ بالا بىلەن توي قىلىشىڭىزغا قوشۇلمايمەن.

ــ ئارامگاھ ئاچقان بىلەن ئۇنى يۇرۇشتۇرۇشكە مېنىڭ كۈچۈم يەتمەيدۇ. يەنە ئۆمەرجانغا ئوخشاش شۇ ئىشنىڭ ئەھلىلىرى بولمىسا بولمايدۇ.

ــ يەنە شۇ گەپمۇ؟ ئۇنداق بولسا، بولدى، ئارامگاھنىمۇ ئاچماي قويۇڭ. توۋا! شۇنداق بولۇپ قالسا خەق بىزنى نېمە دەر؟

ــ ئاپا، بىرنەرسە دەيدىغان خەق بىر ئىش قىلسىڭىزمۇ دەيدۇ، ھېچ ئىش قىلمىسىڭىزمۇ دەيدۇ.

خەلچەم بىردىنلا ئۇن سېلىپ يىغلاپ كەتتى:

ــ شۇنچە جاپالارنى تارتىپ، ئەمدى چىرايىمىزغا كۈلكە يۈگۈرگەندە نېمە كەلگۈلۈك بۇ ئەمدى؟

گۈلپەرى ئاپىسىغا قاراپ تۇرۇپلا قالدى. يا ئۆزىنى ئەيىبلەشنى، يا ئاپىسىغا تەسەللى بېرىشنى بىلەلمەي قالدى. «يا مەن خاتا قىلدىممۇ؟» گۈلپەرى ھارغىنلىق ئىچىدە ئولتۇرۇپ كەتتى. يىغلىغانچە ئۆزىنى

بىسۇالالماي قالغان خەلچەم گۈلنۇرنى دوست تارتتى:
ــ گۈلنۇر، سىز دەپ بېقىڭە، ئاچىڭىز ئاشۇنداق بىر ئادەم بىلەن توي قىلسا بولامدۇ؟
گۈلنۇر تۆرۈپ كەتتى. چۈنكى، ئۇنىڭ جاۋاب بېرىدىغىنى ئۇنداق يول بىلەن ئىشلىسە جاۋابى توغرا چىقمىسا مۇنداق يول بىلەن توغرا جاۋابىنى تاپىدىغان ماتېماتىكىلىق مەسىلە ئەمەس ــ تە!
ئاپىسى بىلەن ئاچىسىغا قاراپ تۆرۈپ قالغان گۈلنۇر:
ــ سىلەر مېنى ئوقۇتۇش ئۈچۈن جىق جاپا چېكىۋاتىسىلەر. جاپا تارتىساڭلارمۇ ھازىرغىچە بىلىنىۋرمەي كېلىۋاتىسىلەر. ئەمدى خاتىرجەم بولۇپ قالدۇق. شۇڭا مەن ھەممىمىزنىڭ ئىشى ياخشى بولسۇنلا دېيەلەيمەن، ــ دەپ سىرتقا چىقىپ كەتتى.
ــ ئاپا، بولدى يىغلىماڭ. بايىقى گەپلەرنى مەن قىلمىغان بولاي. مەن خاتا ئويلاپ قالغان ئوخشايمەن.
گۈلپەرنىڭمۇ كۆزىگە ياش كەلدى. ئۇ ئاخشام قانچىلىك گۈزەل ئارزۇلار ۋە ئەندىشە بىلەن بۇ خىيالغا كەلگەن ــ ھە! گۈزەل ئارزۇسىنىغۇ ئاپىسىغا دېگىلى بولار. ئەمما، ئۆزىنىڭ ئالىم قالدۇرغان داغلىق تارىخىدىن بولغان ئەندىشىسىنى ئاپىسىغا قانداقمۇ دېيەلەيدۇ؟!
گۈلپەرى ھۇجرىسىغا كىرىپ بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى. شۇ تاپتا ئۇ ھەممە ئىشتىن ۋاز كېچىش قارارىغا كەلگەندى. يىغلاپ بۇرۇقتۇرما بولۇپ كەتكەن گۈلپەرى سىرتقا چىقتى. لاسسىدە بولۇپ قالغان گۈلپەرى

ئويلىدى: «بۇ دۇنيادا بىر ئىش قىلماق ھەقىقەتەن تەس ئىكەن.» ئۇ دوستى ئامىنەنى ئويلىدى، ئۇنىڭ مەسىلىلەر ھەققىدىكى ئورۇنلۇق، قايىل قىلارلىق گەپلىرى قۇلاق تۆۋىدە ياڭرىغاندەك بولدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ يول بويىدىكى تېلېفونخانىغا كىرىپ ئامىنەگە تېلېفون قىلدى.

ــ گۈلپەرى، ئاخىر بىر قارارغا كەلدىڭىزمۇ؟

ــ ھەئە.

ــ ئۇنداق بولسا، مەن تاغامغا تېلېفون قىلاي.

ــ ئامىنە، يەنە بىر ئىش بار ئىدى.

گۈلپەرى ئۆمەر ھەققىدىكى ئويىنى ئېيتتى.

ــ مېنىڭچىمۇ ئۆمەرجان بۇ ئىشنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدۇ، لېكىن بۇ ئىشنىڭ جەمئىيەتتىكى تەسىرى قانداق بولار؟ يەنە كېلىپ، سىزنىڭ ئۇنىڭ بىلەن تۇيۇقلىمەن دېيىشىڭىز... مېنىڭچە، بۇ سەل ئېشىپ كەتكەندەك تۇرىدۇ. چۈنكى، ئۇ بىر قېتىم تۇيۇق قىلىپ بولغان ئادەم. بۇنىڭغۇ مەيلى دەيلى، ئۇ ۋەيران بولغان ئادەم ئىكەن. سىزمۇ پاتقاققا پېتىپ قالماڭ دەيمەنا.

ــ بەلكىم گېپىڭىز ئورۇنلۇقتۇ؟ سىز ئويلاپ بېقىڭ، ئامىنە، بىر ئادەم ۋەيران بولسا، ئازسا، ئۇنى قۇتقۇزماقتا يوق، قولىنى تارتماقتا يوق، «جازايىڭنى تارت» دەپ قاراپ ئولتۇرساق بولامدۇ؟ ئەگەر ئۇنىڭ قايتا ئادەم بولۇشى تەس بولسا، قايتا قەد كۆتۈرۈش ئىقتىدارى بولمىسا قاراپ تۇرساق مەيلىدى، ئەمما ئۆمەرجان ئۇنداق بولمىسا...

ـ گۈلپەرى، سىز بۇنى ئىدىيەڭىزدىن ئۆتكۈزۈپ راستلا شۇنداق ئويلىغان بولسىڭىز، بۇنىڭغا باشقا پىكرىم يوق. ئاپىڭىز بىلەن بىرلىككە كېلىپ بولغاندىن كېيىن ماڭا خەۋەر قىلىڭ. ئەگەر ئاپىڭىز پەقەت قوشۇلمىسا باشقا بىرەر ئىشنى ئويلىشىپ باقارمىز.

گەپتىن ئېنىق بولدىكى، ئامىنەمۇ گۈلپەرنىڭ ئۆمەر بىلەن توي قىلىشىغا قوشۇلمايدىكەن. ئەمدى ھەممە ئىش تۈگىگەندەك ئىدى. گۈلپەرى ئۈمىدسىزلەندى. «بەزى ئالاھىدە ئىشلاردا ئادەملەرنىڭ ئويى نېمىشقا ئوخشاشتۇ؟ بىر ئادەم گۈللىنىپ تازا روناق تاپقاندا ئېزىپ، خوتۇن ـ بالىلىرىدىن چېنىپ كېتىدۇ. ئاخىر ھەممىلا نېمىسىدىن ئايرىلىپ خار بولۇپ، كىرەرگە تۆشۈك تاپالمايدۇ. تولا خورلانغان، ئەقىدىسى دەپسەندە قىلىنغان خوتۇنى ئۇنىڭدىن نەپرەتلىنىدۇ، يىرگىنىدۇ، بالىلىرى بولسا ئېچىنىدۇ، باشقىلارمۇ خوپ بولدى دېيىشىدۇ. ئۇنىڭغا يارىدەم قولىنى سۇنىدىغان، ئۇنى قايتا قەد كۆتۈرۈش پۇرسىتىگە ئېرىشتۈرىدىغان ئادەم چىقمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئادەم بىر قېتىملىق خاتالىقى ئۈچۈن بىر ئۆمۈر جاپا چېكىدۇ، لەنەتكە قالىدۇ. كىنودىمۇ شۇ، كىتابتىمۇ شۇ. ئەمدى رېئاللىقتىمۇ شۇ بولۇۋاتىدۇ. نېمىشقا بىز ئۇلارغا يارىدەم قىلىپ بىر قېتىم پۇرسەت بەرمەيمىز؟ توغرا، ئۆمەرجانمۇ ۋەيران بولدى. لېكىن ئۇنىڭ ئېزىپ، باشقىلارغا ۋاپاسىزلىق قىلىپ، باشقىلارنى خورلاپ بۇ ھالغا قالغىنى يوققۇ؟ ئەمدى بۇنىمۇ بىر تاياقتا ھەيدەيمىزمۇ؟...»

گۈلپەری شۇنداق ئويلار بىلەن ئۆيگە كىرىپ هارغىنلىق يەتكەنچە ئۇخلاپ قالدى.

ئەتىسى ئۇ بېشى ناهايىتى ئېغىر هالدا قوپتى. گۈلپەری مېهمانخانا ئۆيگە چىقىپ كۆردىكى، ئاپىسى ناشتا تەييارلاپ قويغان بىلەن كىچىك شىرە يېنىدا خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇرۇپتۇ. دېمەك، ئاپىسىمۇ خىيال قىيناقلىرىنىڭ دەردىنى تارتىپتۇ.

گۈلپەری ئاستا شىرە قېشىغا بېرىپ ئولتۇردى ۋە چايدىن بىر ئوتلىدى.

ــ قىزىم، ــ دېدى خەلچەم تىترەك ئاۋازدا، ــ ئارتۇقچە گەپنى قىلمىشايلى. ئارامگاه ئاچسىڭىز ئېچىڭ، ئۆمەر دېگەن بالىنى يارەمگە چاقىرسىڭىزمۇ مەيلى، لېكىن باشقا گەپنى قىلماڭ.

گۈلپەری بېشىنى لىڭشىتتى ۋە: «باشتا نېمىلا بولسا ئارامگاهنىڭ ئىشىنى باشلىۋالاي، قالغان ئىشنى ۋاقتى كەلگەندە كۆرمەيمەنمۇ» دەپ ئويلىدى.

※ ※ ※

گۈلپەری: «ئېتىك بولۇپ قالمىسىدى» دەپ قورقۇۋىدى، تەلىيىگە ئۆمەرنىڭ يان تېلېفونى ئوچۇق بولۇپ چىقتى. «دېمىدىمۇ، ــ دەپ ئويلىدى گۈلپەری خۇشلۇق ئىچىده، ــ ئۆمەرجان زابوي ئەمەس، ئەنە ئۇ يەنە ئىناۋىتىنى ساقلاشنى بىلىدۇ. هەرقانچە ئىچەرمەن بولۇپ كەتسىمۇ يان تېلېفونىنى ساقلاپ كەپتۇ.»

ــ ئۆمەرجان، سىز بىلەن كۆرۈشەي دېۋىدىم، چۈشتىن كېيىن ۋاقتىڭىز بارمۇ؟

ــ سىزگە قاچانلا دېسىڭىز ۋاقتىم بار.

ــ ئۇنداق بولسا، چۈشتىن كېيىن ئۆيىڭىزگە باراي.

ــ ماقۇل.

چۈشتىن كېيىن گۈلپەرى روھلۇق ھالدا ئۆمەرنىڭ ئۆيىگە كىرىپ كەلدى. ئۇ كۆردىكى، ھويلا سۈپۈرۈلگەن، نەرسە ـ كېرەكلەر رەتلەنگەنىدى. ئۆيگە كىرىۋىدى، مەشتە ئوت گۈرۈلدەپ كۆيۈۋاتىپتۇ، ئۇششاق ـ چۈششەك نەرسىلەر جاي ـ جايىغا سەرەمجانلاشتۇرۇلغان بولۇپ، ئۆيدىن ئىللىقلىق چىقىپ تۇراتتى.

ــ كەلدىڭىزمۇ؟

گۈلپەرى كەينىگە قاراپ، كۈلۈپ تۇرغان ئۆمەرنى كۆردى. ئۇنىڭ قولىدا كۆمۈر ئېلىنغان چېلەك بار ئىدى.

ــ قېنى ئولتۇرۇڭ.

گۈلپەرى پاكىز سۈرتۈلۈپلا قالماي، ياپقۇچلىرىمۇ يېپىلغان سافاغا كېلىپ ئولتۇردى. گۈلپەرى كۆرمەكچى بولغان ئۆمەر ئۇنىڭ ئالدىدا تۇراتتى. ئۆمەر رەتلىك كىيىنگەن، ئاياغلىرى مايلىنىپتۇ، چېچىغا چاچ قاتۇرۇش سۈيۇقلۇقى چېچىپتۇ، يۈزلىرى پارقىراپ تۇرىدۇ، بۇرۇتى كۆكۈل قويۇپ ياسالغان...

گۈلپەرى رازىمەنلىك بىلەن كۈلۈپ قويدى.

ــ نېمە تاماق قىلىپ بېرەي؟ــ دېدى ئۆمەر ئورنىدىن تۇرۇپ.

ــ بولدى، ئولتۇرۇڭ، مەن سىز بىلەن جىددىي پاراڭلاشماقچى.

ئۆمەر ئولتۇردى ۋە چىنىلەرگە چاي جىقلاپ قويدى.

ــ ئۆتكەن قېتىم كېلىپ ـ كەتكىنىمدە بەلكىم سىز مېنى تەكەللۇپ قىلىپ قويۇپ كەتتى، دەپ ئويلىغانسىز.

ئۆمەر خىجىللىق ئىچىدە بېشىنى لىڭشىتتى.

ــ ئەمەلىيەتتە، مەن سىز بىلەن بىر چوڭ ئىشنى قىلماقچى.

بۇ گەپكە ئۆمەر ھەيران قالدى. شۇنىڭ بىلەن گۈلپەرى ئارامگاھ ئېچىش ئىشىنى، بۇنىڭغا كېتىدىغان مەبلەغنىڭ كېلىش مەنبەسىنى تەپسىلىي سۆزلەپ بەردى. ئاڭلىغانچە ئۆمەرنىڭ ئاغزى ئېچىلىپ قالدى.

ــ شەھەردە ئارامگاھ ئېچىش ئاجايىپ تەسەۋۋۇر ئىكەن، ــ دېدى ئۆمەر قايىللىقىنى بىلدۈرۈپ، ــ مەن پەقەت ئويلاپ باقماپتىمەن، ئورۇنمۇ بەك جايىدا تاللىنىپتۇ. سىزدە ھەقىقىي سودا سەزگۈرلۈكى بار ئىكەن.

گۈلپەرى بۇ گەپكە ئىزاھات بېرىپ ئولتۇرمىدى:

ــ قانداق، مەن بىلەن بۇ ئىشنى قىلامسىز؟

ــ بۇغۇ مەن ئۇچۇن بەك كاتتا پۇرسەت ئىكەن، لېكىن... ئۆزىڭىز بىلمىسىز، مەندە ھازىر ھېچقانداق مەبلەغ يوق.

ــ مەن تېخى سىزنى پۇل چىقىرىڭ دېمىدىم. پۇل مەندىن، ئەقىل، كۈچ سىزدىن. بىلدىڭىزمۇ؟ قالغان گەپ ماڭا خەتتە.

ــ نېمه خەت بۇ؟

ــ بۇ گەپنى قويۇپ ماڭا جاۋاب بېرىڭ.

ــ مەن قوشۇلدۇم. مۇنداق ئوبدان پۈرسەتنى ئەمدى تاپالماسمەن. شۇنداقلا ئەمدى پۈرسەت كېلەر، دەپ ئويلىمىغانىدىم. ماڭا ئەمدى مۇشۇنداقلا ئۆتۈپ كېتىدىغاندەك بىلىنىپ، بەك قورقۇنچ ئىچىده قالغانىدىم. رەھمەت، بۇ ئىشقا ئۆزۈمنى ئاتىدىم.

ــ ئۇنداق بولسا، بۇ ئىشنى باشلىۋالغۇچە قاتتىق مەخپىي تۇتۇڭ، ئاندىن بۇ خەتنى كۆرۈپ بولۇپ يەنە بىر قېتىم جاۋاب بېرىڭ، لېكىن... ــ گۈلپەرى بېشىنى تۆۋەن سالدى، ئاۋازىمۇ پەسلەپ كەتتى، ــ خەتتىكى ئىشقا قوشۇلغۇچىز بولمىسىمۇ، ھەمكارلىشىپ سودا قىلىشنى داۋام قىلىۋېرىمىز.

گۈلپەرىنىڭ ئاخىرقى گېپى ئۆمەرگە بەك غەلىتە تۇيۇلدى.

ــ ئەمىسە ماڭا تېلېفون قىلىڭ، ــ گۈلپەرى ئۇنىڭغا بىر پارچە خەتنى بېرىپ كېتىپ قالدى.

ئۆمەر گۈلپەرىنىڭ تەكلىپىدىن بەك خۇش بولدى: «مەن بۇ پۈرسەتنى چىڭ تۇتاي. ئۇھا! ئۇ دەرد ــ ئەلەملەردىن ئاخىر قۇتۇلىدىغان بولدۇم. مېنىڭ يەنىلا ئادەم ئىكەنلىكىمنى باشقىلار كۆرسۇن. ئۆلمىگەن جاندا ئۈمىد بار، دېگەن شۇ ــ دە. يەنە بىر تىرىشاي...»

ئۆمەر شۇ خۇشلۇق ئىچىده خەتنى ئاچتى. گۈلپەرىنىڭ خېتى مۇنداق باشلانغانىدى: «ئۆمەرجان، بىر گەپنى ئۇدۇلىلا سورايمۇ: ھېلىمۇ مېنى ياخشى

كۆرىدىغان - كۆرمەيدىغانلىقىڭىزنى بىلمەيمەن.» بۇ قۇرلارنى ئوقۇغان ئۆمەر: «ئەينى ۋاقىتتا تەكلىپىمنى رەت قىلغان ئادەمگە ئەمدى بۇ ھالىم بىلەن ياخشى كۆرىمەن دېگىنىمنىڭ نېمە پايدىسى؟» دەپ خەتنى ئوقۇشنى داۋام قىلدى.

گۈلپەرى خېتىدە توي قىلىش ئويى بارلىقىنى، بىللە ئىگىلىك تىكلەپ چوڭ - چوڭ ئىشلارنى قىلىش پىلانىدا ئىكەنلىكىنى يازغانىدى. بۇ مەزمۇنىنى ئوقۇغان ئۆمەر: «مەندەك بىر ئادەم بىلەن توي قىلىدىغانغا بۇ گۈلپەرى نېمە بولغاندۇ؟ چاقچاقتەكلا... ئارامگاھ ئېچىشتىغۇ ئىقتىدارىمنى ئويلاشقاندۇ...» دەپ بەك ھەيران قالدى. ئۆمەر خەتنى داۋاملىق ئوقۇدى. گۈلپەرى كېيىنكى قۇرلاردا ئۆزىنىڭ ئالىم بىلەن بولغان ئىشىنى، شۇنداقلا ئالىم بىلەن ئۆتكۈزۈپ قويغان خاتا ئىشىنى ئېنىق يېزىپ، بۇنى ئىدىيەسىدىن ئۆتكۈزەلمىدۇ، يوق؟ ئوبدان ئويلىنىپ بېقىشنى ئۆتۈنگەنىدى.

خەتنىڭ ئاخىرى ئۆمەرنىڭ ئالدىغا يوغان بىر سوراق بەلگىسىنى تاشلىدى. ئۆمەر خەتنى تۇتقانچە ئولتۇرۇپ كەتتى. «نېمىشقا مەن بىلەن توي قىلماقچى بولۇپ قالدىكىن دېسەم، ئارقىسىدا گەپ بار ئىكەن ئەمەسمۇ؟ توغرا، ئۇنى ياخشى كۆرگىنىم راست، ھېلىمۇ ئۇنى ئۇنتۇغىنىم يوق. لېكىن، ئۇ... بولدىلا، سودىسىنى قىلاي، ئۆزى بىلەن بولغان ئىشنى... ئۇنىڭغا بۇنى قانداق دەرمەن؟ ئېغىز ئاچماي تۇرۇۋالسامىلا ئۆزى بىلىپ قالار...» شۇ خىيالغا كەلگەن ئۆمەر خەتنى مىجىقلاپ

كۆمۈر چېلىكىگە تاشلىۋەتتى، ئاندىن ھويلىغا چىقىپ تاماكا چېكىپ ئولتۇردى. ئۇ ھاراقنى بېرىلگەندىن كېيىن تاماكا چېكىدىغان بولدى، لېكىن خۇمارى يوق ئىدى. چەككۈسى كېلىپ قالسا قاپلىق تاماكا بولامدۇ، موخورکا بولامدۇ، چېكىۋېرەتتى.

ئۆمەر تاماكىسىنى بىر تارتىپ قويۇپ يەنە خىيالغا پاتتى: «توختا، مەن ئاچچىقلانماي ئوبدان ئويلىنىپ باقاي. ئۇنى نېمىشقا رەت قىلىمەن؟ پاكلىقىنى ساقلىيالمىغان دەپمۇ؟ ئۇنىڭمۇ خەقكە ئىشىنىپ قالغان ئاقىۋىتىغۇ بۇ؟ مەنچۇ؟ مەنمۇ رابىيەنىڭ ماڭا جېنىنى سېلىپ بەرگۈدەك قىلىپ كەتكەنلىرىگە ئىشەنگەن ئىدىمغۇ. ئاقىۋەتتە نېمە بولدى؟ توغرا، گۈلپەرى توي قىلالماي زىيانكەشلىككە ئۇچرىدى. مەن بولسام توي قىلىپ زىيانكەشلىككە ئۇچرىدىم. مەن تېخى بۇزۇقچىلىققا بېرىلىپ، ھازىرغىچە شۇ يولدا يۈرىمەن. بۇ گەپلەرنى ئۇنىڭدىن يوشۇردۇم. ئۇ بولسا بولغان ئەھۋالنى ماڭا ئېنىق دېدى، ھەرگىزمۇ يوشۇرۇپ، ئەپلەپ ـ سەپلەپ ماڭا تېگىۋالاي دېمىدى. ئۇنىڭدا يامان نىيەت يوقتەك قىلىدۇ. چۈنكى، مېنى ئالداپ ماڭا تەگكەن بىلەن نېمە پايدىسى؟ ھازىر مەن بىر يالاڭ تۆش تۇرسام. مېنى ئالدايمەن دېسە، ھازىرقى ئەھۋالدا ھەر تەرەپتىن ئۆزىگىلا زىيان بولمامدۇ؟... ئەستا، بۇ ئىشنى قانداق قىلغۇلۇق...»

ئۆمەرنىڭ بېشى قاتتى...

ئىككى كۈنگىچە ئۆمەردىن خەۋەر بولمىغاندىن كېيىن

گۈلپەری ئۇ گەپنى ئۆمەرگە دېگىنىگە پۈشايمان قىلىپ قالدى. ئۇ كۆڭلىدە: «ھەممە گەپنى ئۆمەرگە ئوچۇق دېسەم چوقۇم توغرا چۈشىنىدۇ» دەپ ئويلىغانىدى. مەلۇمكى، ئۆمەر قوشۇلماپتۇ، توغرا چۈشەنمەپتۇ. ئەھۋالدىن قارىغاندا كىشىلەرنىڭ مۇنداق ئىشلارنى توغرا چۈشەنمىكى تەس ئوخشايدۇ. بۇنداق ئىشنىمۇ توغرا چۈشەنمەيدىكەن، بىر قېتىم توي قىلغان يىگىتكە توي قىلمىغان قىزنىڭ «تېگىمەن» دېيىشىنىمۇ توغرا چۈشەنمەيدىكەن، قوبۇل قىلالمايدىكەن.

تاقەت قىلالمىغان گۈلپەری پەقەت ھەمكارلىشىش ھەققىدە ئۆمەرنىڭ جاۋابىنى ئېلىش ئۈچۈن تېلېفون بېرىشكە تەييارلاندى. ئۇ ئۆزىنى جۈرئەتكە ئۇندەپ تۇرۇۋۇندى، ئاۋازى ساز يېڭى يان تېلېفونى سايراپ كەتتى. تېلېفوننى ئۆمەر ئۇرغانىدى.

گۈلپەری يۇرىكى دۈپۈلدىگەن ھالدا ئۆزىنى تۇتۇۋۇلىشقا ئۇندەپ، يان تېلېفوننىڭ يېشىل كۇنۇپكىسىنى باستى:

— ۋەي، ئۆمەرجان، قانداق ئەھۋال...

گۈلپەرنىڭ گېپىنىڭ ئاخىرى چىققۇچە ئۆمەرنىڭ ھاياجانلىق ئاۋازى ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى:

— گۈلپەری، مەن ھەممە تەلەپكە قوشۇلدۇم!

— رەھمەت، ئۆمەرجان،— گۈلپەری يىغلىۋەتتى،— بۇ... بۇنىمۇ ۋاقتىنچە... ئۇقتۇرماي تۇرايلى...

گۈلپەری يىغىدىن ئۆزىنى باسالماي سۆزىنى داۋام قىلالماي قالدى.

ــ پۇشايمان قىلىپ يىغلاۋاتامسىز؟ ــ چاقچاق قىلدى ئۆمەر.

ــ خۇشال بولۇپ...

ــ ئەمدى بولسىمۇ خۇشال بولايلى، گۈلپەرى.

تېلېفونىنى ياپقان ئۆمەر ئۆزىنى يېنىك سەزدى: «بۇرۇنقى ھەممە ئىشنى ئۇنتۇپ قايتىدىن باش كۆتۈرىدىغانغا تىرىشاي. گۈلپەرنىگە رەھمەت، ئەمەلىيەتتە ئۇمۇ مەندەك ئادەم بىلەن توي قىلسا ئۇنى چۈشەنمەيدىغان نۇرغۇنلىغان ئادەملەرنىڭ تۇرلۇك بېسىمىغا ئۇچرايدىغانلىقى ئېنىق. ئۇمۇ شۇ بېسىملارنى يېڭىشى كېرەك. بولدى، مەن ئۇنىڭ ئۈچۈن ئۆزۈمنى ئاتىدىم. ھاياتىمىزغا مۇشۇ يول پۈتۈلگەن بولسا مۇشۇ يولدا تىرىشچانلىق كۆرسىتەي... »

ئۆمەر يەنە يان تېلېفونىنى ئېلىپ دەپتەردىكى تىزىملىكتىن گۈزەل چوكانىڭ ئىسمىنى، تېلېفون نومۇرىنى ئۆچۈردى.

※ ※ ※

ئۇلار كۆڭۈل سىرلىرىنى ئىچىدە بىلىشىپ، كۆزلىرى بىلەن ئىپادە قىلىشىپ، ئارامگاھ ئېچىشقا جىددىي تۇتۇش قىلدى. ئامىنەنىڭ تاغىسى كەنت رەھبەرلىرى بىلەن بۇرۇن بىر قېتىم سۆزلىشىپ قويغان بولغاچقا، شۇ كىشىنىڭ پىلانى بىلەن كېتىۋاتقان بۇ ئىشنىڭ سۈرئىتى تېز بولدى. كەنت رەھبەرلىرىمۇ بۇرۇنقى

توختام مەزمۇنى ئاساسىدا يېڭىدىن بىر توختام تەييارلىدى.

ئەمدى ئىككى تەرەپ «پىكىر يوق» دەپ ئىمزا قويۇشسىلا ئىش پۈتەتتى، شۇڭا ئىككى تەرەپ يەنمۇ ئويلىشىپ بېقىش ئۈچۈن توختامنى بىر نۆۋسخىدىن ئېلىپ كېتىشتى.

گۈلپەرىلەر بۇ ئىشنى ھەرقانچە مەخپىي تۇتقان بىلەن توختامنىڭ دەسلەپكى نۆۋسخىسى پۈتۈپلا ئەتىسى بۇ ئىش ئاشكارىلاندى. «ۋەيران بولغان ئۆمەر خوجايىن بىلەن گۈلپەرى دېگەن بىر قىز شەھەر ئىچىدە ئارامگاھ ئاچقۇدەك» دېگەن خەۋەر شەھەرگە تارقالدى.

بۇ خەۋەر «جىق تۆلەمگە ئېرىشكەن قىزنىڭ ۋەيران بولغان خوجايىن بىلەن بىرلەشكەنلىكى» ۋە « يازدا ئىسسىقتىن قاياپ كېتىدىغان شەھەردە ئارامگاھ ئاچسا قانداق بولىدىغانلىقى» دىن ئىبارەت ئىككى نۇقتىدىن كىشىلەرنى قاتتىق ھەيران قالدۇرغان بولسا، رابىيەنىڭ غەزىپىنى قوزغىدى. بىر خىل چىدىماسلىق تۇيغۇسى سەۋەبلىك قاتتىق ئاچچىقلانغان رابىيە ئۆيگە چاپتى.

ئۆيدە جالال بىلەن سائادەت پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتى.

ــ بۇ قېتىمقى تەكشەش بەك چوڭ ئوخشايدۇ. كاتتىباشلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئاغزى چىڭ، بۇ ئىشنىڭ بىر يېرى سىرلىق.

ــ قاسىم ۋالىي بىرنېمە دېمىدىمۇ؟

ــ «خاتىرجەم بولۇڭ» دەۋاتىدۇ.

ــ قاسىم ۋالىي ئۇنداق دېگەندىكىن...

ــ ئۇ دېگەن مۇئاۋىن ۋالىي، شۇڭا تازا خاتىرجەم بولالمايۋاتىمەن.

شۇ ۋاقىتتا ئىشىك جالاقلاپ ئېچىلىپ رابىيە ھۆكۈمەك ئېتىپ يىغلاپ كىرىپ كەلدى. بۇ ھالنى كۆرۈپ جالال بىزارلىق بىلەن چىرايىنى تۈردى. سائادەت بولسا چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ قىزىنىڭ ھالىغا يېتىشكە تىرىشتى.

ــ نېمە بولدى، قىزىم؟ يەنە كىم دىلىڭىزنى رەنجىتتى؟

ــ ئاپا، ئۆمەر شەھەردە ئارامگاھ ئاچقۇدەك.

سائادەت بۇ گەپكە نېمە دېيىشنى بىلمەي تۇرۇپ قالدى.

ــ ئاچسا ئاچمامدۇ؟ ئۇنىڭ بىلەن نېمە كارىڭ؟ ــ دېدى جالال قوپال ئاۋازدا.

ــ ئۇلار بىرلىشۋاپتۇ.

ــ كىم بىلەن؟

ــ گۈلپەرى بىلەن.

ــ گۈلپەرى؟

ــ بىر چاغدا ئاكام «ئالىمەن» دېگەن گۈلپەرىچۇ. ئىككىسى ئارامگاھ ئاچقۇدەك، ئاندىن توي قىلغۇدەك.

ــ قارا، بۇلارنىڭ قىلمىۋاتقان ئىشىنى، ــ دېدى سائادەت تەرىنى تۇرۇپ.

جالالنىڭ زەردىسى قاينىدى:

ــ نېمە دېيىشىۋاتسىلەر، ئادەمنى بىسەرەمجان قىلىپ...

ــ سىز ئۇقمايسىز، بۇرۇن ئالىم «ئالىمەن» دەپ يۈرگەن بىر قىز بار ئىدى. ئەمدى ھېلىقى ئۆمەر دېگەن بىرنېمە بىلەن ئىككىسى بىرلىشىپ...

ــ بىرلەشسە سىلەرگە نېمە دەز كەتتى؟

ــ كاللىڭىزنى ئۆيگىمۇ ئىشلىتىپ قويۇڭ. ئۇ ئىككى دۆيۈز بىرلىشىپ بىزگە ئۆزىنى كۆرسىتىمىز دەۋاتقىنى ئۇ. ئالىم ئۇ بىكار تەلەپ قىزنى ئالمىغاندىكىن، رابىيە ئۆمەر دېگەن دۇئانىنى تاشلاپ قايتىپ كەلگەندىكىن، ئۆزلىرىچە ئەمدى بىز بىلەن پۈت ئېتىشقىنى ئۇ! پەس دېگەن ھامىنى پەسلىكىنى قىلىدۇ.

ــ شۇنداق، ئاتا، ئۇلارنىڭ بىزگە كۆرسىتىپ قويىمىز دەۋاتقىنى ئۇ. ئەگەر ئۇلار توي قىلسا ئائىلىمىزگە سەت بولمامدۇ.

ــ راست، بۇ ئۇلارنىڭ قەستەنگە قىلۋاتقىنى ئىكەن، ــ دېدى سائادەت قاينىاپ، ــ ئەگەر ھە دەپ بەرسەك ئەتە ــ ئۆگۈن بىز بىلەن ئوچۇق قارشىلىشىدۇ، قېرىشىدۇ. شۇنداق قىلىپ ئائىلىمىزنىڭ يۈزىنى تۆكمەكچى...

ــ ئاپا، ئۇ گۇلپەرىنىڭ بۇرۇنلا ئۆمەرگە تەگكۈسى بار ئىدى. ئەمدى شۇنداق بولۇپ قالسا، دوستلىرىمنىڭ ئالدىدا يۈزۈمنى قانداق كۆتۈرۈپ يۈرىمەن؟

ــ راست ئېيتىسىز، قىزىم، ئۇلار ئارامگاھ ئېچىپ ھەممە خەقنىڭ دىققىتىنى تارتىپ، ئاندىن توي قىلىپ، بىزنى چىشلەپ ئوتتۇرىغا چىقماقچى. ئۇ چاغدا ئائىلىمىز بىلەن ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتىنى ھەممە ئادەم

بىلىپ كېتىدۇ... ئەگەر ئۇلار كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى تارتالمىسا ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ھېچكىم سۈرۈشتۈرۈپ ئولتۇرمايدۇ.

— ئاپا، مېنىڭ ئويلىغىنىمنى شۇ...

— بولدى قىلىڭلار، — دەپ ئۇلارنى باستى جالال، — سىلەر نېمە دېمەكچى، بۇنىڭغا نېمە ئامال؟ يا قانۇنغا خىلاپ ئىش بولمىسا...

※ ※ ※

ئىشىك ئېچىلىپ ئۆيگە ئىككى ساقچى كىرىپ كەلدى. ساقچىنى كۆرۈپ گۈلپەرى ھەيران بولدى. ئۆمەر بولسا: «نېمە ئىش قىلىپ قويغاندىمەن؟ يا مەست بولۇپ قالغانلاردا بىرەر ئىشقا چېتىلىپ قالغاندىمەنمۇ؟» دەپ بەك قورقۇپ كەتتى.

— ئۆمەر ھوشۇر سىز بولامسىز؟ «مىڭئۆي رېستورانى»نىڭ بۇرۇنقى خوجايىنى.

ئۆمەر ئارانلا بېشىنى لىڭشىتتى. ئۇنىڭ بوش ھالىدىن ساقچى گۇمانلىنىپ قالدىمۇ:

— كىملىكىڭنى كۆرۈپ باقساق، — دېدى. «راست چاتاق چىقىپتۇ» دەپ ئويلىغان ئۆمەر ئاستا كىملىكىنى چىقاردى. ساقچى شۇنداقلا بىر قاراپ قويۇپ كىملىكىنى قايتۇرۇپ بەردى.

— مۇنداق ئىش، — دېدى ساقچى، — بىز بىر جىنايەت گۇماندارىنى نۇرغۇن نەق پۇل ۋە ئالداپ ئېلىپ ماڭغان

بىر ماشىنا پاختا بىلەن قولغا چۈشۈرگەنىدۇق. ئۇنىڭ ئىسمى شۆكۈر ئىكەن. ئۇ سىزنىڭ پۈلىڭىزنى ئالداپ ئېلىۋالغانلىقىنى ئىقرار قىلدى.

ــ ھە؟ ئۇ خۇمسى تۇتۇلدىمۇ؟ ئاخىرى جاجىسىنى يەيدىغان بوپتۇ.

تۈيۈقسىز ئېيتىلغان بۇ خەۋەردىن ئۆزىنى تۇتالماي قالدى. گۈلپەرىمۇ بۇ تۈيۈقسىز ئىشقا قارىتا نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قالغانىدى.

ــ بىز بىلەن شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسىگە بارغان بولىڭىز.

ئۇلار جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن خۇشال ھالدا چىقتى. ئۇ ھېلىقى شۆكۈر دېگەن مۇناپىق شۇ ئىدى. ئۇ بۇ قېتىم بىر پاختا زاۋۇتىنىڭ خوجايىنىنىڭ بىر ماشىنا پاختىسىنى ئالداپ ئېلىپ، نۇرغۇن نەق پۇل بىلەن مېڭىپتىكەن، يېرىم يولدا تۇتۇلۇپتۇ. ئۇ شۇنچە كۆپ پۇلدىن ئۆمەر قاتارلىق بىرنەچچە كىشىدىنلا ئالداپ ئېلىۋالغان پۇلنى ئېيتىپ بېرەلمىدى. قالغان پۇلنىڭ كېلىش مەنبەسىنى ئېنىق ئېيتىپ بېرەلمىدى.

ئۆمەرنىڭ پۇلىنىڭ قايتىپ كېلىدىغانلىقى ئېنىق بولدى. بۇ ئۇلارغا، بولۇپمۇ ئۆمەرگە زور خۇشاللىق بېغىشلىدى.

ــ ئەمدى قورقماي ئىش تەۋرىتەيلى، گۈلپەرى، ــ دېدى ئۆمەر ھاياجىنىنى باسالماي، ــ ئەمدى ئىشىمىز ئوڭغا تارتىدىغان ئوخشايدۇ. قارىغاندا، ماڭا سىزنىڭ ئايىغىڭىز يارىشىپتۇ.

ـــ يەنە نېمە ئىش قىلاي دەيسىز؟

ـــ مەن دېمەكچى، ئارامگاھقا قورقماي مەبلەغ سالايلى، پىلاننى كېڭەيتەيلى.

ئاردىن بىرنەچچە كۈن ئۆتۈپ، شۇجى گۈلپەرنگە تېلېفون قىلدى:

ـــ نەدە، سىڭلىم؟ ھە، چاقىقان كەنت ئىشخانىسىغا كېلىڭ، توختامغا ئىمزا قويۇۋېتەيلى.

ئارامگاھتا جىددىي ئىش باشلاندى. ۋاقىت قىستاپ قالغاچقا، ھەممە ئىشنى بىرلا شىركەتكە بېرىدىغان بۇرۇنقى پىلاننى ئۆزگەرتىپ، ئىشنى يەر ئالاھىدىلىكى بويىچە بۆلۈپ، ئوخشاش ئىسخېما بويىچە ئىشلەشكە بىرنەچچە شىركەتكە ھۆددىگە بەردى.

زەھەر تاشلىغۇچىلارنىڭ ئاتىشى بويىچە ئالىم چوڭ ۋەدىلەر بىلەن «ئاقساراي»دىن قايتىپ كەلگىلى نەچچە كۈن بولغان بولسىمۇ، ئۆيدە تۇزۇك تۇرمايۋاتاتتى.

ئۆزىنىڭ تەڭشەلگەن ئورنىدىن رازى بولماي، يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلىكتىن خاپا بولۇپ ئولتۇرغان جالال يەنە سىرتقا ماڭغان ئالىمنى تۇتۇۋالدى.

ـــ ئولتۇر، نەگە بارىسەن؟ دوختۇر سېنى سىرتقا چىقمىسۇن دېگەنچە، نېمە سىرتتىن كىرەلمەيسەن؟

ـــ مەن شۇنداق دەپ ئاغىنىلەر بىلەن كۆرۈشمەيۋاتىمەن، سىرتلارنى ئايلىنىپ ئىچ پۇشۇقۇمنى چىقىرىۋاتىمەن.

ـــ نەچچە كۈندىن ئالدىراش بولۇپ كېتىپ ساڭا قارايدىغانغا چولام تەگمىدى، ئەمدى بوش ۋاقتىم

كۆپىيىپ قالدى، شۇڭا مەن ساڭا كۆپرەك ھەمراھ بولاي.

ئېرىنىڭ ۋەزىپىگە ئولتۇرۇشىغا ئېرىدىن كۆپرەك قورسىقى كۆپۈپ كەتكەن سائادەت بىر چەتتە مىچىلداپ ئولتۇراتتى.

ــ بولدى قىلىڭ. ئەمدى كۆپرەك مۇنۇ بالا بىلەن بولايلى.

شۇ چاغدا رابىيە ئاچچىقتىن چىرايى تاتارغان ھالدا كىرىپ كەلدى:

ــ ئاتا، ھېلىقى پەسلەر ئارامگاھتا يەنە ئىش باشلاپتۇ.

ئالىم بۇ ئىشلارنى ئاخشام ئاڭلىغانىدى، شۇڭا ئاتىسىنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپلا چاچراپ ئورنىدىن تۇردى.

ــ مېنىڭ ياخشى ئامالىم بار.

ــ قانداق ئامالىڭ بار؟

ــ شۇنچە يامان بولسا ئۇلار ئارامگاھنى ئېچىۋەرسۇن. مەن ئۇلارنىڭ تويىنى بۇزۇۋەتسەملا بولمامدۇ؟!

ــ جېدەل تېرىما جۇمۇ.

ــ ياق، جېدەل تېرىمسامۇ، مېنىڭ شۇنداق ياخشى ئامالىم بار.

شۇ جىددىي پەيتتە: «بېرىپ ئۆمەر دېگەن يۇمشاقباشنى تېپىپ گۈلپەرنىڭ قانداقلىقىنى، ئۇنىڭ بىلەن نېمە ئىشلارنى قىلغانلىقىمنى، ئەر ـ خوتۇن بولۇپ ئۆتكىنىمىزنى دېسەملا ھەممە ئىش پۈتمەمدۇ؟ بولسا، ئادەم بار يەردە دەيمۇ ـ يە؟ توغرا، ئاغىنىلىرى بار

يەردە دەي...» دېگەنلەرنى ئويلىغان ئالىم ئۆيدىن ئالدىراپ چىقتى.

ــ كۆڭلۈم خاتىرجەم بولالمايۋاتىدۇ. مېڭىڭ، قىزىم، ئاكىڭىزنى چاقىرىۋېلىڭچۇ.

رابىيە ئېرىنچەكلىك بىلەن ئورنىدىن تۇردى.

ئالىم چوڭ قورۇدىن چىقىشىغىلا ئىككى ساقچى ئۇنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى ۋە بىرەرىنىڭ ئۆيىنى سورايدىغاندەك قىياپەتتە ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئالىمنۇ ئالدىراپ تۇرغان بولغاچقا، ئۇلارغا ئانچە دىققەت قىلىپ كەتمىدى.

بىر ساقچى ئۇنىڭدىن سورىدى:

ــ مۇشۇ قورۇدىكى بىرەيلەنگە يەتكۈزۈپ بېرىدىغان ئامانەت بار ئىدى، شۇ ئاداشنى بىلەمسىزكىن؟ ئىسمى ئالىم جالال.

ــ مەن شۇ...

گەپنىڭ ئاخىرى چىقىۋچە ئىككى ساقچى چاقماق تېزلىكىدە ھەربىكەت قىلىپ ئالمىنىڭ قولىغا كويزا سالدى. شۇ پەيتتە رابىيە چىقىپ كەلدى ۋە ئەھۋالنى كۆرۈپ دەرھال ئۆيگە قاراپ چاپتى.

ــ ئاپا، ئاپا، ئاكامنى ساقچىلار تۇتۇپ كەتتى!

ئۇلار يۈگۈرۈپ چوڭ قورۇغا چىقىقاندا ساقچى ماشىنىسى سىگنال بەرگىنىچە يۇرۇپ كەتتى. كىشىلەر بولسا تېخىچە گۇڭگۇرلىشىۋاتاتتى:

ــ شەھەر باشلىقى جالالنىڭ ئوغلى ئالىم شۇ ــ ھە؟

ــ ئاشۇ شۇ، ئۇنى خىروئىن سېتىپتۇ دەمدۇ نېمە؟

ــ ساقچىلار يامان ئىكەن، ئۇ بالىنىڭ قولىغا شۇنداق ئىتتىك كويزا سىلىۋىدى، قاراپ تۇرۇپمۇ بىلەلمەي قاپتىمەن.

ــ نۇرغۇن خىروئىن ساتقانىنىڭ گېپىنى قىلىۋاتىدۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ جالال غالىلداپ تىترەپ كەتتى. سائادەت بولسا كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىپ جايىغىلا يىقىلىپ چۈشتى.

ــ ئىسىت، شۇنچە يۈزلۈك ئادەملەرنىڭ بالىلىرىنىڭ قىلىپ يۈرگەن ئىشىنى.

ــ ئۆزلىرى بىلەنلا بولدى قىلماي، يەنە قانچىلىغان ياشلىرىمىزنى كاردىن چىقارغاندۇ بۇ؟

ــ توۋا دېدىم بەزى ئىشلارغا...

ــ لەنەت ئۇنىڭغا!

ــ ئىسىت، مۇشۇلارغا بېرىلگەن ياشلىققا!

... ...

خۇددى دەريا ئىدىڭغۇ ئېقىۋاتقان شاۋقۇنلۇق،
قېنى ياشلىق سەندىكى، قېنى ئوتلار يالقۇنلۇق؟
ۋۇجۇڭدا نېمىشقا باش كۆتۈردى مەلئۇنلۇق؟
تاپقانلىرىڭ پۇل خەجلەپ قىلدى گۆرگە مەھكۇملۇق،
يارالغانمۇ زەھەرگە ئىنسان تېنى، چېكەرمەن؟
...
ئۇلار سېنىڭ ئىبلىسنى سۆيگىنىڭنى كەچۈرمەس،
ئۆز ـ ئۆزۈڭنى ئەخلەتكە كۆمگىنىڭنى كەچۈرمەس،
دۇشمەن مىنسە، ماقۇل دەپ كۆنگىنىڭنى كەچۈرمەس،

جىنلار بىلەن يالىشىپ يۈرگىنىڭنى كەچۈرمەس،
سۆرەپ ماڭدى ئۆلۈمگە شۇنىڭ كىرى چېكەرمەن.

※ ※ ※

ھاياتنىڭ قىزىقى ۋە مۇرەككەپلىكى — راۋان يول ئازراق داۋاملىشىپ بىر داۋانغا دۇچ كېلىش، ئۇنىڭدىن كېيىن راۋان يولغا چۈشۈش، ئەمما بىر مەزگىل خاتىرجەم ماڭغاندىن كېيىن يەنە بىر داۋانغا دۇچ كېلىش سەۋەبىدىن بولسا كېرەك. راۋان يولدا بەختىيار ھالدا ماڭغۇڭ كېلىدۇ، داۋانغا دۇچ كەلگەندە بولسا تىرىشىپ ـ تىرمىشىپ داۋاندىن ئاشقۇڭ كېلىدۇ.

ئىشلار ئالدىراش ئىدى، پىلانلار بىر ـ بىرلەپ ئورۇنلىنىۋاتاتتى، شۇنىڭغا ئولىشىپ يېڭى ـ يېڭى پىلانلار پەيدا بولۇۋاتاتتى. ئۆمەر پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلىپ ئىشلەۋاتاتتى. بولۇپمۇ ئۇنىڭ پۇلى ئەمەلىيلەشكەندىن كېيىن ئۇ جانلىنىپ كەتتى. ئارامگاھ ھەققىدىكى تەسەۋۋۇرىغا گۈلپەرى ئويلىنىپ يېتىشەلمەي قالدى. ئەگەر ئۆمەرنىڭ دېگىنىدەك بولىدىغان بولسا ئەتە ـ ئۆگۈن بۇ يەردە ئۆزگىچە ھالدىكى بىر ئارامگاھ قەد كۆتۈرەتتى.

شۇڭا، گۈلپەرى ئۆمەردىن ئىنتايىن رازى بولدى. بۇ ئىشتا ئۆمەرنى تاللىغىنىغا، ئۆمەرگە ئىشەنگىنىگە مەمنۇن بولدى.

بۇگۈن ئۇلار سەھنە دېكىراتسىيەسىنىڭ رەڭگى ۋە تاللىنىدىغان سۈرەتلەر ھەققىدە پاراڭلىشىپ تۇراتتى، ئارامگاھقا يارىشملىق كىيىنگەن چىرايلىق بىر چوكان كىرىپ كەلدى. گۈلپەرى بۇ يەرگە ئاشپەز، كۈتكۈچىلەر باشلىقى، كۈتكۈچى... قاتارلىقلارنى ئالدىغانغا ئېلان چىقىرىۋەتكەن بولغاچقا، ئۇ ئايالنى ئىش ئۈستۈشۈپ باققىلى كەلگەن بىرەيلەن ئوخشايدۇ، دەپ ئۇ قىزغىن مۇئامىلە بىلەن كۈتۈۋالدى. بىراق، ھەربىر ئىشقا ئۆزىنى ئۇرۇپ كېلىۋاتقان ئۆمەر نېمىشقىدۇر كەينىگە داجىپ، كىچىكلەپ كەتتى.

ئۇ چوكان ماھىرە ئىدى. ئۆمەر گۈلپەرىنىڭ «سەگىتىشى» بىلەن «ئويغانغان»دىن كېيىن ماھىرە بىلەن ئالاقە قىلماسلىققا تىرىشىپ كېلىۋاتاتتى. گەرچە ئارىدا ماھىرە ئۇنىڭغا بىرنەچچە قېتىم تېلېفون قىلغان بولسىمۇ، ئۆمەر تۇرلۇك باھانىلەرنى كۆرسىتىپ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشكىلى ئۇنىمىغانىدى.

ماھىرە ئاخىرقى قېتىم تېلېفون قىلغاندا:

ــ ئۆمەرجان، ھەر ئىش بولسا چىرايلىق بولسۇن. ئۆزىڭىزنى ئۇنداق ئەپقاچماڭ. مەنمۇ غەرەز ئۇقمىدىغان ئايال. يېنىمغا بىر كېلىڭ. ئوبدان مەسلىھەتلىشىپ سىزمۇ ئىشىڭىزنى قىلىۋېرىدىغان، مەن بىلەنمۇ سىردىشىپ تۇرىدىغان بىر ئامال تاپمايمىزمۇ؟ــ دېدى.

ــ ماھىرە، مەن ھازىر راستلا ئالدىراش. نۇرغۇن ئىشلار ماڭمىلا قاراشلىق،ــ دېدى ئۆمەر گەپنى تۇگىتىشكە ئالدىراپ.

ــ كېچە ـ كۈندۈز ئىشلەمسىز؟ ئۇنداق قىلماي، كەچتە بىر كېلىڭ.

ــ كېيىنچە باراي.

ــ بۈگۈن ساقلايمەن، ئەگەر كەلمىسىڭىز مېنىڭدىن ئاغرىنماڭ.

شۇ ئاخشىمى ئۆمەر كۆپ ئويلىنىپ، «بىرەرسى كۆرۈپ قالسا گۈلپەرىنىڭ يۈزىگە قارىيالماي يۈرمەي» دەپ يەنىلا بارماسلىق قارارىغا كەلگەنىدى.

مانا ئەمدى ئۇ خوتۇن ئۆلۈمنى ئاشكارا قىلىپ بۇ يەردە يۈرىدۇ.

گۈلپەرى: «ئىشلىگىلى كەلگەنمىدىڭىز؟» دەپ سورای دەپ تۇرۇشىغا ماھىرە ئالدى بىلەن ئېغىز ئاچتى:

ــ سىز گۈلپەرى بولامسىز؟

ــ ھەئە...

شۇ چاغدا گۈلپەرىگە تېلېفون كېلىپ قالدى. كەلگەن تېلېفون ئۇرۇمچىنىڭ تېلېفونى بولۇپ، ئۇلار ئۇستەل ـ ئورۇندۇق زاكاز قىلىپ قويغان بولغاچقا، گۈلپەرى تېلېفوننى ئالماقچى بولدى ۋە:

ــ ئۆمەرجان، سىز سۆزلەشكەچ تۇرۇڭ، ــ دەپ نېرى ماڭدى.

ــ ئەمدىغۇ ۋاقتىڭىز چىقار، ــ دېدى ماھىرە كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ. بۇ خوتۇنىنىڭ مۇشۇ يېرى يامان. ھەرقانچە ئاچچىقى كەلسىمۇ كۈلۈپ تۇرۇپ بىر تەرەپ قىلىدۇ.

ــ بۇ يەرگە نېمە قىلغىلى كەلدىڭىز؟

— سىز بىلەن سۆزلەشكىلى كەلدىم.
— نېمىنى سۆزلىشىسىز؟
— ئارىمىزدا سۆزلىشىدىغان ئىشلار شۇنچە جىققۇ!
— گەپ بولسا چاققان دەڭ.
— ياش خېنىمدىن قورقۇۋاتامسىز؟
ئۆمەر تىتىلداپ كەتتى.
— ئالدىراشلىقىمنى كۆرمەيۋاتامسىز؟
— ئۆمەرجان، شۇ كۈنى كەلگەن بولسىڭىز ئىش چىرايلىق بولاتتى. سىز بىلەن بىرنەچچە ۋاقىت شۇنداق ياخشى ئارىلىشىپتىمىز. ئەمدى ئىشىڭىز ئوڭغا تارتقاندا، قولىڭىزغا پۇل كىرگەندە، ياش قىزدىن بىرى بىرمۇنچە مال ـ دۇنياسى بىلەن قۇچىقىڭىزغا ئۆزىنى ئاتقاندا مېنى شۇنداقلا تاشلىۋەتسىڭىز بولماس.
— سىز...
— ئالدىرىماڭ، دۇنيادا نەدىمۇ مۇنداق قائىدىگە سىغمايدىغان ئىش بار ئىكەن؟ سىز بىر ئادەم تۇرۇپ چىرايلىقچە خوش دېيىشنىمۇ بىلمەمسىز؟
— سىز... سىز نېمە دېمەكچى؟ نېمىلا گەپ بولسا كەچتە كۆرۈشكەندە دېيىشەيلى.
— ياق، ھازىر دەيمەن، كىم بىلىدۇ، كەچتە يەنە ئىشىڭىز چىقىپ...
— ھە، نېمە گەپ؟ دەڭە.
گۈلپەرى تېلېفونىنى ئالدى:
— ۋەي، كىپىنەك مۇئەللىم، قانداق ئەھۋالىڭىز؟
— ياخشى، سىز؟...

ـــ مەن ھەسەن مۇئەللىم.
ـــ ۋاي، بارمۇسىز؟ يوقاپلا كەتتىڭىزغۇ؟
ـــ مېنى سىز يوقىتىۋەتتىڭىز.
ـــ ئۇنداق دەپ مېنى گۇناھكار قىلماڭ.
ـــ گۈلپەرى، مەن ھازىر شىنجاڭ مائارىپ ئىنستىتۇتىدا بىلىم ئاشۇرۇۋاتىمەن. قوش تىللىق ئوقۇتۇش بويىچە تەربىيەلىنىشكە چىقتىم.
ـــ مۇبارەك بولسۇن!
ـــ ئاتامنىڭ يىل نەزىرىنى بېرىپ بولۇپ، سىزنى ئىزدەپ مەكتەپكە بارسام خوشمۇ دەپ قويماي كېتىپ قاپسىز. سىز شەھەرگە كەتكەن تۇرسىڭىز مەن قانداق سىزگە يېتىشەلەيمەن؟ كېيىن ئىزدەپ بېرىپ ئاڭلىسام بىر دوستىڭىز بىلەن چوڭ ئىشلارغا تۇتۇش قىلۇپتىپسىز. شۇڭا سىزنى ئىزدەپ مالال قىلىشنى خالىماي قايتىپ كەلگەنىدىم. بۈگۈن ئاۋازىڭىزنى بولسىمۇ ئاڭلۇالاي، دەپ تېلېفون قىلىشىم.
گۈلپەرى بىرقىسمىلا بولۇپ قالدى:
ـــ ھەسەنجان، تۇرمۇشىڭ ئىشلىرىغا بىرنېمە دەپ بولمايدىكەن، مېنى كەچۈرۈڭ.
ـــ ئۇنداق دېمەڭ، گۈلپەرى، قارىغاندا، سىز ماڭا نېسىپ بولماپتىكەنسىز.
گۈلپەرنىڭ: «ئۇنداق دېمەڭ، مېنىڭمۇ سىزنىڭ تەلىپىڭىزنى قوبۇل قىلغۇم بار ئىدى، بىراق ئاردا سىزگە چۈشەندۈرگىلى بولمايدىغان ئىش بار. ئۇنىڭ

ئۇستىگە مۇسىبەتلىك بولۇپ قالدىڭىز» دېيىشى مۇمكىنمۇ؟ شۇڭا گۈلپەرى:

ــ سىز چوقۇم بەختىڭىزنى تاپسىز، ــ دېدى.

ــ رەھمەت، ئېيتقىنىڭىز كەلسۇن. گۈلپەرى، مەن سوۋغا قىلغان ئاتكرىتكا ھېلىمۇ بارمۇ؟

ــ بار، ساقلاۋاتىمەن.

ــ ماڭا شۇنىڭ ئۆزى كۇپايە. ياخشى يىگىتكە ئۇچراپسىز، بەختلىك بولۇڭ.

ــ رەھمەت، دەم ئالغانلاردا ساۋاقداشلىرىڭىز بىلەن ئويناپ كېلەرسىز.

گۈلپەرى سۆيۈنۈشلۈك ھېسسىيات ئىچىدە كەينىگە قايتىپ ئۆمەر بىلەن بايىقى چوكانىنىڭ نېرىدا جىددىي بىرنېمە دېيىشۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، «نېمە ئىش بولغاندۇ؟» دەپ ئۇلارنىڭ قېشىغا بارماقچى بولدى، بىراق ئەھۋالنىڭ باشقىچە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ، بىر چەتتە قاراپ تۇردى.

ماھىرەنىڭ كۆزىدىن سوغۇق نۇر چاقنىدى:

ــ دەيمەن، بۇگۈن سىزگە دېگىلى كەلدىم. سىز مەن بىلەن كارىڭىز يوق يۇرگىنىڭىز بىلەن دەردىڭىزنى مەن تارتىۋاتىمەن.

ــ دەردىڭىزنى؟ نېمە دەرد؟

ــ بويۇمدا قاپتۇ.

ئۆمەر چۆچۈپ كەتتى:

ــ ئەمدى بولغاندا بۇ گەپنى دەپ يۇرگىنىنى.

ــ «ۋاقتىدا دەيمەن» دېسەم كەلمىگەن ئۆزىڭىز.

ــ ئۆز ۋاقتىدا ئالدىنى ئالمىغانمۇ؟
ــ ئالدىنى ئالغان. ئۆزىڭىز مەست...
ماھىرەنىڭ نازلىق گېپى بۇرۇن ئۇنىڭغا تازا خۇشياققان بولسا، بۈگۈن ئەكسىچە جېنىغا تەگدى.
ــ ئالدۇرۇۋېتىڭ!
ــ نېمە، ئالدۇرۇۋېتىڭ؟ تېنىمنى بىرمۇنچە ئۇپرىتىپ ئالدۇرۇۋېتمەنما؟ بۇ تېنىمنىڭ ئەمدى سىزگە كېرىكى بولمىغان بىلەن ئۆزۈمگە كېرىكى بار.
ــ مەقسەت نېمە؟
ــ داۋالىنىپ ئەسلىمگە كېلىۋالىدىغانغا پۇل لازىم، ئۇنىڭ ئۈستىگە بالىنى ئۇرۇمچىگە چىقىپ ئالدۇرىمەن.
ــ قانچە پۇل لازىم؟
ــ يەتتە تۈمەن بېرىڭ.
بۇنى ئاڭلاپ ئۆمەرنىڭ غۇرۇرىدە ئاچچىقى كەلدى. ئۇ ئەمدى بىرنەرسە دەي دەپ ئاغزىنى ئۆمەلىلىشىگە نېرىدا قاراپ تۇرغان گۈلپەرىگە كۆزى چۈشۈپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ دەرھال چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتتى:
ــ چاتاق يوق، ماھىرە، سىز ھازىر قايتىپ تۇرۇڭ، مەن سەل تۇرۇپ تېلېفون قىلىمەن.
ــ غەم قىلماڭ، مەن ئۇنداق بىغەرەز خوتۇنلاردىن ئەمەس، چاندۇرماي قايتىمەن.
ماھىرە راستلا كەينىگە ياندى ۋە ئۆمەرگە ئۇنلۇك قىلىپ:
ــ ئۇنداق بولسا، كېيىن كېلەي،ــ دېدى.
ئۆمەر «ئۇھ» دەپ گۈلپەرىنىڭ قېشىغا باردى.

ــ نېمىشقا كەپتۇ؟ ــ سورىدى گۈلپەرى.

ــ ئىش ئىزدەپ كەپتۇ، ــ دېدى ئۆمەر ۋە ئۆزىدىكى ھودۇقۇشنى تاماكا چەككەن بولۇپ يوشۇرماقچى بولدى.

گۈلپەرى ئۇنىڭغا سىرلىق تىكىلدى:

ــ ئۆمەرجان، ئۇنداق ئەمەستەك قىلىدىغۇ؟

ئۆمەر تاماكىسىغا ئوت تۇتاشتۇرغان بولۇپ بىرپەس تۇرۇۋالدى، ئاندىن «بەرىبىر چېنىپ قالغۇدەك» دەپ ئويلاپ:

ــ يۇرۇڭ، ــ دەپ گۈلپەرىنى ئارامگاھىنىڭ دەرۋازىسىغا ئېلىپ چىقتى.

ــ گۈلپەرى، مەن سىزدىن بىر ئىشنى يوشۇرۇپ كەلگەنىدىم. ئەمدى دېمىسەم بولمىغۇدەك. مەن رابىيە بىلەن كۆڭۈلسىز بولۇپ يۈرگەن كۈنلەردە سىزگە دەپ بەرگىنىمدەك ھاراقنى بېرىلىپ قالدىم. شۇ ئارىلىقتا ماھىرە بىلەن تونۇشۇپ قالدىم. كېيىن ئىككىمىز ئارىلىشىپ قالدۇق، لېكىن سىز بىلەن قايتا ئۇچراشقاندىن بۇيان «ھەممىنى يېڭىباشتىن باشلايمەن» دەپ ئۆزۈمگە قاتتىق ۋەدە بېرىپ، ئۇنىڭ بىلەن بولغان ئالاقىنىمۇ ئۈزگەنىدىم. بۈگۈن ئۆزى ئىزدەپ كەپتۇ.

بۇنى ئاڭلاپ گۈلپەرىنىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتتى، ئاندىن دەرھال ئۆزىنى ئوڭشىۋالدى.

ــ ھە، نېمىگە ئىزدەپ كەپتۇ؟

ــ نەچچە قېتىم تېلېفون قىلسا ئالمىغانىدىم، شۇنىڭغا ئاچچىقى كېلىپ ئىزدەپ كەپتۇ.

ــ ئۇنداق خوتۇنلار ئۇنچىلىك ئىشلارغا بۇنداق ئىزدەپ يۈرمەيدۇ.

ئۆمەر: «گەپ بۇنچىلىك يەرگە كېلىپ قالغاندا يوشۇرۇپ نېمە قىلاي» دەپ ئويلاپ، بايا ماھىرە بىلەن بولغان سۆھبەتنىڭ مەزمۇنىنى دەپ بەردى.

كۆزىگە غىلىدە ياش كېلىپ، لېۋىنى چىڭ چىشلىگەن گۈلپەرى بۇرۇلۇپلا ماڭدى.

ــ گۈلپەرى، مەن سىزگە راست ئېيتتىم، سىز بىلەن ئۇچراشقاندىن بۇيان ئۇنىڭ بىلەن بىر قېتىمىمۇ كۆرۈشۈپ باقمىدىم. ماڭا ئىشىنىڭ...

گۈلپەرى توختىدى ۋە كەينىگە بۇرۇلۇپ:

ــ بۇرۇنقى ئىشلىرىڭىز ئەمدىغۇ تۈگىگەندۇ؟ كۆڭلۈم بەك يېرىم بولۇپ كېتىۋاتىدۇ. سىز ئىشلەۋېرىڭ. مەن ئۆيگە بېرىپ ئارام ئېلىپ كېلەي،ــ دېدى ۋە كۆزىنى سۈرتكىنىچە كېتىپ قالدى.

ئۆمەر جايىدا تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن: «بىر قەدەمنى خاتا بېسىۋىدىم، ئەمدى ماڭا پۈتلىكاشاڭ بولىدىغان ئىش تۈگىمەيۋاتىدۇ. ‹ھېچكىم بىلمەيدۇ، ئۆتۈپ كېتىدۇ› دەپ خاتا يولغا ھەرگىز بىر قەدەممۇ ئالماسلىقى كېرەككەن. ئەمدى گۈلپەرى نېمىلا دېسە ھەقلىق، مېنىڭ ئۇنىڭ يۈزىگە قارايدىغان يېرىم قالمىدى» دەپ ئويلاپ ئارامگاھقا كىرىپ كەتتى.

گۈلپەرنىڭ بايىقى ئەلەملىك ھالىتىنى كۆز ئالدىدىن نېرى قىلالمىغان ئۆمەر ئاچچىقى بىلەن تېلېفونىنى قولىغا ئالدى ۋە: «يەتتە تۆمەن ئاز پۇلمۇ؟ توغرا، ھازىر

قولىمىزغا پۇل كىردى. ئەمما، ئۇ پۇللار قانچىلىك ئاچچىق قىسمەتلىرىمىز بەدىلىگە كەلگەن ـ ھە؟ ئەمدى كېلىپ ئەينى ۋاقىتتا ئۆزۈك باشتا ناينىاقلاپ، ئۆزۈڭمۇ تەڭ ھۇزۇرلىنىپ تۇرۇپ، شۇنچە پۇلنى ئاسانلا ئېلىۋالىمەن، دەمسەنا. بۇ ئۇخلاپ چۈشۈك!» دەپ ئويلىدى.

تېلېفون ئۇلاندى:

ــ ۋەي، ماھىرەمۇ؟

ــ ئۆمەرجان، كۆرۈشۈپ پاراڭلىشايلى...

ــ مەن ئۇنچىلىك پۇلنى بېرەلمىگۈدەكمەن، يېنىڭىزغىمۇ بارالمايمەن.

ــ راستلا كېلەلمەمسىز؟

ــ ياق!

ــ ئۇنداق يېرى بولسا بوپتۇ، كېيىن كۆرۈشەيلى.

ماھىرە تېلېفونىنى قويۇۋەتتى.

چاتاق يېرى، ئەتىسى چۈشكىچىلا گۈلپەرنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمىدى. تېلېفون قىلىۋىدى، ئالمىدى. بۇنىڭدىن ئۆمەر چۈن يەۋالغاندەك بىئارام بولدى. ئىشچىلارنى ھەيران قالدۇرۇپ، بۇرۇنقىدەك ئىش بېشىدا قاتتىق نازارەت قىلىپ تۇرغۇسىمۇ كەلمىدى. بەلكى تاماكا چېكىپ بىر چەتتە جىممىدە ئولتۇردى.

چۈشتىن كېيىنلىكى گۈلپەرى ئاستا قەدەملەر بىلەن ئارامگاھقا كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەن بولۇپ، تۇزۇك ئۇخلىمىغانلىقى، كۆز يېشى قىلغانلىقى ئېنىق ئىدى.

ئۇلار سۇسلا سالاملاشتى. ئۆمەر نېمە دەپ سۆز باشلاشنى بىلەلمەي قىينالدى. شۇ چاغدا گۇلپەرى تۆۋەن ئاۋازدا دېدى:

ــ سىز بەك ئەنسىرەپ كەتمەك، ئۇ خوتۇن تۇغماس ئىكەن.

ئۆمەر بۇ گەپكە ھەيران قالدى ۋە تەستە:

ــ ئۇنداق يەتتە ـ سەككىز ياشلىق ئوغلىنى مەن كۆرگەن تۇرسام،ــ دېدى. بۇ گەپ گۇلپەرنىمۇ ھەيران قالدۇردى.

ــ ماڭا ئېيتقانلار خاتا بىلىپ قالمىغاندۇ ـ ھە؟ــ دېدى گۇلپەرى ئويلىنىپ قېلىپ.

شۇ چاغدا سوت مەھكىمىسىنىڭ فورمىسىنى كىيگەن بىرەيلەن ئارامگاھقا كىرىپ كەلدى. ئۇ ئىشچىلارنىڭ بىرسىدىن گەپ سورىۋىدى، ئۇ ئىشچى ئۆمەرنى كۆرسىتىپ قويدى.

بۇنى كۆرگەن ئۆمەر: «يەنە نېمە چاتىقىم چىققاندۇ؟» دەپ ئويلاپ يەر تېگىدىن گۇلپەرگە قارىدى. گۇلپەرى چىرايىنى ئۆزگەرتمىگەن ھالدا ئۇ كىشىگە قاراپ تۇرۇۋۇەردى.

ئۇ كىشى يېتىپ كېلىپ گۇلپەرگە قاراپ قويۇپ ئۆمەردىن سورىدى:

ــ سىز ئۆمەر بولامسىز؟

ــ ھەئە.

ئۇ كىشى يەنە گۇلپەرگە قاراپ قويدى، ئاندىن ئۆمەرگە:

ـــ بۇياقتا كەلسىڭىز، سىز بىلەن دېيىشىدىغان گەپ بار ئىدى، ـــ دېدى.

ئۆمەر غەيرەتكە كەلدى:

ـــ مۇشۇ يەردە دەۋېرىڭ.

ـــ سەل ئەپسىز بولارمىكەن.

ـــ ئەپسىز بولمايدۇ.

ئۇ كىشى يەنە گۈلپەرىگە قارىدى، ئاندىن ئۆمەرگە ئىشارەت قىلىپ:

ـــ يەنىلا ئايرىم سۆزلەشسەك، ـــ دېدى.

ـــ دەۋېرىڭ، ئۇ مېنىڭ ئايالىم.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان گۈلپەرى «لەپپىدە» ئۆمەرگە قارىدى.

ـــ شۇڭا، ئايرىم سۆزلەشسەك دېگىنىم. سەل باشقىچە ئىش ئىدى.

ـــ نېمىلا گەپ بولسا دەۋېرىڭ.

ـــ مەن ماھىرەنىڭ ئىشى توغرۇلۇق كەلگەنىدىم.

«ئۇھ، ـــ دېدى ئۆمەر ئىچىدە، ـــ شۇ ئىشمىدى. يەنە نېمە ئىشتۇ دەپتىمەن؟»

ـــ ماھىرەنىڭ ئىشىدىن گۈلپەرى ئىككىمىز خەۋەردار. گەپ بولسا ئوچۇق دەۋېرسىڭىز بولىدۇ.

ئۇ كىشى ھەيران بولغان ھالدا ھىجىيىپ قويدى.

ـــ مەن شەھەرلىك سوت مەھكىمىسىدىن كەلدىم، لېكىن بۇ يەرگە ئىدارە نامىدىن ئەمەس، شەخسىي ناممىدىن كەلدىم. تۇنۇگۈن چۈشتىن كېيىن ماھىرە ئىدارىگە بېرىپتۇ. قارىسام قولىدا سىز توغرۇلۇق ئەرز

بار ئىكەن. بىز سىزنىڭ ئىشلىرىڭىزدىن خەۋەردار، سىز كىشىلەرنىڭ نەزىرىدىكى شەخس. ئەگەر ماھىرە مۇشۇ سەۋەبلىك دەۋا ـ دەستۇر قىلىپ قالسا خەقنىڭ ئېغىزىغا چىقىپ قالىسىز. ئۇ چاغدىكى ئاقىۋەت سىزلەرگە ئايان، شۇڭا مەن كۆپ ئويلىنىپ ئۇ ئەرزنى باستۇرۇپ قويۇپ يېنىڭىزغا كېلىشىم. بۇ ئىشنى تۆلەم بېرىپ ئاستىرتىن تۇگەتسىڭىز بولمامدۇ؟

ــ مەن ئۇنچىلىك پۇلنى چىقىرالمايمەن.

ــ شۇڭا مەن ئالدىنئالا يېنىڭىزغا كەلدىمغۇ، ئۆمەر، ئوبدان ئويلىنىپ بېقىڭ. نام ـ ئابرۇي ئۇنداق خوتۇنلارغا لازىم بولمىغان بىلەن سىزگە بەك زۆرۇر. سىز بۇ نۇقتىغا ھەر ۋاقىت ئەھمىيەت بېرىشىڭىز كېرەك. مۇۋاپىق يېرىگە مەن كېلىشتۇرۇپ قويسام تۆلەم بېرىپلا جىممىدە قۇتۇلمامسىز.

ــ بولدى، كېلىشتۇرۇپ قويۇڭ.

گۇلپەرىنىڭ بۇ گېپىي ئۆمەرنى چوڭقۇر ھاڭغا تاشلىۋەتكەندەك بولدى. ئۆمەر ئۆزىگە كۆتۈرۈپ ـ قوپقۇسىز ھاقارەت كەلتۇرگەنلىكىنى ھېس قىلدى.

چىرايىدا رازىمەنلىك ئالامەتلىرى پەيدا بولغان سوت مەھكىمىسىنىڭ خادىمى يېنىدىن قەغەز ئېلىپ بىرنەرسە يېزىپ گۇلپەرىگە بەردى:

ــ بۇ مېنىڭ تېلېفون نومۇرۇم، كەچقۇرۇن كۆرۈشەيلى.

شۇ چاغدا گۇلپەرى ئۆزىگە ئارام بەرمەيۋاتقان،

هازىرغىچە ئۆزىدە يوقالمايۋاتقان گۈمانىنىڭ تۈرتكىسىدە سوراپ سالدى:

— توختاڭچۇ، «ماھىرەنى تۇغماس» دەپ ئاڭلىۋىدىم. ئەجەب بالىسى بار ئىكەن — ھە؟

— قىزىق ئىكەنسىز، — دېدى سوت مەھكىمىسىنىڭ خادىمى، — تۇغماس بولسا يەتتە — سەككىز ياشلىق ئوغلى نەدىن كېلىدۇ؟

— شۇنداقمۇ؟

— ئۇنداق بولسا ئوغلىنى كۆرۈپ بېقىڭ، ئاپىسىدەكلا چىرايلىق.

«ئاپىسىدەكلا چىرايلىق» دېگەن گەپ گۈلپەرنىڭ يۈرىكىگە يېڭنە بولۇپ سانجىلدى. سوت مەھكىمىسىنىڭ خادىمى مېڭىپ كەتتى. «مانا، يەنە مەن ئويلىغاندەك بولدى. ماھىرەنىڭ ئەنسىرەپ كەتكىنىنى. ئۆمەرنىڭ ئۇ ئىشىنى قانۇن جەھەتتىن ئەيىبلىگىلى بولمايدۇ، پەقەت ئەخلاق نۇقتىسىدىن ئەيىبلەشكىلا بولىدۇ. شۇنچىلىك پۇل تاپقان بىلەن مۇشۇنچىلىك قانۇنىي بىلىمنى بىلمەيدۇ، قورقۇپ كېتىدۇ... ھەي، ئەخمەقلەرەي، قانۇن كىتابلىرىنى ۋاراقلاپمۇ باقمای پۇلغىلا تايىنىمىز دېگەن... ئىككى ئېغىز گەپ بىلەن نازۇك بىر بەدەنگە ئىگە بولدۇم. بۇگۈن كەچ تېخى يەنە بىرمۇنچە پۇل...» ئۇ شۇلارنى ئويلاپ كۈلگىنىچە دەرۋازىدىن چىقىپ كەتتى.

— سىزنىڭ نېمە قىلغىنىڭىز بۇ؟ — ئاستا سورىدى ئۆمەر.

— ئارامگاھنى ئاچە — ئاچمايلا سۆز — چۆچەك پەيدا بولسۇن دەمسىز؟

بۇ گەپكە ئۆمەر بىرنەرسە دېيەلمەي يەرگە قاراپ تۇرۇپ قالدى.

كەچلىكى ئۆمەر بىلەن گۈلپەرى خۇددى ئۇرۇشۇپ قالغان ئەر - خوتۇنلاردەك بىر - بىرىگە گەپمۇ قىلىشماي مېڭىشتى. ھەر ئىككىسىنىڭ چىرايىدىن ئېغىر غەم چىقىپ تۇراتتى. «ھەي، نېمانچە جىق كەلگۈلۈك بۇ؟ يا مەن ئۆمەرجاننى تاللاپ خاتا قىلدىمۇ؟ ئۇ نېمىشقا مۇشۇنچىلىك ئاۋارىچىلىك تاپىدۇ؟ ياكى ھايات مۇشۇنداق دېشۇارچىلىقلار بىلەن مېنى سىناۋاتقاندىمۇ؟ ھەي ئۆمەرجان، ھەي ئۆمەرجان! مۇشۇنداق ئىشلارغىمۇ سەپىلىپ يۈردىڭىزمۇ؟ مېنى ھارغۇزۇۋېتىدىغان بولدىڭىز. راست، مەن سىز بىلەن ھېرىپ قالغۇدەكمەن. قىلىدىغان ئىشىمىز ئازمىدى؟ مېنى بەك ئۇمىدسىزلەندۇرۇۋەتتىڭىز... » گۈلپەرنىڭ خىيالى ئېغىرلاشقانچە قەدەملىرىمۇ ئېغىرلىشىپ كەتتى. ئۆزىگە ئەپۇ ۋە ئۆتۈنۈش بىلەن دەمۇ دەم قاراۋاتقان ئۆمەرگە گەپ قىلغۇسىمۇ كەلمىدى. بىرئازدىن كېيىن گۈلپەرى ئۆزىنى ئەيىبلىگىلى تۇردى: «مەن نېمىشقا ئۆمەرجاننى ئەيىبلەيمەن؟ ئىشلار ماڭا ئېغىر كېلىۋاتامدۇ ياكى مەن ئۆمەرجاندىن چېنىۋاتامدىمەن؟ مەن قانداق ئويلىغان، ئىككىمىز قانچىلىك كەڭ قورساقلىق بىلەن قايتا بىللە بولغان؟ ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات دېيىشمىدۇقمۇ؟ بۇ ئىشمۇ بۇرۇن بولغان ئىشقۇ. ئۆمەرجانمۇ شۇ ۋاقىتتىكى شارائىتتا شۇنىڭغا مەجبۇرلىنىپتىغۇ. ئۆمەرجان مېنىڭ ئىشىمنى كەچۈرۈۋەتتىغۇ، كۆڭلىنىگە ئالمىدىغۇ؟ ھەي،

بولدىلا... بۇ ئىشمۇ تىنچ تۈگەپ باقسۇنچۇ...»

ئاخىرى شۇ ئويغا كەلگەن گۈلپەرى ئۆمەرنىڭ بەك ئىچىگە ئېلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭ روھىنى كۆتۈرۈش كېرەكلىكىنى ھېس قىلدى. شۇڭا:

— ئۆمەرجان، سەل تۈرۈپ ئۇلار بىلەن بەك تالىشىپ كەتمەڭ. ئارامگاھنىڭ ئىشىغا تەسىر يېتىدىغان ئىش بولمىسۇن. ئۇنىڭ ئۈستىگە قولىمىزدا پۇل بار بولغاندىكىن... سودىمىز ياخشى بولسا ئورنىغا كەلتۈرۈۋالارمىز، — دېدى. ئۆمەر بېشىنى لىڭشىتتى.

ئۇلار بايا تېلېفوندا دېيىشكىنى بويىچە چەترەك يەرگە جايلاشقان بىر خىلۋەت تاماقخانىغا كىرىشتى. تاماقخانىدا بىر كىشى تاماق يەۋاتقان بولۇپ بوشلا ئىدى. ئۇلار ئاددىيلا سەرەمجانلاشتۇرۇپ قويۇلغان ئايرىمخانىغا كىرىشتى.

ئۇلار ئىلمان بولۇپ قالغان چاينى زورغا ئىچىپ ئولتۇرغاندا سوت خادىمى بىلەن ماھىرە پەيدا بولدى. ئۆمەر كۆردىكى، ماھىرە ئۆمەر كۆرگەن ھېلىقى ئوغلىنى يېتىلەپ كەلگەنىدى. ئوغۇل بالىنى كۆرگەن گۈلپەرنىمۇ ئۆزىدىكى «تۇغماس» دېگەن گۇمانىنى نېرى قىلىپ يېڭىلگىنىگە تەن بەردى.

— قېنى ئولتۇرۇپ بىر - بىرىمىزگە يول قويغان ئاساستا چىرايلىق سۆزلىشەيلى، — دېدى سوت مەھكىمىسىنىڭ خادىمى.

دەل شۇ ۋاقىتتا ئويلىمىغانلا بىر ئىش يۈز بەردى. چوڭلار «قېنى ئۇياققا... » دېيىشىپ تۇزۇت قىلىشۋاتقان

چاغدا هېلىقى ئوغۇل بالا ئاستا سۇرۇلۇپ گۈلپەرنىڭ يېنىغا باردى ۋە گۈلپەرنى:

ــ كېپىنەك مۇئەللىم، ــ دەپ چاقىردى. بۇنىڭدىن باشقىلار مەڭدەپ قېلىشتى. گۈلپەرى بولسا خۇددى قۇتيار يېزىسىغا ــ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ يېنىغا بېرىپ قالغاندەك تۇيغۇغا كېلىپ قالدى. گۈلپەرى بالىغا سىنچىلاپ قارىدى. چىرايى تونۇشلا...

هودۇقۇپ قالغان ماھىرە بالىنى يېنىغا تارتتى ۋە ئالدىراپ ـ تېنەپ بالىنى سىرتقا ئىتتەردى:

ــ بالام ئىلھامجان، مېڭىڭ، سىرتقا چىقىپ ئوينىڭ، مەن بايا بەرگەن پۇلغا تەييار چۆپ ئېلىپ يەڭ.

ــ ماھىرە ئاپا، ئۇ بىزنىڭ كېپىنەك مۇئەللىمىمىز، ــ دېدى بالا ساددىلارچە.

«ماھىرە ئاپا؟» سوت مەھكىمىسىنىڭ خادىمى بىلەن ئۆمەر ماھىرەگە سوئال نەزىرى بىلەن قارىدى. نەدە ئاپىسىنى ئاشۇنداق چاقىرغان بار؟

گۈلپەرى بولسا بالىغا سىنچىلاپ قاراشقا باشلىدى: تونۇش ئاۋاز، ئىلھام... گۈلپەرنىڭ قۇلاق تۈۋىدە ئاستا ـ ئاستا بالىلارچە تەلەپپۇزدا ئېيتىلغان «بىلىم ئىشقىدا» دېگەن ناخشا ياڭراشقا باشلىدى:

جاھان رەنالىرى ئىچرە بىلىمدەك بىر گۈزەل يار يوق،
بىلىمدىن ئۆزگە تۇتقان يار، بولۇر ئۇ گاھىدا بار ـ يوق.

ئاخىر گۈلپەرنىڭ يادىغا كەلدى: بۇ تۇنجى سائەتلىك

دەرستە مۇشۇ ناخشىنى ئېيتىپ يۈز نومۇرنىڭ دەۋاسىنى قىلغان ھېلىقى تۈرگۈن بالا ئىدى.

ــ ئىلھامجانمۇ سىز؟ بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز؟ بىر مەۋسۇم ئوقۇپلا كەلمىدىڭىز، كېيىن سىزنى شەھەردە ئوقۇغۇدەك دەپ ئاڭلىدىم.

ــ مەن ماھىرە ئاپامنىڭ يېنىدا ئوقۇۋاتىمەن...

ئاللىقاچان ئورنىدىن تۇرۇپ چىرايى غەزەپلىك تۇس ئالغان ماھىرە بالىنىڭ قولىدىن تارتىپ:

ــ بولدىلا، سىلەردەك نېمىلەر بىلەن دېيىشىدىغان گېپىم يوق،ــ دەپ سىرتقا ماڭدى.

تولىمۇ ئوسال ھالدا قالغان سوت مەھكىمىسىنىڭ خادىمى دۇدۇقلىغىنىچە:

ــ نېمە... نېمە ئىش بۇ؟ مەن... چىقىپ باقاي،ــ دېگىنىچە بېشىنىمۇ كۆتۈرەلمەي چىقىپ كەتتى.

ئۇ بالا ھەقىقەتەن ئاشۇ ئىلھام ئىدى. ئۇلارنىڭ ئائىلىسى نامرات بولغاچقا، ئۇ ئائىلە بىرنەچچە بالىسىنى ئوقۇتۇشتا بەك قىينالغانىدى. شۇڭا ئۇلار ئىلھامنى ئوقۇتالمىغىلى ئارانلا تۇرغاندا گۈلپەرىلەر ئۇلارنىڭ ئائىلىسىگە بىرنەچچە قېتىم ئائىلە سۆھبىتىگە بارغانىدى. ئۇ ئائىلە ئىلھامنى مەكتەپكە ئىككى كۈن ئەۋەتسە، ئۈچ كۈن تۇتۇۋېلىپ دېگۈدەك بىر مەۋسۇمنى ئاران توشقۇزدى. كېيىنكى مەۋسۇمدە ئىلھام مەكتەپكە كەلمەيلا قويدى. ئۇيىگە سۆھبەتكە بېرىۋىدى، ئىلھامنىڭ شەھەردىكى تۇغقىنىنىڭ يېنىدا تۇرۇپ ئوقۇيدىغانلىقى ھەققىدە گەپ چىقتى. ئۇيىدىكىلەر ئىلھامنىڭ شەھەردە

ئوقۇشى ئۇچۇن تونۇشتۇرۇش ئېلىپ كەتكەندىن كېيىن گۈلپەرى ئىلھامنى كۆرۈپ باقمىغاچقا، ئۇنى ئاساسەن ئۇنتۇپ قالغانىدى.

ئەھۋال شۇنداق ئىدى. ئىلھامنى شەھەردە ئوقۇتۇش ئۇچۇن ئېلىپ كەتكەن كىشى دەل ماھىرە ئىدى. ماھىرەنىڭ ئۆمەرگە ئېيتقىنىغا ئوخشاش، ماھىرە نېرۋىسى ئاجىز ئېرىنىڭ كۆزىدىن نېرى بولۇپ مۇھىت ئالماشتۇرۇش ۋە قولىدىكى ھۇنىرىگە تايىنىپ ياخشى ياشاش ئۇچۇن شەھەرگە كەلگەنىدى. كۇتكىنىدەك، ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇنىڭ تۇرمۇشى ياخشىلىنىپ كەتتى، لېكىن تۇغماس سەۋەبلىك كۆڭلىنى ئاۋۇندۇرىدىغان بالىسىمۇ بولمىغاچقا ھەمدە شەھەردە تېخى سىرداشقۇدەك تونۇشلىرى بولمىغىنى ئۇچۇن، ئۇ غېرىبسىنىپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ يۇرتىغا بېرىپ، قوشنا كەنتتىكى تۇرمۇشىدا قىينىچىلىقى بار تۇغقىنىنىڭ ئوغلى ئىلھامنى ئالىي مەكتەپكىچە ئوقۇتۇش شەرتى بىلەن يېنىغا ئەكېلىۋالغانىدى.

سوت مەھكىمىسىنىڭ خادىمى سىرتقا چىققاندا ماھىرە ئىلھامنى سىلكىشلىگىنىچە كېتىپ باراتتى:

— نېمىشقا شۇنچە ئۆگەتسەم گېپىمنى قۇلىقىڭدا تۇتمايسەن — ھە؟ مېنى مۇنداق نەس باستۇرىدىغانلىقىڭنى ئەجەب ئويلىماپتىمەن. ئەستا! سېنى... سېنى...

— كېپىنەك مۇئەللىمنى كۆرۈپ خۇشال بولۇپ كېتىپ ئۇنتۇپ قاپتىمەن...

ــ قويه ئۇ جېنىمغا تاقاشقان كېپىنىكىڭنى!
سوت مەھكىمىسىنىڭ خادىمى ئۇنىڭغا يېتىشىۋالدى:
ــ ماھىرە، نېمىشقا بۇ گەپنى يوشۇرىسىز؟ مۇشۇ ئىشىڭىز بولمىدى جۇمۇ سىزنىڭ، قانداق قىلىپ باققىنىڭىز بۇ...
ــ نېمە؟ چېلىپ بەرگەن دۇتىرىم ئەمدى سىلىنىڭمۇ كۆڭۈللىرىگە تېگىۋاتامدۇ؟ كۆڭۈللىرىگە تەگكەن بولسا قۇستۇرۇپ قويايي.
ماھىرە گېپىنى تۇگىتىپلا بىر تاكسىنى توسۇپ بالىنى ئېلىپ كېتىپ قالدى. ئۇ يول بويى: «بالىنى ئەكەلمىسەممۇ بوپتىكەن. كىم بىلىپتۇ. ھەي... » دەپ ئويلىغىنىچە بالىنى ئەكەلگىنىگە پۇشايمان قىلىپ ئۆز گۆشىنى ئۆزى يېگۈدەك بولدى.
بۇ گەپنى كۇتمىگەن سوت مەھكىمىسىنىڭ خادىمى:
ــ ياپىر، ماۋۇ خوتۇنىڭ يامانلىقىنى! كۇلۇپ جانىنى ئالىدىكەن!ــ دېگىنىچە پېشانىسىگە شاپىلاقلىدى،ــ تاس قاپتۇ مېنىمۇ بالاغا تىققىلى.
ئارامخۇدا تاماق يەۋاتقان ئۆمەر كۇلۇۋەتتى.
ــ نېمىگە كۇلىسىز؟ــ دېدى چىرايى خېلىلا ئېچىلىپ قالغان گۇلپەري.
ــ ناۋادا بالىنى ئەكەلمىگەن بولسا قانداق قىلاتتىڭىز؟
ــ سىزنىڭ دەردىڭىزنى تارتىپ پۇلنى بېرەتتۇق شۇ،ــ دېدى گۇلپەري يالغان خاپا بولۇپ.
ــ ئەجەب ئىش بولدى دېسە بۇ.

ــ يامان ئىشنىڭ جاجىسىنى خۇدايىم ئەگىتىپ يۈرۈپ بولسىمۇ بېرىدۇ.

※ ※ ※

ئادەمنى يىللارلا قېرىتمايدىكەن. ئاچچىق، دەردىمۇ ئادەمنى ئاسانلا قېرىتىپ قويمىدىكەن. ئوخشاشمايدىغان يېرى، ئاچچىق، دەرد ئادەمنىڭ جىسمىنىلا ئەمەس، روھىنىمۇ قېرىتىۋېتىدىكەن. جالالنىڭ شۇ تاپتىكى تۇرقىمۇ بۇنى ئىسپاتلاپ تۇرۇپتۇ: ئىككى پەرزەنتىنىڭ دەردى، كەلتۈرگەن خورلۇقى ئۇنى قېرىلىق بىلەن كېسەل بىرلىشىپ يانجىپ قويغان ئادەمگە ئوخشىتىپ قويغانىدى. چىرايىدىكى قىزىللىق، كۆزلىرىدىكى نۇرانىلىك قالمىغان، ئەكسىچە ئۇلارنىڭ ئورنىنى پەرىشانلىق، قايغۇ ــ ھەسرەت ئىگىلىۋالغان بولۇپ، بىر كېچىدە كۆپىيىپ قالغان ئاق چاچلىرىنى چىڭ قامالللىغىنچە ئېغىر خىيالغا ئەسىر بولۇپ ئولتۇرۇشى ئادەمنىڭ ئىچىنى سىيرىيدۇ.

جالال ئېغىر تىنىپ بېشىنى كۆتۈردى:

ــ ئىسسىق چاي بولسا بىر چىنە قۇيغىنە.

لەۋلىرى ئەلەملىك ئۇمچىيىپ قالغان سائادەت تەستە ئورنىدىن تۇردى. مۇشۇ كۈنلەردە «ئاتتىن چۈشسىمۇ ئۈزەڭگىدىن چۈشكۈسى كەلمەي» يۈرگەن بۇ خوتۇن ئېرىگە نارازىلىق بىلەن قاراپ قويۇپ چەينەكنىڭ يېنىغا باردى. چەينەكنى تۇتۇپ بېقىپ چاينىڭ سۇۋۇپ

قالغانلىقىنى بىلىپ، چەينەكنى ئېلىپ خۇشياقماسلىق بىلەن ئاشخانا ئۆيگە ماڭدى.

سائادەت ئېرىدىن خاپا. ئالىم قولغا ئېلىنغاندىن كېيىن سائادەت يىغلاپ ئېقىپ كەتتى ۋە جالالغا: «نېمىلا قىلىپ بولسىمۇ ئالىمنى قۇتقۇزۇپ چىقاڭ، بۇگۈنكى كۈنگە كەلگەندە سىزنىڭ شۇنچىلىكمۇ يۈزىڭىز يوقمۇ؟» دەپ يېپىشىۋالدى. جالال بولسا:

ــ مەن ئۇقۇشتۇم، ھەممە پاكىت تولۇق ئىكەن، شۇنداق تۇرسا مەن قانداق يۈزۈمنى كۆتۈرۈپ بارىمەن؟ ــ دەپ بېشىنى تۆۋەن سالدى.

ــ مۇنداق ۋاقىتتا «يۈز»نى ئويلاپ نېمە كەپتۇ؟ بالىمىز ئۈچۈن ئۇنچىلىك يەرلىرىنى ئويلاپ نېمە ئىش قىلىمىز ئەمدى؟ بېرىڭ، بالىغا ئىشلىمىگەن «يۈز»نىڭ ئەمدى نېمىگە كېرىكى!

سائادەت ۋاتىلداپ توختىمىدى، ئەمما جالال ئۇنىڭ گېپىگە كىرمىدى. بەلكى: «ھەممىسى ئۆزىمىزدىن كېتىپتۇ. بالىلارنى كىچىكىدىنلا چىڭ تۇتماپتىمىز، ھوقۇقىمىز بار دەپ مەيدىمىزگە ئۇرۇپ، ئۇلارنى ھەممە ئىش قولىمىزدىن كېلىدىغانلىقىغا، شۇڭا نېمىلا قىلسا بولىدىغانلىقىغا ئىشەندۈرۈپ قويۇپتىمىز، ئۇلارنى كىچىكىدىنلا راھەت تۇرمۇشقا كۆندۈرۈپ قويۇپتىمىز. ئەمەلىيەتتە، تۇرمۇش مۇنداقلا كېتىۋەرمەيدىكەن، بىزمۇ ھوقۇقىمىزدا تۇرۇۋەرمەيدىكەنمىز. ھەي، بۇنى نېمىشقا بۇرۇنراق ئويلىمىغان بولغىيتتىم؟ ئەينى ۋاقىتتا خۇددى بىر ئۆمۈر ھوقۇقىڭ ھەيۋىسىنى كۆرسىتىپ، پەيزىنى

سۈرۈپ يۈرۈۋېرىدىغانىدەك بىلىنىپ كەتكەن چېغى. لېكىن... بۇنى ياش بىر يەرگە بېرىپ، پەسكويغا چۈشۈشكە باشلىغىنىمىزدا بىلىدىكەنمىز، پۇشايمان قىلىدىكەنمىز» دەپ پۇشايمان ياشلىرىنى تۆكتى.

سائادەت بولسا قايسى كۈنى:

ــ بالا ساڭا كېرەك بولمىسا ماڭا كېرەك، ــ دېگىنىچە سىرتقا ماڭدى، ــ ئۇ باشلىقلارنىچۇ مانا مەنمۇ تونۇيمەن. ئۇلارنىڭ ھېچبولمىسا گېپىمنى ئاڭلاپ باقمىدىغان ۋاقتى چىقار.

جالال ئۇنىڭ كەينىدىن «ھاي...» دېگىنىچە تۈرۈپ قالغانىدى. خوتۇن، بالا دېگەنلەر ئەقلى بىلەن ئىش قىلمىسا ئەمەلدارنى نېمە كويلارغا سالمايدۇ ــ ھە؟

ئارىدىن نەچچە سائەت ئۆتۈپ سائادەت:

ــ قارا، ئۇ يۈزسىزلەرنى... ئەمدى بىزنىڭ گېپىمىز ئۆتمەيدىغان بولۇپ قاپتۇ ئۇلارغا. خەپ، سىلەرنىڭمۇ بېشىڭلارغا كىلەر! ــ دەپ قاقشىغىنىچە قايتىپ كەلگەنىدى.

مانا بۇگۈنمۇ سائادەت شۇ خاپىچىلىقى بىلەن ئولتۇرۇپتۇ. ئىشتىن قايتىپ شۇ جىددىي كەيپىياتنىڭ ئۈستىگە كىرىپ قالغان رابىيە:

ــ مەن تاماق قىلاي، ــ دېگىنىچە كەينىگە ياندى.

ــ بىچارە قىزىم، ــ دەپ مىچىلدىدى سائادەت، ــ خەقنىڭ ئالدىدا بېشىنى كۆتۈرەلمەي يۈرىدۇ، بىچارە قىزىم. قىزىمغا مۇشۇ زۇلۇملارنى سالغىنىغا ئۆمەر دېگەن

يېتىم ئوغلاققا خوداىىم بىر كۈنى بولمىسا بىر كۈنى كۆرسىتىپ قويىدۇ.

ــ بىكاردىن ـ بىكار خەقنى قارغاپ... ــ دېدى جالال بۇ گەپتىن نارازى بولۇپ،ــ ئىش ـ ئوقىتى بىر ئوبدان كېتىپ بارغان بالىنى «قەرزى بار ئىكەن» دەپ ياراتمىدىڭلار. ئاخىرى نېمە بولدى؟ قەرز بولسا نېمە بوپتۇ؟ ئۆمەر پۈلنى بىكارغا ئۈچۈرۈۋەتمىگەندىكىن؟ ئەمدى نېمە بولدى مانا؟ بىر ئائىلىنى بۈزدۇڭلار، رابىيە بولسا دەردىنى ئۆزى بىلىپ يۈرىدۇ.

ــ يەنە ئۇنىڭغا بولۇشۇۋاتىسىزغۇ؟

ــ بولدى قىل، مۇشۇ ھالىمىز بىلەن كىمدىن يامانلايمىز؟ بالىلارنى ياخشى تەربىيەلىمىگەن گۇناھ ئىككىمىزدە. قايسى كۈنى ئالمىنى يوقلاپ بارغاندا ئالىم دېگەن بەزى گەپلەرنى كۆڭلۈڭگە كەلمىسۇن، دەپ ساڭا دېمىگەنىدىم. شۇ بالىمۇ خاتالىقىنى مانا ئەمدى بىلىپتۇ. شۇ بالا چېغىدا «ئاتا، بىز بەك ئەركىلەپ يامان ئۆگىنىپ قاپتىمىز، سىلەرمۇ بەك رايىمىزغا قاراپ يامان ئۆگىتىپ قويۇپسىلەر» دەۋاتىدۇ...

سائادەت چاچراپ ئورنىدىن تۇردى:

ــ ھە، توققۇزىنى تەل قىلىپ چوڭ قىلغىنىمىز ئەمدى بىزنىڭ گۇناھىمىز بولۇپ قاپتىمۇ؟ قارا، ئۇنىڭ دەۋاتقان گېپىنى! ئۇنداق بولسا «خىروئىن سات» دەپ ئۇنىڭغا بىز ئۆگىتىپتىمىز ـ دە؟

ــ سائادەت، نېمە دەۋاتسەن، بۇ گەپكە تىلىڭ قانداق بارىدى؟

سائادەت مىچىلداپ يىغلاشقا باشلىدى.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان رابىيەنىڭمۇ كۆزىگە ياش كەلدى. بىر تۇتام كۈدىنى چىڭ قامالللىغىنىچە ئولتۇرۇپ قالدى. ئائىلىسىدە بولۇپ ئۆتكەن بىر قاتار ئىشلار ئۇنى سوغۇققان بولۇشقا مەجبۇرلىدى. دوستلىرىنىڭ ئەينى ۋاقىتتا ئۆمەر بىلەن ياخشى ئۆتۈش توغرۇلۇق قىلغان تەۋسىيەلىرى يادىغا يەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە خىزمىتى ئالمىشىپ تۇيۇقسىزلا خىيالچان بولۇپ قالغان ئاتىسىمۇ يېقىندىن بۇيان ئۇنىڭ بىلەن سىردىشىپ ئائىلە تۇرمۇشى ھەققىدە نۇرغۇن پىكىرلەشتى. بولۇپمۇ ئاتىسىنىڭ: «سىز ئۆمەرنىڭ قەرزدارلىقىدىن بەك قورقۇپ كېتىپسىز. بىر ئىگىلىك تىكلەۋاتقان ئادەمنىڭ ئۇ باسقۇچنى بېسىپ ئۆتۈشى مۇقەررەر. ئەسلىي سىز ئۆمەرگە ھەمدەم بولۇپ، ئۇنىڭ قىينىچىلىق مەزگىلىدىن ئۆتۈۋېلىشىغا ياردەم قىلىشىڭىز كېرەك ئىدى. لېكىن مەنمۇ ئۇ چاغدا بۇنچىلىك ئويلاشماپتىمەن» دېگەن سۆزى ئۇنى چوڭقۇر ئويلارغا سالدى. گەرچە بۇ بىر پەيلاسوپنىڭ سۆزى بولمىسىمۇ، لېكىن بىر ئاتىنىڭ سۆزى بولۇش سۈپىتى بىلەن رابىيەنىڭ ئەقلىنى ئويغاتتى.

ئەمما، بۇ چاغدا ئۆمەرلەرنىڭ ئىشى پۈتۈپ قالغانىدى.

رابىيە ئەلەم بىلەن لېۋىنى چىشلىدى ۋە: «ئاپا، ئۇلارنى قارغىما. ئۇلارنىڭ بۇرۇنقى ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرىمۇ يېتىپ ئاشىدۇ. ئۇلار بۇ خۇشال كۈنلىرىنى تىرىشچانلىقىغا، ئۆز ئەجرىگە تايىنىپ قولغا

كەلتۈردى. بۇ خۇشال كۈنلەر ئۇلارنىڭ ياخشىلىقىغا بېرىلگەن مۇكاپات. بۇ مۇكاپاتنى نېرى - بېرى قىلىشقا بىزنىڭ ھەققىمىز يوق» دەپ پىچىرلىدى.

※ ※ ※

ئارامگاھنىڭ ئاساسىي قۇرۇلۇشى پۈتۈپ، شەھەرنىڭ غول يول بويىدا مىللىيچە ئۇسلۇبتا بېزەلگەن، بارلىق ياسالغان، ئۈزۈم ئاساسىي كۆرۈنۈش قىلىنىپ يەرلىك ئالاھىدىلىك يارقىن گەۋدىلەندۈرۈلگەن بىر مەنزىرە كىشىلەرنىڭ كۆز ئالدىدا نامايان بولدى. شۇڭا، يولدىن ئۆتكەن كىشىلەر توختاپ بۇ مەنزىلگاھقا ھەۋەسلىنىپ قاراپ كېتىشتى. بۇ يەرنىڭ داڭقىمۇ تولۇق پۈتمەي تۇرۇپلا تېزلا ئۇرۇمچىگىچە تارقالدى.

ــ بەك كاتتا ئارامگاھ بوپتۇ، مەن بۇ يەرنى مەدھىيەلەپ بىر شېئىر يېزىپ بەرسەم مۇۋاپىق ئورۇنغا ئېسىپ قويارسىز، ــ دېدى پەرھات.

ــ رەھمەت، چىرايلىق، چوڭ قىلىپ رامكىلاپ، سەھنىنىڭ يېنىغا ئېسىپ قويىمەن، ــ دېدى گۈلپەرى خۇش بولۇپ.

پەرھات دوستى ئالمىنىڭ گۈلپەرىگە ۋاپاسىزلىق قىلغىنىغا ناھايىتى ئاچچىقى كەلگەندى. شۇنداق چىرايلىق، ئاق كۆڭۈل قىزنى... پەرھات ئالمىنىڭ گۈلپەرىگە ئەۋەتكەن تۇنجى سۆيگۈ خېتىنى ئۆزى يېزىپ بەرگەنلىك سەۋەبى بىلەن گۈلپەرنىڭ كۆڭۈل ئاغرىقىغا

ئۆزىنىمۇ سەۋەبچى دەپ ھېسابلاپ، گۈلپەرى بىلەن كۆرۈشۈشكە خىجىل بولۇپ يۈرەتتى. مانا ئەمدى ئۇ گۈلپەرنىڭ ئىشىنى قوللاش، ئۇنىڭدىن ئەپۇ سوراش ئۈچۈن ئۈرۈمچىدىن يېتىپ كەلگەنىدى.

— مېنىڭ يەنە شۇنداق ئېسىل بىر پىلانىم بار، — دېدى پەرھات.

— نېمە پىلان؟ — دېدى ئۆمەر پەرھاتنىڭ ئوچۇق - يورۇق مىجەزىنى ياقتۇرۇپ قېلىپ.

— ھازىر ھەربىر سۈپىغا نومۇر قويۇلۇپتۇ. بۇ بەك كونا ئۇسۇل. مېنىڭچە، سۈپىلاردىمۇ بىرەر ئۆزگىچىلىكنى نامايان قىلايلى. مېنىڭ خىيالىم مۇنداق: دىيارىمىزدا — ھەربىر يۈرتتا كىشىلەرنى جەلپ قىلىدىغان سايامەت ئورۇنلىرى ناھايىتى كۆپ. شۇڭا، ھەربىر سۈپىغا شۇ سايامەت ئورۇنلىرىنىڭ نامىنى قويۇپ ئاتىساق. مەسىلەن، «تۇرپان مۇنارى»، «ئاقتاش»، «سايرام»، «بۇيلۇق» دېگەندەك.

— ھوي، بۇ ھەقىقەتەن يېڭىلىق ئىكەن، — دېدى ئۆمەر. گۈلپەرى بولسا پەرھاتنىڭ ئاغزىغا قاراپلا قالغانىدى.

— ئاندىن شۇ ئورۇنلارنىڭ فوتو سۈرىتىنى ۋە قىسقىچە چۈشەندۈرۈلۈشىنى تاختا قىلىپ، ھەربىر سۈپىنىڭ تۆرىگە ئورنىتىپ قويساق دېمەكچى.

— چىراغلىق تاختا قىلساق بولغۇدەك. كەچلىكى ياندۇرۇپ قويساق ھەم كۆرگىلى بولىدۇ، ھەم مەنزىرە بولغۇدەك، — دېدى گۈلپەرى.

ــ توغرا، بۇنىڭدا تېخىمۇ ياخشى بولىدۇ.

ــ بۇنى دەرھال ئورۇنلاشتۇراي، گۈلپەرى، ھېلىقى كومپيۇتېرچى يالقۇن دېگەن بالىنىڭ تېلېفون نومۇرى قانچىدى؟

ــ مۇبارەك بولسۇن!

ئۆمەرنىڭ سوئالىنى بۆلگەن بۇ ئاۋاز بىلەن ھەممىسى كەينىگە بۇرىلدى. بارات، باتۇر قاتارلىق بىرقانچەيلەن ئارامگاھنىڭ ئېسىل زىننەتلەنگەن دەرۋازىسىدىن كىرىۋاتاتتى. گۈلپەرى بىلەن پەرھات ئۆمەرگە سوئال نەزىرى بىلەن تىكىلدى.

ــ مېنىڭ بۇرۇنقى ئاغىنىلىرىم، ــ دېدى ئۆمەر كۈلۈپ.

ئۇلار كېلىپ ئۆمەر بىلەن قىزغىن كۆرۈشتى.

ــ ۋاھ، كارامەت يەر بوپتۇ بۇ، ــ دېدى بارات ئەتراپقا ھەيرانلىق ۋە ھەۋەس بىلەن قاراپ.

ــ ئۆمەر، زادى سېنى خىزىر يۆلەيدۇ جۇمۇ، ــ دېدى يەنە بىرى.

ــ ئۆمەرگە مۇنداق ئەقىللەر نەدىن كېلىدىكىنتاڭ، بۇنىڭغا ئەقلىم ھەيرانلا قالىدۇ، ــ دېدى باتۇر، ــ ئەكېلە، مۇشۇ شىپالىق قولۇڭنى يەنە بىر تۈتۈۋالاي. ھە، راست، ئىسمىنى نېمە قويدۇڭلار؟

ــ «دىلخۇش ئارامگاھى» دەپ قويدۇق، ــ دېدى ئۆمەر ۋە نېرىدا تۇرغان ھەيۋەتلىك ۋە ئېسىل ئىشلەنگەن ۋۇجۇسكىنى كۆرسەتتى. ۋۇجۇسكىنى كۆرگەن ئۆمەرنىڭ «بۇرۇنقى ئاغىنىلىرى» بەس ـ بەستە ماختىغىلى تۇردى:

— بۇ نام جايىدا قويۇلۇپتۇ.
— نەگە دېسە، «دىلخۇشقا» دېسەك، ۋاھ!
— دېمىسمۇ، چوڭ يولنىڭ مۇشۇ بۆلىكى بەك سالقىن ۋە ھاۋالىق. كۆڭۈل يايرىغۇدەك يەر.
ئۆمەر بۇ ماختاشلارغا كۈلۈپلا قويۇپ ئارتۇقچە ئىپادە بىلدۈرمىدى.
— قارا، ئۆمەر، مېنىڭ بىر تەكلىپىم بار، — دېدى بارات ئالاھىدە قىلىپ، — بۇ يىل بىلگەندەكلا يەرلىرىمگە قوغۇن - تاۋۇز تېرىپتىكەنمەن. مېھمانلارغا قوغۇن - تاۋۇزنى مەن تەمىنلەي.
لېكىن، ئۆمەر بۇ گەپكە ھېچقانداق ئىنكاس بىلدۈرمىدى.
— ئۆمەر، — دېدى باتۇر كۆڭۈل بۆلگەن ھالدا، — رېستوران دېگەننىڭ ئالاھىدە تامىقى بولمىسا بولمايدۇ. بۇنىڭغا قانداق پىلانىڭ بار؟
— بۇنىڭغا ئارامگاھىمىزنىڭ ئاشخانا ئىشلىرىنى باشقۇرىدىغان مۇئاۋىن دىرېكتورى مەسئۇل، بۇنى شۇنىڭدىن سورىساڭ بولىدۇ، — دېدى ئۆمەر سالقىن تەلەپپۇزدا.
— كىم ئۇ؟
— ئاۋۇ كېلىۋاتقان ئادەم شۇ.
باتۇر قاراپ تونۇش چىرايىنى كۆردى:
— ئەسەيدۇللا!
ئۇلار بىر - بىرىگە قارىشىپ:
— ھوي، سەن مۇشۇنداق چوڭ ئادەم بولۇپ كەتتىڭمۇ؟ — دېيىشىپ ئەسەيدۇللانىڭ ئالدىغا مېڭىشتى.

ئۇلار يېنىدىن كېتىشىگە گۇلپەرى:
ــ يېقىن ئاغىنىلىرىم دەيسىز ـ يۇ، لېكىن ئۇلارغا نېمانچە سوغۇق مۇئامىلە قىلىسىز؟ــ دەپ سورىدى.
ــ بۇرۇن ھەقىقەتەن يېقىن ئاغىنىلىرىم ئىدى، لېكىن ئۇلار بېشىمغا كۈن چۈشكەندە يوقاپ كەتكەن، سايىۋەن بولماقتا يوق، بېشىمدىكى سايىۋەننىمۇ ئېلىۋەتكەن ئاغىنىلىرىم،ــ دېدى ئۆمەر تەئەددى بىلەن.
ــ مۇنداق دەڭ،ــ دېدى پەرھات ئۇلارغا ئەپسۇسلىنىپ قاراپ.

※ ※ ※

ھەق ئېلىش پونكىتىدىن ئۆتكەن ئۇرۇمچى نوپۇسىدىكى «نىسسان» ماركىلىق ماشىنا سۈرئىتىنى تېزلەتتى.
ــ دېرىزىنى چۈشۈرۈۋېتەي، بۈگۈن ھاۋا ئانچىمۇ ئىسسىق ئەمەسكەن،ــ دېدى رولدىكى ئادەم.
ــ مەيلى، بۇنداق ئىسسىق بىزگە دورا ئەمەسمۇ؟ ــ دېدى ياش يىگىت.
ماشىنا 312 ـ نومۇرلۇق دۆلەت تاشيولىنىڭ ئۈجمە كۆچىتلىرى ئەمدىلا مېۋىگە كىرگەن بۆلىكىدە بىرنەرسىگە ئالدىرىغانىدەك ئىتتىك كېتىۋاتاتتى. دېرىزىدىن ئازراق ئىسسىق شامال بىلەن بىللە پىشقان ئۈجمىلەرنىڭ پۇرىقىمۇ كىرىۋاتاتتى.
ــ ئۈجمىلەرمۇ مەي باغلاپ پىشىپ كېتىپتۇ،ــ دېدى رولدىكى ئادەم.

ــ «دىلخۇش ئارامگاھى»نى بىر قىز ئېچىپتۇ دېدىڭىزمۇ؟ــ سورىدى ياش يىگىت ئۆز خىيالى بىلەن بولۇپ.

ــ ھەئە، ئۆمەر دېگەن بىرسى بىلەن ھەمكارلاشقانىڭمۇ گېپى بار. بۇرۇنمۇ ئۆمەر دەپ بىرسى كىچىكلىكىگە باقماي ئىش تەۋرىتىپ، بۇ شەھەردە ئۇيغۇر رېستورانچىلىقىنى باشلاپ بەرگەنىدى. ئەمدى بۇ ئىشتىمۇ ئۆمەر دېگەن بىرسىنىڭ قولى بار ئىكەن. دېگەنبىلەن كاللىسى بەك ئىشلەپتۇ. بۇ شەھەرنى ئىسسىق دەپلا شەھەردە ئارامگاھ ئېچىش خىيالىمىزغا كىرىپمۇ چىقمىغانىدى. ئۇلار ھەقىقەتەن يامان ئىكەن. نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان قوشئۆستەڭ جىلغىسىدا ئارامگاھ ئاچمەن دەپ يۈرگۈچە، مۇشۇ ئىشنى ئويلىيالمىغان بولسامچۇ، ئىسىت!

ــ ئۇنداق دەپ كەتمەڭ، ئاكا، ھېلىمۇ كاتتا پىلانلار بىلەن كېتىۋاتىسىز، تېخى كېچىككىنىڭىز يوق.

ــ ئېيتقىنىڭىز كەلسۇن، ئۇكام، قالغان ئىش سىزگە قالدى. سىز دېگەن خەلقىمىز ئېچىدە داڭ چىقارغان كاتتا ناخشىچى. سىزنى كۆرسە ئۇلارنىڭ ھالى قالمايدىغانلىقى ئېنىق. سىزمۇ ئىككىمىزنىڭ يېقىنلىقىنى، يېقىندا ئىشلىنىدىغان ناخشا لېنتىڭىز ئۇچۇن مەبلەغ سالىدىغانلىقىمنى دەپ ئۇلارنى قىزىتمىسىز. شۇ ۋاقىتتا مەن تازا كەلتۇرۇپ ئۇلار بىلەن ھەمكارلىشىش ئويۇمنى ۋە زور مەبلەغنىڭ گېپىنى قىلىمەن.

ــ ۋاي، ئاكا، بۇنىڭدا چاتاق يوق. لېكىنزە، سىزنىڭ كاتتا گەپلىرىڭىز ۋە جىق مەبلەغ سالىدىغانلىقىڭىزنى ئاڭلىسا ھەر ئادەملەر بېشىنى ئەگمەي قالمايدۇ.

بۇنى ئاڭلىغان «گەپكە ئۇستا ئادەم» قاقاھلاپ كۈلدى ۋە:

ــ ئەگەر ئۇلار ھەمكارلىشىشقا ئۇنىماپلا قالىدىغان بولسا، ئىككى يىل ئىچىدە ئۇ ئارامگاھنى قولۇمغا ئېلىپ شۇنداق بىر ئېسىل جاي قىلىۋېتىمەنكى، بىڭسىنى شۇ ۋاقىتتا كۆرىدۇ ئۇلار، ــ دېدى.

ماشىنا «دىلخۇش ئارامگاھى»نىڭ دەرۋازىسىدىن كىرىپ بارالڭ ئاستىدىكى ماشىنا توختىتىش ئورنىدا توختىدى.

ــ ھوي، ئۇلار بۇ يەرگە خېلى ئىشلەپتۇ جۇمۇ، ــ دېدى «گەپكە ئۇستا ئادەم».

بۇگۈن دەم ئېلىش كۈنى بولغاچقا، مېھمانلار خېلى بار ئىدى. ئۇلار «ئانار» دەپ نام قويۇلغان سۇپىغا بېرىپ ئولتۇردى.

كۈتكۈچى چەينەكنى كۆتۈرۈپ يېتىپ كەلدى ۋە چاي قۇيۇپ بولغاندىن كېيىن سورىدى:

ــ مېھمانلار نېمە يەيدىكىن؟

«گەپكە ئۇستا ئادەم» كۈتكۈچىگە قاراپمۇ قويماي دېدى:

ــ ئالدى بىلەن دىرېكتورىڭىزنى چاقىرىڭ.

ــ خاپا بولۇشمىسىلا، مېھمانلار، دىرېكتور ئۇرۇمچىگە كەتكەن.

داڭلىق ناخشىچى «قانداق قىلىمىز؟» دېگەندەك «گەپكە ئۇستا ئادەم»گە قارىدى.

ئۇنغىچە كۈتكۈچى:

ــ باش دىرېكتور بار، ــ دېدى. بۇنى ئاڭلىغان «گەپكە ئۇستا ئادەم» قاپىقىنى تۈردى:

ــ دىرېكتور ـ پىرېكتورىڭىزنى قويۇپ، باش دىرېكتورنى چاقىرىڭ.

ــ ئۆزلە بايا دىرېكتورنى سورىغاندىكىن...

ــ تېز بېرىڭ...

«گەپكە ئۇستا ئادەم» چىراغ بىلەن زىننەتلىنىپ يورۇتۇلغان تاختايدىكى ئانارنىڭ سۈرىتىنى ۋە چۈشەندۈرۈشنى كۆرۈشكە باشلىدى ۋە:

ــ سويىملارنىڭ بۇ ئىشىمۇ ماڭا يارىدى، ــ دېدى.

شۇ چاغدا ئۆمەر مېھمانلارنىڭ يېنىغا كېلىپ سالام بەردى:

ــ ئەسسالامۇئەلەيكۈم!

ئۆمەرنى كۆرگەن «گەپكە ئۇستا ئادەم» ــ ساۋۇت تاتىرىپ ـ بوزىرىپ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قالدى. داڭلىق ناخشىچى بولسا بۇ «گەپكە ئۇستا ئادەم»نىڭ نېمە ئۈچۈن تىلىنى چاينىۋاپ قالغانلىقىنى پەقەت چۈشىنەلمىدى.

※ ※ ※

2006 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ ئاخىرى «دىلخۇش ئارامگاھى»دا داغدۇغىلىق پائالىيەت ئۆتكۈزۈلۈۋاتاتتى.

سەھنىگە «مېھرىبان ئاتىلارنىڭ مېھرىبانلىق يەتكۈزۈش پائالىيىتى» دېگەن خەت يېزىلغان پىلاكات ئېسىلغانىدى. سەھنىدە مېھرىبان ئاتىلارنىڭ ۋەكىلى قادىر دوختۇر سۆزلەۋاتاتتى:

ــ ... شۇنداق قىلىپ بىز خېلى يامان ئەمەس ئىقتىساد جۇغلىدۇق. بۇ جەريانىدا مېھرىبان ئاتىلارنىڭ ئەزاسى ئۆمەر ئەپەندى ۋە خانىمى گۈلپەرى ئۆز ئارامگاھىدا بىزنى پائالىيەت سورۇنى بىلەن تەمىنلىدى. بىز ئۇلارغا قىزغىن چاۋاكلىرىمىز بىلەن رەھمەت ئېيتىمىز!

قىزغىن چاۋاكنى، خۇشال چىرايلارنى، مىننەتدارلىققا تولغان كۆز ياشلارنى كۆرگەن خەلچەم پەخىرلىنىڭ ھېسسىياتقا چۆمۈلدى ۋە شاڭخەي فۇدەن ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇۋاتقان، تېخى نەچچە كۈن بۇرۇن تەتىلى توشۇپ مېڭىپ كەتكەن قىزغا تېلېفون بېرىپ:

ــ قىزىم، ئەجەبمۇ كاتتا پائالىيەت بولدى. مەن شۇنداق خۇشال بولۇپ كېتىۋاتىمەن. بىردەملىككە تېلېفون قىلىپ ئاچىڭىز بىلەن ئاكىڭىزنى مۇبارەكلەپ قويۇڭ، ــ دېدى.

پائالىيەتتە ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا قاتنىشىپ ياخشى نەتىجىگە ئېرىشكەن، ئەمما ئائىلىسىدە قىينىچىلىقى بار ئون ئوقۇغۇچىنىڭ ھەربىرىگە تۆت مىڭ يۈەندىن ياردەم قىلىندى.

ــ ئەمدى بۇرۇنقى ۋەدىمىز بويىچە مەن شىنجاڭ سەنئەت ئىنستىتۇتىغا چىقىپ ناخشا كەسپىدە بىرەر يىل

ئوقۇۋالسام بولاتتى، ــ دېدى گۈلپەرى گۈلدەك ئېچىلىپ.

ــ بولىدۇ، ئەتىلا شۇ ئىشنىڭ يولىغا ماڭايلى، ــ دېدى ئۆمەر چىن كۆڭلى بىلەن.

ــ رەھمەت، ئارزۇيۇمغا يەتكەندەك بولدۇم، ــ دېدى گۈلپەرى كۈلۈپ، ــ مېنىڭ ۋاقتىم ئۆتتى. بۇنىڭ ئورنىغا مۇشۇنداق ئارزۇسى كۈچلۈك ئىقتىدارلىق ياش نوتىلار بولسا يۆلەيلى.

ــ چاتاق يوق.

ھاياتنىڭ مەنىلىك تەرىپى شۇ: ئەتراپىمىزدا گۈزەل ئارزۇسىنى ئەمەلگە ئاشۇرالمىغان بىلەن گۈزەل ئارزۇلارنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا ئۆزىنى ئاتىيالايدىغان چىن ئىنسانلار بار!

2008 ـ يىلى 6 ـ ئاي تۇرپاندا تاماملاندى، 7 ـ ئايدا تۇزىتىلدى.

图书在版编目（CIP）数据

万事开头难：维吾尔文/吾马尔·阿布都拉著．
-乌鲁木齐：新疆青少年出版社，2011.7
ISBN 978-7-5371-9857-8

Ⅰ．① 万… Ⅱ．① 吾… Ⅲ．① 长篇小说-中国-当代
-维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ．① Ⅰ 247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2011）第 130191 号

责任编辑：**阿布里克木·艾山**
责任校对：**迪力亚尔·吐尔逊**
封面设计：**木拉丁·阿比提**

万事开头难（维吾尔文）

（长篇小说集）

（下册）

吾买尔·阿布都拉　著

新疆青少年出版社出版
（乌鲁木齐市北京北路 29 号　邮编：830012）
新疆新华书店发行
新疆金版印务有限公司印刷
880×1230 毫米　32 开本　11.25 印张
2012 年 6 月第 1 版　2012 年 6 月第 1 次印刷
印数：1—3000

ISBN 978-7-5371-9857-8　总定价：60.00 元
如有印刷装订问题请直接同出版社调换

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: مۇرادجان ئابدۇل

خەتتات: ئابلىكىمجان زۇنۇن جۇلانى



شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

ISBN 978-7-5371-9857-8

9 787537 198578 >

ئومومىي باھاسى: 60.00 يۈەن